

Mark Twain

## **UN YANKEU LA CURTEA REGELUI ARTHUR**

A CONNECTICUT YANKEE IN KING ARTHUR'S COURT

### **PREFAȚĂ**

*Neîmblânzitele legi și obiceiuri pomenite în această poveste aparțin istoriei, ca și întâmplările alese pentru a le ilustra. Nu susțin morțiș că aceste legi și obiceiuri au existat aievea în Anglia veacului al VI-lea. Nu – eu susțin doar atâta: de vreme ce ele au existat în civilizația engleză și în alte civilizații în timpuri mai apropiate de noi – bănuiala că ființau încă din veacul al VI-lea nu trebuie socotită ca o încercare de a defăima veacul respectiv. Ba chiar avem dreptul să credem că lipsa, în timpurile acelea îndepărtate, a unora dintre legile și obiceiurile de care va fi vorba aici, a fost împlinită, cu vârf și îndesat, de alte legi și obiceiuri încă mai rele.*

*În această carte nu ne-am învrednicit să lămurim definitiv dacă regii au sau nu vreun drept de a cârmui – drept – care să fie de origine dumnezeiască. Treaba asta e greu al dracului de limpezit. În schimb, din cele ce veți vedea, ar apărea vădit și indiscutabil că acela care cârmuiește o națiune trebuie să fie înzestrat cu un caracter falnic și cu o nemaipomenită iscusință. La fel, pare a se vădi că nimeni altcineva decât dumnezeirea însăși n-ar putea alege fără greș pe cârmuitori și, prin urmare, numai dumnezeirea s-ar cădea a face alegerea. Ba mai reiese, ca o deducție indiscutabilă, că Dumnezeu este într-adevăr acela care alege pe cârmuitori, așa cum s-a și pretins de către mulți deștepți. Toate acestea așa mi-au apărut și eu așa fi continuat să cred că așa sunt, dacă nu așa fi dat peste doamna de Pompadour, peste lady Castlemaine și peste alți cârmuitori de acest soi, care îți încurcă socotelile, nepotrivindu-se deloc cu părerile strămoșești aici înfățișate. Văzându-mă la strâmtoare, am preferat s-o iau pe altă cale în cartea de față – care trebuie să apară neapărat la toamnă – zicându-mi că numai după aceea, câștigând experiență, mă voi putea încumeta să rezolv problema regilor într-o altă carte. De bună seamă, trebuie rezolvată și eu nu am ceva mai bun de făcut la iarnă.*

Autorul

### **CUVÂNT LĂMURITOR**

La castelul Warwick dădui peste străinul acela năstrușnic, despre care am de gând să vă vorbesc aici. Omul mă atrase prin trei lucruri: printr-o simplitate candidă, printr-o uimitoare familiaritate cu armurile străvechi și prin tovărășia-i odihnitoare – căci, într-adevăr, el duse tot greuul conversației. Așa cum li se cam întâmplă celor modești – ne nimerirăm amândoi în coada turmei, care era condusă prin castel, și omul îndată se apucă să-mi povestească o seamă de lucruri interesante. Pe când îmi vorbea așa de ademenitor, domol și curgător, părea că alunecă pe

nesimțite din lumea și din vremurile noastre în vremuri îndepărtate și într-o țară străveche și uitată. Treptat, îmi urzi o asemenea vrajă, încât mi se păru și mie că umblu printre stafiile, umbrele, praful și mucegaiul unei antichități încețoșate, stând de vorbă cu moaștele acelor vremi. Îmi vorbea de sir Bedivere, de sir Bors de Ganis, de sir Launcelot al Lacului, de sir Galahad și de toate celelalte nume vestite ale Mesei Rotunde, întocmai cum aș vorbi eu despre cei mai apropiați prieteni sau dușmani ai mei, ori despre niște vecini cărora le știu și dinții din gură. Și, vai, ce înfățișare de om bătrân căpăta, nemaipomenit de bătrân, stafidit, uscat și mucegăit – pe măsură ce-și depăna firul poveștilor. Pe neașteptate, se întoarse spre mine și mă întrebă, așa cum cineva ți-ar vorbi despre ploaie și vreme bună sau despre oricare subiect banal:

— Ai auzit despre transmigația sufletelor? Știi ceva despre transmutația epocilor și a trupurilor?

Îi spusei că n-am habar, dar îl interesă atât de puțin răspunsul meu – așa cum ni se întâmplă la toți când discutăm despre vreme – încât nici nu băgă de seamă dacă am scos vreo vorbă. Urmă o clipă de tăcere, curmată numaidecât de bâzâiala ghidului pe care-l plătisem ca să ne explice ciudățeniile castelului.

— O străveche cămașă de zale din veacul al VI-lea. E din epoca regelui Arthur și a Mesei Rotunde. Se spune că ar fi aparținut cavalerului sir Sagamor-cel-chinuit-de-dor. Observați, vă rog, gaura rotundă din inelele zalei, chiar în dreptul inimii. Nu i se știe proveniența. Se bănuiește că a fost făcută de un glonț, după inventarea armelor de foc – poate așa, în batjocură – de către soldații lui Cromwell.

Cunoștința mea zâmbi – nu cu un zâmbet modern, ci cu unul care nu mai era la modă de multe veacuri – și șopti, mai mult pentru el:

— Luați aminte! Am fost de față la săvârșirea faptei. Apoi, după o pauză, adăugă: Eu însumi am găurit zalele.

Vorbele lui parcă mă curentară. Până să-mi vin în fire, omul dispăruse.

Am petrecut toată seara la gura sobei, într-o încăpere a hanului "Armele lui Warwick", legănat în visarea vremurilor străbune, în timp ce ploaia răpăia în fereastră și vântul șuiera peste streșini și pe la colțurile casei. Din când în când, mă afundam în citirea vechii și încântătoare cărți a lui sir Thomas Malory și mă hrăneam din îmbelșugatul său ospăț de minunății și aventuri, respiram aroma numelor învechite și iarăși visam. Cum miezul nopții se apropia cu încetineală, am mai citit o poveste înainte de a mă băga în pat – povestea care urmează aici, și anume:

Cum răpus-a sir Launcelot doi uriași și slobozit-a un castel

"Mai pre urmă ieșitu-i-au împotrivă doi uriași întrarmați până în dinți și spăimântând cu buzduganele, Launcelot își ridică pavăza și, ferindu-se într-o parte de loveala unuia, îi retează capul. Văzând semenul său această prăpădenie, tare se spăimântă și plecă a fugi ca un nebun, de frica tăierii. Iară sir Launcelot se porni după dânsul cu toată vârtutea, îl pâlă în umăr și îi retează mijlocul. Apoi, sir Launcelot intrat-a în castel, întâmpinat de-o spuză de doamne și domnițe, rânduite pe trei șiraguri, carele cu toatele îngenuncheară înaintea lui, mulțămind lui Dumnezeu Savaot și lui sir Launcelot pentru izbăvirea dintru atâtea nevoi. Iani socotiți, luminate stăpâne – au fost zicând ele – mai toate fost-am roabele acestor uriași, vreme de șapte ani, și lucrat-am tot soiul de țesături spre a ne ține zilele,

și doară noi suntem cu toatele de stirpe veche și falnică. Binecuvântat fie ceasul în care ai venit pre lume, luminate stăpâne, că inima te-a tras spre cea mai de fală ispravă, hărăzită vreunui cavaler în lumea aceasta, drept care stăm a da mărturie preste veacuri trăitoare! Cu toatele rugămu-ne ție a ne destăinui numele-ți spre a da de veste prietenilor cine slobozitu-ne-a dintru robie. Mândre domnițe – zis-a el – sir Launcelot al Lacului mă cheamă! Iară apoi își luă rămas bun de la ele, lăsându-le în grija Domnului. Îndată, încălecă și multe țări neprietene și sălbatice străbătu el călare, trecând preste multe ape și văi, dară negăsind să-și hodiească oasele. Mai pre urmă soarta îndreptatu-l-a, o dată cu căderea nopții, la o curte mândră și acolo dădu preste o bătrână de neam mare, care-l găzdui cu dragă inimă și îi îndestulă cu de-ale mâncării și pre el, și armăsarul. Iară când se făcu vremea, gazda îl pofti să se culce în iatacul de sus, deasupra porții. Îndată, sir Launcelot își lepădă armele, își așeză la îndemână armura, se urcă în pat și pe loc îl fură somnul. Curândă vreme după aceea, sosi un călăreț și bătu înfierbântat la poartă. Auzindu-l, sir Launcelot se sculă, se uită pre fereastră și în bătaia lunii – mare! – văzu trei cavaleri care veneau întins spre cavalerul dintâi, cu toții de-a-ncălarelelea. Iară cei trei călăreți năpustitu-s-au asupra celui stingher, trăgându-și spadele, măcar că acesta se întoarse vitejește înspre dânșii și începu a se apăra cu toată nădejdea. De bună samă – gândit-a singur cu capul său sir Launcelot – cuvine-se a sări într-ajutor celui în nevoie, că nevrednic ar fi din parte-mi a lăsa trei cavaleri a se abate într-unul singur, carele de s-ar prăpădi, pieirii sale m-aș socoti părtaș. Ci el din gândul său nu s-a lăsat și nice din altele ale cugetului și de sârg își puse armura și se duse la fereastră, pogorându-se pre cearșaful ce-l înnodă și-l agăță de prichici, și așa se pomeni el în fața celor patru cavaleri. Zis-a cu glas tunător sir Launcelot: Întoarceți-vă de către el fața și bateți-vă cu mine, domniile voastre, cavalerilor! Iară cei trei cavaleri se învâртеjiră, lăsându-l pe sir Kay, și veniră asupra lui sir Launcelot. Și amarnic se loviră, că cei trei descălecară și se înfierbântară, ascuțind armele asupra lui sir Launcelot și înconjurându-l din toate părțile. Văzând sir Kay înfierbântarea, sări într-ajutorul lui sir Launcelot, dară acesta a fost zicând: Nu, luminate cavaliere, nu am nevoie de ajutor de la domnia ta, iară de vrei a ști de ajutorul meu, lasă-mi-i pe samă! Sir Kay, călcându-și pre inimă, făcu voia cavalerului și se trase la o parte. Apoi, pe loc, sir Launcelot intră cu spada într-înșii și din șase lovituri îi dăărămă la pământ! Cei trei într-un glas se rugară: Prea mărite cavaliere, iată ne închinăm ție, de vreme ce ești un viteaz fără seamăn! Iară sir Launcelot a fost zicând: Voi, domnilor, să știți că nu mie mi se cade a primi închinarea voastră, ci dumnealui, comisului sir Kay, iară numai pre temeiul acestui legământ vă dau zile de ia mine, și altminteri nu! Prea mărite – zis-au ei – anevoie și cu silă am face-o, că pre sir Kay până aici l-am hăituit și de n-ai fi stătut tu înainte, l-am fi răpus de istov, deci nu se cade nouă a ne închina lui! Volnici sunteți a cumpăni cu mintea întreagă – zis-a sir Launcelot – că voi îmbiați în acest ceas cu zilele în mână și dacă este a vă închina cuiva, apoi numai lui sir Kay vă veți închina! Prea mărite – au fost ei zicând – pentru hălăduința zilelor noastre îți vom împlini porunca! Dacă-i așa – zis-a sir Launcelot – pasă de duceți-vă duminica ce vine, când cad Rusaliile, la curtea craiului Arthur, ca să vă închinați crăiesei Guenever. Toți trei vă veți închina milosârdiei și mărinimiei Gueneverei, dându-i de veste că sir Kay v-a trimis la picioarele ei, ca pre niște oameni prinși, ce ai crăiesei sunteți. A doua zi, sir Launcelot se sculă în faptul zilei și-l lăsă pe sir

Kay dormind; iară sir Launcelot luă platoșa și pavăza lui sir Kay și se înfieră cu ele și așa se duse la grajd și îi luă și calul, zise rămas bun gazdei și purcese la drum. Curândă vreme după aceea, se trezi sir Kay și tare îi simți lipsa, apoi oblici că el îi lăsase armura și calul în schimbul alor sale. Iară acum, pre cinstea mea, mare voie rea va cășuna el la curtea regelui Arthur, căci față de dânsul se vor semeți cavalerii de acolo socotind că eu sunt acela și amăgiți din cale-afară vor fi! Iară eu, mulțumită platoșei și pavezei sale, am credința că voi călări în tihnă. Mai apoi, purcese la drum sir Kay, după ce mulțămi gazdei sale."

Când lăsa din mână cartea, auzii o bătaie la ușă și străinul cu pricina intră în odaie. Îi oferii o pipă și un scaun, având grijă să se simtă ca la el acasă. L-am mai îmbărbătat cu un pahar de whisky scoțian, fierbinte, i-am mai dat unul și apoi încă unul – tot sperând să-i aud povestea. După al patrulea argument de felul ăsta, omul se porni singur să povestească, într-un chip simplu și firesc:

### POVESTEA STRĂINULUI

Sunt american. M-am născut și am fost crescut la Hartford, în statul Connecticut – știi, pe malul râului, la țară. Așa că sunt yankeu get-beget, din tălpi și până-n creștet – și încă unul practic. Ba, și nesentimental, după câte mi se pare, care va să zică lipsit de poezie. Așa e! Tata a fost potcovar, unchiu-meu doctor de cai, iar eu, pentru început, am făcut și una și alta. Apoi, m-am dus la o mare fabrică de armament și mi-am învățat adevărata meserie. I-am deprins toate chichițele. Am învățat să fabric de toate: puști, revolvere, tunuri, cazane, mașini și tot felul de mașinării care scutesc omul de oboseală. Ba, mai puteam probălui tot ce-ți pofteste inima – orice lucru din lume, de te miri ce. Și dacă nimeni nu se pricepea cum să fabrice mai iute un lucru, eu eram gata să nascocesc o cale nouă și asta cât ai clipi. Așa am ajuns contramaistru-șef, având vreo două mii de oameni sub conducerea mea.

Înțelegeți, de ce un om ca mine trebuia să fie bătaios nevoie mare și să aibă de furcă, ba cu unii, ba cu alții. Când ai două mii de oameni colțoși sub conducerea ta, distracții de-astea găsești berechet. Eu, unul, știu că găseam. În cele din urmă, însă, mi-am găsit nașul și mi-am încasat porția. A fost o neînțelegere pe care un individ, cu numele de Hercule, a tranșat-o cu ranga. M-a întins lat, cu o lovitură în căpățână, de mi-au trosnit toate oasele și încheieturile țestei; parcă s-au făcut talmeș-balmeș și nu-și mai găsea nici una locușorul. Apoi, totul s-a cufundat în beznă, n-am mai simțit nimic și n-am mai știut ce-i cu mine – cel puțin, o bucată de vreme. Când mi-am venit în fire, ședeam întins pe iarbă, sub un stejar, și în fața ochilor se întindea o priveliște largă și frumoasă, de țară, pe care o admiram de unul singur. Adică singur de tot nu eram, căci se mai afla pe-acolo un individ călare, care se zgâia la mine de pe spinarea calului, unul care parcă atunci ieșise dintr-o carte cu poze. Purta din tălpi și până-n creștet o armură de fier, din acelea de pe vremuri; pe cap, avea un coif ca un butoiaș, cu o deschizătură în dreptul ochilor; și mai avea o pavăză, o spadă și o sulită grozavă. Calul purta și el armură și un corn de oțel care-i

apăra fruntea și mai avea un valtrap strașnic de mătase roșie și verde, cu țarțamuri, care-l acoperea de sus până jos, aproape de pământ, ca un baldachin.

— Luminat cavaler, nu ți-i pohta a?... îmi zise omul acela.

— Pohtă - poftă, de ce?

— A ne încrucișa spadele pentru țară, pentru o jupâniță au pentru...

— Ce tot îndrugi acolo? I-am repezit eu. Ia șterge-o înapoi la circul tău, ori chem sergentul!

Ei, și ce credeți că-i trece prin minte individului? Se dă îndărăt vreo trei sute de pași și apoi odată-l văd că-și face vânt înspre mine, de-i sfârâiau calului copitele. Se năpustește cu butoiașul aplecat până la grumazul calului, ținând drept înaintea, cu sulița aia lungă până la cer. Văzând că ia lucrurile în serios, până să mă ajungă el, eu mă și cățărâi în copac.

Omul susținea, nici mai mult și nici mai puțin, că sunt proprietatea lui, captivul suliței sale. Argumentul lui cântărea cam greu - și pe deasupra avea o tonă de avantaje - făcându-mă să chibzuiesc că-i mai sănătos să-i bat în strună. Așadar, am căzut la învoială ca să merg pe lângă el, iar el să nu se atingă de mine. M-am dat jos din copac și am pornit-o, mergând alături de calul său. Pot spune că a fost o plimbare plăcută. Treceam prin dumbrăvi și peste pâraie pe care nu-mi aminteam să le fi văzut vreodată - ceea ce mă încurca și mă pune pe gânduri. Și totuși n-am dat de nici un circ și nici de mama circului. Așa că am renunțat la gândul că ar fi un om de la circ și mi-am zis că scăpase de la balamuc. Dar nici de balamuc n-am dat. Nu mai știam ce să cred, zău așa! L-am întrebat dacă mai e mult până la Hartford și omul mi-a răspuns că n-a auzit niciodată de o asemenea localitate. Mi-am zis că minte, dar am lăsat să treacă de la mine. Peste un ceas, am zărit în depărtare un oraș moțâind într-o vale, lângă un râu șerpuitor, iar dincolo, pe un deal, o mare fortăreață cenușie, cu turnuri și turnulețe. Pân-aici nu mai văzusem d-alde astea decât prin poze.

— Bridgeport, nu-i așa? I-am întrebat, arătând cu degetul.

— Camelot, îmi răspunse el.

Străinul meu dădea semne că-l fură somnul. Se surprinse clipocind și zâmbi - cu zâmbetul lui duios și vetust - zicând:

— Văd că nu mai pot continua povestirea, dar hai cu mine. Am scris-o toată și, dacă-ți place, poți s-o citești în voie.

În odaia sa, el adăugă:

— Mai întâi, am scris niște însemnări zilnice, apoi cu timpul, după ani de zile, am luat însemnările și am alcătuit din ele o carte. Vai, cât amar de vreme trecut-a de atunci!

Mi-a întins manuscrisul și mi-a arătat locul de unde să încep lectura.

— Începe de aici, mi-a zis. Ce e mai înainte, ți-am și povestit.

Îl toropise somnul. În timp ce mă îndreptam spre ușă, l-am auzit bolborosind în clipeala lui:

— Îți urez cale bună, luminat cavaler!

M-am așezat la gura sobei și am cercetat comoara. Prima parte - cea mai voluminoasă - era scrisă pe pergament și gălbejită de vreme. Am cercetat o filă, mai stăruitor, și am văzut că era un palimpsest. Sub scrisul vechi și tulbure al istoricului yankeu se întrezăreau urmele unui scris și mai vechi, și mai nelămurit - cuvinte și fraze latinești, fără îndoială frânturi din străvechi legende călugărești. Am răsfoit până la locul indicat de străin și am început să citesc cele ce urmează:

## CAPITOLUL I

### *Camelot*

Camelot, Camelot! Îmi zisei în sinea mea. Parcă n-am mai auzit de numele ăsta. Pesemne că așa-i spune ospiciului."

Într-adevăr, dădusem peste o priveliște vărată, deosebit de gingașă și tihnită, fermecătoare ca un vis și stingheră ca o zi de duminică. Aerul te îmbăta cu miresmele florilor, cu bâzâitul găzelor și ciripitul păsărelor. Nu se vedea țipenie de om. Și nici urmă de căruțe. Nicăieri, nici un semn de viață, nici o mișcare. Drumul părea o potecă șerpuitoare, cu urme de copite, și ici-colo zăreai câte-o dâră de roți prin iarbă – roți cu șine late cât palma.

Deodată, se ivi un boț de fată – să tot fi avut vreo zece ani – subțirică și frumușică tare, cu o cascadă de păr auriu, ce i se revărsa pe umeri. Pe cap purta o cunună de maci roșii ca focul, o găteală cum nu se poate mai ademenitoare. Mergea agale, cu inimă ușoară. Chipul nevinovat îi oglindea seninătatea sufletului. Omul de la circ n-o luă în seamă; parcă nici n-o văzuse. Iar ea – ea nu se sperie deloc de travestiul lui fantastic, de parcă ar fi fost obișnuită să vadă de-alde ăștia în fiecare zi. Trecea pe lângă noi așa nepăsătoare, ca și cum ar fi trecut pe lângă o pereche de boi. Numai când, din întâmplare, mă băgă în seamă, numai atunci se petrecu ceva mai deosebit. Fata își ridică brațele spre cer și rămase încremenită. Rămase așa cu gura căscată și cu ochii holbați, părând nedumerirea în persoană. Ce mai, era trăsănită de uimire și de frică! Și așa rămase, ca vrăjită și scoasă din minți, privindu-ne până ce cotirăm pe după colțul unei păduri și ne pierdu din ochi. Că ea fusese uluită privindu-mă pe mine, în loc s-o mire însoțitorul meu – iată *ceva* peste puterile înțelegerii mele, o întâmplare căreia nu-i puteam da de rost. Mă zgândărea faptul că fata părea a mă socoti pe mine bun de arătat la panoramă, trecând cu vederea că ea era mult mai indicată decât mine. Ce să spun, pentru o ființă atât de fragedă, se arăta de o mărinimie uimitoare și mi-a dat mult de gândit. Am mers mai departe, plutind ca prin vis.

Când ne apropiară de oraș, se iviră unele semne de viață. Din când în când, treceam prin fața vreunui bordei prăpădit, acoperit cu stuf, având în preajmă mici *ogoare* și petece de grădină, cultivate ca vai de lume.

Ni se arătară și oameni, bărbați vânjoși, cu plete lăptoase și neșesălate, ce le atârnavă peste ochi și-i făceau să semene cu dobitoacele. Și ei, și femeile lor, purtau mai toți cămăși din pânză groasă de in, ce le treceau peste genunchi, iar în picioare aveau un fel de opinci grosolane. Mulți aveau câte o zgardă de fier. Băiețașii și fetițele umblau goi pușcă – dar nimeni nu părea să se mire. Cu toții se zgâiau la mine, îndrugau câte ceva, dădeau fuga în colibe și-și chemau tot neamul ca să caște gura ca la urs. Dar nici unul nu-l băga în seamă pe însoțitorul meu, decât doar ca să-l salute cu plecăciune, necăpătând nici un răspuns pentru osteneală.

În oraș se aflau câteva case de piatră mai arătoase, dar fără ferestre, prefirate prin sălbăticia de bordeie acoperite de stuf. Străzile erau niște biete ulicioare, întortocheate și nepietruite. Haite de câini și puzderie de copii goi se jucau la soare, dând locului viață și larmă. Porcii scurmau pământul, grohăiau și se fâțâiau de colo până colo, grozav de mulțumiți,

iar o scroafă se bălăcea într-o băltoacă puturoasă, drept în mijlocul căii principale, și își alăpta urmașii. Deodată, răsunară sunetele îndepărtate ale unei fanfare militare, apoi sunetele se apropiară din ce în ce. De după o cotitură se ivi o cavalcadă falnică, șerpuiind în soare și luându-mi ochii cu coifurile-i strălucitoare, cu panașe și zale scânteietoare, cu flamuri fluturânde, cu tunicile acelea scurte, făcute din brocarturi scumpe, cu valtrapurile bogate ale cailor, și cu sulite aurite la vârf – făcându-și vitejește drum prin noroaie, printre porci și printre țânci goi și câinii care se zbenguiau prin fața colibelor pricăjite. Ne luarăm și noi după acest alai, apucând pe o ulicioară întortocheată, apoi pe alta, urcând și iar urcând până ce ajunserăm, în cele din urmă, pe creasta dealului, bătută de vânturi, unde se înălța castelul cel uriaș. Îndată se auzi un schimb de chemări din trâmbițe, iar după aceea călăreții parlamentară cu ostașii, care străjuiau pe ziduri, îmbrăcați în zale și cu coifuri, învârtindu-se de colo până colo, cu halebarda la umăr, sub fâlfâitul flamurilor, care aveau pe ele chipul unui balaur fioros. Apoi, porțile cele mari se dădură în lături, podișca mișcătoare se lăsă în jos și căpetenia cavalcadei intră în cetate, pe sub arcadele încruntate. Pășind în urma lor, curând ne aflarăm și noi într-o curte mare și pietruită, cu turnuri și turnulețe ce se înălțau în văzduhul azuriu pe toate patru laturile. Împrejurul nostru, toți descălecau și începeau să-și facă temenele, iscându-se multă tevatură și alergătură încoace și încolo și o veselă vânzoleală de culori ce se mișcau și se amestecau, toate acestea alcătuind o larmă, o învălmășeală și o zăpăceală din cele mai plăcute.

## CAPITOLUL II

### *Curtea regelui Arthur*

Cum îmi veni la îndemână, mă dădui mai la o parte și bătui pe umăr un moșneag care îmi părea un om de rând, întrebându-l cu plan și în mare taină:

— Amice! Fii bun și spune-mi: ești de la ospiciu ori ai venit pe aici doar în vizită? Poate vrei să vezi pe cineva?

Mă privi prosteste și zise:

— Maică Precistă, mărite cavaler, înspre nefirească socotință pare-mi-se a-ți căta vorbele...

— Lasă, i-am spus. Văd bine că ești un pacient de pe aici.

Mă depărtai de dânsul, chibzuind și căutând să dau peste un om în toate mințile, care să mă lumineze. Peste câteva clipe, crezui că am dat peste un astfel de om, așa că-l trăsei mai la o parte și-i șoptii la ureche:

— Oare nu l-aș putea vedea o clipă pe gardianul-șef, doar o clipă?

— Rogu-vă, nu mă smintiți!

— Cum? De ce să te smintesc?

— Nu mă stingheriți de la treabă, dacă vă sunt mai pe plac vorbele acestea. Apoi îi dădu înainte, spunându-mi că este ajutor de bucătar și n-are vreme de flecărit, deși altă dată i-ar face mare plăcere, ba chiar l-ar unge la inimă dacă ar afla de unde mi-am făcut rost de asemenea straie. Plecând, el îmi arătă cu degetul un flăcău, spunându-mi că acesta n-are nici o treabă și este tocmai nimerit pentru ce căutam eu. Fără îndoială că și flăcăul se uita după mine. Era un băiat subțiratic și zvelt, îmbrăcat într-

un tricou de culoarea racului, ce-l făcea să semene cu un morcov îngemănat. Restul veșmintelor îi erau din mătase albastră, cu dantele gingașe și tot felul de zorzoane. Avea plete lungi și bălaie și purta pe cap o tichie de atlas roz-alb, cu pană, trasă ștângărește pe-o ureche. După privirile ce le arunca părea băiat de viață, iar după înfățișare tare mulțumit de sine. Era drăgălaș să-l pui în ramă, nu alta. Băiatul se apropie, mă cercetă din cap până în picioare, cu o curiozitate plină de zâmbete și neobrăzare. Îmi spuse că mă căuta cu dinadinsul și mă încunoștință că este paj.

— Las-o încolo – îi zisei – ce-i aia paj? Ai grija pajiștilor, ca să tai frunze la câini?

Cuvintele erau cam tari, recunosc, dar intrase strechea în mine. Totuși, cuvintele mele nu-l atinseră câtuși de puțin. Parcă nici nu-i trecea prin cap că-l jignisem. În timp ce ne plimbam, vorbea și râdea fericit și nepăsător, așa cum sunt îndeobște băiețandrii, și numaidecât ne împrietenirăm la toartă. Îmi puneă tot soiul de întrebări despre mine și despre straiile mele, dar nici n-aștepta să-i răspund, pălăvrăgind mai departe, de parcă ar fi uitat că-mi pusese întrebarea. Toate astea până ce, în treacăt, îmi spuse că s-a născut la începutul anului 513.

La auzul acestor vorbe mă trecură niște fiori de gheață, chiar prin șira spinării. Mă oprii și-i zisei, cu un glas cam stins:

— Mi se pare că nu am auzit prea bine. Mai spune-mi o dată – și mai rar: ce an zici că era?

— 513!

— 513? Pari mai tânăr! Zău, dragul meu, ține seama că ai a face cu un biet străin, fără prieteni pe aici. Fii sincer și nu-ți bate joc de mine. Ia spune-mi: ești în toate mințile?

Mă asigură că este.

— Da' oamenii de aici sunt și ei în toate mințile?

Îmi zise că da.

— Va să zică nu suntem la ospiciu? Vreau să spun, acolo unde sunt aduși nebunii pentru a fi lecuiți?

Îmi zise că nu.

— Ei, comedie, atunci să știi că ori eu sunt smintit, ori mi s-a întâmplat ceva la fel de groaznic ca și sminteala. Ia spune-mi acum, pe față și cinstit, unde mă aflu?

— *La curtea regelui Arthur.*

Așteptai o clipă, lăsând ca ideea asta să mă pătrundă și să mă zgâlțâie bine, apoi îi zisei:

— Și, mă rog, după câte știi tu, în ce an ne aflăm acum?

— În anul 528, ziua de 19 iunie.

Îmi simții inima zdrobită de jale și abia îi putui șopti:

— Gata. S-a zis! N-o să-mi mai revăd niciodată prietenii – niciodată. Trebuie să treacă mai bine de o mie trei sute de ani până să se nască.

Fără să știu anume pentru ce, îi dădui totuși crezare. Simțeam ceva în mine care era pornit să-i dea crezare – poate conștiința mea, dacă se putea vorbi de așa ceva. În schimb, rațiunea mea refuza să creadă cele ce îmi spunea flăcăuașul. Într-adevăr, rațiunea pe dată începu să mi se răzvrătească și să protesteze. Era și firesc. Și eu nu mai știam cum s-o potolesc. Îmi dădui seama că mărturiile celorlalți oameni de acolo nu-mi vor sluji la nimic, căci rațiunea era gata să-mi spună că ei sunt smintiți și le-ar fi respins mărturiile, lăsându-mă mai departe în dubiu. Dar deodată,



ca prin farmec, găsii cheia. Știam că singura eclipsă totală de soare, din prima jumătate a veacului al VI-lea, se produsese la 21 iunie 528, *anno domini*, stil vechi și începuse la ora 12 și 3 minute, ziua. Știam, de asemenea, că nu se prevăzuse nici o eclipsă totală de soare în anul care, pentru mine, era cel adevărat – adică anul 1879. Deci, dacă reușeam să-mi stăpânesc neliniștea și curiozitatea, ferindu-le să-i vină de hac bieteii mele inimi – și asta numai timp de patruzeci și opt de ore, de-aici înainte – aveam puțința de a mă încredința dacă flăcăuașul spunea sau nu adevărul.

De aceea, fiind un om practic din Connecticut, mi-am alungat din minte toată îndoiala, așteptând ziua și ceasul sorocit, iar până atunci mi-am zis că-i mai bine să mă ocup de împrejurările în care mă aflam. Asta – ca să trag toate foloasele de pe urma lor, și încă în modul cel mai rentabil. Fiecare lucru la rândul lui: asta mi-i deviza. Trebuie să-ți joci cartea până-n pânzele albe, chiar dacă ai în mână doar perechi și-un valet. De aceea, am luat imediat două hotărâri, zicându-mi: dacă mă aflu tot în secolul al XIX-lea și sunt printre nebuni, neputând scăpa de ei, atunci trebuie să fac așa ca să învărt pe degete întreg ospiciul și să știu tot ce se petrece aici; dacă, dimpotrivă, mă aflu într-adevăr în secolul al VI-lea, cu atât mai bine: nici că se poate o ocazie mai avantajoasă pentru mine. Strașnic prilej de combinații și învărteli, în cazul ăsta. Ei, da, în cazul ăsta, mă făceam forte ca în trei luni să pun stăpânire pe întreaga țară, căci, pe bună dreptate – îmi ziceam eu – eram omul cel mai cult din regat, cu un avans de mai bine de o mie trei sute de ani asupra celorlalți. Așa mi-am zis, că doar eu nu sunt un fârtingău care-și pierde vremea, mai ales după ce am luat o hotărâre și am găsit o treabă de pus la cale. Astfel că i-am spus pajului:

— Ascultă, dragul meu Clarence – te pomenești că așa te cheamă! – te-aș ruga să mă pui nițeluș la curent cu cele ce se petrec pe aici. Dacă nu te superi, cum se numește arătarea care m-a adus pe mine aici?

— Vorbești de stăpânul meu și al domniei tale? Iaste viteazul cavalier și marele lord sir Kay, comisul, frate de lapte cu prea înălțatul nostru crai.

— Foarte bine! Dă-i înainte și spune-mi tot.

Mi-a înșirat o poveste lungă, dar partea care prezenta un interes imediat pentru mine era următoarea: băiatul susținea că eu sunt prizonierul lui sir Kay și că, la vremea convenită, potrivit datinei, voi fi azvârlit într-o temniță înspăimântătoare și ținut acolo la tain de pâine și apă, până ce mă vor răscumpăra prietenii – dacă nu cumva voi putrezi mai înainte. Am priceput că cea de a doua ipoteză avea șanse mai serioase, dar nu mi-am pierdut vremea cu socoteli de astea, știind că orice clipă este foarte prețioasă. Pajul îmi mai spuse că la ceasul acela cina era tocmai pe sfârșite, în sala cea mare, și că îndată ce vor începe conversațiile și zaiafetul, sir Kay va da poruncă să fiu adus acolo ca să mă arate regelui și ilustrilor săi cavaleri, care cu toții șed în jurul Mesei Rotunde. Sir Kay se va fâli cu isprava de a fi pus mâna pe mine și va umfla puțințel lucrurile. Ar însemna însă că n-am cei șapte ani de-acasă dacă l-aș corecta cumva; ba mi-aș primejdui și mai mult capul. După ce se va isprăvi cu această prezentare a mea, zdup! – în temniță. Clarence mă asigură că va găsi totuși mijlocul să mă viziteze din când în când, ca să mă îmbărbăteze, și mă va ajuta să dau de veste prietenilor.

Asta-i bună! Să dau de veste prietenilor! Îi mulțumii în sec, că – de! – n-aveam încotro. În clipa aceea, se ivi un lacheu care mă anunță că sunt chemat și Clarence mă conduse înăuntru, trăgându-mă mai la o parte și

așezându-se lângă mine.

Ce să vă spun! Era un spectacol tare curios și interesant. Mă pomenisem într-o sală uriașă și destul de goală – da, goală și plină de contraste izbitoare. Te uimea cât de înaltă era! Atât de înaltă, încât flamurile atârinate de grinzile și bârnele arcuite parcă pluteau în lumina asfințitului. La cele două capete ale sălii, sus de tot, se zărea câte o galerie cu balustradă de piatră, într-una șezând muzicanții, într-alta niște femei înveșmântate în culori pestrițe, care te lăsau cu gura căscată. Pardoseala era din lespezi mari de piatră, alcătuită din plăci albe și negre. Vremea o tocise de atâta umblet și avea nevoie de reparații. Cât despre podoabe, zău dacă găseai ceva ca lumea, deși pe pereți atârneau câteva tapiserii uriașe, socotite probabil opere de artă. Înfațișau scene din bătălii și caii semănau grozav cu cei pe care copiii îi plăsmuiesc din hârtie sau îi plămădesc din turtă dulce. Oamenii din tapiserii purtau niște platoșe solzoase, iar solzii erau închipuiți prin niște găurele, așa încât păreau aidoma unor pesmeciori muiați în punch. Se mai afla acolo un cămin destul de încăpător ca să poți face un bivuac într-însul, iar părțile laterale și creștetul căminului, întocmite din piatră înflorată, aveau înfațișarea unor porți de catedrală. Oșteni de strajă, cu platoșe și coifuri, neavând altă armă decât halebarda, stăteau de-a lungul pereților, încremeniți ca niște statui, și chiar așa arătau.

În mijlocul acestei pieți publice, cu arcade și bolți, se lăfăia o masă de stejar, căreia i se zicea Masa Rotundă. Era cuprinzătoare cât arena unui circ și în jurul ei ședea puzderie de oameni, îmbrăcați în culori atât de pestrițe și bătătoare la ochi, încât te apuca durerea de cap, numai cât te uitai la ei. Își păstrau pe cap pălăriile împănate și numai când vreunul dintre dâșii voia să se adreseze direct regelui își ridica nițeluș pălăria, exact în clipa în care începea să vorbească.

Îndeletnicirea de căpetenie le era băutura. Beau din niște coarne de bou, iar câte unii mai morfoleau bucăți de pâine sau rodeau oasele ciovârtelor. Câini erau berechet, în medie câte doi de fiecare cap de om, și potăile stăteau la pândă până li se arunca câte un os pe care vreun comesean îl isprăvisese de ros. Să fi văzut cum se repezeau dulăii în iureș după os! Veneau val-vârtej, în brigăzi și divizii, încăierându-se în lege și umplând tot locul cu învălmășeala lor tumultuoasă. Vedeai numai capete care se înfingeau asupra prăzii, trupuri învârtejite și cozi fluturânde. Furtuna de lătrături și schelălăituri acoperea un răstimp toate conversațiile convivilor, ceea ce nu era nici o pagubă, căci bătăliile javrelor se dovedeau mult mai interesante. Uneori, bărbații se ridicau în picioare ca să privească mai bine și puneau rămășaguri, iar femeile și muzicanții se aplecau peste balustradă în același scop. Din când în când, fremătau cu toții de desfătare. În cele din urmă, dulăul învingător se tolănea tihnit, cu prada între labe, mârâia și rodea osul, mânjind cu grăsime pardoseala, așa cum făceau în alte părți încă vreo cincizeci de dulăi. Iar restul curtenilor se întorceau la îndeletnicirile și desfătările de mai înainte.

Îndeobște, după vorbă și port, oamenii aceștia păreau grațioși și curtenitori și lesne puteai observa atenția și seriozitatea cu care ascultau ei ori de câte ori li se povestea ceva, indiferent ce – firește, în pauzele dintre bătăliile dulăilor. La fel de vădit era că ei alcătuiau o liotă de oameni copilăroși și nevinovați, trântind cele mai sfruntate minciuni. Și asta cu cea mai blajină și mai cuceritoare naivitate, fiind bucuroși și gata oricând să asculte – la rândul lor – minciunile altora, ba chiar să le și creadă. Nu-ți

venea ușor să ți-i închipui amestecați în fapte crude și înfricoșătoare și, totuși, ei îndrugau la povești în care pomeneau ca nimica de vărsări de sânge și de cazne – și asta cu o desfătare atât de sinceră, încât mă făceau și pe mine să uit de a mă mai înfiora.

Am văzut că nu eram singurul prizonier de-acolo. Să fi fost încă vreo douăzeci, dacă nu mai mult. Nenorociții! Cei mai mulți dintre dânșii fuseseră așa de schilodiți, ciumpăviți și stâlciți, că te lua groaza văzându-le pe păr, pe *față* și pe veșminte, sângele închegat în zgânci și zgrunțuri negre. De bună seamă că mai erau cotropiți de grele dureri și sufereau din pricina istovirii, a foamei și setei. Și nimeni nu se îndurase măcar să le spele rănila și nu îi miluise cu vreun balsam alinător. Totuși, nu-i auzai deloc gemând sau văicărindu-se și nu-i vedeai dând semne de neliniște sau cârtind cât de cât. Fără să vreau, mă năpădi gândul: "Nemernicii! Când le-a venit la îndemână, s-au purtat și ei la fel cu alții! Acum, le-a venit rândul și nu se așteaptă la un tratament mai bun, așa că resemnarea lor filozofică nu este dovada vreunei pregătiri sufletești, a vreunei tării intelectuale, a vreunui raționament, ci doar o simplă rezistență animalică. Sunt ca niște piei-roșii albe!"

### CAPITOLUL III

#### *Cavalerii Mesei Rotunde*

Sporovăiala de la Masa Rotundă consta mai mult din monologuri – un soi de dări de seamă asupra aventurilor în care fuseseră capturați prizonierii, iar prietenii și susținătorii acestora, uciși și jefuiți de cai și armuri. Îndeobște – pe cât mi-am putut da eu seama – aventurile acelea, pline de omoruri, nu erau expediții întreprinse pentru a răzbuna jigniri, nici pentru a pune capăt unor vechi certuri sau unor neînțelegeri iscate din senin. Nu! De obicei erau niște simple dueluri între străini – dueluri între oameni care nici măcar nu fuseseră prezentați unul altuia și între care nu exista nici o pricină de jignire. Este drept că de multe ori îmi fusese și mie dat să văd cum doi băieți, care nu se cunoșteau și se întâlneau doar din întâmplare, se amenințau într-un glas: "Las' că-ți arăt eu ție! Am să te zvânt în bătai!" și treceau pe loc la fapte. Până atunci însă, îmi închipuisem că astea se întâmplă doar între copii, fiind tocmai semnul și dovada copilăriei. Dar iată că acolo dădusem peste cogeamite găligani – oameni în toată firea – care se țineau de asemenea isprăvi și se făleau cu ele, chiar când îmbătrâneau. Totuși, era ceva foarte simpatic în ființele acelea cu suflet simplu, ceva atrăgător și plăcut; mi se părea că nu găsești în grădinița aceea de copii, ca să zic așa, nici atâta creier cât îi nevoie pentru momeala de la undiță. După câțva timp, însă, nici nu te mai sinchiseai, căci îți dădeai seama că într-o astfel de societate nici nu-i nevoie de creier și dacă oamenii ar fi avut creier – asta le-ar fi încurcat, stânjenit și chiar stricat simetria vieții lor și poate le-ar fi făcut imposibilă existența.

Mai de pe fiecare chip desprindeai o nobilă bărbăție. Pe unele vedeai chiar o anumită distincție și blândețe, care înlăturau cleветirile răutăcioase și le făceau să amuțească. În ținuta cavalerului căruia îi ziceau sir Galahad, stăruiau o bunătate și o puritate nespuse de nobile, de asemenea și în înfățișarea regelui, iar măreție și prestanță găseai în statura uriașă și

în portul trufaș al lui sir Launcelot al Lacului.

Tocmai în clipa aceea se petrecu un incident, ațintind toate privirile asupra acestui sir Launcelot. La semnul făcut de un fel de maestru de ceremonii, șase sau opt dintre prizonieri se ridicară, veniră în grup și îngenuncheară pe daliile de piatră și ridicându-și brațele înspre galeria unde se aflau doamnele, se rugară a li se îngădui să vorbească reginei. Doamna, care ședea la locul cel mai de vază, în buchetul acela de femei înghesuite ca la o expoziție de flori și cusături țărănești, încuviință din cap. Atunci purtătorul de cuvânt al prizonierilor declară că el și cu semenii lui sunt în mâinile ei, întru iertare, răscumpărare, captivitate sau moarte, și că așa cum va hotărî dânsa, după bunu-i plac, așa va fi. Îi mai spuse că ei o făceau la porunca lui sir Kay, comisul, ai cărui prizonieri erau, întrucât el îi învinsese pe câmpul de luptă într-o bătălie crâncenă și asta singur, numai prin țaria și vitejia lui.

Mirarea și uimirea se așternură pe fețele tuturor celor din sală. Zâmbetul plin de recunoștință al reginei pieri la auzul numelui lui sir Kay. Regina părea tare dezamăgită. Pajul îmi șopti la ureche, pe un ton și cu cuvinte de curată batjocură:

— Aolio! tocmai sir Kay! O, cât iaste fără de cale și fără de cuviință! Să fiu albie de porci, dacă iaste cu puțință una ca asta! Două mii de ani, se va căzni încă necurata scornire a oamenilor ca să-l blagoslovească pe comis cu o asemenea basnă!

Toate privirile îl iscodiră aprig pe sir Kay, dar el fu la înălțime. Se ridică și își jucă ca un maestru cartea – și luă toate levatele. Spuse că va povesti întocmai cele petrecute, fără să pună nimic de la el.

— Iară de veți chibzui că se cade cuiva cinstire și slavă pentru isprăvile acestea – zise el – atunci cinstire și slavă veți hărăzi aceluia carele iaste cel mai vârtucios, viteazul ale cărui mâini au purtat pavăza și au tăiat cu paloșul pre neprietenii creștinătății, iară acesta nu-i altul decât însuși cavalerul care șade colo! Și, spunând acestea, îl arătă pe sir Launcelot. Zău, i-a lucrat în foi de viță și bine le-a făcut!

Apoi, sir Kay își urmă povestirea și le spuse cum sir Launcelot, în căutare de aventuri – cu puțină vreme înainte – ucisese dintr-o singură lovitură de spadă șapte uriași și dezrobise o sută patruzeci și două de fecioare. Dar sir Launcelot nu s-a mulțumit cu atâta și, căutând alte aventuri, a dat peste dânsul (sir Kay), care se lupta deznădăjduit cu nouă cavaleri străini și pe loc el a luat pe seama sa lupta și i-a înfrânt pe toți cei nouă. Și le mai povesti cum, în noaptea aceea, sir Launcelot se trezi, fără să facă vreun zgomot, și își puse platoșa lui sir Kay, luându-i și calul și o porni în țări îndepărtate, unde învinse șaisprezece cavaleri într-o crâncenă bătălie și pe alți treizeci și patru într-alta. Și pe toți aceștia, ca și pe primii nouă, îi puse să jure că vor veni călări, de duminica Rusaliilor, la curtea regelui Arthur și se vor preda în mâinile reginei Guenever, drept prizonieri ai comisului sir Kay, pradă a vitejiei sale cavalerești. Șase din ei se și aflau acolo, iar restul aveau să sosească de îndată ce li se vor tămădui rănila mai grave.

Ce să spun – era înduioșător s-o vezi pe regină roșind și zâmbind, părând totodată stânjenită și fericită și aruncându-i pe furiș lui sir Launcelot niște ocheade, pentru care în Arkansas pun capul că hândrălăul ar fi primit niște gloanțe în ceafă.

Toată lumea lăuda vitejia și mărinimia lui sir Launcelot. Numai eu eram buimac cu totul, aflând cum un singur om fusese în stare să bată și

să captureze atâtea batalioane de luptători antrenați. I-am spus-o și lui Clarence, dar flușturaticul ăla, care n-avea nimic sfânt într-însul, îmi zise doar atâta:

— Dacă sir Kay ar fi avut răgaz să mai dea de dușcă un burduf de vin acru, ar fi încărcat și mai dihai socoteala.

M-am uitat la paj plin de mândrie, văzând cum i se așterne pe față norul unei adânci desperări. Câtând încotro și-a ațintit el privirea, zării un moșneag tare bătrân, cu barbă albă, purtând o mantie neagră, ce i se revărsa în falduri. Bătrânul se ridicase și acum stătea în fața mesei, clătinându-se pe picioarele-i șubrede, legănându-și încet capul străvechi și măsurând pe comeseni cu ochii săi apoși și rătăciți. Suferința întipărită pe chipul pajului se putea desluși și pe fețele tuturor mesenilor, căci cu toții luară înfățișarea unor făpturi necuvântătoare, care știu că trebuie să îndure totul, fără a scoate măcar un gemet.

— Maică Precistă, iarăși va să dăm ascultare – suspină băiatul – aceleiași basne din babalâc, ce pogoară urâtul preste suflet. De mii de mii de ori, îndrugat-a dumnealui – pâclișitul – aceleași cuvinte și câtă vreme fi-va trăitor le va mai îndruga, de verice dată își va umple burduhoiul și va porni umbletul fără sfârșit al scornelilor. Dar-ar bunul Dumnezeu să mor decât să mai apuc o zi ca aceasta!

— Cine e?

— Merlin, cel preste samă de mincinos și neîntrecut în vrăjitorii. Ieși-i ar veleatul odată, plată pentru urâtul ce ni-l prefiră în suflet cu această singură poveste, poftorită și răspoftorită! Dară lumea se spăimântă de dânsul, că are, la vrere și poruncă, furtunile și fulgerile și pre toți diavolii, care vor fi fiind în iad, iară dacă nu ar fi așa, apoi de multă vreme i s-ar fi scos măruntaiele ca să se ajungă până la povestirea aceasta și s-o dea de pământ, făcând-o praf și pulbere! Mereu a fost zicând basna aceasta, precum ca despre altul ar face vorbire, prefăcându-se a fi prea sfiicios spre a-și aduce proslăvire singur – trăzni-l-ar toate afuriseniile și apuca-l-ar toate nevoile! Prietene, fii bun și trezește-mă când va suna stingerea!

Băiatul își puse capul pe umărul meu, făcându-se că doarme. Hodorogul își începu povestea, iar peste câteva clipe flăcăul adormi cu adevărat. La fel pățiră potăile și curtenii, lacheii și puzderia de oșteni. Glasu-i hârâitor hârâia într-una. De peste tot, se porniră sforăiturile, însoțind pe povestitor, ca un acompaniament înfundat și în surdina al unor instrumente de suflat. Unora le căzură capetele peste brațele încrucișate, iar alții își dădură capul pe spate, rămânând cu gura căscată și slobozind prin somn, fără de voie, niște melodii fârnâite. Muștele zbârnâiau și pișcau nestingherite. Șobolanii roiau din sute de borte și foiau prin sală, ca la ei acasă, ba unul ședea cocoțat ca o veveriță pe capul regelui, ținând o bucățică de brânză în lăbuțe, ronțăind-o și prefirând firimiturile pe obrazul măriei sale, cu o naivă și nerușinată lipsă de respect. Era o scenă tihnită și odihnitoare pentru ochii obosiți și sufletele întristate.

Iată cam cum venea povestea bătrânului:

— Purces-au craiul și Merlin și au mers până le-a ieșit în cale un schivnic, carele om sfânt și vraci fără seamăn era. Iară schivnicul, cercetându-i rănille, bune leacuri i-au dat, drept care craiul poposit-au acolo trei zile, tămăduindu-și rănille și învrednicindu-se a călări și a îmbla. Și iară purces-au la drum. Iară pe când călăreau, a fost zicând Arthur, craiul: Nu am paloș! Atâta pagubă – răspuns-a Merlin – află că prin preajmă iaste un paloș carele al măriei-tale va fi, dacă ne taste puterea! Și

mai călăriră până ajunseră la un lac cu apă limpede și întins tare, iară în dricul lacului zărit-au Arthur un braț de om, carele învăluit în pânză albă era, iară mâna brațului întindea un paloș minunat! Iacă – grăit-a Merlin – colo e paloșul de care datu-ți-am de știre! Într-acestea, zărit-au amândoi o jupâniță mergând pe luciul lacului. Au ce soi de jupâniță iaste? întreat-a craiul Arthur. E zâna lacului – răspuns-a Merlin – iară în adâncul apei zace o stâncă și înlăuntrul ei iaste un lăcaș, cum nu-i altul pre lume, numai din podoabe și podoabe. Și zâna va veni la tine, aciiș, iară tu dulce la cuvânt să fii, ca să-ți dăruiască paloșul. După aceea, veni și zâna către Arthur, zi bună dându-i, iară el la fel. Domniță – grăit-a Arthur – ce paloș iaste acela, pe care, colo în lac, un braț îl întinde deasupra apei?! Al meu aş vrea să fie, că paloș eu nu am! Tu, Arthur, mărite craiule – a fost zicând zâna – află că al meu iaste paloșul, iară de mi-i hărăzi la vreme darul de care am trebuință, al tău va fi paloșul! Credința mi-e chezașă – zis-a atunci Arthur – că orice dar îmi vei cere, îndată ți-l voi aduce! Prea bine – grăit-a zâna – ia luntrea aceea, vâslește până acolo și ia-ți paloșul, dară și teaca lui să n-o lași, iară eu ți-oi cere darul, când va veni sorocul. Descălecat-au atunci craiul Arthur și Merlin, au legat caii de niște copaci și – țușt! – au pășit în luntre, iară când au ajuns la paloș, craiul Arthur a tras de cel mâner și l-a luat cu sine. Iară brațul a pierit în adânc, cu mână cu tot, și ei au ajuns la mal și au pornit de-a-ncălarelea înainte. Curând după aceea, craiul Arthur a zărit o mândrețe de foișor. Ce iaste cu foișorul acesta? Răspuns-a Merlin: "Iaste al cavalerului cu care te-ai lovit acum în urmă, sir Pellinore, dară el nu-i aici, ci iaste dus ca să se înfrunte cu un alt cavaler de-al tău, acela căruia îi zice Egglame. S-au tăiat cu săbiile, dară la urmă Egglame și-a întors de către el fața și a luat-o la goană, căci altmintrelea ața la moarte l-ar fi tras, iară celălalt l-a gonit până la Carlion, așa că-l vom întâlni acuma la drumul mare. Voroave foarte pre voia gândului meu ai grăit – zis-a Arthur – că acuma am paloș și merg să îl tai, plinind pedeapsa. Mărite doamne – grăit-a Merlin – nu se cade, căci cavalerul iaste prea istovit de luptă și goană, cât nu-ți va fi spre slavă să îl înfrunți, iară pe potrivea lui nu-i găsi alt cavaler trăitor pre lume. Întru aceasta, sfatul meu iaste a-l lăsa slobod să treacă, iară curândă vreme va sta el viteaz cu inimă mare în slujba și ajutorul tău și feciorii lui așijderea, după ce i se va curma firul vieții. Veni-va ziua aceea și bucuros vei fi să-i dai pe sora ta, spre a se însoți cu ea. Răspuns-a Arthur: Când îl voi zări, voi face precum m-ai povățuit. Apoi, craiul Arthur și-a privit paloșul, veselindu-se de tăiș. Au care dintre ele ți-a cășunat mai multă bucurie – zis-a Merlin – paloșul ori teaca? Mai bucuros sunt de paloș, răspuns-a Arthur. Gând fără socotință! – a fost zicând Merlin – căci teaca prețuiește înzecit cât spada și, află de la mine, dacă ai teaca aceasta asupra-ți, nicicând nu vei sângea și nicicând sabia dușmanilor în tine nu se va încrunta! Întru aceasta, ține de-a pururi cu tine teaca! Călărit-au mai departe către Carlion, iară în drum l-au întâlnit pe sir Pellinore, dară Merlin a urzit asemenea vrajă încât Pellinore nu l-a văzut de fel pe crai și a trecut pe lângă dânsul fără a grăi ceva. Mă minunez foarte – zis-a craiul Arthur – că sir Pellinore nu s-a învrednicit să-mi grăiască! Sire – răspuns-a Merlin – nici pomeneală să te fi zărit, că altfel n-ai fi scăpat lesne de dânsul. Și așa ajuns-au la Carlion, unde cavalerii regelui se veseleau în voie. Iară când cinstitele fețe au auzit de vitejiile sale, tare s-au minunat că singur se primejduiește într-alta și își arată mulțumirea de a fi supt un asemenea cârmuitor, care își pune viața în primejdie ca orice cavaler de rând.

## CAPITOLUL IV

### *Sir Dinadan cel hâtru*

Mie, unul, mi s-a părut că minciunile acelea gogonate, cu iz arhaic, fuseseră povestite cât se poate de simplu și de frumos. E drept că auzisem o singură dată povestea lui Merlin – și asta joacă mare rol. Fără îndoială că le plăcuse și celorlalți, când fusese nou-nouță.

Hâtrul de sir Dinadan fu primul care se trezi și curând îi sculă și pe ceilalți cu o farsă care dovedi destul prost gust. Legă câteva câni de tinichea de coada unui câine și-i dădu drumul, iar câinele înnebunit de groază, se învârti prin sală, cu toată haita urlând după el. Potăile loveau și trânteau tot ce le ieșea în cale, făcând un balamuc în toată legea. Se iscă o zarvă și un târboi de-ți spărgeau urechile și toți cei de față râseră până le dădură lacrimile, iar unii căzură de pe jilțuri și se tăvăliră pe jos, nemaiputând de încântare. Erau aidoma unor copii. Sir Dinadan se simțea atât de mândru de această ispravă, încât nu se putea stăpâni de a nu repeta întruna, până la nesaț, cum îi trecuse prin cap ideea aceasta nemuritoare. Și, așa cum se întâmplă cu toți umoriștii de soiul său, el nu-și conținu râsul nici după ce lumea cealaltă se potolise de mult. Era atât de înfierbântat, încât se hotărî să țină un discurs – firește, un discurs umoristic. Cred că în viața mea n-am auzit atâtea glume vechi și răsuflate, cârpite laolaltă. Era mai rău decât măscăricii, mai rău decât clovnii de la circ. Mi se părea groaznic de trist să stau acolo, cu o mie trei sute de ani înainte de a mă fi născut, și să ascult iar aceleași biete glume, uscate și mâncate de viermi, care mă scoteau din sărite când eram copil, cu o mie trei sute de ani mai târziu. Asta mai că m-a convins că-i o adevărată minune să faci o glumă nouă. Toată lumea râdea de vechiturile acelea – dar așa face întotdeauna lumea, și am remarcat-o cu veacuri mai târziu. Bineînțeles că hulitorul – adică pajul – nu râdea. Nu, el le lua în batjocură, căci nu avea nimic sfânt într-însul. Îmi spuse că majoritatea glumelor lui sir Dinadan erau putrede, iar restul împietrite. Îi răspunsei că "împietrite" merge, fiindcă socoteam și eu că singura metodă potrivită pentru a clasifica vârstele impunătoare ale câtorva din glumele acelea era să le orânduiești pe ere geologice. Ideea aceasta nu trezi însă nici un ecou în mintea băiatului, fiindcă geologia nu fusese încă inventată. Totuși, i-am ținut minte remarca și am plănuit să ridic întreaga societate la un nivel de cultură cât mai înalt, dacă voi reuși s-o scot eu însumi la capăt. N-are rost să arunci la gunoi bunătate de marfă, numai fiindcă piața nu-i coaptă pentru ea.

Apoi, sir Kay se ridică și puse în mișcare mașinăriile morii sale de povești, întrebuițându-mă drept combustibil. Sosise momentul să fiu serios și am fost la înălțime. Sir Kay povesti cum m-a întâlnit într-o țară îndepărtată, locuită de niște barbari care purtau cu toții aceleași veșminte caraghioase ca și mine – veșminte vrăjite, menite să-l apere pe cel care le purta de orice lovitură dată de vreo mână omenească. El însă nimicise puterea vrăjii, cu ajutorul unei rugăciuni, îi ucisese pe cei treisprezece cavaleri ai mei, după o bătălie de trei ceasuri, și mă luase prizonier, cruțându-mi viața, pentru ca asemenea bâzdzăganie să fie expusă spre minunarea și admirația regelui și a curții. Vorbind despre mine tot timpul,

Întrebuința tot felul de expresii, dintre care cele mai palide erau: "acest uriaș uimitor", "acest înfricoșător monstru ce atinge cerul cu capul" și "acest căpcăun, cu colți și cu gheare, mâncător de oameni". Ei, ce să vezi! Toată lumea înghițea gogoșile astea cu cea mai mare naivitate, nu zâmbea deloc și nimeni nu părea să observe că persoana mea nu se prea potrivea cu rapoartele acelea umflate. Mai spunea sir Kay cum, căutând să scap de dânsul, am țâșnit dintr-un șanț, drept în vârful unui copac, înalt de două sute de coți, dar el mă doborâse cu un bolovan cât o vacă, care îmi "fărămase mai toate oasele" și apoi mă pusese să jur că mă voi înfățișa la curtea regelui Arthur, pentru judecată. În încheiere, mă condamnă la moarte, urmând să fiu executat în după-amiaza zilei de 21, și-i păsa atât de mult de soarta mea, încât se opri din căscat, înainte de a fi hotărât data. În momentele acelea, mă găseam într-un hal fără de hal. E drept, nu prea eram stăpân cu totul pe facultățile mele mintale, ca să pot urmări polemica iscată asupra chipului în care *era* preferabil să fiu executat, deoarece unii se îndoiau că aş putea fi ucis, din pricina hainelor mele vrăjite. Și, totuși, nu purtam decât un costum ca oricare altul, cumpărat cu cincisprezece dolari la un magazin de haine gata. Eram însă destul de grijuliu ca să nu-mi fi scăpat un anumit amănunt. Mă *refer* la termenii pe care îi folosea, în cel mai firesc mod, această falnică adunare, alcătuită din înaltele doamne și simandicoșii gentlemen ai țării și care ar fi făcut să roșească până și pe-o piele-roșie din tribul comanșilor. Nedelicatețea ar fi un epitet prea slab, pentru ceea ce vreau să spun eu. Și vă rog să mă credeți că citisem și eu *Tom Jones* și *Roderick Random*, precum și alte cărți de soiul ăsta și știam bine că cele mai de seamă doamne și cei mai de frunte gentlemen din Anglia nu rămăseseră cu mult mai prejos sau chiar deloc în privința "decenței" vocabularului, precum nici în privința moravurilor și a atitudinii, pe care le trăda o asemenea vorbire chiar până acum o sută de ani. Ba, încă până în secolul nostru, al XIX-lea, în care – la drept vorbind – s-ar putea spune că și-au făcut apariția primele mostre de adevărate lady și adevărați gentlemen ce se pot descoperi în istoria engleză sau europeană. Ia închipuiți-vă, cum ar fi dacă Walter Scott, în loc să pună el dialogurile în gura personajelor sale, le-ar fi îngăduit să vorbească după placul lor? În acest caz, Rebecca și Ivanhoe și duioasa lady Rowena ar fi avut conversații care l-ar face pe oricare vagabond din zilele noastre să se simtă prost. În orice caz, pentru cei care sunt în mod inconștient indelicați și grosolani – toate lucrurile sunt delicate. Supușii regelui Arthur nu-și dădeau seama că sunt indecenți și am avut destulă prezență de spirit ca să nu le atrag atenția.

Bieții de ei, se frământau atâta din pricina hainelor mele vrăjite, încât răsuflară grozav de ușurați, când, în cele din urmă, bătrânul Merlin înlătură cu o remarcă de bun simț obstacolul de care se poticniseră. El îi întrebă de ce au capete atât de seci și nu le trece prin minte să mă despoaie. Într-o clipită, am fost gol pușcă! Ei, doamne, doamne, când te gândești că eram singura persoană din sală care nu se simțea la largul ei! Mă comentau toți cu o nepăsare de parc-aș fi fost o varză. Regina Guenever îmi arăta un interes la fel de naiv ca și ceilalți și spuse că în viața ei nu mai văzuse picioare ca ale mele. A fost singurul compliment pe care l-am căpătat – dacă era cumva un compliment.

În cele din urmă, eu am fost transportat într-o direcție, iar primejdioasele mele haine în alta. Am fost zvârlit într-o celulă strâmtă și întunecoasă, având drept cină câteva rămășițe ca vai de lume, drept



culcuș niște paie umede, iar drept tovărășie o puzderie de șobolani.

## CAPITOLUL V

### *O bună inspirație*

Eram atât de obosit, încât nici măcar frica n-a fost în stare să mă țină treaz multă vreme.

Când am venit iarăși la realitate, mi s-a părut că dormisem o veșnicie și cel dintâi gând mi-a fost: "Ei, ce vis uimitor am avut! Cred că m-am trezit tocmai la vreme ca să scap de spânzurătoare, ori de înec, ori de ardere pe rug, ori de ceva în felul ăsta... Îi mai trag un pui de somn până ce sună sirena și pe urmă mă duc la fabrică și mă răfuiesc cu Hercule."

Dar, chiar în clipa aceea, se auzi muzica scârțâitoare a unor lanțuri și zăvoare ruginite, o lumină îmi fulgeră în ochi și fluturile acela de Clarence îmi răsări în față. De mirare, căscai o gură cât o șură și aproape că mi se tăie răsuflarea.

— Ce - îi strigai eu - tot în fața mea te afli? Ia cară-te de aici cu vis cu tot! Marș odată!

Dar Clarence se mulțumi să râdă, în felul lui ușuratic, începând să-și bată joc de starea-mi jalnică.

— Foarte bine - spusei eu resemnat - las' să se desfășoare visul mai departe! N-am nici o grabă.

— Nu-ți fie cu bănat, care vis?

— Care vis? Hm, visul că mă aflu la curtea regelui Arthur, un individ care nici n-a existat, și că vorbesc cu tine, care ești doar rodul închipuirii.

— Ia-n te uită, zău așa? Și tot vis iaste că mâine vei fi ars pe rug? Ho-ho-ho! Amuțit-ai?

Lovitura primită mă dărâmă de tot. Începui să-mi dau seama că mă găseam într-o situație cât se poate de gravă, fie că era vis sau nu, căci știam din experiență ce tărie de viață capătă visele. Știam că a fi ars pe rug, chiar în vis, nu-i deloc glumă, ba e ceva care trebuie înlăturat prin orice mijloc. Așa că îl rugai cu glas plângăreț:

— Ah, Clarence, băiatule, singurul meu prieten - fiindcă îmi ești prieten, nu-i așa? - nu mă lăsa pierzaniei! Ajută-mă să născocesc vreo cale ca să scap de-aici!

— E-he-hei! Să hălăduiești? Dară bine, omule, tinzile și tainițele temniței, toate fără osebite, sub strașnică pază și priveghere a străjilor sunt.

— Firește, firește. Dar câți ostași sunt, Clarence? Nu-s prea mulți, sper?

— Câtă frunză și iarbă! Nu iaste nici o nădejde de hălăduință!

Tăcu o clipă și adăugă, cu glas șovăielnic:

— Dară mai sunt și alte temeieri, mai vârtoase, carele stau împotrivă!

— Altele? Care-anume?

— Ei, zice-se... dară nu cutez pre legea mea! Zău, că nu cutez!

— De ce, sărmane flăcăuaș? Ce-i cu tine? Ce tot tresari așa? De ce tremuri?

— Măre! Drept îți spun! Cuvine-se și inima îmi dă ghes să-ți zic, dară...

— Haide, haide! Curaj! Fii bărbat. Dă-i drumul! Doar ești un băiat cu scaun la cap!

Șovăi, sfâșiat între teamă și dorința de a vorbi; apoi se duse tiptil până la ușă și aruncă o ochire afară, trăgând cu urechea. În cele din urmă, se strecură iar lângă mine și-mi șopti la ureche niște vești îngrozitoare. Le spuse cu toată neliniștea și chinurile unui om care s-a aventurat pe un teren primejdios, vorbind despre lucruri a căror simplă pomenire i-ar putea aduce moartea.

— Urzit-a Merlin, în răutatea lui, o făcătură în jurul acestei temniți, și nimeni din tot regatul nu iaste atât de nesăbuit să încerce a trece cu tine alături pragul ei! Aibă-mă în pază Dumnezeu! Ți-am destăinuit totul! Vădește-ți milostivirea către neagiutoratul de mine! Îndură-te de-un biet flăcău carele binele ți-l vrea și înspre aceasta se îndeamnă; căci de mă vei da în vileag, pierzaniei cele fără de samă hărăzit sunt!

Izbucnii într-un hohot de râs – singurul într-adevăr înviorător, pe care-l avusesem de multă vreme și îi strigai:

— Merlin a urzit o vrajă! La naiba cu el! Hârbul și șarlatanul acela care nu face nici cât o ceapă degerată! Măgarul ăla bătrân și palavragiu? Palavre, și numai palavre, cele mai sfruntate palavre din lume! Păi cum am să cred eu în superstiția asta – cea mai idioată dintre toate superstițiile acestea – copilărești, idioate, nătângi, fără noimă, care vreodată... Dă-l dracului de Merlin!

Dar Clarence se aruncase la picioarele mele, înainte ca să fi sfârșit cu toate complimentele acestea și – de spaimă – era cât pe ce să-și iasă din minți.

— Oh, ia seama! Grăit-ai cuvinte purtătoare de grea urgie! Năpristan, zidurile se vor prăvăli asupra-ne, dacă rostești asemenea afurisenii. Deszi ceea ce ai zis, până mai iaste vreme!

Spectacolul acesta năstrușnic îmi dădu o idee bună și apoi mă puse pe gânduri. Dacă toți cei de acolo erau la fel de speriați de pretinsa vrăjitorie a lui Merlin, în același mod sincer și cinstit ca și Clarence, fără îndoială că un om superior ca mine trebuia numaidecât să găsească o șmecherie, ca să tragă folos de pe urma acestei stări de lucruri. Am chibzuit mai departe și am chitit un plan. Apoi i-am zis:

— Hai, ridică-te! Vino-ți în fire! Privește-mă drept în ochi. Știi de ce am râs?

— Nu! Dară în numele prea curatei noastre Fecioare, făcătoarea de minuni, nu mai râde, că numai de râs nu iaste.

— Ei, o să-ți spun de ce-am râs. Fiindcă eu însumi sunt vrăjitor!

— Domnia ta?

Băiatul făcu un pas îndărăt și-și așinu răsuflarea, căci destăinuirea mea îl lovea cam pe neașteptate. Dar, din atitudinea lui, se vedea că deodată căpătase un foarte-foarte mare respect. Reținui numaidecât faptul – care-ți arăta că șarlatanii n-aveau nevoie de nici o reputație în ospiciul acela: oamenii erau gata să-i creadă doar pe cuvânt. Continuai:

— Îl cunosc pe Merlin de șapte sute de ani, și el...

— Șapte su...

— Nu mă întrerupe. A murit și a înviat de treisprezece ori, și de fiecare dată a colindat lumea sub un alt nume: Smith, Jones, Robinson, Jackson, Peters, Haskins, Merlin, luându-și un nou pseudonim, ori de câte ori iese iar la iveală. L-am cunoscut în Egipt, acum trei sute de ani; în India acum cinci sute de ani. Îmi dă mereu târcoale, oriunde mă duc, și mă sâcâie. Nu prea face parale ca vrăjitor. Cunoaște câteva trucuri vechi și răsuflate, dar n-a trecut niciodată de alfabetul meseriei și nici n-o să fie în stare să

treacă! E destul de bun pentru provincie – o singură și unică reprezentație! și-așa mai departe, știi; dar, dragă doamne, n-ar trebui ca tocmai el să se dea drept expert – în orice caz, nu când dă peste un artist adevărat ca mine! Acum, uite ce e, Clarence! O să rămân prieten cu tine până la capăt; în schimb, trebuie să mi te arăți și tu prieten. Vreau să-mi faci un serviciu, anume, să duci vorbă regelui că și eu sunt vrăjitor – ba încă Înaltul As Suprem – Regele Trucurilor și Șeful Tribului în Chestii-d-alde-Astea. Vreau să-i intre bine în cap că o să-i aranjez în liniște, chiar de aici, o mică nenorocire – știi, una care o să le facă părul măciucă tuturor oamenilor de prin părțile voastre – dacă hotărârea lui sir Kay va fi îndeplinită și mi se va cășuna vreun rău. Ești bun să-i spui asta regelui, ca din partea mea?

Bietul paj era într-un hal de plâns și de abia îmi mai putea răspunde. Ce jalnic e să vezi o ființă atât de terorizată, afanită și descurajată. Băiatul îmi făgădui însă tot ce-i cerusem și mă făcu și pe mine să-i făgăduiesc nu o dată, ci de câteva ori că o să rămânem prieteni și n-o să-i fac nici un rău cu vrăjile mele. Apoi ieși din celulă, orbecăind ca un prăpădit.

Pe dată, mă fulgeră un alt gând. Cât de nesocotit fusesem! Când băiatul o să-și mai vină în fire, desigur că o să se mire de ce un mare vrăjitor ca mine e silit să-i cerșească ajutorul ca să iasă din temniță! O să vadă limpede ca bună ziua că sunt un șarlatan.

Mă zvârcolii vreun ceas din pricina acestei boroboațe și-mi aruncai tot felul de ocări. Dar pe urmă îmi veni brusc ideea că animalele acelea nu judecau, că niciodată nu legau un fapt de altul și toate convorbirile lor dovedeau că nu observă o absurditate, nici când le sare în ochi. Abia atunci mă liniștii.

Dar pe lumea asta, tocmai când omul e mai liniștit, taman atunci i se întâmplă una boacăină. Îmi zisei că făcusem încă o boroboacă – anume, că-l trimisesem pe băiat să alarmeze pe mai marii lui cu o amenințare din partea mea. Le va spune, desigur, că am intenția de a născoci vreo nenorocire, așa cum mi se va năzări. Numai că oamenii care-s oricând gata, ba chiar dornici și nerăbdători să înghită minuni, tocmai ei te așteaptă cu nesaț să te vadă înfăptuindu-le. Și acum, închipuiți-vă că mă cheamă să le dau o mostră? Sau îmi cer să le spun ce fel de nenorocire vreau să abat asupra lor? Da, făcusem o gafă; mai întâi trebuia să fi născocit nenorocirea și apoi s-o fi anunțat. "Ce mă fac? îmi ziceam eu. Ce să le spun, ca să câștig puțin timp? Iar mă frământam. Eram cât se poate de neliniștit... Se-aud pași! Vin. Dacă mi-ar lăsa măcar o clipă de gândire... Strașnic! Am găsit! Am scăpat din strâmtoare!"

Vedeți, era vorba de eclipsă. Mi-am amintit, cât ai bate din palme, cum Columb sau Cortez, sau vreunul din aceștia, mizase odată totul pe o eclipsă – și asta cu niște sălbatici. Mi-am întrezărit șansa, zicându-mi că și eu pot face acum aceeași manevră. Și nici n-ar fi fost un plagiat, fiindcă ideea îmi venise cu aproape o mie de ani înaintea oricăruia dintre ei.

Clarence intră în celulă, fierț și prăpădit, zicându-mi:

— Fără zăbavă vestit-am pre mânia sa că-i aduc știre din parte-ți și pe loc m-a chemat în fața sa. Până în măduva oaselor înfricoșându-se de știre, s-a speriat și a cugetat a da poruncă să fii slobozit aciiș și să fii îmbrăcat în veșminte alese și găzduit cu cinstea cuvenită unui om atât de puternic. Dară venit-a Merlin și a răsturnat totul, înduplecând pe mânia sa a crede că ești nebun, au nu știi ce vorbești. Zis-a Merlin că amenințarea ta iaste doar deșărtăciune și vorbă în vânt. Au stat la mare voie rea,

sfădindu-se, dară pre urmă Merlin l-a întrebat în batjocora luminăției tale: Au de ce nu dă în vileag primejdia care ne pândește? Nu o dă pentru că nu iaste vrednic a o săvârși! Vorbele acestea au închis pe neașteptate gura măriei sale, carele nu s-a priceput a le spulbera. Deci mai mult în silă și cu mâhniciunea în suflet că te-ar putea jigni, te roagă să-i înțelegi păsul și să-l scoți din nevoi, destăinuindu-i despre ce pacoste să ia veste, dacă ai hotărât cumva felul și ceasul în care se va arăta. Ah, rogu-te, nu mai zăbovi! Într-un asemenea ceas, zăbava înseamnă a-ți îndoi și întrei primejdiile care te împresoară. Ah, fii mai de treabă la voroavă și zi ce prăpăd ne pândește!

Lăsați să stăruie tăcerea până ce-mi găsiți un ton mai impunător și apoi spusei:

— De câtă vreme zac închis în vizuina asta?

— Fost-ai întemnițat când ziua de ieri se mistuise de istov. Acum sunt nouă ceasuri, dimineața.

— Nu, zău? Va să zică am dormit în lege! Acum e nouă dimineața?

Măi, să fie! După lumină, ai putea jura că-i miezul nopții! Va să zică, suntem în ziua de 20?

— Da, în ziua de 20!

— Și urmează să fiu ars de viu chiar mâine?

Băiatul se înfioră.

— La ce oră?

— La nămiezi.

— Atunci, îți voi spune ce să le vestești.

Făcui o pauză preț de un minut, într-o tăcere înfiorătoare, și mă aplecai asupra flăcăușului, care se chircise de teamă. Apoi, cu glas profund, măsurat, încărcat de negre prevestiri, începui o tiradă, ajungând printr-o gradație dramatică până la unul dintre cele mai culminante efecte pe care le-am dobândit în viața mea – și asta în chipul cel mai nobil și mai sublim:

— Întoarce-te și spune-i regelui că la ceasul statornicit voi învălui întreg pământul în bezna neagră a miezului nopții; voi șterge soarele de pe cer și în vecii vecilor nu va mai străluci; roadele pământului vor putrezi, lipsite de lumină și căldură, iar noroadele pământului se vor stinge de foamete, pierind până la ultimul om!

A trebuit să-l car pe băiat afară, căci leșinase și era mai mult mort decât viu. Așa l-am înmânat oștenilor și m-am întors în celulă.

## CAPITOLUL VI

### *Eclipsa de soare*

Din nou în tăcere și la întuneric, am priceput pe îndelete ceea ce mi se spusese, căci una e să auzi un lucru și alta e să-l simți pe pielea ta. Abia atunci lucrul se umflă și capătă relief. E tocmai ca și deosebirea dintre a auzi că un om a fost înjunghiat în inimă și a vedea crima. În tăcere și prin beznă, cunoașterea faptului că mă aflu într-o primejdie de moarte capătă treptat un înțeles mai adânc; încetul cu încetul începusem să mă dumiresc și asta îmi îngheța sângele în vine.

O binecuvântată prevedere a naturii face însă ca tocmai în asemenea momente, de îndată ce temperatura ți s-a coborât până la un anumit grad,

să se petreacă în tine o schimbare și cum-necum, mai prinzi ceva curaj. Speranța îți mijește și, o dată cu ea, voioșia, și iar te simți pe picioare, gata să acționezi – dacă, bineînțeles, mai este ceva de făcut. Mie, unul, mi-a revenit brusc piuitul. Mi-am zis că eclipsa este salvare sigură și pe deasupra va face din mine cel mai însemnat om din regat; pe loc argintul viu mi s-a urcat până la capătul termometrului și îngrijorările mi s-au risipit cu totul. Mă simțeam cel mai fericit om din lume. Așteptam chiar cu nerăbdare ziua următoare, atât de dornic eram să culeg roadele marelui triumf și să fiu ținta mirării și venerării întregii națiuni. Pe lângă asta, în ce privește afacerile, știam că mi-a pus Dumnezeu mâna în cap.

Până atunci, totuși, îmi mai rămânea o grijă, pe care trebuia s-o alung din minte. Eram aproape convins că oamenii aceia superstițioși, aflând de nenorocirea ce le-o propusesem, vor fi atât de îngroziți, încât vor voi cu orice preț să cadă la învoială.

Așa că, nu mult după aceea, când am auzit niște pași apropiindu-se, gândul acesta mi-a revenit și mi-am zis: "Cu siguranță, vor să cadă la învoială! Ei, dacă-i târg bun, foarte bine, primesc; dar dacă nu, mă țin tare pe poziție și-mi joc cartea până la capăt".

Într-adevăr, ușa se deschise și se iviră câțiva oșteni. Căpetenia lor zise:

— Rugul e gata! Poftim!

— Rugul! Deodată, mi-a pierit piuitul și aproape că am căzut la pământ. În asemenea împrejurări, e greu să-ți mai capeți răsuflarea, căci te apucă horcăitul și simți la noduri în gât, dar de îndată ce am fost în stare să vorbesc iarăși – am îngăimat:

— Dar e o greșală – execuția e fixată pe mâine.

— Acum alta iaste porunca. Hotărâtu-s-a să fie cu o zi mai devreme! Nu mai zăboviți!

Mă vedeam pierdut. De nicăieri nu-mi mai putea veni vreun ajutor. Eram uluit; nu-mi mai stăpâneam mișcările; mă vânzoleam fără rost, ca scos din minți, așa că soldații au pus mâna pe mine și m-au târât afară din celulă, printr-un labirint de coridoare subterane, și în cele din urmă m-au adus la lumina necruțătoare a zilei și a lumii de la suprafață. Când am pășit în curtea vastă și împrejmuită cu ziduri a castelului, am simțit un cuțit în inimă, căci mi-a sărit imediat în ochi rugul care se afla drept în mijloc. Lângă el, un morman de butuci și un călugăr. Pe toate patru laturile curții, mulțimea era așezată în rânduri ce se înălțau în terase înclinate, bătând în tot felul de culori. Regele și regina ședeau pe tron și firește că erau cei mai la vedea.

Nu mi-a trebuit mai mult de o clipă ca să observ toate amănuntele. În clipa următoare, Clarence se strecură la lumină, din cine știe ce ascunzătoare și-mi turnă în urechi niște vești. Cu ochii strălucitori de triumf și de bucurie, îmi zise:

— Eu am făcut să se schimbe sorocul caznei! Și numai ușor n-a fost. Destăinuindu-le cu osârdie ce prăpăd le stă înaintea și văzând groaza pricinuită de vestea mea, am înțeles că a sosit ceasul de a izbi. Deci am viclenit pre unul și pre altul, zicând că puterea-ți împotriva soarelui nu iaste deplină până mâine și așa – de vor să scape soarele și lumea – ți se cade să fii ucis astăzi, când vrăjile domniei tale abia se urzesc și n-au încă putere. Pre toți dracii din iad! – neadevăr era, basnă nepricepută, ce nu mai să-i fi văzut cum au înghițit-o în spaima lor nemăsurată, de parcă ar fi fost mântuire pogorâtă din ceruri. Iară eu, în vremea aceasta, zâmbeam a

râde, văzând cât de lesne iaste a-i trage în amăgeală, apoi slăvit-am pre domnul a toate făcătoriul, carele s-a îndurat a lăsa pe cea mai umilă făptură din toate a fi unealtă întru mântuirea vieții domniei tale. Vai! În ce chip fericit grăbitu-s-a totul! Că nu-i zor-nevoie a-i cășuna soarelui adevărată vătămare! Zău – nu uita aceasta – pre sufletul meu! Nu uita! Fă numa puțină beznă – numai un strop de beznă, apoi ia sama și oprește-te. Fi-va de ajuns. Vor lua veste cu toții că am scornit și neadevăruri – din neștiință izvorâte, așa vor crede – dară când se va lăsa umbra dintâi îi vei vedea cum, de spaimă, își vor pierde mințile, te vor slobozi și te vor așeza la mare cinste! Du-te la izbândă, acum! Dară ia aminte, tu, ce ești scump și aproape sufletului meu – cu lacrimi fierbinți te îndemn a nu-mi uita rugăciunea și a nu vătăma binecuvântatul soare. De dragul meu, ce cu neclătit prieteșug legat pe veci îți sunt!

Am îngăimat câteva cuvinte, din adâncul durerii și nefericirii mele – doar ca să-i spun că voi cruța soarele. Auzindu-le, flăcăul mă răsplăti cu o privire recunoscătoare, atât de profundă și de iubitoare, încât nu m-a răbdât inima să-i spun că prostia lui binevoitoare m-a distrus, trimițându-mă la moarte.

În timp ce soldații mă ajutau să străbat curtea, domnea o tăcere atât de adâncă încât, dacă aș fi fost legat la ochi, aș fi crezut că mă aflu într-o pustietate și nu înconjurat de un zid alcătuit din patru mii de oameni. În toată mulțimea aceea nu se zărea nici o mișcare; toți erau țepeni ca niște statui de piatră și la fel de palizi, iar pe fiecare chip se așternuse teama. Încremenirea aceasta deplină domni necurmată, în timp ce eram înlănțuit la stâlp și butucii și lemnele se îngrămădeau cu mare grijă și cam apăsător, în jurul gleznelor mele, încercuindu-mi apoi treptat genunchii, coapsele și tot trupul. Urmă o pauză, o liniște și mai adâncă – dacă era cu puțință – apoi un om îngenunche la picioarele mele, cu o torță aprinsă în mână. Spectatorii își întinseră gâturile înainte, privind cu încordare și săltându-se de la locurile lor, fără să-și dea seama. Călugărul își ridică mâinile deasupra capului meu, înălță ochii către cerul albastru și începu să murmure ceva pe latinește. În această atitudine, el dondăni mai departe câteva clipe, apoi se opri. Am așteptat puțin și am cătat la el: stătea tot acolo, ca împietrit.

Dintr-o singură pornire, mulțimea se ridica încetișor, ațintindu-și ochii pe cer. Le-am urmat privirile: tocmai la țănc, începea eclipsa mea! Viața-mi clocotea iar prin vine! Eram ca un nou născut! Dăra de întunerice se lăți încet pe discul soarelui, inima-mi bătea tot mai tare, iar adunarea și preotul priveau mai departe, neclintiți. Știam că privirile lor se vor întoarce apoi spre mine. Când se întâmplă și asta, eram pregătit. Luasem una din cele mai mărețe atitudini care mi-au reușit în viață; stăteam cu brațul întins, arătând spre soare. Era un efect sublim. Vedeai pur și simplu cum treceau fiorii prin mulțime, ca niște valuri. Două strigăte izbucniră, aproape acoperindu-se unul pe altul:

— Dați-i foc!

— Stați! Opriți!

Unul îl scosese Merlin, celălalt regele. Merlin porni de la locul său, ca să-mi dea foc chiar cu mâna lui – îmi închipui. Am zis:

— Stai pe loc! Dacă se mișcă cineva, fie chiar regele, fără îngăduința mea, îl voi zdrobi cu trăsnetul, îl voi arde cu fulgerele!

Mulțimea se așează supusă la locuri, după cum mă așteptam. Merlin șovăi o clipă, două – și în acest scurt răgaz stătu ca pe ace – apoi se așează

și el, iar eu răsufalai ușurat, știind că acum sunt stăpân pe situație.

După aceea regele spuse:

— Pogoară-ți mila asupra noastră, viteaze cavalier, și nu-ți mai încerca nesăbuit puterile, ca nu cumva pierzanie fără îndreptare să urmeze. Luate-am veste că puterile tale nu vor fi depline până mâine, dară...

— Măria ta socotește că vestea a fost o scornitură? Într-adevăr, scornitură a fost; căci pururi puterile mi-au fost neștirbite, precum îmi sunt și acum!

Cuvintele mele avură un răsunet uriaș. De peste tot se înălțară mâini rugătoare și regele se trezi asaltat de o furtună de implorări ca să-mi răscumpere, cu orice preț, mărinimia și să înlăture nenorocirea. Regele abia aștepta să împlinească dorința supușilor. Zise:

— Hotărăște cum ți-i vrerea, prea cinstite cavalier. Cere-mi și jumătate din regat; dară izgonește pacostea aceasta și cruță soarele!

Norocul îmi surâdea în față. L-aș fi apucat cu amândouă mâinile, într-o clipă, dar oprește – dacă poți – o eclipsă! Nici vorbă de așa ceva. De aceea am cerut vreme să chibzuiesc.

Regele zise:

— Vai! câtă vreme mai ține? Câtă vreme, prea bunule cavalier? Îndură-te de noi! Privește, întunericul se lățește clipă de clipă. Mă rog ție, câtă vreme ne mai ții așa?

— Nu mult. O jumătate de ceas, poate un ceas!

Auzii mii de proteste înduioșătoare, dar nu puteam reduce termenul, fiindcă nu-mi aminteam cât durează o eclipsă totală de soare. În tot cazul, mă cam fâstâcisem și voiam să mai chibzuiesc. Era ceva ciudat cu eclipsa aceea și faptul mă neliniștea. Dacă nu era eclipsa care mă interesa pe mine? Cum puteam ști dacă mă aflam într-adevăr în veacul al VI-lea, sau de nu cumva totul era doar vis? Doamne, dacă m-aș putea încredința în calitatea că-i vis! Îmi miji din nou speranța. Dacă băiatul avea dreptate în privința datei, și eram sigur în 20, atunci nu puteam fi în secolul al VI-lea. Cu nerăbdare, îl trăsei de mânecă pe călugăr și-l întrebai în ce zi a lunii suntem.

Măi, să fie! Mi-a spus că în 21! Când am auzit așa m-au cuprins fiorii. L-am rugat să se gândească bine – doar omul era sigur, știa bine că suntem în 21. Va să zică, băiețandru' ăla încurcase iar lucrurile, cap sec ce era! Ne aflam tocmai în ceasul precis al eclipsei; controlasem aceasta cu ochii mei, chiar când începuse, la cadranul solar din preajmă. Așadar, era adevărat; mă aflam fără îndoială la curtea regelui Arthur și acum trebuia să ies la liman cum se putea mai bine.

Bezna creștea mereu și oamenii erau tot mai deznădăjduiți. Atunci am zis:

— Am chibzuit, măria ta! Drept învățătură de minte, voi lăsa ca bezna să se întindă și noaptea să se aștearnă asupra lumii, dar atârnă de măria ta dacă voi șterge soarele cu totul de pe cer sau îl voi face la loc, așa cum a fost. Iată ce condiții pun: vei rămâne rege peste toate stăpânirile tale și vei primi toată slava și cinstirea ce ți se cuvin; dar mă vei numi sfetnicul și mâna ta dreaptă pe veci și-mi vei da, pentru serviciile mele unu la sută din veniturile suplimentare, pe care voi reuși să le aduc statului. Dacă n-oi putea trăi din asta, fii sigur că n-o să întind mâna nimănui. Îți convine?

Răsună un tunet de aplauze, iar peste ele se înalță glasul regelui:

— Dezlegați-l și slobod să fie! Și închinați-vă lui, voi, oameni de sus au de jos, avuți au nevoiași, că mâna dreaptă a domniei mele dumnealui

iaste. Hărăzite-ți sunt puterea și dreptul de poruncă! Vei sta pe cea mai înaltă treaptă a tronului! Dară, amu izgonește pe loc această noapte înfiorătoare și adu iarăși lumina și dulceața lumii acesteia pentru ca toată suflarea să te blagoslovească!

Dar eu îi zisei:

— Dacă un om de rând este dat de rușine în văzul lumii, asta nu-i nici o pagubă, dar mare rușine este chiar și pentru suveran, când noul său ministru continuă să stea despuiat în fața supușilor. Scutește-mă, sire, de rușinea aceasta. Pot cere să mi se dea înapoi hainele?...

— Veșmintele acelea nu se cuvin cinului domniei tale! exclamă regele. Aduceți-i alte veșminte! Înveșmântați-l ca pe-un principe!

O brodisem bine. Căutam să țin lucrurile în loc, până ce eclipsa avea să fie totală, căci altfel regele iar m-ar fi rugat să alung imediat bezna, ceea ce, vezi bine, că nu puteam. Trimițând el după haine, am mai câștigat ceva timp, dar nu de ajuns, așa că a trebuit să caut un alt tertip. Am declarat că mi-e teamă ca nu cumva regele să se răzgândească și să se căiască oarecum de ceea ce făcuse, în rățăcirea sa; de aceea voiam să mai las să crească întunericul, iar dacă, după ce se va fi scurs destulă vreme, regele tot își va păstra hotărârea, abia atunci voi alunga întunericul. Nici regele și nici ceilalți nu păreau încântați de tocmeală, dar eu trebuia s-o țin morțiș așa.

Negura și întunecimea creșteau tot mai mult, în timp ce eu aveam de furcă cu hainele greoaie ale veacului al VI-lea. Încet-încet, se întunecă de nu-ți mai vedeai nici degetele și mulțimea gemea și urla de spaimă, simțind cum recile și nefireștile adieri ale nopții treceau prin văzduh și văzând curând cum stelele răsăreau și scliffeau pe cer. Tare mă bucurai când eclipsa ajunsese totală, dar în schimb toți ceilalți erau zdrobiți de durere, ceea ce era foarte natural. Am zis:

— Constat că regele, prin tăcerea sa, păzește învoiala dintre noi!

Apoi, îmi ridicai brațul, stătui așa o clipă și rostii cu cea mai grozavă solemnitate:

— Făcătura să se desfacă, cele legate să se dezlege și să treacă fără a vătăma pe nimeni!

Un răstimp, nu se auzi nici măcar un foșnet, în bezna aceea deplină, în tăcerea aceea mormântală.

Dar când, peste câteva clipe se prefiră o dungă argintie a soarelui, adunarea se dezlănțui într-un strigăt asurzitor și se revărsă ca un potop asupra mea, copleșindu-mă cu binecuvântări și mulțumiri. Fără îndoială că și Clarence striga cât îl ținea gura, pierdut în talazul acela.

## CAPITOLUL VII

### *Turnul lui Merlin*

Ținând seama că acum eram al doilea personaj din regat, în ce privește puterea politică și autoritatea, se putea spune că într-adevăr ajunsesem la mare preț. Veșmintele mi se lucrau numai din mătăsuri, catifele și fireturi de aur și, prin urmare, erau foarte arătoase, însă tot atât de stânjenitoare. Îmi dădeam seama însă că în curând obișnuința avea să mă împace și cu hainele acestea. Mi se dăduseră cele mai alese încăperi din castel, după cele regale. Perdelele de mătase străluceau cu culorile lor



bogate, dar în schimb nici un covor pe pardoseala de piatră, ci numai rogojini, și încă rogojini desperecheate, de nu aveai nici măcar două de același soi. Cât despre celelalte comodități, la drept vorbind, ele nu existau deloc. Vorbesc de micile comodități, căci ele alcătuiesc adevărata mângâiere a vieții. Jilțurile cele mari de stejar, împodobite cu sculpturi primitive – treacă-meargă, dar în afară de ele nu găseai nimic ca lumea. Nu exista săpun, nici chibrituri, nici oglindă – cu excepția uneia de metal, în care te zgâiai ca într-o găleată cu apă. Și nici măcar o cromolitografie! Mă obișnuisem, de ani de zile, cu asemenea poze și abia atunci mi-am dat seama că – fără să bănuiesc – în adâncul ființei mele se născuse o pasiune pentru artă de care acum sufletul meu nu se mai putea lipsi. Când mă uitam la pereții aceia măreți și trufași, dar de o goliciune inumană, mă cuprindea dorul de casă. Îmi aminteam că la noi acasă, la East Hartford, oricât de modestă ți-era locuința, nu puteai intra în vreo odaie, fără să nu dai de vreo poză trimisă cadou de societățile de asigurare, sau măcar de o poză în trei culori *Dumnezeu-Binecuvânteze-Căminul-Nostru*, atârnată deasupra ușii. Ba, în odaia de musafiri, aveam cinci tablouașe. Pe când aici, chiar în odaia mea de primire extra-lux, nu era nimic care să aducă a pictură, afară de un fel de plapumă țesută sau împletită – ba și cârpită în câteva locuri – și care nu avea nici o culoare sau formă mai acătării. Cât despre proporții, nici chiar Rafael în persoană n-ar fi putut să le trântescă mai formidabil, după toată practica-i făcută cu acele coșmaruri denumite "faimoasele cartoane de la Hampton Court". Rafael fusese o comoară. Aveam și noi acasă câteva cromolitografii. Într-una *Pescuitul cel minunat* – Rafael însuși făcuse o minune, punând trei oameni într-o luntre care n-ar fi ținut nici măcar un câine într-însa, fără să se răstoarne. Totdeauna am avut o mare admirație pentru arta lui Rafael, studiind-o și găsind-o atât de spontană și mai presus de orice convenție.

În tot castelul, nu se găsea nici măcar un clopoțel sau vreun tub acustic. Aveam însă o droaie de servitori, iar cei care erau de jurnă moțăiau în anticameră, și când aveam nevoie de vreunul, trebuia să ies și să-l strig. Nu existau nici gaz, nici lumânări. Un taler de bronz, pe jumătate plin cu untură topită în casă, și cu o feștilă ce plutea pâlând în mijlocul ei, producea ceea ce era luat drept lumină. O grămadă de obiecte de acest soi atârnav pe pereți și modificau întinericul, adică tocmai bine îl nuanțau ca să-l facă și mai sinistru. Dacă ieșeai noaptea afară, slujitorii trebuiau să te conducă cu torțele. Nu existau cărți, penițe, hârtie sau cerneală și nici pomeneală de sticlă, în deschizăturile care ei își închipuiau că sunt ferestre. Sticla pare lucru neînsemnat, dar când îți lipsește, abia atunci vezi ce lucru mare este. Dar poate mai rău decât toate era că nu se găsea deloc zahăr, nici cafea, ceai sau tutun. Mi-am dat seama că eram în situația lui Robinson Crusoe, aruncat pe o insulă nelocuită, neavând altă tovărășie decât aceea a unor animale mai mult sau mai puțin domesticite, și că – dacă voiam să-mi duc viața mai ușor – trebuia să procedez ca și Robinson Crusoe. Anume: să inventez, să meșteresc, să creez, să reorganizez lucrurile; să-mi pun la treabă creierul și mâna și să lucrez fără răgaz. Situația asta se potrivea de minune cu firea mea.

Un lucru însă mă cam încurca la început – interesul nemaipomenit pe care mi-l arăta lumea. Tot poporul părea dornic să mă privească. Curând se află că eclipsa de soare băgase o spaimă de moarte în toată lumea engleză și că, tot timpul cât ținuse, întreaga țară – de la un capăt la altul – ajunsese să înghețe de spaimă până-n măduva oaselor, iar bisericile,

schiturile și mănăstirile fuseseră năpădite de sărmane ființe care se rugau și plângeau, socotind că venise ziua de apoi. După aceea, mersese vestea că cel care pusese la cale această întâmplare înfricoșătoare era un străin, un iscusit vrăjitor de la curtea regelui Arthur, care ar fi putut stinge soarele dintr-o suflare, exact ca pe o lumânare și chiar că fusese cât pe-aici s-o facă, dacă nu i s-ar fi dobândit la timp iertarea. Și numai așa a dezlegat el vrăjile, iar acum era recunoscut și cinstit drept omul care, prin puterea lui neajutorată de nimeni, scăpase pământul și popoarele de prăpăd. Dacă vă gândiți că toată lumea credea basmul ăsta – nu numai că-l credea, dar încaltea nici nu i se năzărea să-l pună vreo clipă la îndoială – veți înțelege ușor de ce nu se mai găsea în toată Britania un singur om care să nu facă optzeci de kilometri pe jos, doar ca să mă vadă. Desigur, eram centrul tuturor conversațiilor și toate celelalte subiecte căzuseră baltă; până și regele deveni brusc o persoană a cărei faimă și importanță treceau pe planul al doilea. În decurs de douăzeci și patru de ore, începură să sosească delegații peste delegații și două săptămâni în șir au tot curs într-una. Orășelul era înțesat de lume, ca și tot ținutul dimprejur. Trebuia să ies de nu știu câte ori pe zi ca să mă arăt mulțimilor acelea, stăpânite de respect și teamă. Începuse să mă cam împovăreze această pierdere de timp și osteneală, dar firește că-și avea și partea ei bună, căci îmi plăcea să fiu ridicat în slăvi și să mă văd ținta atâtor laude. Fratele Merlin se înverzise de atâta invidie și ciudă, ceea ce era o mare mulțumire pentru mine. Dar mai era un lucru căruia nu-i dădusem încă de rost: nimeni nu-mi ceruse nici un autograf. L-am întrebat pe Clarence, dar habar n-avea! M-am căznit să-i explic despre ce era vorba. Abia atunci mi-a spus că în toată țara nu se pricepeau să scrie și să citească decât câteva duzini de preoți. Închipuiți-vă în ce țară picasem!

Curând, un alt fapt începu să mă neliniștească. Mulțimile acelea începeau să se agite, cerându-mi o altă minune. Era o dorință lesne de înțeles. Fiecare ar fi fost bucuros să se poată întoarce la căminul său îndepărtat, lăudându-se că a văzut pe omul care-i în stare să dea porunci soarelui. Asta l-ar fi înălțat în ochii vecinilor, stârnindu-le invidia. Dar dacă fericitul acela ar fi putut spune că m-a văzut cu ochii lui înfăptuind o minune, ei, atunci alți oameni ar fi venit de departe ca să-l vadă pe el, ar fi venit pentru dânsul! Presiunea opiniei publice devenise destul de puternică. Știam că urma să se producă o eclipsă de lună, ba știam chiar la ce dată și oră, dar era prea îndepărtată. Doi ani! Aș fi dat mult ca să capăt un permis de a o grăbi, folosind-o în clipa aceea, când se cerea grozav pe piață. Era mai mare păcat s-o vezi sosind așa, târâș-grăpiș, la o dată când n-o mai putea folosi nimeni. Dacă ar fi fost programată măcar peste o lună, aș fi putut s-o vând pe loc; dar, așa cum stăteau lucrurile, nu dibuiam nici o cale de a o folosi și de aceea mă lăsai păgubaș. Clarence află, apoi, că bătrânul Merlin se învârtea pe furiș printre oamenii aceia ahtiați după minuni și răspândea zvonul că sunt un șarlatan care nu fac pe placul lumii, fiindcă nu sunt în stare de o nouă minune. Mi-am dat seama că trebuie să acționez. Am pus la cale numaidecât un plan.

Datorită autorității mele în stat, l-am aruncat pe Merlin la închisoare, chiar în celula în care stătusem eu. Apoi, am dat sfoară în țară, prin crainici și trâmbițași, că voi fi ocupat cu treburile cârmuirii timp de două săptămâni, dar că după aceea voi folosi scurtul răgaz ce-l voi avea, sfărâmând turnul de piatră al lui Merlin cu focuri chemate din cer; până atunci, oricine își va pleca urechea la defăimările scornite împotriva mea,

să ia seama! Mai mult încă, voi înfăptui deocamdată numai această minune și nimic altceva; dacă spusele mele nu sunt mulțumitoare și va cârți careva, îi voi preface pe cârtitori în cai și-i voi pune la ham. Așa, mi-am dobândit liniștea necesară.

L-am făcut pe Clarence confidentul meu – într-o oarecare măsură – și ne-am apucat să lucrăm în taină. I-am spus că-i vorba de un soi de minune care cere nițică pregătire și că i se va trage moarte fulgerătoare, dacă va sufla vreun cuvânt despre pregătirile ce le făceam. Asta i-a pus lacăt la gură. Am fabricat, pe ascuns, câteva kilograme de pulbere de calitate întâia și mi-am supravegheat armurierii până au întocmit un paratrăsnet și câteva fire. Străvechiul turn de piatră era foarte masiv – și destul de dărăpănat, fiindcă era de pe vremea romanilor și avea vreo patru sute de ani. Da, și încă era atrăgător, în felul lui primitiv, înveșmântat în iederă din creștet și până la temelii, ca într-o cămașă din solzi de zale. Străjuia pe o înălțime stingheră și de la castel îl vedeai bine, cam la o jumătate de milă depărtare.

Lucrând noaptea, am depozitat pulberea în turn, scoțând câteva pietre și îngropând-o chiar în zidurile care la bază aveau o grosime de cinci metri. Am pus câte nouă kilograme odată, într-o duzină de locuri. Cu o încărcătură ca asta – am fi putut arunca în aer și Turnul Londrei! Când sosi cea de a treisprezecea noapte, am instalat și paratrăsnetul nostru, i-am înfipt capătul într-una din dozele de pulbere și de acolo am tras fire la celelalte încărcături. Din ziua proclamației mele, toată lumea ocolise locul acela, totuși în dimineața zilei a paisprezecea am socotit cu cale să avertizez oamenii, prin crainici, ca să se țină la distanță – adică la vreo patru sute de metri. Apoi, am adăugat că, înainte de a înfăptui minunea, voi da o scurtă înștiințare, fie fluturând steaguri pe turnurile castelului în timpul zilei, fie așezând torțe în același loc, în timpul nopții.

În ultima vreme, fuseseră destule furtuni și nu prea mă temeam de un eșec. Nu-mi păsa dacă va fi o întârziere de o zi sau două, la nevoie, căci aş fi explicat că mai mă rețin treburile cârmuirii și lumea n-ar fi avut încotro și ar fi așteptat.

Bineînțeles, am avut parte de o zi cu soare scânteietor – aproape prima zi fără nouri după trei săptămâni; așa se întâmplă întotdeauna. Am stat de unul singur, pândind vremea. Din când în când, apărea Clarence, spunându-mi că nerăbdarea publicului crește mereu, dintr-o clipă în alta, și tot ținutul se umpluse cu valuri de oameni, cât zăreai cu ochii de pe zidurile cetății. În cele din urmă, s-a stârnit vântul și s-a înălțat un nour, chiar la locul potrivit și tocmai la căderea nopții. Un răstimp, am pândit cum nourul acela îndepărtat se lățește și se întunecă, apoi am socotit că e momentul să-mi fac apariția. Am poruncit să se aprindă torțele și Merlin să fie liberat și trimis la mine. Peste un sfert de ceas, am urcat pe parapet și-acolo l-am găsit pe rege împreună cu toată curtea, privind pe întuneric spre turnul lui Merlin. Bezna se și lăsase destul de deasă, așa că nu se putea vedea departe. Mulțimea aceea și vechile turnulețe, parte cufundate în umbră adâncă, parte lucind în licărul marilor torțe de deasupra capetelor noastre, alcătuiau un tablou impresionant.

Merlin se înfățișă înaintea mea, tare posomorât. I-am spus:

— Ai vrut să mă arzi de viu, când nu-ți făcusem nici un rău, iar acum în urmă ai încercat să-mi pătezi reputația profesională. De aceea voi chema focul din cer și-ți voi preface turnul în praf și pulbere. Este însă cinstit să-ți mai las o șansă: dacă socotești că ești în stare să-mi spulberi

vrăjile și poți îndepărta focul, îți dau voie să faci ce poțestești. E turul tău acum.

— Sunt în stare, prea cinstite cavalier! Și-o voi face. Să n-ai domnia ta grijă!

Trase un cerc imaginar pe pietrele acoperișului și arse acolo o mână de prafuri, din care se înălță un nuraș de fum aromat, la văzul căruia lumea se dădu îndărăt, începând să se închine și să se simtă cam prost. Apoi începu să mormăie și să facă "pase" prin aer cu mâinile. Se aprinse treptat, până ce ajunse într-un fel de transă și începu a-și învârti brațele ca aripele unei mori de vânt. Între timp, furtuna ajunsese aproape în dreptul nostru; pale de vânt aplecau flăcările torțelor și făceau să pâlpâie iar umbre, primele picături grele de ploaie începură să cadă, lumea era cufundată într-un întuneric ca smoala, fulgerul începu să clipească la răstimpuri. Fără îndoială că paratrăsnetul meu se încărca acum singur. De fapt, explozia trebuia să se producă dintr-o clipă într-alta, așa că i-am spus lui Merlin:

— Ai avut timp berechet. Ți-am făcut toate înlesnirile și nu m-am amestecat. E limpede că vraja ta n-are putere. Este prea drept și se cuvine acum să încep eu.

Mi-am rotit de trei ori brațul în aer, și apoi am auzit un bubuit înfiorător. Turnul cel vechi a sărit în bucăți până la cer, în timp ce o uriașă fântână țâșnitoare de foc vulcanic prefăcea noaptea în zi și înfățișa ochilor o mare nesfârșită de ființe omenești închircite la pământ și cuprinse de-o spaimă fără margini. Bineînțeles, a plouat cu mortar și zidărie tot restul săptămânii. Cel puțin, așa a ieșit zvonul; dar probabil că adevărul era ceva mai modest.

A fost o minune eficace. Numeroasa populație flotantă care mă sâcâise se topi. În dimineața următoare, se puteau zări, prin noroaie, urmele de pași ale câtorva mii de persoane ce se depărtaseră de castel. Probabil că dacă aș mai fi anunțat altă minune, n-aș fi putut strânge public nici cu arcanul.

Acțiunile lui Merlin se prăbușiră. Regele voia să-i taie leafa; voia chiar să-l dea afară, dar am pus o vorbă bună pentru el. Am spus că va fi de folos ca să aranjeze vremea și să se ocupe de alte treburi mărunte, de același fel, și că eu am să-l mai ajut ori de câte ori biata lui magie de salon îl va lăsa de căruță. Din turnul său nu rămăsese nici piatră peste piatră, dar am pus guvernul să i-l reclădească și l-am sfătuit pe Merlin să-l închirieze, numai că babalâcul era prea înfumurat ca să m-asculte. Cât despre recunoștință, nici măcar "mersi" nu mi-a zis. Era cam împietrit la inimă, dar, de, oricum ai întoarce-o, nu te prea poți aștepta de la un om să fie mios când l-ai ruinat în asemenea hal!

## CAPITOLUL VIII

### "Șeful"

E plăcut să fii investit cu o autoritate nemărginită, dar și mai plăcut e ca lumea s-o recunoască. Povestea cu turnul mi-a întărit puterea și a făcut-o de neînvins. Chiar dacă înainte se întâmplase ca unii să fie porniți pe invidie și pe critică, acum își schimbaseră gândul. Nu găseai un singur om, în tot regatul, care să socoată că e cuminte să-mi stea în cale. Mă

adaptam rapid la situația mea și la noile împrejurări. O vreme, mă tot trezeam în zori și zâmbeam când mă gândeam la "visul" pe care-l avusesem, așteptând să sune sirena fabricii Colt. Dar treptat, amintirea mi se șterse singură și, în cele din urmă, ajunsesem să-mi dau pe deplin seama că trăiam cu adevărat în secolul al VI-lea, la curtea regelui Arthur, și nu într-o casă de nebuni. Așa se face că mă simțeam la mine acasă în veacul acela, la fel ca în oricare altul. Cât despre preferință, pentru nimic în lume nu l-aș fi schimbat cu veacul al XX-lea. Aici, unde eram, vedeai câte posibilități avea un om cult, deștept, curajos și cu inițiativă, de a se lansa și de a crește odată cu țara. Era cel mai grozav câmp de acțiune, care a existat vreodată; și totul se afla la discreția mea: nici un concurent, nici un om care să nu pară un biet prunc nevinovat, în comparație cu cunoștințele și capacitățile mele. Pe când în secolul al XX-lea, ce-aș fi ajuns, mă rog? Contramaistrul unei uzine, și-atâta tot; oricând aș fi putut s-arunc năvodul în stradă și să pescuiesc o sută de oameni mai grozavi decât mine.

Ce salt făcusem! Nu mă puteam stăpâni de a nu mă minuna de succesul meu și de a nu-l contempla, întocmai ca un om care ar fi descoperit petrol. Nu exista nici un precedent care să se apropie de cazul meu – cel mult al lui Iosif, dar nu era chiar același lucru. Căci este de la sine înțeles că, întrucât strălucita ingeniozitate financiară a lui Iosif nu folosise decât regelui, desigur că publicul îl privise cam chiorâș, pe când eu fusesem generos cu tot publicul, cruțând soarele, și asta mă făcuse popular.

Nu eram umbra unui rege, ci însăși substanța lui – ba mai curând regele era umbra mea. Puterea mea era colosală și nu o simplă etichetă, cum s-a întâmplat de obicei în asemenea situații – era un articol veritabil, ce avea căutare. Stăteam acolo, chiar la izvorul celei de a doua mari perioade din istoria lumii, și vedeam cum se adună firele de apă, pârâiașele istoriei; cum istoria își adâncește și-și lărgeste albia, rostogolind valuri năvalnice către secole îndepărtate. Puteam întrezări ascensiunea unor aventurieri de teapa mea, la adăpostul lungului șir de tronuri ale istoriei. Vedeam pe De Monforzi, Cavestoni, Mortimeri, Villiers, pe regii tembeli ai Franței, purtând războaie și dând bătălii, și pe favoritele care jucau pe degete sceptrul lui Carol al II-lea, dar în întregul alai nu zăream nici un personaj de proporțiile mele. Eram un specimen unic și mă bucuram că nu voi putea fi întrecut sau egalat – în mod sigur – vreme de treisprezece veacuri și jumătate.

Da, puterea mea era egală cu cea a regelui. În același timp, mai exista însă o putere, care era ceva mai tare decât forțele noastre laolaltă. E vorba de biserică. Nu vreau să ascund faptul ăsta. Nici să vreau, n-aș putea. Dar n-are importanță acum; îl voi explica pe larg mai încolo, la vremea sa. La început, biserica nu mi-a pricinuit nici un neajuns – în orice caz, nimic serios.

În sfârșit – ce să spun – mă aflu într-o țară curioasă, cu adevărat interesantă. Dar oamenii! Erau neamul cel mai ciudat, cel mai simplu și cel mai încrezător; ce mai, nu erau decât niște bieți iepurași.

O ființă născută într-o sănătoasă atmosferă de libertate nu putea asculta decât cu jale umilele și inimoasele lor mărturisiri de credință față de rege, față de biserică și de nobilime. Bieții oameni! Se purtau de parcă ar fi avut mai multe motive să-și iubească și să-și cinstească regele, biserica și nobilimea, decât are sclavul să-și iubească și să-și cinstească

biciul, sau un câine să-l iubească și să-l cinstească pe străinul care îl lovește! Păi bine, oameni buni, nu vă dați seama că *orice fel* de regalitate – oricum ai suci-o și *orice fel* de aristocrație – oricum ai altoi-o – înseamnă de-a dreptul o insultă! Dar dacă te-ai născut și ai crescut într-un astfel de sistem, probabil că niciodată nu vei descoperi singur adevărul și nici nu-l vei crede când îți va deschide cineva ochii. Ți-e rușine că ești om, când te gândești la lepădăturile care au ocupat întotdeauna tronurile omenirii, fără umbră de drept sau rațiune, și la indivizii de mâna a șaptea, care au trecut totdeauna drept aristocrație. O șleahță de monarhi și de nobili care, îndeobște, dacă ar fi fost lăsați să se dea cu capul de toate pragurile – ca atâția alții mai buni decât ei – și-ar fi sfârșit zilele în sărăcie, fără să aibă nimeni habar de dânșii.

Majoritatea națiunii britanice a regelui Arthur era alcătuită pur și simplu din sclavi, care purtau acest nume și aveau o zgardă de fier la gât. Restul erau sclavi în fapt, doar că n-aveau și numele, dar își închipuiau că sunt oameni, și încă oameni liberi, și chiar așa își spuneau. Adevărul e că națiunea – în întregul ei – se afla pe lume cu un singur scop: să se prosterne înaintea regelui, a bisericii și a nobilimii; să robească pentru ei; să-și dea sufletul, trudind pentru ei; să moară de foame pentru ca ei să fie ghiftuiți; să muncească pentru ca ei să poată zburda; să soarbă până la fund cupa amărăciunii pentru ca ei să poată fi fericiți; să umble goi pentru ca ei să poată purta mătăsuri și bijuterii; să plătească biruri pentru ca ei să fie nebirnici; să se obișnuiască o viață întreagă cu vorbele și atitudinile înjositoare ale lingușirii, pentru ca ei să poată păși cu semeție și să se creadă zei lumii. Și pentru toate acestea nu primeau alte mulțumiri decât lovituri și dispreț, și erau atât de săraci cu duhul, încât până și această atenție o luau drept cinste.

Ideile moștenite sunt un lucru curios – foarte interesant de observat și de cercetat. Eu le-aveam pe ale mele; regele și poporul și le aveau pe ale lor. În amândouă cazurile, ideile curgeau în albiu adânc săpate de vreme și de obiceiuri; iar omul care și-ar fi pus în gând să le schimbe cursul, prin argumentare și raționament, ar fi avut mult de furcă. De pildă, contemporanii regelui Arthur moșteniseră ideea că toți oamenii care nu au un titlu și un pomelnic lung de strămoși – fie că sunt sau nu înzestrați de natură și au făcut sau nu vreo ispravă în viață – sunt niște ființe care nu merită mai multă atenție decât animalele, gângăniile, insectele. În schimb, eu moștenisem ideea că niște coțofane umane, care admit să se fălească cu penele de păun ale demnităților moștenite și ale titlurilor căpătate de alții, nu merită decât râsul și batjocura.

Felul în care eram privit era ciudat, dar firesc. Știți cum se uită publicul și gardianul menajeriei la un elefant? Ei, cam așa se petreceau lucrurile și cu mine. Sunt plini de admirație față de proporțiile și puterea uimitoare a elefantului, spun cu mândrie că poate săvârși o sută de minuni, care sunt cu mult mai presus de puterile lor și vorbesc toți cu aceeași mândrie despre faptul că, la mânie, elefantul e în stare să pună pe fugă o mie de oameni. Dar asta-l face oare să fie unui dintre ai lor? Nu, până și cea mai bicusnică haimana din arenă ar zâmbi auzind asemenea idee năstrușnică. Haimanaua n-ar putea-o înțelege; n-ar putea de fel să-i intre în cap; n-ar putea nici pe departe s-o conceapă. Ei, în ochii regelui, nobililor și ai întregului popor – până la cel din urmă sclav sau vagabond – eu eram întocmai ca elefantul acela și nimic mai mult. Eram admirat și temut, dar eram admirat și temut în calitate de animal. Animalul nu e

venerat și nici eu nu eram; nu eram nici măcar respectat. N-aveam pomelnic de strămoși și nici un titlu moștenit, astfel că în ochii regelui și ai nobililor eram pur și simplu o lepădătură; poporul mă privea cu mirare și teamă, dar fără respect. Datorită puterii ce o au ideile moștenite, oamenii aceia nu erau în stare să-și închipuie altceva demn de respect decât spița aleasă și noblețea. Aici se vede mâna înfiorătoare a puterii care este biserica romano-catolică. Așa, la iuțeală, în două-trei secole, prefăcuse o națiune de oameni într-o adunătură de viermi. Înainte de epoca supremației bisericii în lume, oamenii fuseseră oameni întregi și-și ținuseră capul sus; avuseseră mândrie, judecată și independență, iar rangul și însemnătatea se dobândeau mai cu seamă prin fapte, și nu datorită nașterii. Apoi a răsărit biserica, urmărind un mănunchi de interese egoiste și ea s-a arătat iscusită și ageră, cunoscând multe chipuri de a scoate șapte piei de pe un om – sau de pe un popor. Ea a născocit monarhia de drept divin, întărind-o și proptind-o de jur împrejur cu ierarhia fericirilor hărăzite celor aleși, smulgând virtuțile de la rostul lor și făcându-le să susțină un scop nevrednic. Ea a predicat – dar mereu numai oamenilor de rând – umilința, supunerea față de mai marii lor, frumusețea jertfei; ea a predicat oamenilor de rând să înghită cu blândețe insultele; și tot lor, mereu numai lor, răbdarea, sărăcia duhului și neîmpotrivirea în fața împilării; și tot biserica a introdus rangurile ereditare și aristocrațiile, și a învățat toate popoarele creștine de pe fața pământului să se plece în fața lor și să le venereze. Chiar în secolul în care m-am născut eu, otrava asta mai exista încă în sângele creștinătății, și cel mai bun dintre englezii de rând încă era mulțumit să vadă cum oameni mai prejos de dânsul dețineau mai departe și cu neobrăzare dregătorii boierești sau tronuri regești, la care legile caraghioase ale țării sale nu-i îngăduiau să aspire. De fapt, nu numai că era mulțumit de această sucită stare de lucruri, dar își băga în cap că trebuie să fie mândru de ea. Lucrul acesta pare a ne arăta că omul poate îndura orice și chiar îndură orice situație, dacă s-a născut într-însa și a crescut cu ea. Desigur că această pacoste: respectul față de rang și față de titlurile nobiliare, a existat și în sângele nostru american – o știu – dar când părăsisem America, dispăruse – în orice caz, în cea mai mare măsură. Acest respect nu mai era la modă decât printre moftangii și moftangioaice. Când o molimă a fost stârpită în așa de mare măsură, se poate foarte bine spune că nu mai contează.

Dar să revin la poziția neobișnuită pe care o aveam în regatul regelui Arthur. Va să zică, eram ca un uriaș în mijlocul piticilor, un om în toată firea printre copii, o minte strălucită printre niște cârțițe intelectuale. După toate criteriile rațiunii, eram singurul și adevăratul om mare din întreaga lume britanică de-atunci. Și, totuși, în zilele acelea, ca și în îndepărtata Anglie din vremea nașterii mele, oricare conte cu creier de oaie, care putea pretinde că are un lung șir de strămoși ce se trag din ibovnica regelui – culeasă la întâmplare de prin mahalalele Londrei – trecea înaintea mea. Asemenea personaje erau răsfățate în regatul lui Arthur și toți le priveau cu respect, chiar dacă purtarea le era la fel de meschină ca și inteligența, iar moralitatea nu mai puțin josnică decât obârșia. Uneori, un astfel de specimen putea sta jos de față cu regele, pe când mie nu mi se îngăduia. Desigur, aș fi putut căpăta cu ușurință un titlu, și asta m-ar fi înălțat grozav în ochii tuturor – chiar și în ochii reginei, care mi l-ar fi acordat – dar n-am cerut așa ceva, ba am și refuzat, când mi s-a oferit. Cu părerile pe care le aveam, nu m-aș fi putut împăca cu ideea înnobilării și

nici n-ar fi fost ceva cinstit, fiindcă, de când îmi știu neamul, tribul nostru n-a avut niciodată o dungă piezișă în stânga blazonului. Nu m-aș fi putut simți într-adevăr bine și nici mândru sau încântat de nici un titlu decât de unul pe care mi l-ar fi acordat poporul însuși, singurul îndreptățit s-o facă – și mereu trăgeam nădejde de a cuceri un asemenea titlu. Și într-adevăr l-am câștigat, în decursul celor câțiva ani de străduinți cinstite și onorabile, și l-am purtat cu înaltă și curată mândrie. Titlul acesta pe care l-am căpătat a ieșit întâmplător la iveală, într-o bună zi, din gura unui fierar, într-un sat oarecare. A fost socotit un gând fericit și purtat din gură în gură, cu un surâs de voie bună și cu vot de aprobare. În zece zile străbătuse regatul și devenise la fel de popular ca și al regelui. După aceasta n-am mai fost cunoscut sub alt nume, fie că se vorbea de mine în vreo adunare a oamenilor din popor, fie la consiliile de coroană, în cursul unor grave dezbateri asupra problemelor de stat. Titlul acesta, tradus în limbă modernă, ar fi "șeful". Titlu ales de popor! Asta zic și eu că-mi plăcea. Și era un titlu foarte înalt. Existau foarte puține titluri articulate, și eu aveam unul din ele. Dacă se rostea cuvântul duce, sau conte, sau episcop, cine putea spune despre care dintre ei era vorba? Dar dacă spuneai regele sau regina sau șeful, era cu totul altceva.

Ce să spun, regele mi-era simpatic și, în calitate de rege, îl respectam. Îl respectam postul, în măsura în care puteam respecta orice supremație nedobândită prin merite proprii, dar ca om îl priveam de sus, ca și pe nobilii săi – în particular. Iar el și ceilalți mă simpatizau și-mi respectau postul, dar mă priveau de sus, ca pe un animal lipsit de naștere nobilă sau de vreun titlu deocheat – și încaltea nici nu-și prea ascundeau părerile în public. Nu ne țineam de rău pentru părerile pe care le aveam unii despre alții. Socoteala era cinstită! Eram chit și toată lumea mulțumită!

## CAPITOLUL IX

### *Turnirul*

La Camelot, aveau mania să organizeze turniruri strașnice. Erau ca niște lupte de tauri umani, foarte palpitate, pitorești și caraghioase, totuși cam plictisitoare pentru o minte practică. În pofida acestui fapt, de obicei asistam și eu la turniruri și asta din două motive: dacă vrei să fii simpatizat, nu trebuie să stai la o parte de lucrurile care-ți pasionează prietenii și lumea ta – mai ales dacă ești om politic – iar pe de altă parte, atât ca om de afaceri cât și ca om politic, îmi propusesem să studiez turnirurile ca să văd dacă nu li se poate aduce vreo îmbunătățire. Aceasta mă face să vă spun – fie și în treacăt – că primul act oficial pe care l-am făcut sub guvernarea mea, și încă din prima zi, a fost să deschid un birou de brevete. Știam că o țară fără birou de brevete și fără legi bune, care să protejeze brevetele, nu merge decât ca racul: pieziș sau îndărăt.

Lucrurile își continuau ca de obicei mersul – cam un turnir pe săptămână – și din când în când băieții – adică sir Launcelot și ceilalți – mă rugau să le dau o mână de ajutor, dar spusei că o s-o fac ceva mai târziu. În fond, nu era nici o grabă și aveam prea multe roțițe administrative de uns și de pus în mișcare cum se cade.

Am avut un turnir care a ținut mai bine de o săptămână și la el au luat parte, unul peste altul, vreo cinci sute de cavaleri. Le-a trebuit o



săptămână ca să se adune. Veneau călări de pretutindeni , de la marginea țării și chiar de dincolo de mare; mulți își aduceau doamnele, și toți erau însoțiți de scutieri și de roiuri de slujitori. Era o mulțime cât se poate de pestriț și de somptuos îmbrăcată și foarte pilduitoare pentru țara și epoca aceea, prin veselia-i animalică, prin nevinovata necuviință a limbajului și printr-o senină nepăsare față de morală. De dimineață și până seara, unii luptau și alții priveau, iar cântecele, jocurile și dansurile se țineau lanț. De asemenea, în fiecare noapte, se bea zdravăn jumătate din timp. Știau să se distreze în chipul cel mai nobil. Vă asigur că n-ați mai văzut asemenea oameni. Cărdul acela de frumoase doamne, scânteind în podoabele lor barbare, erau ahtiate a privi cum un cavaler se rostogolea de pe cal în arenă, cu un vârf de lance gros cât glezna înfipt într-însul și țâșnindu-i sângele șuvoi – și, în loc să leșine, băteau din palme și se înghesuiau ca să vadă mai bine. Numai câteodată vreuna se apuca să-și scoată batista și se prefăcea – așa, de ochii lumii – că i s-a zdrobit inima. În acest caz, puteai paria doi la unu că la mijloc era vreun scandal amoros și doamna se temea că publicul încă nu-l aflate.

În condiții obișnuite, gălăgia din timpul nopții m-ar fi deranjat, dar, în împrejurările acelea, nici n-o luam în seamă, fiindcă mă împiedica s-aud cum vracii tăiau brațele și picioarele celor schilodiți în timpul zilei. Așa mi-au stricat bunătatea de ferăstrău, ba, i-au rupt și mânerul, dar am lăsat să treacă de la mine. Cât despre securea ce-o aveam, atâta spun, m-am hotărât ca data viitoare, când o fi să mai împrumut vreo secure unui chirurg, să mă gândesc mai bine în care secol mă aflu.

Nu numai că am urmărit zi de zi turnirurile, dar chiar am detașat un preot mai deștept – din Ministerul meu al Moralei Publice și al Agriculturii – și i-am ordonat să-mi facă un reportaj, deoarece aveam de gând ca de îndată ce va fi posibil, când voi fi ridicat îndeajuns poporul, să înființez un ziar. Primul lucru de care ai nevoie într-o țară nouă este un birou de brevete; apoi, îți organizezi rețeaua de școli, și, după aceea, dă-i drumul cu ziarul. Ziarul și-o fi având el greșelile lui, dar nu face nimic, căci pentru o națiune moartă înseamnă un salt în afara mormântului și asta nu trebuie uitat. Fără ziar nu poți reînvia o națiune moartă; nu există nici o altă cale. Așa că am vrut să sortez lucrurile și să văd cam ce fel de material de reportaj aş putea strânge în secolul al VI-lea, când o să am nevoie.

Ei, ținând seama de condiții, preotul s-a descurcat foarte bine. A arătat toate amănuntele, și asta-i lucru bun într-un material local; știți, ținuse registrele de înmormântări ale bisericii sale, când fusese mai tânăr, și-acolo, firește, principalul sunt amănuntele. Cu cât sunt trecute mai multe amănunte, cu atât scoți mai mulți bani: cioclii, bocitoarele, lumânările, rugăciunile – totul contează; iar dacă îndurerata familie nu plătește destule rugăciuni, atunci însemni lumânările în partidă dublă și, dintr-un condei, îngroși foarte frumos socotelile. Ba, dumnealui avea bunul obicei de a-i mai arde pe ici, pe colo, câte o tămâiere vreunui cavaler pe care-l socotea în stare să dea anunțuri gras plătite – adică, vreau să spun, care avea influență. De asemeni, preotul dovedea și darul de a exagera lucrurile, căci în tinerețe făcuse pe impresarul unui cuvios pustnic care locuia într-o cocină și se ocupa cu minunile.

Desigur că reportajul acestui debutant era lipsit de nerv și de senzațional; nu avea nici descrieri înfiorătoare și de aceea trebuia corectat de-o mână pricepută; dar limbajul său străvechi era nostim, dulce și simplu, plin de savoarea și aromele vremii, iar aceste mici merite

răscumpărau într-o măsură lipsurile sale mai importante. Iată o mostră din reportaj:

"Pre urmă, sir Brian-de-les-Isles și Grummore Grummorsum, cavaleri ai palatului, se loviră cu sir Aglovale și sir Tor, iară sir Tor oborātu-l-a cu sulia pre sir Grummore. Mai apoi, venit-au sir Carados din Turnul Durerii și sir Turquine, cavaleri ai palatului, și cu dâșii s-au lovit sir Percivale de Gallis și sir Lamorak de Gallis, carele frați erau. Și s-au izbit sir Percivale cu sir Carados și își frânseră sulilele în mâini, iară apoi sir Turquine cu sir Lamorak pălitu-s-au cu sulia și unul pre altul oborātu-s-au cu sulia de pre cal și fieștecare a primit ajutor spre a se ridica și a încăleca iarăși. Iară sir Arnold și sir Gauter, cavaleri ai palatului, s-au izbit cu sir Brandiles și sir Kay. Pălitu-s-au cu înfierbântare, iară sulilele li s-au frânt în mâini. Pre urmă, a venit sir Pertolope, castelanul, și cu el s-a izbit sir Lionel, iară sir Pertolope, cavalerul cel verde, dărâmatu-l-a asupra pământului pre sir Lionel, ce frate-i era lui sir Launcelot. Pre toate acestea le-au fost scriind veliții crainici, carele vestit-au pre învingător și numele lor au strigat. Pre urmă, lui sir Bleobaris i s-a frânt sulia, pâlindu-l pre sir Gareth, dară den izbitură sir Bleobaris se răsturnă singur la pământ. Dacă l-a văzut oborât pre sir Bleobaris, sir Galihadin zis-a lui Gareth a da piept cu dânsul, iară sir Gareth l-a oborât cu sulia de pre cal. Pre urmă, sir Galihud apucă sulia, spre a-și răzbuna fratele, și într-același chip l-a oborât sir Gareth, pre el și pre sir Dinadan, și pre fratele său La Cote Male Taile, și pre sir Sagramorcel-chinuit-de-dor și pre sir Dodinas Neâmbлъnzitul. Pre toți aceștia i-a răsturnat de pre cal jos pe pământ dintr-o singură lovitură de sulia. Văzând craiul Agwisance al Irlandei viteaza izbândă a lui sir Gareth, tare se minună, întrebându-se cine iaste acest cavaler, carele odată pare verde, odată pare albastru, după cum se învârtejește. Într-acesta chip s-au tâmplat, că după fieștecare învârtejire pe cal altă îi era coloarea, de nice crai, nice cavaler nu-l puteau oblici. Apoi, măria sa Agwisance, craiul Irlandei, se lovi cu sir Gareth, iară sir Gareth îl răsturnă de pre cal cu șea cu tot. Pre urmă, se întâlni sir Gareth cu craiul Carados al Scoției, și sir Gareth oborât-au cu sulia și calul, și călărețul. Și într-același chip a biruit el pre craiul Uriens din țara Gorei. Și atuncea se arătă sir Bagdemagus, iară sir Gareth oborî așijderea pre călăreț și pre cal, la pământ. Iară coconul lui sir Bagdemagus, Meliganus Găliganus, și-au frânt sulilele, bătându-se cu vârtute și cavaleriește cu sir Gareth. Apoi, sir Galahault, blagorodnicul principe, răcni la sir Gareth: Pasă, împeștițatule cavaler! Carele iscusit meșter în mânuirea suliei te-ai arătat, gătește-te să ne lovim amândoi! Sir Gareth îl ascultă și își luă o sulia mare și într-acest chip se izbiră, prințul frângându-și sulia, iară sir Gareth pâlindu-l în stânga coifului, încât ca frunza s-a clătinat și ar fi căzut jos, dacă nu l-ar fi prins scutierii săi. Adevăr grăiesc vouă – zis-a craiul Arthur – cavalerul acesta împeștițat mare viteaz iaste! Întru aceasta, craiul chemă pre sir Launcelot și se rugă de dânsul a se măsură cu cavalerul acela. Măria ta – grăit-a sir Launcelot – inima îmi zice că drept iaste în ceasul acesta a-l cruța pre cavalerul carele și-a plinit cu vârf și îndesat lucrul pe ziua de astăzi. Nu se cade altui cavaler a-i risipi slava, dacă vede cum viteazul și-a încercat întreg vârtutea și făcut-a atâta ispravă! Și se poate – zis-a sir Launcelot – că acum și aici a dat el bătălia cea mare, căci se prea poate să fie iubit foarte de vreo jupâneasă din șiragurile de aici, căci nu zadarnic s-a căznit

dumnealui ca să scoată lumii la vedere vitejia sa. Și întru aceasta – zis-a sir Launcelot – bucură-se din parte-mi, în ziua aceasta, de toată cinstea, căci cinsteș iaste, și, chiar de mi-a sta în puțință, cinstea eu nu i-aș risipi-o."

În ziua aceea, s-a mai petrecut o pățanie, pe care – din rațiuni de stat – am șters-o din reportajul cuvioșiei sale. Desigur că ați observat cum în "partida" aceea Garry a avut un succes de pomină. Când zic Garry, vă dați seama că e vorba de sir Gareth, căci așa-i ziceam eu. Cu numele acesta dezmiardător mi-l numeam în sinea mea, dovedind că țineam mult la dânsul. Dar era un diminutiv intim și nu-l rosteam nimănui cu glas tare, cu atât mai puțin lui însuși. Fiind de neam mare, nu mi-ar fi îngăduit niciodată o asemenea familiaritate. Ei, ca să continui, stăteam în loja ce mi-era rezervată, în calitate de ministru al regelui. În timp ce își aștepta rândul să intre în arenă, sir Dinadan veni la mine, se așeză și începu să-mi vorbească. Se repezea adesea până la mine, fiindcă eram străin și se bucura că găsisese un debușeu nou pentru desfacerea glumelor sale, căci majoritatea ajunseseră la stadiul de uzură, în care cel ce le spune râde singur de ele, în timp ce ascultătorului parcă i se face rău. Totdeauna am căutat să corespund căznelilor sale, ba îi arătam o sinceră și foarte întemeiată bunătate, deoarece, așa cum era el, tot mă scutea de ceva neplăcut. Poate că – din vitregia soartei – cunoștea și el dintre toate anecdotele tocmai pe aceea pe care o auzisem cel mai des, o urâsem și o disprețuisem cel mai mult în toată viața, dar omul nu mi-o spusese niciodată până atunci. E vorba de o anecdotă pusă pe seama tuturor oamenilor de duh care au călcat vreodată pe pământul Americii, de la Columb până la Artemus Ward. E vorba de un conferențiar umorist, care timp de un ceas a revărsat asupra unui public ignorant un potop de glume, căutând a-l face să râdă. Dar nici pomeneală de râs. Când să plece, câțiva nerozi i-au strâns conferențiarului mâna și, foarte recunoscători, i-au spus că au fost cele mai nostime lucruri pe care le-au auzit vreodată și că ei "s-au ținut din răspuțeri să nu pufnească în râs, drept în timpul conferinței".

Anecdota asta nu merita să fi fost spusă nici măcar o singură dată. Și totuși eu am înghițit-o de sute de mii, de milioane și miliarde de ori, jăluindu-mă și afurisind de fiecare dată. Așa că oricine își poate închipui prin ce-am trecut, atunci, auzindu-l pe măgarul acela în armură cum s-apucă să mi-o toarne și el, în cețosul amurg al tradiției, înainte de a fi răsărit zorii istoriei, când chiar despre Lactanțiu abia puteai spune "răposatul Lactanțiu"; și mai erau cinci sute de ani până la nașterea Cruciadelor!

Taman când isprăvi cu pozna asta, apăru băiatul care anunța concurenții, așa că sir Dinadan își luă tălpășița, hohotind ca un diavol, zăngănind și zornăind ca o ladă cu fiare vechi, iar eu nu mai știam ce-i cu mine. Îmi trebuiră câteva minute până să-mi vin în fire, și atunci deschisei ochii tocmai la vreme ca să-l văd pe sir Gareth trăgându-i o chelfâneală strașnică. Fără să-mi dau seama, începui să mă rog: Doamne, sper că l-a ucis! Dar, ghinion! până să-mi sfârșesc fraza, sir Gareth se și năpusti asupra lui sir Sagramor-cel-chinuit-de-dor și mi-ți-l azvârli peste crupa calului, bușindu-l la pământ, iar sir Sagramor mi-a auzit ruga și a crezut că-l privește pe dânsul!

Vai și aoleu! Când îi intra vreunuia din ei ceva în cap, nu i-o mai

scoteai nici cu cleștele! Pricepusem eu treaba asta, așa că nu mi-am mai bătut gura de pomană și nu i-am mai dat nici o explicație lui sir Sagramor. De îndată, însă, ce-i i-a venit piuitul, sir Sagramor m-a înștiințat că are de aranjat o mică răfuială cu mine și a stabilit în ce anume zi, peste vreo trei-patru ani, ne vom răfui, tot în arena unde i se adusese jignirea. I-am răspuns că voi fi la dispoziția lui, când se va înapoia. Nu știu dacă sunteți la curent, dar el trebuia să plece de îndată după sfântul potir. Toți băieții aveau mania să dea, din când în când, câte o raită după sfântul potir. Asta însemna o excursie de câțiva ani, și totdeauna trecea amar de vreme până se întorceau, căci își vârau nasul peste tot și cu anasâna, cu toate că habar nu aveau unde se afla sfântul potir! De altminteri, eu, unul, nici nu cred că vreunul dintre dâșii se aștepta într-adevăr să-l găsească, iar dacă ar fi dat, totuși, peste potir, sunt sigur că n-ar fi știut ce să facă cu el. Știți, călătoriile astea erau un fel de trecere înspre nord-vest, a epocii aceleia – cum s-ar spune – și nimic mai mult. În fiecare an, porneau expediții în căutarea sfântului potir, iar în anul următor plecau expediții de salvare, pentru a-i căuta pe cei plecați întâi. Puteai câștiga la prestigiu cu toptanul din afacerea aia, dar nu scoteai para chioară. Închipuiți-vă, au încercat chiar să mă bage mesa și pe mine! Ce să vă spun, îmi vine să zâmbesc, nu alta!

## CAPITOLUL X

### *Începuturile civilizației*

Cavalerii Mesei Rotunde au aflat curând de provocare și desigur că ea a stârnit destule comentarii, căci lucruri dintr-astea îi interesau pe băieți. Regele socotea că și pentru mine a sosit momentul să pornesc în căutare de aventuri, spre a dobândi faimă și a fi și mai demn de a mă înfrunta cu sir Sagramor, când se vor fi scurs cei câțiva ani. Eu mă scuzai însă, spunând că deocamdată îmi mai trebuie vreo trei-patru ani ca să orânduiesc bine treburile țării, așa ca să meargă ca pe roate. Pe urmă, voi fi gata, iar cum, după toate probabilitățile, la vremea aceea sir Sagramor va fi încă în căutarea potirului, prin amânarea mea nu se pierdea nimic din timpul cel prețios. Până atunci aveam să capăt o vechime de șase-șapte ani în slujbă și socoteam că organizația și mașinăria mea vor fi atât de bine dezvoltate, încât voi putea să-mi iau un concediu fără ca sistemul să sufere.

Eram destul de mulțumit de ceea ce înfăptuisem până atunci. În diferite cotloane și unghere liniștite, inițiasem tot felul de industrii – nucleele vastelor uzine viitoare, misionarii de fier și oțel ai viitoarei mele civilizații. În aceste nuclee, adunasem laolaltă cele mai agere minți tinere pe care le putusem găsi, iar agenții mei cutreierau neconținut țara, scoțind peste tot după noi talente. Luasem o puzderie de ființe ignorante și le pregăteam ca să devină experți – experți în tot felul de meserii și ramuri ale științei. Grădinițele astea ale mele își duceau, nestânjenite, o viață liniștită și tainică, prin colțuri de țară neștiute, căci nimeni n-avea voie să pătrundă înlăuntrul lor fără un permis special – deoarece mi-era teamă de biserică.

În primul rând, am deschis o fabrică de profesori și o grămadă de școli de duminică. Rezultatul era că acum aveam în locurile acelea o rețea

admirabilă de școli de diferite grade, în plină înflorire, și o întreagă colecție de congregații protestante, toate prospere și în neconținută dezvoltare. Oricine putea fi orice fel de creștin poftea, căci în privința asta exista o libertate desăvârșită. Dar am restrâns învățământul religios public la biserici și la școlile de duminică, neîngăduindu-l în celelalte instituții de învățământ ale mele. Aș fi putut să dau preferință sectei mele și să-i fac pe toți presbiterieni – și asta fără nici o bătaie de cap – dar ar fi însemnat să încalc o lege a firii umane, căci necesitățile și instinctele spirituale sunt tot atât de variate în familia umană cât și poftele, înfățișarea și trăsăturile fizice, și un om nu se simte într-adevăr bine – din punct de vedere moral – decât când poartă veșmântul religios care convine, ca model, culoare și dimensiuni, înclinațiilor sale spirituale, făpturii și staturii sale. Pe deasupra, mă temeam de o biserică unită, care ar fi însemnat o putere înfricoșătoare, cea mai înfricoșătoare putere ce se poate închipui, căzând în scurtă vreme pe mâinile egoiștilor – cum e sortit să se întâmple totdeauna – și aducând astfel moartea libertății și paralizarea gândirii omenești.

Toate minele erau proprietatea regelui și – slavă domnului! – se găseau cu ghiotura. Până atunci, minele fuseseră exploatare așa cum exploatează întotdeauna sălbaticii minele – adică scobind niște gropi în pământ și scoțând minereul cu mâna în niște saci de piele, cu randament de o tonă pe zi; dar eu, de îndată ce-am putut, am început să pun mineritul pe baze științifice.

Da! Făcusem progrese frumoase, când m-a picnit provocarea lui Sagamor.

Se scurseseră patru ani – și mai erau atâtea de făcut! Nu v-ați fi închipuit niciodată că așa ceva este cu putință pe lume! Puterea absolută e într-adevăr un lucru ideal, când se află în mâini sigure. Despotismul cerului e singura guvernare desăvârșită. Un despotism pământean ar fi cea mai desăvârșită guvernare pământească, dacă ar exista aceleași condiții – adică dacă despotul ar fi cel mai desăvârșit exemplar al speței umane și dacă viața sa ar fi veșnică. Dar, întrucât un om perfect este pieritor și orice-ar face tot trebuie să moară, lăsându-și stăpânirea în mâinile unui moștenitor imperfect – un despotism pământean nu numai că e o formă rea de guvernare, ci e chiar cea mai rea formă posibilă.

Opera mea arăta ce-ar putea face un despot, având la dispoziție resursele unui regat întreg. Fără ca țara aceea întunecată s-aibă habar, eu făcusem să se dezvolte într-însa, și chiar sub nasul ei, civilizația veacului al XIX-lea. Opera mea era ferită de privirea publicului, dar exista acolo ca o realitate gigantică și de netăgăduit și de care lumea avea să mai audă, dacă trăiam și aveam noroc. Era o realitate tot atât de sigură și de concretă ca și un vulcan tihnit, ce-și înalță nevinovat piscul fără fum către cerul albastru, fără să dea semn că în măruntaiele sale clocotește un iad. Școlile și bisericile mele fuseseră prunci firavi, cu patru ani în urmă; acum erau oameni în toată puterea; atelierele de mai înainte deveniseră acum vaste uzine; unde avusesem o duzină de oameni calificați, aveam acum o mie; unde avusesem un expert de mână întâi, aveam acum cincizeci. Stăteam cu mâna pe mâner, ca să zic așa, gata oricând să-l trag și să revărs lumina asupra lumii aceleia, cufundată în miez de noapte. Dar n-aveam de gând s-o fac pe neașteptate. Politica mea era alta, căci poporul n-ar fi rezistat la așa ceva, și, pe deasupra, mi-ar fi sărit într-o clipită în spinare biserica romano-catolică.

Nu! Eu înaintasem cu băgare de seamă tot timpul. Câtăva vreme am avut agenți secreți, pe care i-am răspândit prin țară, cu misiunea de-a submina pe nesimțite cavalerismul și de-a măcina când o superstiție, când alta – așa, câte puțin – pregătind treptat terenul pentru o stare de lucruri mai bună. Făceam lumină cu încetșorul, aprinzând lumânare cu lumânare, și aveam de gând să merg mai departe tot așa.

Răspândisem, prin regat – și tot în taină – câteva sucursale de școli care mergeau foarte bine. Aveam planul de a dezvolta tot mai mult ramura asta, pe măsură ce treceau anii; firește, dacă nu se întâmpla ceva care să mă intimideze. Una din tainele cele mai cu cântec era West Pointul meu – academia mea militară. O feream de indiscrețiile celorlalți cu cea mai mare strictețe și același lucru îl făceam și cu academia mea navală, pe care o înfiinșasem într-un port îndepărtat. Amândouă erau în plină înflorire, spre deplina-mi mulțumire.

Clarence avea acum douăzeci și doi de ani și era adjunctul meu, mâna mea dreaptă. Era o comoară! Într-adevăr, n-avea pereche și se pricepea la orice. În ultimul timp îl pregătisem pentru ziaristică, zicându-mi că bătuse ceasul ca să pornim și un ziar. Nu ceva în stil mare, ci doar un mic săptămânal pentru difuzarea de probă a ideilor mele, în cadrul grădinițelor de civilizație, pe care le înfiinșasem. Se simțea în meseria asta ca peștele în apă; cu siguranță că zăcea într-însul o vocație de ziarist înăscut. Într-un fel, junele se și dedublase: vorbea ca în secolul al VI-lea și scria ca într-al XIX-lea. Stilul-i de gazetar progresa neconținut; ajunsese deja la nivelul unui ziar din fundul Alabamei și nu-l puteai deosebi de stilul articolelor de fond din această regiune nici prin cuprins, nici prin ton.

Mai aveam de lansat și o altă mare invenție. E vorba de telegraf și telefon; pentru prima dată ne aventuram în această direcție. Deocamdată, liniile de comunicație erau păstrate numai pentru uzul nostru particular, și așa urmau să rămână până în ziua când vor da în pârg. Aveam o echipă de oameni pe drumuri, care lucra mai ales noaptea. Întindeau firele pe pământ, temându-ne să punem stâlpi ca să nu trezim prea multă curiozitate. Firele de pe pământ erau destul de bune, pentru ambele întrebuintări, fiindcă erau apărute printr-un izolator inventat de mine și care dădea rezultate perfecte. Oamenii mei aveau ordinul să cutreiere țara, ferindu-se însă de drumurile bătute, spre a stabili legături cu toate orașele mai însemnate, a căror prezență era trădată de lumini, și lăsând câte un expert la fiecare post nou. Într-adevăr, nimeni nu era în stare să-ți spună cum poți găsi o anumită localitate, fiindcă nimeni nu se ducea înadins în vreun loc, ci dădea doar din întâmplare peste el, hoinărind, și de obicei pleca de acolo fără să-i treacă prin gând a întreba cum se numea localitatea respectivă. Din când în când, trimiseseam expediții topografice ca să facă măsurători și să alcătuiască harta regatului, dar totdeauna se amestecaseră preoții, făcând șicane. Așa că, până una-alta, renunșasem la proiectul acela; n-ar fi fost deloc diplomatic să ne punem rău cu biserica.

Cât despre starea generală a țării, ea era întocmai cum fusese și la sosirea mea, și asta din toate punctele de vedere. Făcusem eu ceva schimbări, dar în mod inevitabil erau mărunte și nu se puteau observa.

Astfel, încă nu mă amestecasem nici în chestia impozitelor – în afară de acelea care aduceau venituri regelui. Pe astea le sistematizasem, punând serviciul pe o bază solidă și justă. Rezultatul era că veniturile se și împătriseră și, totuși, sarcinile erau atât de echitabil împărțite față de trecut, încât poporul se simțea ușurat și de pretutindeni se aduceau laude

pentru administrația mea.

Eu, personal, am fost nevoit să fac o pauză în activitatea aceasta, dar faptul nu m-a încurcat deloc, ba chiar mi-a priit. Mai înainte – da! – m-ar fi stingherit, însă acum totul era în mâini bune și lucrurile mergeau ca la carte.

Într-adevăr, în ultima vreme regele îmi amintise de câteva ori că amânarea pe care o cerusem, cu patru ani în urmă, se apropia de soroc. Era o aluzie că e timpul *ca* s-o pornesc în căutare de aventuri și să-mi câștig o reputație care să mă facă demn de onoarea de a frânge și eu sulii cu sir Sagramor. El tot se mai învârtea prin țară după potir, dar era căutat de mai multe expediții de salvare și putea fi găsit de la un an la altul. Așadar, vedeți că mă așteptam la această pauză în activitatea mea și n-am fost luat prin surprindere.

## CAPITOLUL XI

### *Yankeul în căutare de aventuri*

Niciodată nu a existat pe lume o țară mai ideală pentru mincinoșii care rătăceau din loc în loc – de aceea, se și găseau într-însa mii de mincinoși rătăcitori, de amândouă sexele. Nu trecea lună, fără să ai a face cu vreun vagabond din ăștia. Mai toți veneau încărcăți cu o poveste despre cutare sau cutare prințesă care cerea ajutor ca să scape din vreun castel îndepărtat, unde era ținută prizonieră de o pușlama nelegiuită – de obicei, un uriaș. Poate o să credeți că, după ce asculta o astfel de nuvelă din gura unei persoane cu totul necunoscută, regele cerea în primul rând dovezi – ba și câteva indicații cu privire la poziția castelului, la cea mai bună rută până la el, și-așa mai departe. Ei bine, aflați că nimeni nu se gândea la un lucru atât de simplu și de bun simț. Nici pomeneală de așa ceva! Toți înghițeau pe nemestecate minciunile acestor oameni și nu puneau nici un fel de întrebare. Cum-necum – într-o zi, când mă aflam pe la curte – unul din indivizii ăștia, de data asta era una, veni și îndrugă o poveste după același tipic. Cică stăpâna ei căzuse prizonieră într-un cogeamite castel mohorât, laolaltă cu alte patruzeci și patru de fete tinere și frumoase, mai toate prințese; se ofileau cu toatele în captivitatea aceea crudă, care ținea de douăzeci și șase de ani; stăpânii castelului erau trei frați năzdrăvani, fiecare cu câte patru brațe și-un singur ochi – ochiul în mijlocul frunții și mare cât un fruct. Speța fructului nu era menționată; obișnuita lor neglijență în materie de date științifice!

Poate n-o să credeți, dar regele și întreaga Masă Rotundă își arătară numaidecât interesul pentru această năstrușnică ocazie de aventuri. Fiecare cavalier al Mesei Rotunde s-a bătut pentru această șansă de a-și dovedi vitejia și s-a rugat să i se acorde lui cinstea de a le salva pe nenorocitele acelea; totuși, spre necazul și jignirea lor, regele mi-a acordat mie această cinste, pe care nici n-o cerusem.

Am reușit printr-un efort să-mi stăpânesc bucuria, când Clarence mi-a adus vestea aceasta. În schimb, el nu și-a putut-o stăpâni. I se revărsa din gură un val neîntrerupt de încântare și recunoștință: era încântat de norocul meu și recunoscător regelui pentru mărinimoasa favoare ce-mi acordase. Nu-și putea ține locului nici picioarele, nici trupul, ci țopăia prin odaie, într-un grațios extaz de fericire.

Despre mine, aş fi blestemat din adâncul inimii bunătatea celui care-mi acordase o asemenea favoare, dar mi-am ascuns furia din motive politice şi-am făcut tot ce-am putut ca să par şi eu bucuros. Chiar aşa! Am şi declarat că mă bucur. Şi, într-o măsură era adevărat, căci mă simţeam la fel de bucuros ca şi cineva care ar fi scalpat.

Ce să-i faci? Trebuie să iei lucrurile aşa cum sunt şi să nu-ţi pierzi vremea cu văicăreli zadarnice. Mai bine te-apuci de treabă şi vezi ce se poate face. Cum în toate minciunile există un sâmbure de adevăr, trebuia să găsesc numaidecât sâmburele acesta, în cazul ce-mi picase. De aceea am trimis după fată şi ea a venit. Era o fiinţă destul de atrăgătoare, blândă şi modestă, dar – dacă e să te iei după aparenţe – nu ştia mai mult decât o cizmă.

I-am spus:

— Draga mea, ți s-au cerut amănuntele necesare?

Mi-a spus că nu i se ceruseră.

— Fireşte, nici nu mă aşteptam să ți se ceară, dar eu unul trebuie să te întreb, ca să fiu sigur despre ce e vorba. Ce să-i faci? Aşa am fost eu învăţat. Acum, să nu mi-o iei în nume de rău, dacă-ţi amintesc că trebuie s-o luăm ceva mai încet, fiindcă noi nu te cunoaştem. Poate că ești de bună-credință – şi sperăm că ești – dar nu-i nici o afacere când cumperi mîta în sac. Pricepi şi dumneata situația. Sunt silit să-ți pun câteva întrebări; răspunde-mi cinstit şi pe față şi nu-ți fie nici o teamă. Unde locuiești, când ești acasă?

— În țara Moder, luminate cavalier.

— Țara Moder? Nu-mi aduc aminte să mai fi auzit de țara asta. Părinții îți trăiesc?

— Dacă viiază au nu, de știre nu am, că ani mulți am stat ferecată în castelul acela!

— Cum te cheamă, te rog?

— Numele îmi iaste demoiselle Alisande la Carteloise – de-ți este prevoie și pre pofta inimii!

— Cunoști pe cineva care te poate identifica?

— Ian socotiți dumneavoastră, luminate cavalier, cine mă cunoaște aici, dacă sunt den alte părți și întâia dată venit-am la craiul cel mare.

— Ai adus ceva scrisori, acte, dovezi că ești demnă de încredere și spui adevărul?

— La ce nevoi-m-aș, dacă am grai și știu a le spune singură?

— Dar mata știi că unul spune una, altul spune alta și totul depinde...

— Depinde? Ce depinde? Ciudese sunt aceste cuvinte pentru mintea mea! Nu te înțeleg, luminate cavaliere.

— Nu înțelegi? Ei, drăcia dracului! Cum nu poți înțelege un farafastâc ca ăsta? Nu înțelegi că totul depinde de... Dar de ce naiba arăți așa de nevinovată și de idioată?

— Nime nu știe, fără numai Dumnezeu, carele așa m-a făcut.

— Da, da, cred că asta-i cam așa. Nu te burzului dacă par nițeluș enervat. Nici nu sunt. Dar hai să schimbăm subiectul. Să trecem la castelul ăla cu patruzeci și cinci de prințese și trei căpcăuni-șefi – ia spune-mi, unde-i haremul ăla?

— Harem?

— Castelul – adică, mă înțelegi, unde vine castelul ăla?

— O, cât iaste de falnic și neclătit și cu podoabe podobit! Hăt departe iaste, cale de multe poște de-aici.



— Cât de multe?

— Alelei, luminate cavaliere, acum preste fire iaste a le număra, atâtea de multe sunt și se încălesc una preste alta, fiind într-aceiași chip și bătând într-aceiași culori, de nu deslușești o poștă de alta, nici cum să le socoti, fără numa a lua pe fieștecăre la rând; iară aceasta numai în mâna domnului stă și nice cum în puterea omului... de care lucru adevărat, adevărat să crezi, luminăția ta, că nu iaste într-alt chip!...

— Ho! Oprește-te! Las-o încolo de distanță. Mai bine spune-mi cam pe unde se află castelul. Pe ce drum apuci? Încotro?

— Nu-ți fie cu bănat, luminăție, drum apuci, dară drum drept nu iaste, că încotro apuci, nu mergi întins, ci tot cotești și te învârtejești, când supt o zare, când supt alta, încât de-i chibzui că-i spre răsărit și într-acolo degrab' ai purcede, vedea-vei cum calea iarăși se învârtejește cu o jumătate de roată; și-aceste ciudese iară și iară se petrec la fel, mahniciune mare pogorându-ți în suflet și spăimându-te au nu cumva călcat-ai voia domnului, carele nu hărăzește vericărui castel drum drept și scos la vedea, fără numai dacă îi iaste pe plac, iară de nu-i iaste mai curând nimici-va toate castelele și toate drumurile de pre lume, lăsând pustii și jalnice locurile pre unde sălășluit-au făpturile sale, carele să ia aminte că unde-i vrerea domnului totul se plinește, iară unde nu, nu...

— Ajunge, ajunge! Cruță-ne și pe noi oleacă! Lasă-l încolo de drum, lasă naibii direcția. Iartă-mă, te rog să mă ierți, dar nu mă simt bine azi, așa că nu lua în seamă când mă vezi vorbind singur. E un obicei vechi, unul vechi și prost, de care cu greu te dezbari, mai ales când ți-e îngreuiată digestia. Și cum să nu fie, când mănânci lucruri care s-au copt cu mult înaintea nașterii tale? Trăsnită țară! Cum să-ți păstrezi sănătatea, dacă mănânci pui de primăvară care au o vechime de o mie trei sute de ani! Dar, hai, să nu ne mai oprim la mofturi. Hai să... Aoleu, n-ai cumva vreo hartă a regiunii unde trebuie să mergem? Dar, știi, o hartă serioasă...

— Au, nu iaste cumva făcătura aceea, carea de curândă vreme au meșteșugit-o păgânii de preste mări și țări, și pre carea dacă o fierbi cu ulei, cu sare și ceapă, adăugându-i...

— Ce, o hartă? Ce tot îndrugi acolo? Nu știi ce-i aia hartă? Bine, bine, nu-i nimic! Nu te scuza! Urăsc scuzele, căci încurcă așa de mult lucrurile, de nu mai știi ce-i cu ele. Șterge-o, scumpo! Bună ziua! Condu-o, Clarence!

Ei bine, acum mi-era cât se poate de limpede pentru ce catării ăia nu-i cercetau pe mincinoși în privința amănantelor. Se prea poate că fata aceea să fi ascuns un anumit fapt prin vreun ungher al minții, dar nu cred că i-l scoteai nici cu pompa hidraulică și nici cu primele tipuri de explozive, deși fata constituia un caz care cerea într-adevăr dinamită. Ce mai! Era o vacă încălțată, o vacă sadea, și totuși regele și cavalerii o ascultaseră smirnă ca un pasaj din scriptură. Asta te cam lămurește asupra întregii societăți de-atunci. Și gândiți-vă ce protocol simplu era la curtea aceea! Haimanaua asta de fetișcană n-avusese mai multă bătaie de cap ca s-ajungă până la rege, chiar în palatul său, decât ar fi avut ca s-ajungă la un azil de noapte, în vremea și în țara mea. Ba încă regele s-a bucurat văzând-o, s-a grăbit să-i audă povestea! Cu aventura pe care o aducea plocon pe tavă, era tot atât de binevenită, ca și un cadavru pentru un agent de pompe funebre.

Clarence se întoarse tocmai când sfârșeam aceste reflecții, îi povestii cât m-am căznit cu fata aceea, fără a obține măcar o singură informație care să mă ajute a găsi castelul. Junele păru cam mirat, ori încurcat, ori

așa ceva, și insinua că nu se dumirea ce urmărisem eu, punând fetei toate întrebările acelea.

— Ei, drăcie! am exclamat. Trebuie să găsesc castelul, nu? Altminteri, cum o să pornesc în căutarea lui?

— Oho, potolește-ți mânia, stăpâne! O, cât este de lesne, răspunsul! Nu v-a spus că veți călători împreună? Așa se face totdeauna. Veți merge împreună.

— Fata să meargă cu mine? Prostii!

— Adevărat este! Veți merge împreună. Vedeai-vei că așa-i.

— Ce? Să pască dealurile și să bată pădurile cu mine? Numai noi doi – singuri? Când eu sunt ca și logodit? Bine, dar e scandalos. Gândește-te ce-o să zică lumea!

Doamne! Deodată s-a ivit dinaintea chipul ei drag! Junele era dornic să afle tainele acestei chestiuni delicate. L-am pus să jure că va păstra secretul și apoi i-am șoptit numele iubitei: Puss Flanagan. Păru dezamăgit și îmi spuse că nu-și amintește să fi auzit vreodată de numele contesei mele. Conferea titluri nobiliare, micul meu curtean!

E din East Har... mi-era pe limbă să-i spun, dar mă oprii, cam încurcat, apoi îi zisei:

— Las-acum! O să-ți spun altă dată.

El insistă, întrebându-mă dacă s-ar putea s-o vadă? O să-l las s-o vadă, într-o bună zi?

Nu era mare lucru să-i făgăduiesc! Doar un fleac de vreo mie trei sute de ani la mijloc! Dar el era atât de nerăbdător încât îi spusei: "Da". Cu toate astea, nu mi-am putut stăpâni un suspin. Și, totuși, suspinul nu avea nici un rost, căci ea încă nici nu se născuse. Dar așa suntem făcuți noi oamenii: nu mai judecăm, când avem sentimente; doar simțim și-atâta tot!

În ziua și în noaptea aceea nu s-a discutat decât despre expediția mea. Băieții au fost foarte drăguți cu mine și s-au arătat grozav de atenți, părând a fi uitat că-i jignisem și dezamăgisem. Ba, chiar, păreau tare nerăbdători de felul cum voi scoate din bârlog pe căpcăunii ăia și voi da drumul fecioarelor acelea coapte și răscoapte, ca și cum ar fi încheiat chiar ei contractul. Ei, ce să-i faci? Erau copii buni – dar numai copii și-atâta tot! Mi-au dat nenumărate sfaturi, cum să scormonesc ca să dau de uriași și să pun laba pe ei; mi-au împărtășit tot felul de descântece împotriva vrăjilor și mi-au dat leacuri și alte fleacuri ca să-mi pun la răni. Dar nu i-a trecut nici unuia prin cap că – dacă eram un necromant atât de minunat, cum pretindeam că sunt – n-ar fi trebuit să am nevoie de leacuri sau instrucțiuni sau de descântece împotriva vrăjilor și, mai puțin decât orice, de arme și armură. Și asta în orice fel de expediție; chiar și împotriva balaurilor care varsă foc pe nări și a diavolilor sosiți gata fierbinți din iad, ca să nu mai vorbim de niște adversari pricăjiți cum erau cei după care porneam, acești căpcăuni banali dintr-un fund de țară.

Urma să iau prânzul mic devreme de tot și să plec în zori, fiindcă așa se proceda de obicei; dar am avut de furcă mult cu armura și asta m-a cam întârziat. E greu al naibii să intri în ea și sunt atâtea formalități de făcut! Mai întâi, te înfășori într-un strat sau două de cearșafuri, ca să ai un fel de perină care să-ți îndepărteze răceala fierului; pe urmă îți pui mânecile și cămașa de zale – iar astea sunt făcute din mici ochiuri de oțel, împletite laolaltă, alcătuind o țesătură atât de mlădioasă, încât dacă arunci cămașa pe dușumea, se strânge boț ca un năvod umed. E foarte

grea și așa zice cel mai incomod material din lume pentru o cămașă de noapte – totuși e foarte mult folosită în acest scop de către colecții de impozite, de reformatori, de regii cu un cal putere și cu un titlu dubios, și de tot soiul ăsta de oameni.

Apoi îți pui ghetele – niște bărci cu fundul lat, acoperite cu benzi de oțel, întrețesute – și-ți înșurubezi la călcâie pintenii stânenitori. După asta, îți prinzi jambierele pe pulpe și apărătoarele pe coapse; pe urmă vin pieptarul platoșei și partea dindărăt a ei, tot din fier nerăzbătut, și începi să te simți la strâmtoare. Pe urmă vâri sub platoșă pulpana alcătuită din fâșii largi de oțel, care îți atârnă în față, fiind despicate înșă la spate, ca să te poți așeza. Pulpana asta din fâșii nu-i cu nimic mai brează decât niște doage. Nu-i bună la purtat, nici arătoasă la înfățișare, nici măcar nu ajungi să-ți ștergi mâinile de ea. Apoi îți încingi spada; pe urmă îți tragi burlanele pe brațe și mânușile de fier pe mâini, îți pui capcana de șoareci – toată din fier – pe cap, cu o zdreanță împletită din oțel, agățată ca să-ți atârne peste ceafă – și ești gata, comod ca o lumânare înfaptă în sfeșnic. Când ajungi în asemenea hal, nu-ți mai arde de dans. Pot spune că un om împachetat în felul ăsta e ca o nucă pe care nu merită s-o mai spargi – așa de puțin miez găsești, când ajungi la el, în comparație cu coaja.

Noroc că m-au ajutat băieții, altfel n-aș mai fi isprăvit niciodată. Tocmai când am sfârșit noi treaba, a dat pe-acolo sir Bedivere, cu care ocazie am constatat că nu alesesem cel mai potrivit echipament pentru o călătorie așa de lungă. Ce falnic arăta el, înalt, spătos și vânjos, cum era! Purta pe cap un coif conic de oțel, care-i venea doar până la urechi și drept vizieră avea numai o fâșie îngustă de oțel care se întindea până la buza de sus și-i apăra nasul; iar tot restul îmbrăcăminte, de la gât până la călcâie, era alcătuit din inele de fier flexibile. Aproape tot trupul îi era ascuns sub acest veșmânt, care era alcătuit din inele de zale – precum am spus – atârându-i de pe umeri până la glezne, dar de la mijloc până la capăt, atât în față cât și în spate veșmântul era despicate, așa că putea călări mai în voie, dându-și poalele la o parte. Pleca în căutarea potirului și ăsta era cel mai potrivit echipament pentru expediție. Aș fi dat mult să am pardesiul ăla, dar era prea târziu ca să-mi mai pierd vremea cu ultimele născociri ale modei. Soarele tocmai se înălțase, regele și curtenii ieșiseră în păr ca să mă vadă plecând și să-mi ureze noroc, așa că nu puteam călca eticheta zăbovind. Nici pomeneală să te urci singur pe cal! Orice încercare ar fi zadarnică. Au grijă ei să te ducă în brațe, întocmai cum e dus la farmacie un om care a căpătat insolamție. Tot ei te ajută să stai drept și îți bagă picioarele în scări. Iar tu, bietul de tine, te simți așa de aiurea și de țeapăn, de parcă nici n-ai fi în pielea ta. Te simți ca și cum te-ai fi căsătorit subit, sau ai fi fost lovit de trăsnet sau așa ceva, și încă nu știi bine pe ce lume te afli și ești cam amortit, neputându-ți veni în simțire. Apoi au înălțat catargul acela căruia ei îi spun sulită, prinzând-o lângă piciorul meu stâng, iar eu am apucat-o în mână, strângând-o tare. În cele din urmă, mi-au prins pavăza în jurul gâtului – și am fost complet încărcat, gata să ridic ancora și să pornesc în largul mării. Toată lumea a fost cât se poate de gentilă cu mine, ba o demoazelă de onoare mi-a întins chiar ea la botul calului cupa de rămas bun. Acum nu mai rămânea altceva decât ca demoazela cealaltă să se urce pe cal, chiar pe perna din spatele meu, ceea ce a și făcut, și să-și treacă brațul, sau așa ceva, după mijlocul meu, ca să se țină bine.

Și astfel am pornit după ce toți și-au luat rămas bun, fluturându-ne

batistele ori chivărele. Și toată lumea pe care o întâlneam coborând colina și trecând prin orașel ne arăta respectul cuvenit – afară de câțiva băiețași zdrențăroși din mahalale care strigau:

— Hă-hă! Ia-n uitați-vă la fârțângăul ăsta! și aruncară cu bulgări de pământ după noi.

După câte am observat, băieții sunt la fel în toate epocile. Nu au nimic sfânt, nu le pasă de nimic și de nimeni. Cu aceeași ușurință, au spus: "Ia cară-te de aici, chelbosule!" profetului care-și vedea liniștit de drum, în pulberea cenușie a antichității, au dat cu bulgări și pietre după mine în mohoreala sfântă a evului mediu și i-am văzut purtându-se la fel sub guvernarea lui Buchanan – îmi amintesc de asta fiindcă mă aflam și eu pe acolo și am dat o mână de ajutor. Profetul își avea urșii săi și s-a putut descotorosi de băieții de pe vremea sa. Cât despre mine, aș fi vrut să descalec și să-i învăț minte, dar nu-mi convenea fiindcă nu m-aș mai fi putut sui iar pe cal. Mi-e silă de țara în care nu găsești nici o macara!

## CAPITOLUL XII

### *Chinuri lente*

Luând-o drept înainte, ne-am pomenit în sânul naturii. Era nespus de îmbietor și de plăcut să străbați singurătatea aceea silvestră, dis-de-dimineată, pe răcoare, mângâiat de primele adieri înviorătoare ale toamnei. De pe crestele dealurilor, zăream întinzându-se la picioarele noastre încântătoare văi verzi prin care șerpuiau pârliașe, și ici-colo se înălțau ostroave de copaci și falnici stejari răsfirați, aruncând stinghere pete negre de umbră. Dincolo de văi, zăream alte șiruri de coline, albăstrite de pâcla zorilor, unduind în talazuri până la capătul zării, cu câte-o pată albicioasă sau cenușie în creștet, știind că acolo este un castel. Am străbătut întinse pajști ce scânteiau de rouă, înaintând chiar ca stafiile, căci iarba deasă vătuia pașii calului. Visam mai departe, trecând agale prin dumbrăvi, învăluți într-o lumină verzuie, ce se cernea prin bolta de frunze scăldată de soare, pe când la picioarele noastre un pârliaș, nespus de limpede și răcoros, zburda și susura în albia lui, prefirând o muzică dezmiardătoare. Uneori, lăsam în urmă lumea și ne afundam în mărețele și falnicele adâncuri ale codrului, în îmbelșugatele-i neguri, pe unde mișunau și se furișau tainice dihanii, pierind înainte de a apuca să îți arunci ochii spre locul de unde venise foșnetul. Se iveau, în schimb, păsărelele cele vrednice și porneau la treabă, ici cu un cântec, colo cu vreo sfadă sau cu vreun tainic și îndepărtat ciocănit, umblând după viermii ascunși prin scorburi, în nepătrunsele cotloane ale pădurilor. Apoi, încet-încet, ieșeam iarăși la lumina cea tare a soarelui.

Cam la a treia sau la a patra-a cincea oară, când am ieșit la lumină, deci cam la vreo două-trei ceasuri după ce se ridicase bine soarele pe cer, nu mai era așa de îmbietor ca înainte. Începea să fie prea cald, ceea ce nu era greu de observat. Apoi, am avut de înghițit o bucată serioasă de drum, fără nici un pic de umbră. E curios ce repede se înmulțesc micile sâcăieli, odată ce s-au pornit. Lucruri de care nici nu-mi pasase la început, acum începeau să mă zgândăre – și din ce în ce mai mult. În primele zece-cincisprezece ori, când m-am căznit să-mi scot batista, parcă nici nu le luasem în seamă. M-am lipsit de batistă și mi-am zis că nu face nimic! Dar

acum lucrurile se schimbaseră. Simțeam din ce în ce mai mult nevoia batistei și gândul ei mă rodea, făcându-mi: ronț, ronț, ronț! prin creier. Nu mai aveam timp. Pas să-mi iasă gândul din minte! În cele din urmă m-am apucat să drăcuiesc, trimițând naibii pe acela care a confecționat haine de fier fără buzunare. Știți, eu îmi țineam batista în coif, împreună cu alte lucruri - dar era un afurisit de coif pe care nu ți-l puteai scoate singur. Nu mă gândisem la asta, când am pus batista într-însul și, de altfel, de unde să fi știut? Îmi închipuisem că va fi foarte comod s-o țin acolo. Dar acum gândul că batista se afla atât de aproape și "la îndemână", și totuși n-o puteam scoate, mă întărâta și mai rău, nemaiputând îndura: De, știm cu toții, omul dorește totdeauna tocmai ce nu poate avea! Cum-necum, gândul la batistă se ținea scai de mine, abătându-mă de la orice altă treabă. Și așa, milă după milă, gândurile mi se aținteau în coif. Îmi închipuiam cum arăta batista, mi-o zugrăveam în fel și chip și zău că era tare jalnic să simți cum sudoarea sărată îți picură mereu în ochi și să nu poți scoate batista! Scris așa, pe hârtie, faptul pare o nimica toată, dar nu era așa, ci o adevărată pacoste. N-aș spune-o, dacă n-ar fi așa. M-am jurat că data viitoare îmi voi lua cu mine o coșniță - arate coșnița cum o arăta și zică lumea ce-o pofti! Bineînțeles că fanții ăia de fier de la Masa Rotundă o vor socoti ceva scandalos și vor stârni iadul împotriva mea, dar eu una știu: întâi utilul și după aceea stilul! Și așa, cu chiu, cu vai, am mers noi mai departe, dând din când în când peste o întindere plină de praf, care se ridica în nouri deși și îmi intra în nas, făcându-mă să strănut și să strig. Bineînțeles că mi-au scăpat cuvinte pe care nu s-ar fi convenit să le spun. Vedeți, eu nu tăgăduiesc și nici nu pretind că-s mai bun decât alții.

Mi se părea că n-o să întâlnim nici țipenie de om în Britania aceea pustie, nici măcar un căpcăun. În toanele pe care le aveam, doream cu dinadinsul să întâlnesc un căpcăun dar, firește, un căpcăun cu o batistă la viața lui. Cei mai mulți cavaleri nu s-ar fi gândit decât să-i ia armura, pe când eu, dacă i-aș fi luat basmaua, i-aș fi lăsat bucuros restul mărfii.

Între timp, se făcea tot mai cald pe coclaurii aceia. Știți, soarele bătea tare și îmi încingea tot mai mult fierăria. Ei, și când ești atât de înfierbântat, cel mai mic fleac te irită. Când o luam la trap, zăngăneam ca un coș cu vase, și asta mă necăjea. Pe deasupra, nu puteam suferi pavăza aia care - hurduz-burduz - se tot lovea și se bălăbănea când la piept, când la spate, iar dacă o luam la plimbare la pas, îmi trosneau și îmi scârțâiau încheieturile la fel de sâcâitor ca roata unei roabe. Dacă nu-mi făceam puțin vânt călărind, puteam să mă prăjesc în soba aia! Pe de altă parte, cu cât mergeam mai liniștit, cu-atât mai rău mă apăsa fierul și, în fiecare minut, mi se părea că trag și mai multe tone. Și trebuia să schimb mereu mâna și să-mi trec sulita lângă celălalt picior. Altfel mi-ar fi înțepenit mâna, săraca de ea!

Vă dați seama că dacă transpiri în felul ăsta - lac de sudoare, nu alta! - vine un moment, când - ce mai încoace-încolo - începe să te mănânce. Dar tu ești înăuntru și mâinile-s afară și la mijloc numai fiare. Asta e! Și zău, nu ți-i îndemână, oricum ai suci-o și ai învărti-o! Mai întâi te mănâncă într-un loc, pe urmă într-altul, pe urmă încă într-altul și mâncărimea se întinde, și se întinde până ce tot teritoriul ți-e ocupat. E greu să vă închipuiți ce-am pățimit eu și cât de neplăcut mi-era.

Ba, când credeam că mai rău decât atâta nu se poate și mi se părea că n-o să mai rabd - hop! - printre zăbrelele coifului se strecură o afurisită de muscă, așezându-mi-se pe nas. Zăbrelele coifului se înțepeniseră și nu

mai alunecau, așa că nu putui ridica viziera, ci doar îmi clătinam capul, care ajunsese să se coacă de-a binelea, iar musca, ce mai, știți cum se poartă o muscă atunci când merge la sigur? Se sinchisea de scuturături numai ca să-și schimbe locul de pe nas pe buze, de-acolo în urechi și bâz, bâz! și zbârn! zbârn! mereu pe obrazul meu, lăfăindu-se în voie și pișcându-mă așa de rău, încât bietul de mine – amărât de mai înainte – n-am mai putut îndura. M-am dat bătut, rugând-o pe Alisanda să-mi descarce pacostea de coif și să mă scape. Pe urmă, ea îl goli de toate cele și mi-l aduse plin cu apă. Am băut nițică apă și apoi, ținându-mă cât mai drept, am rugat-o să-mi toarne restul apei înăuntrul armurii. Nici nu vă închipuiți ce desfătare! Ea a mai cărat apă și mi-a turnat-o până ce m-a făcut ciuciulete și așa am început să respir mai în voie.

Ce bine-i să ai parte de nițică liniște și pace! Dar – vai! – aici, pe pământ, totu-i vremelnice. Îmi făcusem mai de mult o pipă și aveam și puțintel tutun, destul de bun; nu chiar prima-lux, ci mai curând dintr-acela pe care îl fumau pieile-roșii, făcut din coajă de salcie uscată. Toate comorile astea le avusesem în coif și acum mi-erău iarăși la îndemână, dar chibrituri, ioc!

Cu cât trecea timpul, cu atât îmi dădeam mai bine seama de sâcâitorul adevăr că eram la cheremul vremurilor. Un novice cu atâtea fiare pe el nu putea încăleca pe cal fără de ajutoare – ba încă îi trebuiau multe ajutoare. Sandy nu era de ajuns. În orice caz, nu pentru mine. Eram așadar nevoiți să așteptăm până o trece cineva. O așteptare în tihnă nu ar fi fost nici o nenorocire, căci aveam berechet la ce să mă gândesc, ba chiar doream să-mi mai pun nițeluș mintea la contribuție. Căutam să mă dumiresc cum s-a ajuns ca niște ființe raționale – sau chiar numai semiraționale – să poarte armură, ținând seama de neajunsurile ei. Și cum au izbutit să păstreze o asemenea modă timp de generații, când era limpede că ceea ce sufeream eu atunci, ele pătimiseră toată viața. Voiam să deslușesc bine chestiunea asta și mai ales căutam să găsesc o cale de a îndrepta răul, convingând lumea să lase pustiei moda asta prostescă. Dar în împrejurările acelea nu te puteai gândi de fel. Poftește și gândește, când ai a face cu o ființă ca Sandy.

În fond, era o fată ascultătoare și inimoasă, dar trăncănea ca o moară hodorogită și îți făcea capul tobă, ca harabalele și căruțele de pe stradă. Dacă i-ai fi putut pune un căluș, fata ar fi fost o comoară. Dar pas de-astupă gura unei teleleici, că-ți moare pe loc! Huruia și duduia, toată ziulica, și te înșelai dacă credeai că o să i se strice mașinăria. Ți-ai găsit! Nu se strica niciodată, ba nici măcar nu-și încetineea trăncănitul spre a căuta cuvintele. Moara asta hodorogită mergea înainte, pisând, măcinând și cernând cu săptămânile, fără să se oprească măcar o dată ca să-și ungă mașinăriile – sau să explodeze. Și, totuși, nu era decât un fluieră-vânt, căci nu avea nici o idee – așa cum nici ceața n-are idei. Era o adevărată teleleică, toată ziua cața-cața; vorbea, și vorbea; și trăncănea, și trăncănea, iar la altceva nu se pricepea. În dimineața aceea nu-mi pasase de gurița ei, căci dădusem peste viesparul altor griji, dar după-amiază am fost nevoit să-i spun:

— Mai hodinește-te, fetițo! Răsuflă și tu în voie și nu te mai apuca să înghiți tot aerul țării, că-i de rău. Dacă o ții așa, până mâine regatul o să fie nevoit să importe aer și află că și așa averile visteriei sunt pe drojdie.

### CAPITOLUL XIII

#### *Oameni slobozi*

Ciudat o fi, dar așa este: nici n-ai apucat bine să fii mulțumit că mulțumirea s-a și dus. Iată cazul meu. Mai adineauri, după ce călărisem și suferisem caznele acelea, ce rai îmi păruse tihna aceea, dulce înșeninare din colțișorul retras și umbros, pe unde pârau curgea, susurând. Mă simțeam la largul meu, turnându-mi din când în când apă în armură. Și iată că repede găsi altă pricină de nemulțumire; pe de o parte, pentru că nu-mi puteam aprinde luleaua – înființasem eu, mai de mult, e drept, o fabrică de chibrituri, dar uitasem să-mi iau chibrituri – iar, pe de alta, pentru că nu aveam nimic de mâncare. Încă o dovadă a acelei copilărești lipse de prevedere, care caracteriza epoca și oamenii de atunci. În timpul călătoriilor oamenii în armuri se bizuiau întotdeauna doar pe noroc spre a găsi de mâncare, și s-ar fi scandalizat numai la gândul de a-și agăța de sulită vreun coș cu sandvișuri. Cred că nu exista un singur cavaler din adunătura aceea de la Masa Rotundă care să nu fi preferat să moară de foame decât să fie prins cărând un asemenea bagaj pe bățul lui împodobit cu flamură. Și totuși bunul simț ar fi trebuit să-i deschidă neapărat capul. Eu, unul, avusesem intenția să dosesc câteva sandvișuri în coif, dar fusesem surprins în cursul acțiunii, născocisem o scuză oarecare, punând totuși sandvișurile deoparte, numai că până la urmă mi le înhățase un câine.

Noaptea se apropia – și odată cu ea o furtună. Se întunecă repede. Firește, trebuia să ne organizăm popasul acolo. Găsi un adăpost bun pentru demoazelă, sub o stâncă, și acum căutam unul pentru mine. Eram nevoit să rămân în armură, căci singur nu mi-o puteam scoate, iar să cer ajutorul Alisandei, nu-mi convenea. Era totuna cu a mă dezbrăca în văzul lumii. De fapt nu-i așa, pentru că aveam haine berechet pe dedesubt, dar nu te poți lepăda cu una, cu două, de prejudecățile educației. Știam că m-aș simți stânjenit, dacă ar fi să-mi scot fustița aceea de fier.

Datorită furtunii, se schimbă și temperatura. Cu cât vântul sufla mai tare și ploaia cădea mai năprasnic, cu atât se făcea mai rece. Curând, tot felul de gândaci, furnici și râme începură să mișune laolaltă, căutând să scape de umezeală, și se furișară în armura mea ca să se încălzească. Pe când unele gânganii se purtau destul de cuviincios, vârându-mi-se prin hainele de dedesubt și apoi potolindu-și zelul, altele – și astea erau cele mai numeroase – erau tare neastâmpărate și nesuferite, căci nu-și găseau locul și continuau să mișune, vânând te-miri-ce. Mai cu seamă furnicile, care mă gădilau în alaiuri îngrijorătoare, fiind pe mine de colo până colo cu ceasurile, s-au dovedit a fi niște ființe cu care nu doresc să mai dorm vreodată. Acelora care s-ar afla într-o situație asemănătoare, le dau sfatul să nu care cumva să se răsucescă sau să se scuture, deoarece mișcările astea stârnesc curiozitatea fiștecării gânganii, care caută să vadă ce se întâmplă – și așa lucrurile se înrăutățesc și mai mult, făcându-te să înjuri de mama focului, dacă mai ești în stare. Dar, pe de altă parte, dacă nu te răsucești și nu te scuturi, simți că te prăpădești, așa că până la urmă e totuna cum procedezi. De fapt, nici nu poți alege, că vorba aia: ori cu capul de piatră ori cu piatra de cap, totuna e. Chiar după ce înghețasem bocnă, încă mai simțeam gădilăturile gânganiilor, întocmai ca un cadavru care e supus unui tratament electric. Mi-am zis că după călătoria asta n-o

să mai port niciodată armură.

În aceste ceasuri de grea cumpănă, când eram înghețat și totuși – ca să zic așa – mă simțeam ca pe jeratic din pricina foielii gângăniilor, îmi umbla prin capu-mi trudit aceeași și aceeași întrebare fără răspuns: cum poate suferi lumea blestemata asta de armură? Cum au făcut ei ca s-o suporte, în decursul atâtor generații? Cum s-au putut odihni nopțile, când erau îngroziți de chinurile ce-i așteptau a doua zi?

Când, în sfârșit, se crăpă de ziuă, eram într-o stare jalnică: istovit, aiurit, prăpădit de nesomn; obosit de atâta suceală și răsuceală; lihnit de atâta post, jinduind după o baie, ca să mă descotorosesc de bâzdăgăniile alea. Și, colac peste pupăză, mă simțeam boșorogit de reumatism. Dar poate că ardeți de nerăbdare să știți ce s-a petrecut cu făptura născută în pat boieresc și procopsită cu titluri aristocratice, cu demoazela Alisanda la Carteloise? Ei, bine, aflați că era vioaie ca o veveriță și dormise buștean. Cât despre baie, probabil că nici dânsa și nici vreun alt nobil din țara ei nu făcuseră vreodată, așa că nu-i duceau dorul. Judecându-i după criteriile moderne, oamenii aceia nu erau decât niște sălbatici puținel șlefuiți. Nobila domniță nu se arăta deloc nerăbdătoare să ia gustarea de dimineață – alt fapt care miroase a sălbăticie. În timpul călătoriilor, briții aceia erau deprinși cu posturi lungi și știau cum să le îndure, dar, înainte de plecare se asigurau împotriva unor eventuale posturi, procedând în stilul pieilor-roșii și al șerpilor boa. Mai mult ca sigur că Sandy se îndopase pentru o raită de vreo trei zile.

Înainte de răsăritul soarelui, am și pornit-o mai departe; Sandy călare, iar eu șchiopătând în urma calului. Peste vreo jumătate de ceas, întâlnirăm niște biete ființe prăpădite, adunate laolaltă pentru a drege ceea ce ai de acolo socoteau că ar fi o șosea. S-au purtat tare smeriți cu mine, exact ca niște dobitoace. Iar când le-am propus să iau prânzișorul cu dâșii, s-au simțit atât de măguliți, atât de covârșiți de nemaipomenitul meu hatâr, încât la început nici nu le venea să creadă că vorbesc serios. Nobila domniță își țugui disprețuitoare buzele și se trase mai la o parte, având grijă să-mi strige – ca să fie auzită – că ea ar prefera să mănânce laolaltă cu celelalte dobitoace; observație care îi stânjeni pe nenorociții aceia, dar nu pentru că s-ar fi simțit cumva jigniți sau insultați, ci doar pentru că era vorba de ei. Nici pomeneală să se simtă jigniți. Și, totuși, oamenii aceia nu erau nici sclavi, nici dobitoace. Prin ironia legilor și cuvintelor ei erau, dragă doamne, oameni slobozi! Șapte zecimi din populația nerobită a țării făceau parte din clasa lor și trăiau în aceleași condiții: mici fermieri – chipurile! – "independenți", artizani, etc. și ei constituiau, ca să zicem așa, națiunea sau adevăratul popor. Aproape numai ei erau oamenii folositori și vrednici de a fi cruțați și respectați, iar, dacă îi nesocoteai, însemna că nesocotești poporul și lași în locul lor doar drojdia, doar câteva lepădături cu chip de rege, boieri și boiernași – într-adevăr trândavi, neproductivi și pricepuți mai cu seamă în arta de a prădui și a nimici. Aceștia n-ar fi fost de nici un folos și n-ar fi avut nici o valoare, într-o lume construită în concordanță cu rațiunea. Și totuși, printr-o iscu-sită urzeală, această minoritate aurită, în loc să-și țină locul convenit la coada alaiului, ea era în fruntea bucatelor, mergând cu nasul pe sus și fluturându-și cu ifos flamurele. Ea s-a ales singură ca să fie națiunea, iar puzderia aceea de târătoare au îngăduit starea asta de lucruri atâta amar de vreme, încât în cele din urmă au luat-o drept adevăr. Ba, mai mult, au ajuns să creadă că așa este drept și așa trebuie să fie! Preoții au avut grijă să le spună



strămoșilor acestor oameni și lor înșile că această stare de lucruri anapoda a fost orânduită de Dumnezeu. Și astfel, fără a se mai gândi cât de nepotrivit ar fi fost pentru Dumnezeu să se distreze cu asemenea batjocori și mai ales cu una așa de deochiată, ei s-au lăsat păgubași și s-au potolit, plini de respect.

Vorbirea acestor oameni blajini suna cam ciudat în urechile unui fost american. Erau oameni liberi și totuși nu puteau părăsi moșiile lordului sau ale episcopului lor, fără de îngăduința acestuia; nu aveau nevoie să-și facă singuri pâine, ci erau siliți să-și macine grâul și să-și coacă pâinea la moara și brutăria boierului sau vlădicii, și să-i plătească din gros pentru acest serviciu! Nu puteau vinde nici un petec de pământ, fără a nu plăti lordului sau episcopului niște procente bunișoare și nici să cumpere vreo sfoară din pământul altuia, fără a da de știre lordului sau episcopului, aducându-i un plocon în bani, în schimbul acestui privilegiu. Ei, acești oameni liberi, trebuiau să lucreze pe degeaba pământurile boierului sau ale vlădicii și să vină la el oricând erau chemați, lăsându-și propriile lor recolte să se părăduiască din pricina furtunilor care le potopeau. Mai erau siliți să îngăduie boierului să-și sădească pomi fructiferi pe pământul lor și, apoi, să-și înghită necazul, când cei trimiși să culeagă roadele le stricau cu nepăsare lanurile din preajma pomilor. Erau nevoiți să-și înăbușe mânia când cetele de vânători ai lordului dădeau buzna în galop peste ogoarele lor, nimicindu-le roadele unei munci atât de răbdătoare. Nu li se îngăduia să crească porumbei, iar când stolurile venite din hulubăriile stăpânului se năpusteau asupra recoltei lor, nu se cădea să-și iasă cumva din fire și să ucidă vreo pasăre, pentru că pedeapsa ar fi fost cumplită. Când, în sfârșit, își strângeau bucatele, atunci se repezeau asupra lor un întreg alai de tâlhari, și îi jecmăneau care mai de care. Biserica, cea dintâi, le lua o halcă zdravănă, anume, o zeciuală din recoltă, apoi trimisul regelui lua ca dijmă a douăzecea parte, după aceea năvăleau oamenii lordului stăpânitor, băgându-și adânc mâinile în ceea ce mai rămăsese și numai după toate angaralele astea avea voie bietul om liber – jupuit de șapte piei – să-și ducă restul la hambar, dacă mai era cazul să se obosească pentru așa ceva. Apoi, țin'te biruri, biruri și iar biruri, căci acești calici liberi și independenți plăteau mereu la biruri și dajdii, pe când stăpânul lor, baronul sau episcopul, nu plătea nici o dajdie, cum nu plătea întreaga nobilime, atât de risipitoare, și nici atotrăpăreața biserică. Pentru ca domnul baron să poată dormi în tihnă, omul slobod trebuia să stea de veghe toată noaptea pe malul lacului, după truda unei zile întregi, și să plesnească din bici spre a face să amuțească broaștele. Iar dacă fiica omului slobod... nu, despre această ultimă infamie a cârmuirii monarhice nu se poate scrie. În sfârșit, dacă omul liber, adus la disperare de toate chinurile astea, socotea că nu mai poate îndura viața și și-o curma, căutând în moarte mila și alinarea – biserică cea blândă îl osândește să ardă în focul gheenei și, potrivit milostivelor legiuri, era îngropat în miez de noapte la vreo răspântie, cu o țepușă înfiptă în spate, iar stăpânul său, baronul sau episcopul, îi confisca întreaga avere și-i izgonea din casă văduva și orfanii.

Și, acum, iată-i pe acești oameni slobozi, aduși de cu zori ca să muncească la drumurile stăpânului lor, episcopul, fiecare câte trei zile și pe de gratis. Fiecare cap de familie și fiecare flăcău muncind câte trei zile pe nimic, ba mai adăugați și o ziulică pentru slugile stăpânului! Ei, lucrurile astea se petreceau aidoma celor ce citeai în vreo carte despre Franța și

despre francezii de dinaintea revoluției, cea de pomină și binecuvântată, care a măturat o mie de ani de asemenea nemernicii cu un singur și potopitor val de sânge. Unul singur, plătind astfel datoria din moși-strămoși, cam în proporție de câte o picătură de sânge pentru fiecare bute stoarsă cu încetul poporului, de-a lungul unei istovitoare perioade de zece veacuri de rușine, nedreptate și secătuire, care nu-și avea perechea decât în iad. Dacă ne gândim bine, au fost două "domnii ale terorii", una care propovăduia omorul, mânată de înfocate patimi, iar alta mânată de un fioros sânge rece. Una a ținut doar câteva luni, cealaltă a durat o mie de ani. Într-una, moartea a secerat zece mii de oameni; într-alta, o sută de milioane de oameni. Noi ne cutremurăm doar la gândul "grozăviilor" săvârșite de Teroarea cea mică, de Teroarea momentană, ca să zicem așa, dar ce înseamnă "grozăvia" unei morți repezi prin cuțit de ghilotină, față de agonia prelungită a unei întregi vieți de foame, frig și sudălmii, de chinuri și inimă-rea? Ce înseamnă moartea instantanee prin trăsnet, față de moartea înceată pe rug? Cimitirul unui singur oraș ar putea cuprinde toate sicriile umplute de Teroarea cea de scurtă durată, în fața căreia am fost învățați, cu atâta iscusință, ca să ne înfiorăm și să ne bocim. În schimb, nu știu dacă Franța întreagă ar putea cuprinde toate raclele umplute de cealaltă Teroare, mai veche și mai reală – Teroarea aceea nespus de aprigă și înspăimântătoare, pe care nici unul dintre noi nu a fost învățat s-o vadă în toată amploarea ei și s-o deplângă așa cum se cuvine.

Acești oameni slobozi, vădit săraci, care își împărțeau cu mine și prânzișorul, și vorba, aveau un respect nespus de umil față de rege, biserică și nobilime, pe cât nu le-ar fi dorit-o nici chiar dușmanii lor cei mai înverșunați. Și de aceea își stârneau și mila, și râsul. I-am întrebat dacă măcar bănuiesc că ar putea exista o națiune de oameni în care fiecare cetățean, având dreptul de a vota liber, ar hotărî prin vot ca o singură familie, cu urmașii ei – fie ei deștepți sau tâmpiți – să domnească pe veci, înlăturând toate celelalte familii, chiar și pe aceea a alegătorului? Și, de asemenea, dacă ei ar hotărî prin vot ca o sută de familii anumite să fie ridicate la ranguri de-o amănitoare înălțime și investite cu primejdioase onoruri și privilegii ereditare, excluzându-se celelalte familii ale națiunii, chiar și familia alegătorului?

Cu toții mă priviră nedumeriți și-mi răspunseră că nu știu. Nu se gândiseră niciodată la așa ceva și nici nu auziseră vreodată că o națiune ar putea fi orânduită astfel încât fiecare om să-și poată spune cuvântul cu privire la cârmuirea ei. Le-am spus că eu cunoșteam o astfel de națiune – și că starea de lucruri de la ei va rămâne așa cum era, câtă vreme vor avea o biserică stăpână peste stat. Din nou se arătară nedumeriți, cel puțin în primul moment. Dar apoi unul dintre ei își ridică fruntea și mă rugă să repet cuvintele din urmă – să le repet mai rar, ca să le pătrundă înțelesul. O făcui și curând el prinse ideea și, strângând din pumni, spuse că el nu crede că o națiune în care oricine poate vota s-ar înjosi de bună voie, apucând pe calea luată de dâșii. Îmi mai spuse că faptul de a fura unei națiuni voința și năzuințele înseamnă o crimă, și încă cea mai grozavă dintre crime. Îmi zisei: iată un om! Dacă m-aș putea bizui pe destui oameni ca dânsul, aș putea da o lovitură pentru binele țării astea și le-aș putea dovedi că sunt cetățeanul ei cel mai credincios, aducând o schimbare deplină în sistemul de guvernare.

Înțelegeți că devotamentul meu era un devotament față de țară, iar nu față de instituțiile ei și de dregătorii care îi conduceau treburile. Țara

este realitatea adevărată, lucrul de căpetenie, lucrul veșnic, și pe ea trebuie s-o aperi și s-o iubești, ei trebuie să-i fii credincios. Instituțiile sunt ceva exterior, doar un veșmânt, iar veșmintele se uzează și se prefac în zdrențe, încetând de a-ți mai fi potrivite și de a-ți feri trupul de frigul iernii, de boală și de moarte. A fi credincios zdrențelor, a te entuziasma pentru zdrențe, a adora zdrențele, a muri pentru zdrențe – aceasta este loialitate de om fără rațiune, credință de adevărat animal. Această loialitate aparține monarhiei, a fost inventată de monarhie, și numai de așa soi de loialitate aibă ea parte! Eu sunt din Connecticut și constituția țării mele declară că: "Orice putere politică porcede de la popor și toate guvernele libere sunt întemeiate pe autoritatea poporului și instituite în folosul său; iar poporul are oricând dreptul netăgăduit și imprescriptibil de a-și schimba forma de guvernământ în felul în care socoate a-i fi folositor".

Pe temeiul acestei învățături, cetățeanul care consideră că veșmintele politice ale comunității sale s-au ros și, totuși, păstrează tăcerea și nu se agită pentru a-i da un nou veșmânt – acela este un cetățean necredincios, un trădător. Nici măcar faptul că el ar crede că este singurul care vede decăderea nu-l scuză, căci datoria lui este să se agite, iar datoria celorlalți e să voteze împotriva lui, dacă nu judecă lucrurile la fel cu dânsul.

Și acum iată-mă aici, într-o țară în care dreptul de a spune cum trebuie guvernată țara este hărăzit doar la câte șase persoane din fiecare mie. Dacă ceilalți nouă sute nouăzeci și patru de oameni și-ar fi arătat nemulțumirea față de sistemul politic în vigoare și ar fi propus schimbarea lui, faptul i-ar fi cutremurat pe toți ceilalți șase, ca pe unul singur, și le-ar fi părut grozav de mârșav și necinstit – o cumplită și odioasă trădare!

Așadar, eram – ca să zic așa – acționar într-o societate în care nouă sute nouăzeci și patru de membri aduceau toți banii și depuneau toată munca, iar ceilalți șase se alegeau pe ei înșiși drept permanent consiliu de administrație și încasau toate dividendele. Eu socoteam, însă, că ceea ce le trebuia celor nouă sute nouăzeci și patru de păcăliți era o nouă orânduire. Într-adevăr, ceea ce s-ar fi potrivit cel mai bine cu pornirile mele spre ghidușii ar fi fost să demisionez din funcția de șef și para-șef și să ațâț o răzmeriță, pe care s-o prefac în revoluție. Dar știam că oricare Jack Cade sau Watt Tyler care ar proceda așa, fără să facă în prealabil educația materialului uman până la treapta revoluției – nu va fi urmat de nimeni. Nu eram deprins să dau greș, rămânând de unul singur – vă rog să mă credeți. De aceea "orânduirea", care în vremea din urmă prinsese cheag în mintea mea, era cu totul de alt soi decât aceea de tipul Cade-Tyler.

Așa că mă ferii să-i vorbesc despre răzvrătire și sânge omului acela care își rumega pâinea neagră, laolaltă cu turma de oi umane, ci îl luai mai la o parte și îi vorbii într-altfel. După ce terminai, îl rugai să-mi împrumute puțină cerneală din vinele lui și, muind o așchie într-însa, scrisei pe o bucată de scoarță:

*"Dă-I la fabrica de oameni"*

și i-o înmânai spunându-i:

— Du-te cu ea la palat, la Camelot, și dă-i-o în mână lui Amyas le Poulet, căruia eu îi zic Clarence. Știe el despre ce-i vorba.

— Țsta trebuie să fie vreun preot, nu-i așa? mă întrebă omul, în timp ce observam cum îi piera de pe față entuziasmul.

— De ce vrei să fie numaidecât preot? Doar ți-am spus că nici un rob

al bisericii, nici un om, legat ca un rob de papă sau de episcop, nu are voie să intre în fabrica mea de oameni? Nu ți-am spus că nici dumneata n-ai putea călca pe acolo decât dacă religia ce o ai – oricare ar fi ea – este liber-consimțită?

— Of! Așa ziceam și eu și întru asta îmi săltase inima de bucurie! Dară când auzit-am că iaste și un preot pe acolo n-a mai fost pre pofta inimii mele și mi s-a scârbit rău sufletul.

— Nu-ți spun că acela la care te duci nu-i preot?

Omul tot nu părea mulțumit și îmi zise:

— Cum? Nu iaste preot și știe a ceti?

— Ei, da, nu-i preot și totuși știe să citească, ba știe și să scrie. Eu l-am învățat.

Omul se luminează la față. Continuă:

— Și ăsta va fi primul lucru pe care îl vei învăța în fabrica aceea...

— Eu? Mi-aș da și sângele inimii pentru iscusenia aceasta. Mă jur pre toții sfinții că fi-voi robul domniei voastre, fi-voi...

— Nu! Nu-mi vei fi rob și nu vei fi robul nimănui, ia-ți familia și cară-te de aici. Stăpânul dumitale, prea sfințitul episcop, îți va confisca micul avut, dar n-are a face. Clarence îți va purta de grijă.

#### CAPITOLUL XIV

##### *Apără-te, Luminăția Ta!*

Plătii trei gologani pentru prânzișorul acela, ceea ce era curată nebunie, când știam că cu banii ăia puteau prânzi o duzină de oameni. Dar mă simțeam mărinimos în ziua aceea, și de altfel totdeauna am fost cam mână-spartă. Apoi, unde mai pui că oamenii voiseră să-mi dea pe nimic mâncarea – și asta din puținul ce-l aveau. De aceea, am simțit nevoia de a le arăta mulțumirea și sincera mea recunoștință, dându-le o încurajare financiară. Așa banii au fost mai bine folosiți decât dacă rămâneau în coiful meu, unde acești gologani fiind de fier și nu prea ușori ca greutate, jumătatea mea de dolar devenise o povară. Este adevărat că și mai înainte cheltuiam prea lesne banii, și una din pricini era că nu aveam simțul proporțiilor, dar chiar și acum – după o ședere atât de lungă în Britania – nu ajunseseam să-mi dau bine seama că un gologan în țara regelui Arthur și câțiva dolari în Connecticut erau cam totuna: niște gemeni, cum s-ar zice, în privința puterii de cumpărare. Dacă mi-aș fi putut amâna cu câteva zile plecarea de la Camelot, le-aș fi plătit acestor oameni în frumoasele și noile monede pe care le bătusem în propria noastră monetărie. Și asta mi-ar fi plăcut tare mult, și lor nu mai puțin. Introdusesem numai valorile americane. Într-o săptămână, două, aveau să curgă pe piață monede de câte un cent, cinci cenți, zece cenți, sferturi și jumătăți de dolar și chiar ceva aur; aveau să curgă în râulețe cam firave, dar statornice, prin vinele comerciale ale regatului și așteptam să văd cum acest sânge nou îi va înzdrăveni viața.

Țăranii se simțiră obligați și ei să-mi răsplătească într-un fel mărinimia, cu sau fără voia mea, așa că a trebuit să primesc în dar o aprinzătoare din cremene. Îndată ce ei ne așezară confortabil pe cal, pe Sandy și pe mine, îmi aprinsei pipa. Când ieși primul nor de fum, printre zăbrelele coifului, toți oamenii își luară câmpii, iar Sandy se răsturnă pe

spate și căzu jos, cu un bufnet înfundat. Oamenii își închipuiseră că eram vreun balaur care varsă foc pe nări. Bieții de ei, auziseră atâtea bazaconii de la cavaleri și de la alți mincinoși de profesie! Mi-a fost tare greu să-i conving să se întoarcă și să stea măcar la o distanță de la care să ne putem înțelege. Le-am explicat că nu era vorba decât de o ușoară vrajă, care cășuna rău numai dușmanilor mei. Cu mâna pe inimă, le făgăduii că dacă cei care nu-mi poartă vrăjmășie se vor apropia și vor trece în fața mea, aceștia vor vedea cum numai pe ceilalți dindărăt îi va lovi moartea. Alaiul se mișcă cu destulă repeziciune și nu se semnală nici un accident, deoarece nimeni nu avu destulă curiozitate ca să rămână îndărătul meu, spre a vedea ce se întâmplă.

Am mai pierdut ceva vreme, căci acum copiii ăștia mari, o dată ce le pierise teama, se arătau atât de încântați și de uimiți de năzdrăvăniile cu focurile de artificii, încât am fost nevoit să mai rămân cu ei și să fumez câteva lulele. Altfel, nu m-ar fi lăsat să plec. Întârzierea, însă, nu mi-a stricat, căci Sandy a folosit acest răstimp pentru a se deprinde cu noua născocire, dat fiind că ea se afla în apropiere, după cum știți, iar în acest timp, destul de îndelungat, i s-a oprit morișca, ceea ce a însemnat un real câștig pentru mine. Dar mai presus de orice alt avantaj, învățasem și eu ceva cu acest prilej: acum știam cum să înfrunt pe orice uriaș sau pe orice căpcăun care mi-ar fi ieșit în cale.

Am mas peste noapte la un pustnic bătrân, iar a doua zi, pe la nămiezi, am avut parte de o mare încercare. Tocmai străbătusem o pajiște întinsă, tăind pieziș calea, și mă lăsasem în voia gândurilor, nemaiauzind și nemaivăzând nimic, când Sandy își întrerupse o remarcă pe care o începuse de cu dimineață, strigându-mi:

— Apără-te, luminăția ta, te paște primejdie de moarte!

Ea se coborî ușurel de pe cal, alergă puținel, apoi se opri. Privii înainte și văzui, departe, la umbra unor copaci, vreo șase cavaleri înarmați, împreună cu scutierii lor. Îndată, ei începură să forfotească și își potriviră șeile ca să încalece. Luleaua mi-era gata și ar fi fost și aprinsă, dacă n-aș fi fost luat de gânduri, căci tocmai atunci mă frământam cum să înlătur împilarea din țară și să redau tuturor oamenilor drepturile ce le-au fost furate și vechea lor virtute, fără a supăra însă pe nimeni. Pe loc, îmi aprinsei pipa și, până îmi făcui o rezervă mai mare de fum, ei se apropiară, venind buluc asupra mea. Nici pomeneală să arate vreo mărinimie cavaleriească, despre care citești prin cărți, adică să-ți vie numai câte un fante de curte pe rând, iar ceilalți să stea deoparte, respectând un joc cinstit. Aș, de unde! Dădeau buzna cu toții, ca un singur om, trosnind și gonind, și se năpusteau ca o salvă de tun. Veneau cu capetele aplecate înainte și cu penele fâlfâind, ținând sulitele gata de atac. Ar fi fost într-adevăr ceva frumos de văzut, o priveliște minunată – dar pentru un om cățărat în copac! Îmi așezai sulita în poziție de repaos și așteptai, cu o strângere de inimă, până ce valul înfierat era gata să mă înghită și atunci aruncaii un nor de fum albicios printre zăbrelele coifului. Să fi văzut cum pe loc se sparse și se risipi valul de fier! Un spectacol mult mai reușit decât celălalt.

Totuși, haidamacii ăia se opriră la o distanță de vreo două-trei sute de metri, ceea ce mă neliniști. Satisfacția de mai înainte mi se irosi și în locul ei mă cuprinse teama. Îmi ziceam că sunt un om pierdut. Sandy, în schimb, era încântată și își acorda muzicuța, dar eu o oprii să-și dea drumul, spunându-i că vraja mea – nu știu cum – dăduse greș și că trebuie

să încalece la repezeală și s-o întindem în galop, ca să scăpăm cu viață. Dar ea nici nu voi să audă. Îmi zise că vraja mea îi făcuse într-adevăr neputincioși pe cavalerii ăia; ei se opriseră din fugă doar pentru că nu mai puteau face nimic. "Acușica – zicea ea – îi vom vedea alunecând de pe șei și vom pune mâna pe caii lor și pe hamuri și valtrapuri." Nu voii să-mi bat joc de o naivitate atât de lesne crezătoare și îi spusei Alisandei că era o greșeală la mijloc. Când salvele mele de foc omoară, apoi omoară de-a binelea și pe loc; de data asta, oamenii ăia nu vor muri, căci se întâmplase ceva la aparat – ce anume, nu știam nici eu – și de aceea trebuia s-o luăm la goană, pentru că, altfel, ne vor ataca din nou – și încă într-o clipă. Sandy râse și zise:

— Fac știre luminăției tale că aceștia nu sunt cavaleri de viță! Sir Launcelot iaste vrednic a da război și cu balaurii, înfruntându-i și lovindu-i iară și iară până izbânda la el va fi, stropșindu-i și tăindu-le zilele. Și așijderea sir Pellinore și sir Aglovale și sir Carados și prea puțini alții, dar fără de aceștia nimenu se va învrednici la una ca asta-zică basne nebunii, ce nu le pot oamenii a crede. Iară cainicilor și jalnicilor de acolo socotit-ai că nu le ajunge una, ci mai poftesc încă?

— Ei, bine, dar atunci ce mai așteaptă? De ce nu-și iau tălpășița? Nimeni nu le-aține calea. Din partea mea, ducă-se unde și-a întărcat dracul copiii!

— Ce-ați zis? De ce n-au purces? Ia-ți piatra de pre inimă, luminăția ta, că aceștia nici nu visează a porni să fugă, ci așteaptă să ți se supună și să-ți dea credință.

— Zău? Așa să fie? "Iaste de crezare", așa cum "voroviți" voi, ăștia de aici? Dacă vor să se predea atunci ce mai așteaptă?

— Mare poftă ar avea să ți se închine, dară știi de ce vâlvă se bucură balaurii. Nu-ți fie cu bănat, dacă sunt spăimați și nu au vlagă să vină încoace.

— Atunci, să mă duc eu la ei, nu?

— Nu se cade! Nu se așteaptă la așa cinste mare, să mergi întins la ei. Mă voi duce eu.

Așa făcu. Într-adevăr, Sandy se dovedea o persoană prețioasă la drum. Eu, unul, socoteam vizita asta cam primejdioasă, dar văzui cu ochii mei cum cavalerii se îndepărtară. Sandy se înapoie singură. Răsuflai ușurat. Îmi ziceam că, totuși, ea nu-i picnise cum trebuie – adică în conversație, căci altfel întrevederea n-ar fi fost așa de scurtă. Dar fata mi-a dovedit că lucrase bine, ba chiar strașnic. Mi-a povestit că atunci când le-a spus cavalerilor că eu sunt Șeful, era mai-mai să-i apuce damblaua. "Iară cavalerii, înfricoșându-se de luminăția ta, s-au spăimat foarte", astea-s cuvintele ei. Și îndată au fost gata să primească orice le-ar fi cerut ea. Sandy i-a pus să jure că în timp de două zile se vor duce la curtea regelui Arthur, cu caii frumos încăpeștriți și cu țarțamuri, și se vor închina. De acum încolo, ei vor fi cavalerii mei și vor asculta numai de poruncile mele. Sandy a lucrat mult mai bine decât aș fi făcut-o eu. Ce comoară de fată, într-adevăr!

Iată-mă acum și stăpânul unor cavaleri! zisei eu, pornind înainte. Cine ar fi crezut vreodată că voi trăi și ziua în care să trec la catastif asemenea bunuri! Nu știu ce să mă fac cu ei. Doar să-i pun la loterie. Câți sunt, Sandy?

— Șapte cavaleri, luminăția ta, și cu scutierii lor.

— Strașnică pradă! Cine sunt? Pe unde dracu își fac veacul?

— Pe unde dracu își fac veacul?...

— Da, adică de unde vin, pe unde trăiesc?

— Sărăcana de mine! Nu te-am priceput, luminăția ta. Îngăduie-mi a poftori cuvintele acestea. Apoi, roști visătoare și pe un ton molcom, plimbând cu gingășie fiecă cuvânt pe limbă: Pe unde dracu – pe unde dracu – pe unde dracu – își fac – își fac – veacul? Bine zis: pe unde dracu își fac veacul? Adevărat iaste – șiragul acesta te vrăjește cu mlădioșenia voroavelor și îți răsună dulce în urechi. Îl voi roști iară și iară, în ceasurile de tihnă și nădejde, spre ținere de minte. Pe unde dracu își fac veacul? Așaa! Început-a să-mi vină mai lesne pre limbă și dară iară...

— Nu uita de cow-boyii ăia, Sandy.

— Cow-boy?

— Da, vreau să spun, cavalerii ăia. Știi, începuseși să-mi povestești ceva despre dânșii. Ții minte, chiar adineauri? Ca să zic așa, jocul i-a adus în discuție.

— Jocul?

— Ei, da. Hai, dă-i drumul. Începe să lucrezi la statisticile tale și nu mai arde atâtea surcele ca să-ți aprinzi focul. Povestește-mi despre cavalerii ăia.

— Aciș! Cu toată bucuria, voi umple pofta luminăției tale! Și așa amândoi purceseră călări și răzbiră printr-o sihlă. Și...

— Doamne sfinte și mare!

Îmi dădusem seama de greșală. Pusesem iar în funcțiune moara hodorogită și numai din vina mea. De-acum încolo, Sandy va sporovăi vreo treizeci de zile numai pe chestiile alea. Și unde mai pui că ea începe de obicei fără prefață și termină fără nici o ispravă. Dacă o întrerupeai, ori îi dădea înainte, fără să te bage în seamă, ori îți răspundea cu câteva cuvinte și lua fraza de la început. Așa că întreruperile aduceau mai mult ponos decât folos. Și totuși trebuia s-o întrerup, și încă destul de des, ca să scap cu viață. Ai fi murit de urât, dacă o lăsați toată ziua să te piseze cu povestea-i monotonă.

— Doamne sfinte și mare! zisei, în disperarea mea.

Ea o luă iarăși de la început:

— Și așa amândoi purceseră călări și răzbiră printr-o sihlă. Și...

— Care amândoi? Despre cine-i vorba?

— Despre sir Gawaine și sir Uwaine. Și așa au ajuns ei la o mănăstire de monahi, pre mas s-au așezat și acolo au mas preste noapte. Și fost-au găzduiți după cuviință, iară dimineața ascultat-au sfânta leturghie la mănăstire și iară au mers ei mai departe până dădură de o pădure mare. Pre urmă, sir Gawaine zări într-o vale, lângă un turn, douăsprezece jupânițe frumoase fără seamăn și doi cavaleri împlătoșați, pe cai năzdrăvani, iară jupânițele se tot suceau și învârteau în jurul unui copac. Și apoi mai văzu sir Gawaine cum de copacul acela atârna o pavăză albă și de câte ori jupânițele treceau pe dinaintea pavezei cu scârbă o stupeau, iară unele și tină azvârleau preste pavăză...

— Ascultă-mă, Sandy, dacă n-aș fi văzut cu ochii mei așa ceva în țara

asta, zău că nu te-aș crede. Dar am văzut, și mi le pot închipui pe fandositele alea cum se fâțâiau prin fața pavezei și se purtau așa de nesăbuit. Femeile de pe aici se poartă ca niște descreierate. Da – și mă refer la femeile cele mai de seamă ale voastre, din cea mai aleasă spiță. Te asigur că cea mai nenorocită dintre "telefoniste" – pe o rază de zece mii de mile de fir – ar putea da lecții de gentilețe, răbdare, modestie și de purtări alese, celor mai grozave ducese din țara lui Arthur.

— Telefoniste?

— Da, am întrebuințat cuvântul ăsta, dar să nu care cumva să-mi ceri să-ți explic ce înseamnă. E un soi nou de fată. Pe aici nu se găsesc fete de astea. Adesea, bărbații se răstesc la ele, chiar când nu au nici o vină, și apoi bărbatul cu pricina nu-și poate stăpâni părerea de rău și se rușinează de purtarea lui, chiar și peste o mie trei sute de ani. I-o purtare așa de meschină și josnică și așa de nemeritată de către biata fată! De fapt, nici un gentleman nu face așa ceva... cu toate că... chiar eu... să-ți spun drept...

— Se prea poate ca ea...

— Las-o în pace! Află că niciodată nu ți-aș putea vorbi despre dânsa în așa fel ca să înțelegi ce trebuie.

— Fie precum ți-i voia, de vreme ce inima nu te lasă mai mult! Pre urmă, sir Cawaine și sir Uwaine au mers până la ele și datu-le-au binețe și întrebatu-le-au din ce pricină suduiau ele pavăza. Luminaților domni – grăiră jupânițele – iată că vă zicem, iaste în țară un cavaler, stăpânul pavezei albe, carele la mânuirea armelor se arată iscusit, dară ură poartă tuturor jupâneselor și jupânițelor și din această pricină scârbă arătăm pavezei sale. Și zis-a sir Cawaine: iată, și eu zic vouă că rea tocmeală iaste un cavaler să se arate scârbit față de toate jupânesele și jupânițele și se prea poate ca ura lui împotriva voastră să aibă cap de price și se prea poate ca el să iubească jupânese și jupânițe de pre alte meleaguri, și de ele să fie iubit, dacă vârtos în vitejii iaste, precum ziceți.

— Cei tari în vitejii, da, numai d-alde ăștia le plac cucoanelor și duduilor voastre, Sandy! Că nici nu le îndeamnă mintea să caute oameni cu cap. Ei, Tom Sayers, John Heenan, John L. Sullivan păcat de voi că nu sunteți pe aici! V-ați lăfăi la Masa Rotundă și cu câte un "sir" înaintea numelor voastre – și asta în mai puțin de douăzeci și patru de ore. Iar, în alte douăzeci și patru, ați fi la largul vostru să faceți o nouă împărțire a prințeselor și ducelor măritate de la curte. Fapt este că-i o curte necioplită, ca și aceea a comanșilor, și nu există într-însa o singură femeie care nu-i gata, la prima temeneală, să cadă în brațele vreunui craidon – purtător de cât mai multe piei scalpate la brâu – și să fugă cu el.

— ...dacă vârtos în vitejii iaste, precum ziceți, grăit-a sir Gawaine. Iară acum spuneți-mi cum îl cheamă? – "Luminăția ta-zis-au ele- numele său iaste Marhaus și-al craiului fecior iaste din Irlanda."

— Vrei să spui că este fiul regelui Irlandei? Cum ai spus dumneata n-are nici un înțeles. Atenție! Țin'te bine! Trebuie să sărim peste râpa aia!... Acuma! Hopa! Așa! Acum e în regulă! Calul ăsta-i bun de dus la circ. S-a născut înainte de vremea lui.

— Îl știu prea bine, zis-a sir Uwaine. Iaste dintre cavalerii iscusiți, așijderea tuturor celor care viiază...

— Viiază? Zău, Sandy, dacă ți-ar căuta cineva vreo vină pe lumea asta, ar fi că ești nițeluș prea arhaică. Dar nu face nimic.

— ...căci l-am văzut la grea cumpănă într-un turnir, unde se buluciseră



mulți cavaleri, iară nime nu i-a fost pe potrivă să-l înfrunte. Dar voi, jupânițelor – zis-a sir Gawaine – purtați vina, căci vă putea veni în minte că acela carele și-a atârnat pavăza aicea mult nu va zăbovi de lângă ea și dară cavalerii aceia s-ar putea lovi cu dânsul, iară acesta mai spre cinstea voastră a fi decât cele ce săvârșiți acum. Iară eu nu se cade a mă așeza pre mas aicea ca să văd necinstindu-se pavăza unui cavaler. Și cu aceasta sir Uwayne și sir Gawaine se îndepărtară puțin de ele și atunci ei – mări – ! din clipala ochiului văzut-au pre-un cal mare și comos pre sir Marhaus venind pe direaptă cale înspre dânsii. Iară dacă cele douăsprezece jupânițe au zărit pre sir Marhaus, o zbughiră ca desmeticele spre turn, unele dintre ele împleticindu-se pe drum. Apoi, unul dintre cavalerii din turn și-a ridicat pavăza și zis-a cu glas tare: "Apărați-vă, sir Marhaus!" Și așa s-au gonit unul pre altul că sulița cavalerului s-a frânt, lovindu-se cu Marhaus, iară sir Marhaus l-a pălit așa de tare că i-a frânt cavalerului grumazul, iară calului spinarea...

— Vezi, asta-i prost în treburi d-astea: se prăpădesc pe degeaba atâția cai.

— Cavalerul celălalt, dacă au zărit din turn isprăvile, s-au înfătoșat la Marhaus și amândoi atât de năprasnic s-au lovit încât degrab' cavalerul din turn a fost oborât, și om, și cal s-au dărâmat asupra pământului și duhul și-au dat.

— Alt cal pierdut! Uite un obicei care ar trebui desființat. Nu pricep cum se găsesc oameni simțitori care pot aplauda și încuraja chestii d-astea!

— Și așa cei doi cavaleri se întâlniră în mărița aventură...

Îmi dădui seama că ațipisem și pierdusem un capitol, dar nu crâcnii. Mă duse mintea că, în momentele acelea, cavalerul irlandez se afla în încurcătură cu musafirii și chiar așa se nimerise.

— ...și sir Uwayne lovit-a așa de tare pre sir Marhaus, încât sulița i s-a făcut țândări, izbindu-se de pavăză, iară sir Marhaus l-a pălit așa de cumplit, că răsturnă și cal și om la pământ și-l lovi pe sir Uwayne în partea stângă...

— Știi, Alisanda, voi oamenii din vechime sunteți puținel prea simpli. Vocabularul vă este cam limitat și de aceea descrierile voastre nu prea sufăr de varietate. Oamenii vremii voastre se căznesc prea mult să facă o apă și un pământ din toate faptele – vor să netezească Sahara și se sinchiesc prea puțin de amănuntele pitorești. Din cauza asta îi învâluie o atmosferă de monotonie. De fapt, toate bățăliile seamănă ca două picături de apă: doi oameni se întâlnesc în mărița aventură. Aventură e un cuvânt cu tâlc, și tot atâta tâlc ar avea, în această materie, și cuvântul exegeză, sau sacrificiu, sau defalcare, sau uzufruct și sute altele, dar dă-o-ncolo de treabă! Zău că ar trebui să faceți deosebiri necesare! Ei, da, se întâlnesc, așadar, în mărița aventură și o suliță se frânge și unul își sparge pavăza și celălalt se răstoarnă cu cal cu tot – și om, și cal – peste coada calului și-și frânge gâtul, și apoi alt candidat vine în dorul leii și își frânge sulița, iar celălalt își sfarmă pavăza și acum e rândul lui să cadă cu cal cu tot, să cadă calul și apoi omul peste coada calului și să-și frângă gâtul, și apoi altul este ales, și un altul, și un altul și încă un altul, până ce se uzează toate materialele. Și când vrei să faci bilanțul, nu poți deosebi o luptă de alta, și nici cine a lovit întâi, iar cât despre zăgrăvirea acelei

bătălii vii, furioase, zgomotoase – vai! – devine ștearsă și surdă, de parcă ar fi vorba de niște stafii care se ciocnesc prin ceață! Sărăcan de mine! Ce s-ar putea scoate cu vocabularul acesta sărăcăcios din cel mai măreț spectacol? Cum ai putea descrie cu ajutorul lui, de pildă, arderea Romei, în timpul lui Nerone? Vai, nu s-ar putea spune mai mult decât: "Orașul ars stop, neasigurat stop, băiat spart un geam stop, pompier frânt gâtul! Doamne, să mă tai dacă asta-i descriere!

Îi ținusem o lecție prea lungă, îmi zisei, dar faptul nu o tulbură nici atâtica pe Sandy. Nici nu-i păsa. În clipa când ridikai capacul, aburii izbucniră cu toată puterea:

— ...apoi, sir Marhaus și-a învârtit calul și s-a abătut cu sulita asupra lui sir Gawaine. Văzând aceasta, sir Gawaine și-a ridicat pavăza și amândoi și-au încrucișat sulitele și s-au izbit unul într-altul den toată puterea cailor, cât fiecare dintre cei doi cavaleri lovit-a cu strășnicie în mijlocul pavezei celuilalt, dară sulita lui sir Gawaine se frânse...

— Știam eu c-așa o să se întâmple!

— ...iară sulita lui sir Marhaus rămas-a neștirbită și sir Gawaine s-a dărâmat asupra pământului, cu cal cu tot...

— Chiar așa – și s-a lovit rău la spate!

— ...și ușor s-a ridicat sir Gawaine, și-a tras sabia și de jos a îndreptat-o către sir Marhaus și iară cumplit se loviră și se tăiară cu săbiile, până ce pavezele zburară bucăți, iară coifurile și platoșele se stricară și cu multe rane s-au încruntat unul pre altul. Dară înainte de a fi bătut ceasul al nouălea, sir Gawaine spori tot mai mult în puteri și până în trei ceasuri puterea de trei ori se întări. Pre acestea le văzu cu ochii sir Marhaus și se minună tare cum de-i sporeau puterile lui sir Gawaine și așa se încruntară de istov, căpătând rane și mai cumplite, iară apoi, când bătu ceasul amiezii...

Țăcănitul acesta – țaca-țaca-țaca – mă duce cu gândurile îndărăt, la imaginile și sunetele din zilele copilăriei:

"N-e-e-ew Haven! Zece minute oprire! – Pofțiți la restaurantul gării – "Don'conductor" va suna clopoțelul cu două minute înainte de plecarea trenului! – Călătorii pentru trenul de pe coastă sunt rugați să ocupe locuri în alte vagoane! – Vagonul ăsta nu pleacă mai departe! – Hai la mee-e-ere – por-to-cale – ba-naa-ne! Sandvișuri – floricele!"

— ...și ceasul amiezii trecut-au și au ajuns pe la chindii. Puterile lui sir Gawaine au început a slăbi și se istoviră și era cât pe aici să nu mai poată sta împotriva-i, iară sir Marhaus atuncea se învârtoși mai vârtucios...

— Și îl strângea armura, desigur. Dar pentru d-alde ăștia, ce contează!

— ...și așa, luminate doamne – zis-a sir Marhaus – am priceput prea bine că ești un cavaler de frunte și un om minunat de vârtos, din câți mi-a fost dat să aflu că viiază pre pământ și, cum sfada noastră nu iaste din cale-afară de mare, ar fi păcat ca sabia mea în tine a se încrunta, văzând că slăbești din ce în ce. Ah, blagorodnice cavaler – zis-a sir Gawaine – ai grăit vorbe pe care se cădea eu să le grăiesc. Și cu aceste voroave, ei își scoaseră coifurile și să sărutară unul pre altul și își jurară unul altuia credință – ca frații să fie și fârtăție să-și păstreze.

Dar eu pierdui șirul în clipa aceea și ațipii, gândindu-mă ce păcat era ca bărbați cu o putere atât de minunată – putere ce le permitea, stând ferecați în acele apăsătoare cuști de fier și scăldați în nădușeală, să se mai încaiere, să se bată și să se lovească șase ore în șir – nu s-au născut în

vremuri când ar fi putut să-și întrebuințeze puterile pentru scopuri mai folositoare. Să luăm drept pildă un catâr. Catârul are o putere asemănătoare și o întrebuințează într-un scop folositor, fiind prețuit în lumea asta tocmai pentru că-i catâr; în schimb, nobilul nu poate fi prețuit numai pentru că este într-adevăr un catâr. Nobilul este un amestec întotdeauna nerodnic și care, din capul locului, nu trebuia plămădit, dar o dată ce începi cu o greșală, răul e și făcut și nu știi niciodată ce mai poate ieși.

Când îmi venii în fire și începuși să ascult din nou, băgai de seamă că mai pierdusem un capitol și că Alisanda bătuse cale lungă cu acești vântură-lume.

— ...și așa mers-au înainte călare și-au ajuns într-o vale adâncă, plină de pietre și au zărit pre acolo un râu frumos și mai sus, la izvorul lui, văzută-au trei jupânițe, adastând lângă el. În țara aceasta – zis-a sir Marhaus – de când a fost creștinată, nici un cavaler n-a pus piciorul, fără de dânsul, carele să-vârșit-a acolo nemaipomenite isprăvi.

— Nu te exprimi cum trebuie, Alisando. Sir Marhaus, fiul regelui Irlandei, vorbește ca toți ceilalți din jurul lui. Ar trebui să-i imiți accentul irlandez sau să-i redai măcar o trăsătură caracteristică. Prin mijlocul acesta, oricine l-ar recunoaște îndată ce ar începe să vorbească, fără să mai fie numit. Este un procedeu literar, obișnuit la scriitorii mari. Ar trebui să-l faci să zică: "În țara aia, de când a fost creștinată, nici un cavaler n-a pus piciorul – stuchi-l-ar mâțele – fără de dânsul, carele săvârșit-a acolo nemaipomenite isprăvi... stuchi-l-ar mâțele". Vezi că sună mai bine așa?

— Nici un cavaler n-a pus piciorul, fără de dânsul, carele săvârșit-a acolo nemaipomenite isprăvi – stuchi-l-ar mâțele. Adevăr grăiești, luminăția ta, dară greu iaste a le zice, ci se prea poate că zicându-le mai neîntârziat să le grăbim folosința. Și apoi s-au dus la jupânițe și s-au închinat unii altora și cea mai învechită de zile purta o cunună de aur pe cap, că împlinise ca la șaizeci de ierni și mai mult...

— Cine? Jupânița?

— Ea singură, luminăția ta, iară părul nins îi era sub cunună.

— Trebuie să fi avut și dantură de celuloid. Costă nouă dolari garnitura și-i de cea mai proastă calitate. Dinții se clatină, și când mănânci se bălăbănesc ca porțile cu gratii ale castelului, și-ți cad din gură când râzi.

— Cea de a doua jupânița trecuse prin vreo treizeci de ierni și purta un cerculeț de aur pe cap. Cea de a treia jupânița n-avea decât cincisprezece ani...

Valuri de gânduri mi se rostogoliră în suflet și glasul Alisandei îmi pieri din auz.

"Cincisprezece ani! Plângi, inimioară dragă! Ah, iubita mea pierdută! Tocmai vârsta ei, a ei care era așa de bună și de dulce!"

O socoteam cea mai de preț ființă din lume! Iubita pe care n-am s-o mai văd niciodată! Zău, cum mă poartă la dânsa mări de amintiri îndărăt spre vremuri care și-au pierdut limpezimea – vremuri fericite cu secole, cu multe secole de acum încolo! Ah, tihnitele dimineți văratice, când mă deșteptam din dulcile visuri, în care mi se arătase ea! Și când strigam: "Alo, centrala!" numai ca să-i aud vocea dragă contopindu-se cu a mea! Îmi răspundea: "Alo, Hank!" iar vorbele ei răsunau ca o muzică divină în urechea-mi vrăjită. Era plătită cu trei dolari pe săptămână și îi merita pe deplin.

Nu mai aveam chef să urmăresc celelalte explicații ale Alisandei, ca

să aflu cu cine s-au mai întâlnit cavalerii pe care îi prinserăm – bineînțeles, dacă ea ar fi ajuns să-mi spună cine sunt noii vântură-lume. Interesul mi se spulberase, gândurile mi-erău departe și mohorâte. Ici-colo prindeam crâmpoie din povestea-i nesfârșită și abia de putui reține că fiecare din cei trei cavaleri luă câte una din jupânițe în spatele său, pe cal, și că unul o porni spre nord, altul spre est, altul spre sud, spre a căuta aventuri și a se întâlni din nou și a minți din nou la anul. Da – la anul și descotorosiți de bagaje! Într-adevăr, poveștile mergeau mână în mână cu naivitatea obștească a țării.

Soarele era acum la sfîșit. Când Alisanda a început să-mi spună cine-s cow-boyii ăia, fusese ora trei după-amiază. Asta însemna un mare progres pentru dînsa în meșteșugul povestirii. Odată și odată, fără îndoială, va ajunge ea la capăt, căci e o ființă pe care trebuie s-o iei cu binișorul.

Ne apropiem de un castel ridicat pe un dîmb. O clădire uriașă, solidă, venerabilă, ale cărei turnuri cenușii și creneluri erau învăluite nespuse de frumos cu iederă. Măreața clădire era scaldată în splendoarea razelor de asfințit. Era cel mai mare castel pe care îl văzuserăm până atunci și îmi închipui că era castelul pe care îl căutam, dar Sandy îmi zise că nu e. Nu știa al cui este; îmi spuse că trecuse pe acolo, fără să se oprească, când mersese spre Camelot.

## CAPITOLUL XVI

### *Morgan Le Fay*

Dacă te-ai putea bizui pe spusele cavalerilor rătăcitori, nu toate castelele erau locuri indicate pentru a cere găzduire. De fapt, cavalerii rătăcitori nu erau oameni cărora să le dai crezare – dacă îi judecai după criteriile moderne ale veracității; dar, dacă îi judecai după criteriile vremii lor și îi gradeai în consecință, puteai totuși afla adevărul. Procedul era foarte simplu: din orice afirmație a lor scădeai 97 la sută; restul indica fapte autentice. Odată făcută socoteala asta, rămânea limpede că era bine să afli câte ceva despre castel înainte de a suna la poartă – vreau să spun, înainte de a striga la străjeri. Prin urmare, am fost tare bucuros când am zărit un călăreț făcând ultima cotitură a drumului care șerpuia lin dinspre castel.

Pe când ne apropiam unul de altul, observai că purta un coif împănșat și părea să aibă și îmbrăcămintea de oțel, dar peste ea mai purta ceva neobișnuit: o haină aproape pătrată și țeapănă, ca o tunică de crainic. N-avui încotro și zâmbii de propria mea uitare, când mă apropiai și citii următoarele cuvinte scrise pe tunică:

*Săpunul de Persimone – îl întrebuințează toate primadonele.*

Era una din micile mele idei și avea o seamă de scopuri sănătoase pentru a civiliza și înălța națiunea. În primul rând era o lovitură dată pe furiș acestei năzdrăvane născociri, care este vagabondajul cavaleresc, lovitură de care nimeni nu-și dădea seama, în afară de mine. Trimisesem o seamă de cavaleri rătăcitori ca să bată drumurile – pe cei mai curajoși, de care putusem face rost – fiecare făcut sandviș între cele două pancarte ce

purtau câte o reclamă. În felul acesta, socoteam că în curând, când vor fi destul de mulți, cavalerii aceștia vor reuși să pară caraghioși în ochii oamenilor, iar mai târziu oricare dobitoc îmbrăcat în oțel, chiar dacă nu va mai purta nici un afiș, va părea și mai caraghios pentru că va fi demodat.

În al doilea rând, acești misionari – fără a trezi vreo bănuială sau a pricinui vreo îngrijorare – aveau menirea de a introduce o curățenie temeinică în rândurile nobilimii și de acolo în popor; firește, dacă preoții nu se vor amesteca deloc în treburile astea. Această acțiune va submina și biserica, vreau să spun că s-ar face un pas înainte în direcția asta. Apoi vor urma educația și libertatea, iar biserica va începe să se năruie. Fiind convins că orice biserică de stat este o crimă de stat – un țarc pentru sclavii statului – nu aveam nici o remușcare, ba eram gata să atac biserica în orice fel și cu orice armă care putea izbi cu tărie. În tinerețea mea – în îndepărtatele secole care nu luaseră încă ființă în pânțele vremii – mai trăiau niște englezi bătrâni, care își închipuiau că se născuseră într-o țară liberă; o țară "liberă" cu parascovenii de legi ca *The Corporation Act*, încă în vigoare, adevărate bariere puse în calea libertății omului și acte necinstite, susținând un anacronism înscăunat.

Misionarii mei fuseseră învățați să pronunțe cu glas tare cuvintele aurite de pe pancarte. Poleiala arătoasă fusese o idee strașnică și așa fi putut să-l fac și pe rege să poarte o pancartă cu reclame, de dragul acestei splendori barbare. Misionarii descifrau literele și apoi explicau lorzilor și nevestelor lor ce înseamnă săpunul, iar dacă nobilii se speriau de săpun, trebuiau să-i convingă a-l încerca pe vreun câine. A doua sarcină a misionarului era de a-și aduna toată familia și de a încerca săpunul pe pielea lui. Nu trebuia să se dea îndărăt de la nici un fel de experiență – oricât de desperată – care putea convinge nobilimea că săpunul este ceva absolut nevătămător. Dacă, totuși, le mai rămânea nobililor o cât de mică fărâma de îndoială, atunci misionarul trebuia să prindă un pustnic și să-l îmbăieze – că mișunau pustnicii prin păduri și își ziceau sfinți, iar lumea le-o lua de bună. Erau nespuse de cucernici, – puneau la cale minuni și toată lumea îi admira plină de teamă. Dacă un pustnic reușea să supraviețuiască îmbăierii și nici asta nu izbutea să convingă pe vreun duce, atunci ducele trebuia lăsat în plata domnului!

De câte ori misionarii mei întâlneau la drumul mare pe vreun cavaler răătăcitor, pe dată îl și spălau, iar când acesta își venea în fire îl puneau să jure că va lua și el o pancartă și va răspândi săpunul și civilizația, tot restul vieții sale. Așa se face că propagandiștii din această branșă se înmulțeau treptat și reforma se răspândea văzând cu ochii. Curând, s-au simțit urmările acestea în fabrica mea. De unde, la început, nu aveam decât doi oameni angajați la lucru, înainte de a pleca de acasă aveam cincisprezece muncitori și fabrica lucra zi și noapte. Rezultatul duhnea în atmosferă, așa încât regele mai că nu leșina. Bietul de el, îmi spunea parcă înăbușindu-se că nu va mai putea îndura multă vreme starea asta de lucruri. Iar sir Launcelot ajunsese într-un hal, de umbla brambura pe acoperiș și înjura, deși îl prevenisem că sus îi va fi mai neprielnic decât oriunde altundeva. Dar el o ținea morțiș că-i trebuie neapărat aer și se văita mereu că, oricum, palatul nu-i locul cel mai potrivit pentru o fabrică de săpun. Mai declara că dacă i-o trăsni prin minte cuiva să înființeze vreuna în casa lui, el, sir Launcelot, afurisit să fie de nu i-o strânge de gât! Erau și înaltele doamne de față, dar ce le păsa bărbaților! Ei ar fi înjurat și față de copii, dacă vântul ar fi bătat în partea aceea, când lucra fabrica.

Cavalerul-misionar cu care mă întâlnii se numea La Cote Male Taile și ne spuse că acest castel este reședința surorii regelui Arthur, Morgan Le Fay, soția regelui Uriens, monarhul unui ținut aproape tot atât de întins cât districtul Columbia – de poți sta în mijlocul regatului și azvârli cu pietre în regatul vecin. "Regii" și "regatele" erau tot atât de numeroase în Britania, precum fuseseră în Palestina, în timpul lui Iosua, când oamenii erau nevoiți să doarmă cu genunchii la gură pentru că nu se puteau întinde fără a avea pașaport.

La Cote era foarte amărât, pentru că tocmai acolo suferise cel mai mare eșec din toată campania lui. Nu făcuse nici o brânză – și doar încercase toate giumbușlucurile meseriei, chiar și spălatul unui pustnic. Dar pustnicul muri și aceasta era, într-adevăr, o mare nereușită, căci nătarăul acela urma să fie socotit mucenic și să capete un loc printre sfinții calendarului roman. Așa mi se jeluia bietul sir La Cote Male Taile și plângea pe rupte. Îmi sângera inima pentru dânsul, îmboldindu-mă să-l îmbărbătez și să-l alin. De aceea, i-am zis:

— Alungă-ți suferința, mândre cavalier, căci aceasta nu înseamnă înfrângere. Suntem deștepți, și tu, și eu, iar pentru cei deștepți nu există înfrângeri, ci numai victorii, ia să vezi cum vom face din acest aparent dezastru o reclamă pe cinste; o reclamă pentru săpunul nostru; și încă cea mai formidabilă care va fi fost vreodată; o reclamă care va transforma această înfrângere de la "muntele Washington" într-o victorie uriașă de la "Matterhorn". Vom scrie pe pancarta ta: "patronat de aleșii domnului!" Ei, ce zici?

— Lucru de minune iaste! Nu voi tăcea a spune vrednicia gândului luminăției tale!

— Trebuie să recunoască oricine că, pentru o reclamă de un singur rând, e ceva strașnic!

Și astfel se risipiră necazurile bietului colportor. Acesta era un tip cutezător și făcuse multe vitejii pe vremea lui. Dar faima cea mai mare și-o câștigase în urma peripețiilor unei călătorii, tot ca asta pe care o făceam eu acum. Călătorise odată cu o jupâniță Maledisant, bună de gură ca și Sandy, deși în alt fel, căci din gura ei ieșeau numai batjocuri și insulte, pe când muzica Alisandei era ceva mai plăcută. Povestea lui o cunoșteam bine, așa că am știut cum să tălmăcesc mila ce i-o vedeam pe față, când și-a luat rămas bun de la mine. El bănuia că duceam o viață și mai amărâtă.

Pe când mergeam călare, Sandy și cu mine am discutat despre dânsul și ea mi-a spus că ghinionul lui La Cote începuse o dată cu plecarea la drum. Bufonul regelui îl dăduse de pământ din prima zi, și în asemenea cazuri era obiceiul ca fata să treacă de partea învingătorului, dar demoazela Maledisant n-o făcuse; ba, ceva mai mult, ea se ținu mai departe de capul lui, după toate înfrângerile suferite. Dar – întreba eu – dacă învingătorul nu vrea să-și primească prada? Ea îmi răspunse că așa ceva nu se putea întâmpla – el n-avea încotro: trebuia să fie de acord. Nu putea renunța la ea, căci ar fi însemnat o încălcare a datinelor. Asta mi-o notai. Dacă bâzâitul Alisandei va deveni odată prea plictisitor, mă voi lăsa bătut de un cavalier, cu speranța că ea se va duce la dânsul.

În acest timp, am fost iscodiți de către străjile de pe zidurile castelului și, după parlamentari, primiți înăuntru. N-am nimic plăcut de povestit despre această vizită, care totuși n-a fost o decepție, căci o cunoșteam din auzite pe doamna Le Fay – și nu mă așteptam la nimic bun. Era foarte

temută în întreg ținutul, pentru că îi făcuse pe toți s-o creadă mare vrăjitoare. Toate purtările îi erau mârșave și toate pornirile, drăcești. Era cuprinsă până în măduva oaselor de o răutate fără leac. Tot trecutul îi era pătat cu crime, iar printre aceste crime asasinatul era ceva obișnuit. Muream de curiozitate să o văd; eram tot atât de curios cât aș fi fost ca să-l văd pe Scaraoțchi. Spre uimirea mea, doamna era tare frumoasă. Gândurile-mi crunte nu reușiseră să-i zbârcească pielea catifelată ori să-i vestejească prospețimea de floare. Ar fi putut lesne trece drept nepoata bătrânului Uriens și putea fi luată ca o soră a fiului ei.

Abia trecuserăm de porțile castelului – că Le Fay porunci să fim aduși în fața ei. Se aflau acolo și regele Uriens, un bătrân cu chip blajin și privire resemnată, și fiul lor, sir Uwaine le Blanchemains, care, bineînțeles, mă interesa și din cauza basmului că dăduse odată o bătălie cu treizeci de cavaleri, și din cauza acelei călătorii pe care o făcuse împreună cu sir Gawaine și sir Marhaus, povești cu care îmi răpise atâta timp din viață Sandy. Dar ea – Morgan – era atracția principală, personalitatea de vază acolo. Era clar ca lumina zilei că ea era capul familiei. Ne pofti să ședem și începui, cu tot soiul de drăgălașe grații și grațiozități, să îmi pună întrebări. Vai mie! Ascultând-o vorbind, mi se părea că aud cântecul unei păsărele sau al unui flaut sau ceva asemănător. Mă bătea gândul că femeia asta trebuie să fi fost tare calomniată și bârfită. Ciripea și ciripea într-una, când, deodată, un paj frumos, îmbrăcat în straie multicolore ca un curcubeu și mișcându-se cu ușurința și unduirea unui val, se ivi, aducând ceva pe o tavă de aur. Îngenunchind în fața stăpânei pentru a-i prezenta tipsia, el își exagera mlădioșenia și grațiile, își pierdu echilibrul și alunecă ușor pe genunchii ei. Ea îl străpunse cu un pumnal – cu aceeași naturalețe, cu care altcineva ar fi ucis un șoarece.

Bietul copil! Se prăvăli la pământ, își închirci brațele și picioarele înveșmântate în atlazuri, într-o singură și supremă zvârcolire pricinuită de durere, și muri. Bătrânul rege scoase, fără voie, un oftat de milă, dar privirea cu care îl străpunse regina îi luă piuitul și îi tăie dorința de a mai ofta a doua oară. La un semn al mamei sale, sir Uwaine se duse în anticameră și chemă câțiva slujitori, pe când înalta doamnă își continua ciripitu-i drăgălaș.

Mi-am dat seama că este bună gospodină, căci, pe când vorbea, trăgea cu coada ochiului la slujitori, să-i observe ca nu cumva să facă vreo boroboază, apucând și cărând leșul afară. Când se întoarseră cu niște prosoape curate, ea îi trimise să aducă altele, de celălalt fel, iar când isprăviră să șteargă pe jos și voiau să iasă, ea le arătă o pată roșie, cât lacrima de mică, pe care ochii lor mai puțin ageri n-o observaseră. Era vădit că La Cote Male Taile nu reușise s-o vadă pe stăpâna casei. Adesea, un fapt negrăit îți tălmăcește ceva, într-un mod mai deslușit și mai tare decât orice limbă.

Morgan Le Fay melița vorbele într-una, cu aceeași muzicalitate. Minunată femeie! Și ce privire avea! Când o arunca muștrător slujitorilor, îi apuca tremuriciul și se făceau mici de tot, ca niște oameni sperioși când scapără fulgerul din nori. Așa se întâmpla și cu bietul bătrân Brer Uriens, care mereu o nimerea cu oiștea în gard. Nici nu-și întorcea ea bine fața înspre dânsul, că el și tresărea.

În toiul conversației, mi-a scăpat un cuvânt măgulitor pentru regele Arthur, uitând pentru moment cât de mult își ura fratele muierea asta. Cuvântul acela măgulitor fu de ajuns ca ea să se mânie ca o furtună și să

cheme garda, poruncind:

— Azvârli-veți pe acești nemernici în temniță!

Cuvintele acestea mă înghețară, căci temnițele ei erau faimoase. Îmi pierise piuitul. Nu știam ce să mă fac. Dar lucrurile nu stăteau la fel și cu Alisanda. Când oșteanul puse mâna pe mine, ea ridică glasul și, cu cea mai liniștită încredere în sine, zise:

— Pe prea curatele răni ale domnului nostru! Au cutezi să-ți chemi pieirea, smintită! Acesta iasta Șeful cel mare!

Vai, ce idee fericită! Și ce simplă! Și uite că mie nu mi-ar fi trecut prin cap. Se vede că sunt modest din naștere – nu chiar totdeauna, dar măcar în anumite cazuri. Și acesta era unul din ele.

Efectul produs asupra înaltei doamne a fost ca o scuturătură electrică. Îi lumină iarăși chipul, îi readuse zâmbetul pe buze și toate stăruitoarele-i grații și lingușiri. Totuși, n-a fost în stare să-și ascundă pe deplin frica-i cumplită. Ea zise:

— Rogu-te, dă crezare slugii tale! Că iaste fără de cale și fără de cuviință ca o făptură dăruită cu puteri ca mine să zică cele zise de mine celuia carele doborât-a pe Merlin, fără numai în șagă. Cu vrăjite mele, prorocit-am venirea ta și te-am știut de îndată ce ai pășit aici. Am șuguit, cu nădejdea de a te nevoi spre desfășurarea iscuseniei, neîndoindu-mă că vei lovi străjile cu foc tainic, prefăcându-le degrab' în cenușă, fapte preste puterile mele, așteptându-le cu poftă ca de cocon, să le văd împlinindu-se.

Oștenii însă erau mai puțin curioși și își luară tălpășița îndată ce li se îngădui.

## CAPITOLUL XVII

### *Un ospăț regesc*

Madame Morgan Le Fay, regina, văzând că nu-i port pică și că, din contra, sunt un om pașnic, nu mai avea nici o îndoială că mă dusesese de nas cu scuzele ei. De aceea îi pieri orice frică, ba, nu trecu mult și începu să ardă de nerăbdare ca să-mi facă o nouă demonstrație, ucigând pe cineva. Totuși, spre ușurarea mea, tocmai atunci a fost luată de la gândurile astea, fiind poftită la rugăciune. Trebuie să recunosc că așa tirani, asasini, hrăpăreți și putrezi ca moralitate cum erau, nobilii se arătau evlavioși până în fundul inimii, chiar până la extaz. Nici în ruptul capului, ei nu ar fi renunțat la îndeplinirea regulată și plină de smerenie a îndatoririlor poruncite de biserică. Nu o dată am văzut pe câte un nobil, prinzându-și vrăjmașul la strâmtoare și oprindu-se să-și facă rugăciunea înainte de a-i tăia capul, și nu o dată am văzut pe alți nobili, care – după ce-și pândeau vrăjmașii și-i trimiseseră pe lumea cealaltă – se retrăgeau în capela cea mai apropiată și cu evlavie își aduceau prinosul, fără a mai aștepta măcar să jefuiască leșurile. Ceva mai iscusit și mai înduioșător nu puteai găsi nici chiar în biografia lui Benvenuto Cellini, acel sfânt necioplit, care a trăit cu zece secole mai târziu. Toți nobilii din Britania asistau zilnic, împreună cu familiile, la slujba de utrenie și vecernie, în capela lor proprie. Afară de astea, până și cei mai păcătoși dintre ei făceau rugăciuni, laolaltă cu toată familia, de cinci-șase ori pe zi. Meritul acesta se datora pe de-a-ntregul bisericii și, deși nu eram prietenul ei, trebuie să i-l recunosc. Și adesea, fără voie, mă pomeneam zicând: "Ce s-ar face țara asta fără de biserică?"



După rugăciune, luarăm cina în sala cea mare pentru banchete, luminată cu sute de opaițe cu ulei. Totul era atât de frumos și de încântător și de o splendoare barbară, potrivit după rangul regesc al gazdelor. La capătul sălii, pe un postament, se afla masa regelui, reginei și a fiului lor, principele Uwayne. De la ea încolo, se întindea masa comună, așezată pe pardoseală. La locurile de cinste, din preajma solniței, ședeau oaspeții cei nobili și membrii mai vârstnici din familiile acestora, bărbați și femei – de fapt, curtea propriu-zisă, alcătuită din șaizeci și una de persoane – iar dincolo de solniță, ședeau demnitarii mai puțin însemnați ai curții și subalternii lor mai de frunte. Laolaltă erau vreo sută optsprezece persoane, așezate la masă, și cam tot atâția servitori în livrele, stând în spatele scaunelor ori slujind într-un fel sau altul. Strașnic spectacol! Într-o galerie, o orchestră – alcătuită din țambale, cornuri, harfe și alte orori – deschise zaiafetul cu ceva ce părea a fi prima versiune, fără cap și coadă, sau năstrușnica schimonosire a bocetului, cunoscut cu secole mai târziu sub titlul *Adio și n-am cuvinte*. Cântecul era pe atunci o noutate, dar ar fi trebuit să fi fost repetat nițeluș mai mult. În sfârșit, oricare ar fi fost pricina, după cină regina a poruncit să-l spânzure pe compozitor.

După această muzică, preotul, care stătea îndărătul mesei regești, rosti o aleasă și lungă rugăciune într-o latinească pompoasă. Apoi batalionul de slujitori o zbughiră de la locurile lor și se repezără care încotro, alergând, zburând, aducând și cărând la tăvi, și mărețul ospăț începu. Nu se mai auzea nici o vorbă și fiecare era cufundat în lucrul său. Șiruri de boturi se deschideau și se închideau într-un grandios unison și zgomotul pricinuit era asemeni dudușului surd al unei mașinării subterane.

Măcelul continuă un ceas și jumătate și nici nu-ți poți închipui ce cantitate de alimente s-a devorat. Din felul de mâncare principal – un mistreț uriaș, care fusese prezentat atât de fastuos și grandios, când s-au pornit pe înfulecate – nu mai rămase decât vaga umbră a unei garnituri de oase. Și asta era grăitor pentru ceea ce se întâmplă și cu toate celelalte feluri de mâncare.

O dată cu prăjiturile și cu celelalte bunătăți – începură și băutura cea zdravănă, și sporovăială. Vadră după vadră de vin și hidromel, se topiră din fața ochilor și cu toții se simțeau mai la largul lor, apoi mai fericiți. După aceea îi cuprinse o veselie cu năbădăi – atât pe bărbați cât și pe femei – și curând toți deveniră foarte gălăgioși. Bărbații spuneau snoave deocheate, dar nimeni nu roșea, deși ți-era rușine să le auzi, iar când ajungeau la tâlcul de la urmă al snoavei, toată șleahta izbucnea ca în niște nechezaturi de cai, de se cutremura fortăreața. La rândul lor, castelanele nu se lăsară mai prejos, în fața acestei amabilități, povestind și ele mici cancanuri, care mai că ar fi făcut pe regina Margareta a Navarei sau chiar pe marea Elisabeta, regina Angliei, să-și ascundă fața în batistă. Dar acolo nimeni nu și-o ascundea, ci se mulțumea să râdă cu poftă. Ba, aș putea spune că toți urlau de-a binelea. În destul de multe din poveștile acelea deșănțate, preoții erau ținta batjocurii, dar capelanul castelului nu se sinchisea câtuși de puțin, ci râdea împreună cu ceilalți, ba, ceva mai mult: la cererea generală, el îi arse un cântec la fel de picant, ca și celelalte care fuseseră cântate în seara aceea.

Pe la miezul nopții, toți erau obosiți de-atâta chef și râs și, fără excepție, beți. Unii aveau o beție plângărească, alții una duioasă; unii erau caraghioși, alții puși pe gâlceavă, iar alții ajunseseră beți criță sub masă. Dintre castelane, cel mai urât spectacol îl oferea o prea frumoasă și tânără

ducesă, care se afla chiar în noaptea nunții. Și-i adevărat că ea însăși alcătuia un spectacol pitoresc – zău, dacă vă mint. În halul în care era, ar fi putut servi cu anticipație ca model pentru portretul celei mai tinere fiice a regentului de Orleans – la faimosul ospăț, de unde a fost luată și dusă, beată turtă și înjurând, drept în pat – în zilele de perdițiune și de jale ale Vechiului Regim.

Deodată, chiar în clipa în care preotul își ridicase brațele și toate capetele mai puțin mahmure se plecaseră în smerita așteptare a binecuvântării – se ivi, sub arcada ușii îndepărtate de la capătul sălii, o doamnă bătrână și gârbovită, cu părul alb, sprijinindu-se într-un toiag. Ea își ridică toiagul și, arătând spre regină, strigă:

— Blestemul și urgia domnului cadă asupra capului tău, femeie fără milă, care mi-ai ucis nevinovat nepotul, iară în inima-mi bătrână, care alt copil, au prieten, au sălaș nu avea pre lumea aceasta, fără de el, jale-ai pogorât!

Fiecare își făcu cruce, înfricoșat, căci blestemul însemna un lucru groaznic pentru oamenii aceia, dar regina se ridică măreață, cu priviri ucigătoare în ochi, și azvârli, drept răspuns, acest ordin fără apel:

— Puneți mâna pe ea! Duceți-o la rug!

Oștenii își părăsiră locurile, pentru a împlini porunca. Ce lucru înjositor, ce cruzime nemaipomenită mi-a fost dat să văd! Dar ce se putea face? Sandy îmi aruncă o privire. Bănuii că are o nouă inspirație. Îi zisei:

— Fă cum crezi că-i mai bine.

Numaidecât, ea se ridică și se uită spre regină. Arătându-mă reginei, îi zise:

— Măria ta, Șeful zis-a că nu se poate! Ia-ți îndărăt porunca. Și altmintrelea să nu faci, că el va nimici castelul și toate de toate se vor spulbera, așijderea nestătătoarelor făpturi din vis.

Bat-o s-o bată pe Sandy! Ce clauze nebunești mai pune ea în contract! Ce mă fac, dacă regina?...

De unde mă băgase în sperieți, totul se liniști, căci regina, muindu-se dintr-o dată, nu se mai opuse câtuși de puțin. Cu un semn se deszise și se prăbuși în jilț. Nici n-apucase să se așeze mai ca lumea, că își venise în fire și la fel își reveniră mulți dintre ceilalți. Adunătura se ridică și, dând dracului orice etichetă, o zbughiră cu toții spre ușă, claie peste grămadă, răsturnând scaunele, spărgând farfuriile, îmbrâncindu-se, ghiontindu-se, dând din coate și îmbulzindu-se, făcând orice, numai să iasă afară, înainte ca eu să-mi schimb cumva gândul și dintr-o suflare să zbor castelul în golul cel întunecat și nesfârșit al văzduhului. Măi, măi, măi! Ce liotă superstițioasă! Nici că-ți poți închipui oameni mai superstițioși.

Biata regină era atât de înspăimântată și de umilită, încât îi fu frică să-l mai spânzure pe compozitor, fără să-mi ceară sfatul. Mi-era milă de dânsa. De fapt, oricui i-ar fi fost milă, căci o vedeai suferind cu adevărat. Așa că n-am vrut să face ceva necugetat și să merg până la absurd. Am chibzuit cum se cuvenea lucrurile și, până la urmă, am poruncit ca muzicanții să mai cânte o dată *Adio fi n-am cuvinte*. Ei au împlinit pe dată porunca. Am constatat că într-adevăr regina avea dreptate și i-am dat voie să spânzure întreaga orchestră. Această îndulcire a asprimii mele a avut bun efect asupra reginei. Să nu uităm că un bărbat de stat n-are nimic de câștigat, dacă își exercită puterea cu o mână de fier în orice ocazie, căci, procedând în modul acesta arbitrar, el rănește mândria îndreptățită a supușilor și riscă să-și micșoreze puterea ce o are. Așa că mi-am zis:

treacă de la mine câte-un hatâr, că nu s-o prăpădi lumea, iată cea mai înțeleaptă politică.

Acum că regina era iarăși în apele ei – mai bine zis, la vinurile ei – mai-mai că se simțea mulțumită. Băutura i se urca la cap și-i dădea ghes numărul unu. Își dăduse drumul la muzicuță, adică la clopoțelul de argint al glăsciorului ei, pe când eu îmi ziceam: țin'te bine, că mare palavragioaică mai e regina! Nu-mi ședea bine să spun că se făcuse târziu, cu toate că mă simțeam tare obosit și picam de somn. Îmi părea rău că nu mă dusesem la culcare, când avusesem prilejul. Acum, trebuia să înghit, că nu aveam încotro. Și ea tot îndruga la verzi și uscate, în tăcerea adâncă a castelului adormit, prielnică stafiiilor. Deodată, se auzi, ca din străfundurile de sub noi, un sunet îndepărtat, aducând cu un strigăt înăbușit de agonie, care îmi zbârci pielea de pe mine. Regina se opri și ochii îi sclipiră de plăcere. Își înălță grațiosul căpșor, așa cum face mândra porumbiță când ascultă un zvon. Sunetul răzbi iarăși până la noi, prin tăcerea desăvârșită ce domnea acum.

— Ce-i asta? întrebai eu.

— Un suflet cu-adevărat încăpățânat și carele îndură mult și bine. Iaste vreme multă de când...

— Ce "iaste"? Ce "îndură"?

— Cazne! Poftește și vei vedea lucruri întru veselirea inimii. Dacă nici acuma nu-și va desfereca taina, vei vedea cum îl vor rupe în bucăți.

Ce viclean și fățarnic drăcușor îmi era regina! Păstra o înfățișare atât de liniștită și senină, pe când mie mi se tăiaseră picioarele, din milă pentru omul care suferea acolo. Conduși de străji înarmate și purtând torte aprinse, am străbătut o seamă de coridoare, prin care ne răsunau îndelung pașii. Am coborât pe scări de piatră umede, peste care picura din pereți apa. Totul mirosea a mucegai și a veacuri de noapte veșnică. Un drum înfiorător și apăsător, ce-mi părea nesfârșit și pe care nu-l făcea nici mai scurt și nici mai vesel vorbăria augustei vrăjitoare, cu privire la cel pus la cazne și la fărădelegile lui. Fusesse învinuit de către un denunțator anonim de a fi ucis un cerb de pe domeniile coroanei, li zisei reginei:

— Nu prea este drept, măria ta, să te iei după denunțuri anonime. Mai drept ar fi dacă ai pune față în față pe acuzat cu acuzatorul.

— Nici nu am cugetat la aceasta, că de puțină însemnătate iaste. Dară chiar de aș fi vrut, nu s-ar fi putut, pentru că pârătorul venit-a noaptea, cu zăbrălnic pe față, și a dat veste pădurarului și cât clipeala ochiului a plecat îndărăt, așa că nici pădurarul nu-l știe după chip.

— Care va să zică, necunoscutul ăla este singurul om care a văzut cum a fost ucis cerbul?

— Vai! Nime nu a văzut omorul, dară necunoscutul a dat peste nemernicul acesta prin apropierea locului unde zăcea cerbul, și cu vrednică și dreaptă credință i-a spus pădurarului.

— Care va să zică necunoscutul se afla și el lângă cerbul cel mort? Nu cumva l-a ucis chiar el? Zelul său de om devotat, dar cu mască, îmi pare nițeluș cam suspect. Dar ce urmărești, măria ta, prin chinuirea deținutului? Ce folos îți aduce?

— Altminteri n-ar mărturisi și sufletul i s-ar duce în iad. Pravila îi cere viața pentru fărădelegea săvârșită, iară eu port mare grijă să-și ia plata. Dacă l-aș lăsa să se pristăvească fără să-și spună păcatul întru iertăciune, foarte mi-aș primejdi sufletul! Zic că aș fi smintită să mă pomenesc în focul gheenei de dragul lui.

— Dar, măria ta, dacă omul nu are ce mărturisi?

— Vedeai-vom pre dată. Dacă-l pun la cazne de moarte și el nu va mărturisi păcatul, se prea poate că într-adevăr nu are ce mărturisi. Iară domnia ta nu vei tăgădui că faptă bună iaste cazna lui, căci așa voi scăpa de afurisenia ce mă pândește din pricina unui nespovedit, carele nu are ce spune. Numai așa voi fi la adăpost de orice primejdie!

Iată încăpățânata lipsă de judecată a vremurilor acelea! Zadarnic ai mai fi discutat cu dânsa, căci argumentele nu aveau nici o putere asupra unei educații împietrite prin tradiție. Argumentele i-ar fi schimbat educația tot atât de puțin cât valurile pot roade stâncile cele tari. Și educația ei nu se deosebea de a celorlalți. Cea mai ageră minte din toată țara n-ar fi fost în stare să vadă nici un cusur în cele ce susținea regina.

Când pătrunserăm în camera de tortură, avui o priveliște pe care n-oi uita-o câte zile oi trăi, deși tare aș vrea s-o uit. Un tânăr uriaș, de prin partea locului – să fi avut vreo treizeci de ani – stătea culcat cu spatele pe o scândură, având încheieturile de la mâini și picioare legate cu o frânghie răsucită la fiecare capăt de câte o roată. Palid ca moartea, trăsăturile îi încremeniseră în schimonoseala chinurilor și broboane de sudoare îi acopereau fruntea. De fiecare parte, câte un preot se apleca asupra lui, iar călăul stătea în preajmă. Străjerii erau la datorie. Facile fumegânde erau prinse în lăcașurile lor, de-a lungul zidurilor. Într-un colț se ghemuise o biată făptură tânără, cu fața chinuită de spaimă, cu o privire sălbatică și hăituită, purtând în poală un prunc adormit. Tocmai când noi treceam pragul, gâdele mai strânse puțin roata, ceea ce îi făcu pe deținut și pe femeie să scoată câte un urlet. Strigai în grabă și călăul slăbi strânsoarea, fără măcar să se uite la cel care strigase. Nu puteam lăsa să continue grozăvia asta; m-ar fi ucis, numai privind. Cerui reginei îngăduința de a goli încăperea și de a vorbi cu deținutul, între patru ochi. În momentul în care ea era gata să se opună, îi șoptii la ureche că nu șade frumos să ne dăm în spectacol în fața slugilor și că țin să mi se facă voia, eu reprezentând pe regele Arthur și vorbind în numele său. Ea înțelese că trebuie să se supună, iar eu o rugai să mă investească îndată cu puterile cuvenite, față de oamenii aceia, și apoi să mă lase singur. Desigur că nu îi era plăcut, totuși înghiți hapul, ba chiar merse mai departe decât îi cerusem. Eu dorisem doar să mă susțină cu autoritatea ei, dar când colo ea le spuse mai mult:

— Ascultare veți da poruncilor luminăției sale și în totul le veți împlini, că Șeful iaste!

De bună seamă că aceste cuvinte aveau ceva magic în ele. Le vedeai efectul după spaima care-i cuprinse pe șobolanii ăia. Straja reginei se alinie și ieși împreună cu regina și cu purtătorii de facile, stârbind, cu cadența pașilor ce se îndepărtau, ecourile boltitelor tuneluri. Dădui ordin ca deținutul să fie scos de la caznă și să fie culcat pe pat. Mai poruncii să i se oblojească rănile și să i se dea vin. Femeia se târî până aproape de mine și mă privi cu niște ochi arzători, plini de recunoștință, dar speriați ca ai unei ființe care se teme să nu fie izgonită. Încercă pe furiș să atingă fruntea bărbatului, dar sări înapoi, de parcă aș fi fost întruchiparea groazei, când, fără să vreau, mă întorsei spre dânsa. Ți-era mai mare mila s-o vezi. Îi zisei:

— Surato dragă, mângâie-l, dacă ai chef. Fă tot ce-ți place și nu te gândi că-s și eu aici.

Vai, privirea ei era tot atât de recunoscătoare ca aceea a unui animal

atunci când îi arăți o bunătate pe care o poate înțelege. Ea așeză copilul mai la o parte și își lipi numaidecât obrazul de acela al bărbatului, dezmiardându-i părul și vărsând lacrimi de bucurie. Bărbatul își veni în fire și își mângâie soția cu privirea, căci atâta putea face. Îmi zisei că-i momentul să-i dau afară din celulă pe toți ceilalți, și asta am și făcut, rămânând numai eu și cu familia respectivă. Atunci îl întrebai:

— Ei, fârtate, spune-mi și dumneata cum s-au petrecut lucrurile, căci versiunea celorlalți o cunosc.

Bărbatul clătină din cap, în semn de refuz. Dar avui impresia că femeia era încântată de gândul meu. Continuai:

— Ai auzit de mine?

— Da. Toată suflarea din regatul lui Arthur vă știe.

— Dacă ți-a ajuns la urechi faima că sunt drept și cinstit, de ce te mai temi să-mi vorbești?

Femeia izbucni deodată:

— Ah, stăpâne bun și milostiv, rogu-te, înduplecă-l! Îți stă în putere, dacă vrei. Vai și amar de el! Câte nu a îndurat săracul! Și toate din pricina mea - numai a mea! Nu mai pot îndura nici eu. Vedea-l-aș mai bine murind de moarte grabnică și dulce! Nu mai pot, dragul meu Hugo, nu mai pot!

Ea îmi căzu la picioare, vânzolindu-se și văicărindu-se, și rugându-mă de toți sfinții. Ce-mi cerea? Moartea bărbatului? Nu prea mă dumiream, dar Hugo o întrerupse, zicând:

— Pace ție! Nu știi ce ceri. Au vrei să las a pieri de foame ființa pe care o îndrăgesc, numai ca eu să dobândesc o moarte mai ușoară? Socotit-am că mă cunoști mai bine.

— Zău, dacă mai pricep ceva! zisei eu. E curat mister. Spuneți-mi despre ce...

— Prea slăvite, încaltea dacă l-ai putea îndupleca! Iani socotește cât mă dor pre mine chinurile lui! Oh! Oh! sărăcana de mine! Iară el iată că nu vrea să spună, nice să știe de blagoslovita mângâiere a unei morți grabnice și dulci...

— Ce tot îndrugi acolo? O să plece de aici slobod și teafăr. Nici pomeneală să moară.

Fața palidă a bărbatului se luminează, iar femeia se repezi la mine, într-o explozie de bucurie ce mă surprinse și-mi strigă:

— Scăpat de primejdie iaste! Va hălădui! Craiul grăiește prin gura slugii crăiești - craiul Arthur, gură-de-aur!

— Îmi pare bine că măcar îmi dați crezare. De ce nu m-ați crezut adineauri?

— Cine pus-a cuvântul luminăției tale la îndoială? Nice eu, nice ea.

— Atunci de ce n-ați vrut să-mi spuneți pățania voastră?

— Nu te făgăduiși, luminăția ta, iară fără de asta nu-ți puteam spune.

— Aha!... Da' parcă nici acum nu înțeleg prea bine. Va să zică, ai îndurat toate caznele și ai refuzat să recunoști. Asta arată destul de limpede, până și unui prost, că nu aveai ce recunoaște...

— Eu, luminăția ta? Cum se poate! Dară eu ucis-am cerbul!

— Dumneata? Vai de mine, în ce boroboată m-am băgat...

— Prea slăvite, l-am rugat în genunchi să se spovedească într-un...

— Adevărat? Lucrurile mi se par din ce în ce mai încurcate. De ce voiai să mărturisească?

— Ar fi murit de moarte grabnică și dulce, cruțat de caznele acelea cumplite.

— Mda, dumneata ai oarecare dreptate. Dar iată că el nu voia să moară repede și ușor.  
— El? Dară cum să nu vrea?  
— Atunci, pentru ce dracu n-a mărturisit?  
— Alelei, luminăția ta! Dară cum puteam eu să-mi las soția și copilul fără pâine și fără adăpost?  
— Aha! Minunea minunilor! Acum înțeleg! Ai o inimă de aur! Legile vitrege confiscă avutul condamnaților și le lasă cerșetori soția și copiii. Înțeleg, te puteau chinui de moarte, dar fără dovezi sau mărturisiri nu-ți puteau jefui soția și copilul, l-ai ocrotit cu toată bărbăția, iar tu, femeie și soție credincioasă ce ești – tu ai vrut să-i cruți chinurile, preferând să mori de foame. Sunt uluit când văd de ce este în stare o ființă de sexul tău, când e vorba de sacrificiu. Vă voi trimite pe amândori în colonia mea. O să vă placă acolo. E o fabrică unde am să transform niște roboți istoviți și care bâjbâie prin viață, în oameni adevărați.

## CAPITOLUL XVIII

### *În temnițele reginei*

Așadar, o scosei la capăt și trimisei acasă pe bietul om. Tare aș fi dorit să-l pun la cazne pe călău, și asta nu pentru că era un slujitor care se căznea cu zel ca să căznească pe alții – fiți sigur că el nu-și îndeplinea așa de bine îndeletnicirea doar de florile mărilor – ci ca să i-o plătesc pentru că torturase din plăcere pe tânăra femeie, aducând-o la desperare. O aflasem de la preoții, care, din mărinimie, susțineau că gâdele trebuie pedepsit. Din când în când, se petreceau și surprize neplăcute de soiul ăsta, adică întâmplări care dovedeau că nu toți preoții erau vicleni și egoiști, dar că mulți dintre ei – chiar marea majoritate a acelor care slujeau printre oamenii de rând – erau sinceri și inimoși, devotându-se alinării suferințelor și necazurilor omenești. Era ceva firesc, așa că nu-mi mai bătui capul cu surpriza asta și, în orice caz, nu multă vreme. De felul meu, sunt un om care nu prea mă sinchiesc de lucrurile care nu se pot schimba. Surpriza însă nu-mi convenea, căci tocmai datorită unor astfel de fapte mărinimoase se păstrează buna înțelegere cu biserica oficială. Nici vorbă că trebuie să avem o religie; cred însă că-i mai bine ca religia să fie îmbucătățită cam în vreo patruzeci de secte independente, astfel ca să se poată controla unele pe altele, așa cum fusese în Statele Unite, pe vremea mea. Concentrarea puterii într-un singur aparat politic nu-i ceva bun, iar o biserică oficială nu-i decât un aparat politic. În

acest scop a și fost inventată, și pentru asta a fost înțărcată, dădăcită și păstrată. De aceea ea este dușmana libertății omenești, iar binele pe care îl aduce ar fi mai mare dacă ar fi divizată și risipită. Asta nu era lege și nici literă de evanghelie; era doar o părere – părerea mea, iar eu nu eram decât un om, unul singur; deci părerea mea nu cântărea mai mult decât cea a papei, dar nici mai puțin, la o adică.

Cum-necum, renunțai să-l mai pun la cazne pe călău, dar nici nu puteam trece peste plângerile îndreptățite ale preoților. Omul trebuia pedepsit într-un fel, așa că-l retrogradați din slujba lui și-l numii dirijorul noii orestre care urma să ia ființă. El se rugă de mine mult de tot, spunând că nu știe să cânte – o scuză plauzibilă, dar prea mărunță, căci în toată țara

nu exista nici un muzicant care să aibă habar de muzică.

Regina se simți tare jignită când află, a doua zi, că nu va dobândi nici viața și nici avutul lui Hugo. Dar o povățuiri să-și poarte cu resemnare crucea, căci, deși potrivit legii și obiceiului pământului, ea avea dreptul atât la viața cât și la avutul omului, existau totuși circumstanțe atenuante și de aceea, în numele regelui Arthur, eu îl iertasem. Cerbul îi pustiise ogorul și omul îl ucisese într-o izbucnire de furie, iar nu ca să tragă vreun folos. Îl dusesse în pădurea coroanei, sperând că astfel răufăcătorul nu va fi descoperit. Afurisită muiere! Nu putui s-o fac să înțeleagă că un acces de furie este o circumstanță atenuantă în uciderea unui vânat – sau a unui om – așa că renunțai și o lăsa singură să-i treacă țâfna. Zadarnic crezusem că o voi face să mă înțeleagă, dacă-i voi aminti că și accesul ei de furie, când cu pajul, schimbase caracterul crimei.

— Crima? exclamă ea. Ce cuvânt iaste acesta? Auzi? Crimă! Măre! dară eu plăti-voi pentru el!

Stricam degeaba orzul pe gâsca asta. Educația, educația este totul. Educația face pe om. Noi îi tot dăm cu natura, dar n-avem dreptate, deoarece așa ceva nu există; ceea ce numim noi prin înșelătorul nume de "natură" este doar ereditatea și educația. Noi nu avem gânduri proprii și nici păreri proprii – care să fie, adică "ale noastre" – căci ele ne sunt transmise, sunt vârate în noi cu ajutorul educației. Tot ceea ce este original în noi – și deci în favoarea sau în defavoarea noastră – se reduce la un fir de nisip; toate celelalte nu sunt decât atomi, la care au contribuit și pe care i-am moștenit de la un alai de strămoși, care se prelungește îndărăt cu mii de milioane de ani, până la Adam-babadam sau până la lăcuste sau maimuțe, din care specia noastră s-a dezvoltat atât de anevoios, fălos și nespornic. În ce mă privește, tot ce pot spune despre acest pelerinaj trist și istovitor, despre acest zbor înduioșător între două veșnicii, este că trebuie să încerc a duce cu modestie o viață curată, înălțătoare și fără greșeli și să păstrez în mine însumi atomul acela microscopic, care îmi este cu adevărat eul. Restul, ducă-se pe pustii, că puțin îmi pasă.

Bat-o s-o bată de regină: avea minte ageră și destulă, dar educația făcuse dintr-însa o vacă încălțată; bineînțeles, dacă o judecăm din punctul de vedere al numeroaselor secole care au venit după ea. Uciderea pajului nu însemna pentru dumneaei o crimă, ci un drept și ținea morțiș la acest drept al ei, rămânând senină și nedându-și seama că săvârșise ceva rău. Ea era isprava unui șir de generații crescute în credința netăgăduită și nezdruccinată că legea care îi îngăduia ei să omoare un supus, atunci când pofta, era cu totul dreaptă și întemeiată.

Ei, ce să-i faci? Până și Satanei trebuie să-i dăm ceea ce i se cuvine, când n-avem încotro. Așa că într-o privință și ea merita complimente, și încercai să i le prezint, dar cuvintele mi se poticniră în gât. Regina avea dreptul să-l ucidă pe băiat, însă nu era câtuși de puțin obligată să plătească pentru el. Aceasta era lege pentru alții, dar nu și pentru dânsa. Ea știa prea bine că făcea un gest frumos și mărinimos, răscumpărând moartea flăcăului și se aștepta s-o laud, așa cum se cădea, însă n-am putut, căci gura mi-a rămas încleștată. Nu! Nu puteam să-mi alung din minte imaginea bieteii bunicuțe, cu inima sfâșiată și nici aceea a făpturei chipeșe și tinere, zăcând pe jos măcelărită, în podoabele-i de mătăsuri și dantele împletite cu sângele-i tânăr. Cum putea plăti ea pentru paj? Cui să-i plătească? Și astfel, deși știam bine că femeia asta – cu educația pe care o căpătase – merita laude și chiar tămâieri, totuși eu, cu educația pe

care o promisem la rândul meu, nu eram în stare să i le aduc. Tot ceea ce puteam face era să găsesc vreun compliment care nu venea de la mine, ci dinafară mea, ca să zic așa, și care din păcate spunea adevărul:

— Măria ta, supușii măriei tale te vor adora pentru așa ispravă!

Era adevărat, dar nu mai puțin adevărat era că aveam de gând s-o spânzur din această pricină, într-o bună zi, dacă mai trăiam.

Unele din legile acelea erau prea rele, mult prea rele. Stăpânul își putea ucide sclavul pe degeaba; numai din ciudă, din răutate, sau ca desfătare, așa cum am văzut că o făcuse capul încoronat de care-i vorba, cu propriul ei sclav, dar care putea fi oricare dintre supuși. Un gentleman avea voie să omoare pe un cetățean liber și plătea pentru el bani peșin sau în natură. Un nobil putea ucide pe un alt nobil fără nici o cheltuială – dacă ne gândim la lege – însă trebuia să se aștepte să fie plătit cu aceeași monedă. Oricine putea ucide pe cineva, cu excepția oamenilor de rând și a sclavilor, căci aceștia nu aveau nici un privilegiu. Dacă oamenii de rând și sclavii ar fi ucis, ei săvârșeau un asasinat și legea nu admitea asasinatul. Iute s-ar mai fi terminat cu acela care ar fi încercat asemenea experiență, precum și cu familia lui, mai ales dacă el ar fi asasinat pe cineva care făcea parte din rangurile ornamentale ale societății. Dacă un cetățean de rând cuteza să-i facă unui nobil măcar o zgârietură â la Damiens, care nu era mortală și nici nu durea, el primea totuși această pedeapsă ca și Damiens: era sfârtecat de cai și toată suflarea participa la spectacol, ca să facă glume pe socoteala lui și să petreacă. Cu aceste prilejuri, unele din cele mai simandicoase persoane o făceau lată rău, spunând lucruri atât de deșănțate și de netipărit, ca acelea tipărite de amuzantul Casanova, în capitolul său privitor la sfârșirea în bucăți a trupului acelui biet și caraghios dușman al lui Ludovic al XV-lea.

Mi se făcuse silă de locul acela îngrozitor și doream să plec, dar nu mă lăsa conștiința. Ea mă muștra mereu, neîngăduindu-mi să uit un anumit lucru. Dacă aș avea putere să plămădesc din nou pe om, l-aș face fără conștiință, căci aceasta este unul dintre cele mai supărătoare daruri ale noastre. Și cu toate că face mult bine – nu se poate spune că, până la urmă, conștiința își dovedește rentabilitatea, ceea ce înseamnă că este preferabil să ai parte de mai puțin bine și, în schimb, să tragi mai multe foloase. Știți, asta-i doar părerea mea și eu nu sunt decât un biet om; alții, cu mai puțină experiență, vor fi gândind altfel. Fiecare are dreptul la părerea lui, dar eu știu una și bună: mi-am scotocit conștiința ani de-a rândul și, în toate cele ce am pus la cale, ea mi-a adus mai multe ponoase decât foloase. Mi se pare că la început o prețuiam, căci așa suntem noi făcuți; prețuim tot ce-i al nostru. Și totuși, ce neghiobie! Dacă privim lucrurile din alt punct de vedere, ne dăm seama că-i absurd. Mă rog, dacă aș avea o nicovală în mine, ar trebui numaidecât s-o prețuiesc? Vezi bine că nu! Iar dacă stai să te gândești bine, nu există nici o deosebire serioasă între conștiință și nicovală, din punct de vedere al foloaselor aduse. Am constatat-o de mii de ori. Și unde mai pui că nicovala ai putea s-o dizolvi în acizi, când ți-ar ajunge de nesuferit, pe când pentru a te descotorosi de conștiință nu s-a găsit încă nici un leac – în orice caz, nu unul radical. Eu, cel puțin, nu cunosc nici unul.

Mai aveam o dorință înainte de plecare, însă ea putea cășuna neplăceri și de aceea nu mă prea lăsa inima. Dacă vreți să știți, gândul ăsta m-a săcâit o dimineață întreagă, l-aș fi putut vorbi bătrânului rege, dar la ce bun? El nu mai era decât un vulcan stins. Fusese cutezător, la



vremea lui, dar acum i se stinsese focul și nu mai era decât un august morman de zgură. Fără îndoială, se arăta îndeajuns de amabil și de îndatoritor față de proiectele mele, dar nu îmi putea fi de nici un folos. Nu făcea nici cât o ceapă degerată așa-zisul rege; regina avea toată puterea și ea era un adevărat Vezuviu. Îți putea face hatârul să scape de ger un stol de vrăbii, trimițându-le, de dragul tău, căldura trebuitoare, dar pe negândite ar fi fost în stare să profite de vreun prilej și să-și facă mendrele, acoperind cu lavă un oraș întreg. Totuși, am băgat de seamă, că, ori de câte ori te aștepți la cea mai mare belea, lucrurile nu ies chiar atât de rău.

Așa se face că mi-am luat inima în dinți și i-am expus măriei sale gândul ce mă frământa. I-am spus că mi se dăduseră puteri depline pentru a cerceta temnițele, atât la Camelot cât și în castelele vecine, și că aş dori, cu permisiunea ei, să-i vizitez colecția de vechituri și suveniruri, adică pe cei ținuți în tainițele temniței. S-a împotrivit, după cum m-am așteptat; totuși, în cele din urmă, a admis; mă așteptasem și la asta, dar nu așa de repede. Aș putea spune că-mi redobândisem liniștea. Regina a chemat străjile, care au adus torțe, și cu toții coborâram în temnițele care se aflau sub temeliile castelului. Mai toate erau mici celule scobite în stâncă tare și unele nu aveau de loc lumină. Într-una din ele, am văzut șezând pe jos o femeie în zdrențe. Nu-ți răspundea la nici o întrebare; nu scotea nici un cuvânt. S-a zgâit la noi, o dată sau de două ori, prin păinjenisu-i de păr răvășit, ca și cum ar fi vrut să se dumirească; ce întâmplare stranie îi tulbura, prin zgomote și lumină, visul acela searbăd și fără rost, care devenise viața ei? Apoi s-a închircit iarăși, strângându-și în poală mâinile năclăite de murdărie și nu mai dădu nici un semn de viață. Această biată adunătură de oase era, în aparență, o femeie între două vârste – dar numai în aparență, căci stătuse nouă ani în temniță și avusese optsprezece când fusese adusă acolo. Era o fată din popor și fusese trimisă acolo chiar în noaptea nunții de către sir Breuse Sance Pite, un lord din vecinătate. Tatăl fetei era vasalul lordului și fata îi refuzase numitului lord ceea ce se numea pe atunci "le droit du seigneur", ba, mai mult, ea se opusese cu violență la violență și făcu să curgă o picătură din sângele aproape sacru al lordului. Atunci, tânărul soț interveni, crezându-și mireașa în primejdie de moarte și îl azvârli cât colo pe nobilul domn, care astfel se pomeni în mijlocul nuntașilor din sala de primire. Aceștia îl priviră umili și îngroziți, și îl lăsară acolo, năucit de această ciudată primire și cumplit înveninat împotriva mirelui și miresei. Numitul lord, știindu-și temnița ticsită, îi ceruse reginei să găzduiască pe cei doi criminali și de atunci rămaseră ei în această bastilie a reginei. Nici nu trecuse un ceas de la săvârșirea crimei și ei au și fost aduși aici, iar de atunci nu s-au mai văzut niciodată. Ședeau vârați în gaură de stâncă, asemeni unor broaște râioase. Nouă ani stătuseră în bezna adâncă, la câțiva pași unul de altul, fără ca unul să știe măcar dacă celălalt mai era în viață. În primii ani, fiecare din ei întreba cu rugăminți fierbinți și lacrimi, doar atâta: El mai trăiește? Ea mai trăiește? Cu timpul, ar fi mișcat poate și pietrele – dar inimile nu sunt pietre! N-au primit niciodată vreun răspuns și cu vremea n-au mai pus întrebări; nici întrebarea asta și nici vreo alta.

După cele aflate, am dorit să-l văd și pe bărbat. Avea treizeci și patru de ani, dar părea de șaiszeci. Ședea pe un bloc de piatră pătrat și mormăia, numai el știa ce, ținându-și capul în piept și sprijinindu-și coatele pe genunchi. Părul lung îi atârna peste obraz ca niște ciucuri. Își ridică fața

spre noi, ne măsură încet, cu o privire tristă și fără vlagă, pâlpâind ca o torță gata să se stingă, apoi își aplecă iar capul, mormăi ceva și nu ne mai luă în seamă. Am putut desluși câteva mărturii fără glas, dar de un tâlc mișcător. La încheieturile mâinilor și la glezne se vedeau cicatrice și urme de răni, iar, împlântat în piatra pe care ședea, era un lanț cu cătușe, dar acest instrument zăcea pe jos fără nici un rost și îl mâncase rugina. Lanțurile nu mai sunt trebuitoare, o dată ce prizonierul și-a pierdut mințile.

Zadarnic am încercat să-l trezesc pe bietul om. Atunci mi-am zis că ar fi mai bine să-l ducem s-o vadă pe ea – mireasa – care odată îi fusese cea mai dragă ființă de pe lume; întruchiparea rozei și a mărgăritarului, domnița de rouă, minunea minunilor, opera desăvârșită a firii, cu ochi fără seamăn, cu glas neasemuit, numai gingășie, tinerețe și frumusețe, cum nu au – zicea el – decât zânele din vis și încolo nimeni. Mi-am zis că, dacă o va revedea, sângele stătut îi va zvâcni iarăși; iar privind-o...

Dar ce dezamăgire! Șezură jos, unul lângă altul, și își priviră o clipă chipurile, cu o vagă mirare, cu un fel de curiozitate dobitocească, apoi fiecare uită de celălalt și își aplecă ochii. Simțeau că iarăși o luaseră razna și rătăceau prin vreo îndepărtată țară de vise și umbre, despre care noi nu știm nimic.

Dădui ordin să fie scoși afară și trimiși la prietenii lor. Reginei nu i-a prea plăcut. Nu pentru că i-aș fi știrbit autoritatea, ci pentru că socotea faptul ca o lipsă de respect față de sir Breuse Sance Pite. De almintrelea, i-am dat asigurări reginei că, dacă numitul lord nu va înghiți hapul, îl voi face eu să-l înghită.

Am dat drumul la patruzeci și șapte de deținuți din aceste îngrozitoare găuri de șobolani și lăsaî numai pe unul să rămână închis mai departe. Acesta era un lord care ucisese pe-un alt lord, un fel de rudă a reginei. Celălalt lord îl pândise ca să-l omoare, dar tipul ăsta îi venise de hac și îi tăiasse beregata. Totuși, nu pentru fapta asta l-am lăsat mai departe în temniță, ci pentru că distrusese din răutate singura fântână publică a unuia din nenorocitele lui de sate. Regina voia să-l spânzure pentru că-i ucisese rubedenia, dar eu n-am îngăduit: nu era nici o crimă să omori un asasin, l-am spus, însă, că-i îngădui să-l spânzure pentru faptul de a fi stricat fântâna, dar atunci regina a hotărât s-o lăsăm baltă. Mai bine așa decât altfel.

Vai și iar vai! Pentru ce fapte neînsemnate fuseseră întemnițați cei mai mulți dintre cei patruzeci și șapte de bărbați și femei! Ba, unii se găseau acolo fără nici o vină precisă, ci numai pentru a satisface ura cuiva. De cele mai multe ori, nici nu era vorba măcar de ura reginei, ci de a vreunui prieten al ei. Barem crima celui mai proaspăt deținut era doar o simplă remarcă ce-o făcuse bietul de el și anume se apucase să spună că – după părerea sa – oamenii sunt cu toții cam la fel și nici unul nu-i mai grozav ca altul, dacă nu ții seama de haine. Era de părere că, dacă ai despuia pe toți oamenii din țară și ai trimite un străin în mijlocul lor, acesta n-ar putea deosebi pe rege de un șarlatan care face pe medicul, sau pe un duce de un hangiu. După câte se părea, aveam a face cu un om al cărui creier nu se făcuse încă piftie, datorită unei educații neghioabe. Îi dădui drumul și-l trimisei la fabrica de oameni.

Câteva din celulele săpate în stânca zdravănă ajungeau până la prăpastie și în fiecare din ele se scobise câte o deschizătură ce da afară. Astfel pușcăriașul căpăta mângâierea unei firave raze a binecuvântatului soare.

Cazul unuia dintre acești bieți oameni era deosebit de mișcător. Prin gaura din partea de sus a celulei, făcută în uriașul perete stâncos, el putea zări propria lui căsuță, departe în vale, și timp de douăzeci și doi de ani a tot privit-o, plin de dor și cu inima zdrobită. Vedea luminile în timpul nopții, iar ziua siluete nedesluite de oameni, intrând și ieșind din casă – desigur soția și copiii săi, sau măcar unii din ei, căci nu-i putea desluși la o asemenea distanță. În decursul anilor, zări câteva sărbători acolo și căută să se bucure și el, întrebându-se dacă erau nunți sau ce anume.

Dar a mai zărit și înmormântări care i-au sfâșiat inima. Era în stare să deslușească forma unui coșciug, dar nu-și putea da seama de mărimea lui, astfel că nu știa dacă îi murise soția sau vreun copil. Putea zări și cortegiul funebru, cu preoții și lumea îndoliată îndepărtându-se solemn și ducând mai departe taina. Omul lăsase acasă cinci copii și nevastă și, în timp de nouăsprezece ani, văzuse cinci înmormântări și nici una îndestul de sărăcăcioasă ca să fi fost a vreunui slujitor. Deci pierduse cinci odoare și-i mai rămăsese doar unul, acum și mai scump, și mai drag însă care? Soția sau vreunul din copii? Iată întrebarea care îl chinuia zi și noapte, fie treaz, fie în somn.

Ei, bine, faptul că ai o preocupare și o licărire de lumină, când te afli în temniță, îți întărește trupul și te ferește să-ți pierzi mințile. Omul se ținea încă destul de bine. După ce i-am ascultat înfiorătoarea poveste, am încercat aceleași simțăminte ca și dumneata, cititorule, dacă ești un suflet căruia nu-i lipsește obișnuita curiozitate omenească – adică ardeam de nerăbdare, ca și dânsul, să afle cine mai rămăsese în viață din întreaga familie. Așa că ne-am dus amândoi la el acasă și amândoi am avut parte de un fel de uluitoare petrecere cu surprize. Ce taifun și ciclon de bucurie frenetică! Ce Niagară de lacrimi fericite! Vă jur pe ce am mai scump că am găsit în viață pe tânăra de altădată, acum o matroană, încărunchind în pragul jumătății ei de veac, iar pe copilașii de odinioară, bărbați și femei în toată firea, unii chiar căsătoriți și ducând, la rândul lor, viața de familie. Nici un suflet din tot neamul nu murise! Luați aminte ce drăcească fusese născocirea reginei! Deoarece nutrise o ură neîmpăcată față de bietul om, ea însăși pusese la cale toate înmormântările acelea pentru a-i sfârteca inima, iar cea mai grozavă lovitură de maestru a fost că a înscenat o înmormântare mai puțin față de numărul total al membrilor familiei, lăsându-l pe bietul om să-și chinuiască mintea, încercând să ghicească, în fel și chip, care din odoare îi rămăsese în viață.

Dacă n-aș fi fost eu acolo, omul n-ar fi ieșit niciodată din temniță. Madame Morgan Le Fay, regina, îl ura din adâncul răunchilor și nu s-ar fi înduplecat nicicum. Și, totuși, el își săvârșise crima mai mult din ușurătate decât din vreo răutate voită. Se apucase să spună că regina are păr roșcat. Ei, da, avea; dar nu se vorbește în felul ăsta. Când persoanele cu părul roșcat sunt de rang înalt, se spune că părul lor este acaju.

Închipuiți-vă: printre cei patruzeci și șapte de deținuți, erau cinci ale căror nume, delictе și date ale întemnițării nici nu se mai cunoșteau! O femeie și patru bărbați – toți gârboviți, zbârțiți și cu mințile zburătăcite, ca ale patriarhilor. Mai că uitaseră ei înșiși aceste amănunte; în orice caz, le rămăseseră foarte vagi amintiri despre trecutul lor. Nimic precis, nici un fapt pe care să-l fi putut spune de două ori la fel. Puzderia de preoți care se perindaseră pe la închisoare, cu misiunea de a se ruga zilnic laolaltă cu pușcăriașii și a le aminti că Dumnezeu îi adusese acolo, în cine știe ce scop înțelept, și care îi învățaseră că atotputernicului îi place să vadă pe

cei supuși mai marilor lor dovedind răbdare, umilință și neîmpotrivire în fața împilării – preoții aceștia păstrasera unele vești despre bietele epave omenești, dar nimic mai mult. Aceste vești, transmise de la unul la altul, ca niște tradiții, erau foarte sumare, pentru că te încunoștințau despre durata întemnițării, dar nu și despre specia delictului. Și chiar cu ajutorul acestor tradiții orale, păstrate de preoți, nu puteai dovedi decât că nici unul dintre cei cinci pușcăriași nu văzuse lumina zilei timp de treizeci și cinci de ani. Câtă vreme n-o văzuseră și mai înainte – asta nu se putea nici măcar ghici. Regele și regina nu știau despre aceste ființe nenorocite decât că erau niște vechituri moștenite, niște bunuri pe care le căpătaseră odată cu tronul – de la firma precedentă. Nimic din trecutul acestora nu fusese transmis o dată cu persoana lor, așa că moștenitorii le-au considerat niște obiecte fără valoare și n-au manifestat nici un interes față de ei. Am întrebat-o pe regină:

— Dacă-i așa, atunci de ce nu le-ați dat drumul?

Întrebarea o sfredeli ca o enigmă. Nu știa nici ea de ce. Niciodată nu-i trecuse prin minte așa ceva. Și iată că în felul ăsta chiar ea, fără să-și dea seama, lămurea adevărata poveste a celor întemnițați în castelul ei. Era limpede pentru mine că, datorită educației ce-o primise, regina socotise pe acești pușcăriași nici mai mult și nici mai puțin decât o simplă proprietate, iar când moștenim o proprietate nu ne vine s-o lepădăm, chiar dacă nu facem nici un caz de ea.

Zău că ați fi avut ce privi, când scosei la aer, în lumina orbitoare a soarelui de după-amiază, acest alai de oameni-lilieci. Avusesem grijă să-i leg la ochi, ca să le cruț vederea atâta amar de vreme ferită de chinurile luminii. Parcă erau niște schelete sau sperietori, niște duhuri necurate sau momâi înspăimântătoare. Iată cele mai legitime odrasle ale monarhiei, care domnea prin grația lui Dumnezeu și a bisericii oficiale. Am mormăit, distrat:

— Tare aș vrea să-i fotografiez!

Ați întâlnit, desigur, soiul acela de oameni care nu admit în ruptul capului că nu cunosc înțelesul vreunui cuvânt nou și important. Cu cât sunt mai neștiutori, cu atât sunt mai siguri pe ei și pretind că nimeni nu-i întrece. Regina făcea parte și ea din tagma asta și de aceea își dădea totdeauna în petic. Șovăi o clipă, apoi deodată fața i se luminează, în semn că înțelesese despre ce-i vorba, și mă asigură că de hatârul meu o va face și p-asta.

Îmi zisei: ea, păi ce știe ea despre fotografie? Dar nu era un moment prielnic pentru meditații. Când mă uitai împrejur, o văzui luând un topor și îndreptându-se spre cei gata s-o pornească în coloană.

Ce să mai spun! Într-un cuvânt, originală ființă mai era doamna Morgan Le Fay! Multe soiuri de femei văzusem în viața mea, dar ea le întrecea pe toate prin boroboățele ei. Întâmplarea asta era nespus de caracteristică pentru felul ei de a fi. Se pricepea la fotografie, cum mă pricep eu să fiu mitropolit. Dar, stând la îndoială, ca să meargă la sigur, făcu ceea ce numai ea ar fi fost în stare – anume, încercă să fotografieze cu un topor.

În dimineța următoare, în lumina limpede a zorilor, Sandy și cu mine porniserăm iarăși la drum. Te simțeai așa de bine, răsuflând în voie și trăgând iar în piept înviorătoare vedre din aerul curat, înrourat și îmbălsămat de miresmele pădurilor, cu care mă hărăzise bunul Dumnezeu, după ce îmi înăbușise trupul și sufletul timp de două zile și două nopți, în duhoarea morală și fizică a cotineței aceleia scârboase. Asta, în ceea ce mă privește pe mine, căci pentru Sandy locul era cum nu se poate mai potrivit și mai plăcut, fiindcă ea era deprinsă de mult cu protipendada.

Biata fată! Fălcile ei avuseseră parte de o plictisitoare odihnă, cânta timp, și acum mă așteptam să trag eu ponoasele. Nu m-am înșelat, dar nici nu trebuia să uit că îmi dăduse o mână de ajutor, cât șezusem la castel, îmbărbătându-mă cu nebuneasca ei îndrăzneală, care în împrejurările prin care treceam făcea cât zece înțelepciuni. Așadar – îmi zisei eu – fata are dreptul să-și dea drumul la muzicuță, dacă are chef. De aceea, nu mai simții nici un junghi când începu:

— Să ne întoarcem cu gândul la sir Marhaus, carele purces-a către răsărit cu jupânița învechită de treizeci de ierni...

— Mi se pare că te iscodește gândul să mai înșiri vreo jumătate din povestea cu cow-boyi tăi, nu-i așa, Sandy?

— Întocmai, luminăția ta!

— Dă-i drumul, dacă nu se poate altfel. N-am să te mai întrerup, dacă m-oi putea ține. Ia-o de la capăt! Hai, dă-i drumul și golește-ți tot sacul! Eu îmi voi umple pipa și te voi asculta cu toată atenția.

— Să ne întoarcem cu gândul la sir Marhaus, carele purces-a către răsărit cu jupânița învechită de treizeci de ierni. Și așa, ajunseră ei într-o pădure deasă și cu norocire se pogorî noaptea preste ei și călărit-au cale lungă și adâncă până au răzbit la curtea ducelui de South Marches, unde au cerut adăpost. Iară dimineța, la mânecate, ducele trimis-a voroavă lui sir Marhaus să se gătească de luptă. Iară sir Marhaus se sculă și se înfieră, se încoifă și se împlătoși, pre urmă ascultă liturghia și se înfruptă, apoi încalecă pre cal în curtea castelului, unde va să fie lupta. Iară acolo ducele îl aștepta de-a-ncălarelelea, întrarmat până în dinți, cu cei șase coconi ai săi roată împrejur, și fieștecare ținea sulita în mână și așa se loviră, ducele și doi coconi spărgându-și sulițele împotriva lui sir Marhaus, pre când acesta sus și-a fost ținând sulita și pre nime nu a atins. Apoi, a abătut în sir Marhaus ceilalți patru coconi, câte doi pre rând, iară doi își frânseră sulițele așijderea ceilalți doi. Și toate acestea fără ca sir Marhaus să-i fi atins. Apoi, sir Marhaus se abătu cu toată nădejdea în duce și l-a lovit de istov pre duce – și călăreț și cal se dărâmară asupra pământului. Și așijderea le făcu pofta și coconilor. Pre urmă, sir Marhaus a descălecat și a cerut ducelui să i se închine, au de nu va face așa, pierit fi-va! Dară unii dintre coconi, venindu-și în fire, voit-au a se abate iarăși în sir Marhaus. Dară aciiș sir Marhaus a strigat ducelui: Astâmpără-ți ahotnicii coconi, au de nu, vai și amar fi-va de voi toți! Dacă ducele văzut-a că altmintrelea nu va scăpa cu zile, strigat-a către coconi și le-a poruncit a se închina lui sir Marhaus. Și îngenuncheară cu toții și își plecară săbiile în fața lui sir Marhaus, carele le luă plocon. Apoi ridicat-au coconii pre părintele, carele cu fața scornită de mare mahniciune era, și într-un glas dat-au credință că Arthur, craiul, nu-i va mai avea de vrăjmași și drept chezășie vor purcede de Rusalii și el, și coconii, la măria sa și se vor închina milosârdiei crăiești.

Asta-i povestea, luminată domnule Șef, iară acuma ia veste că tocmai

ducele acesta cu cei șase coconi sunt cavalerii pre care i-ai bătut așijderi, cu câteva zile în urmă, și i-ai trimis la curtea lui Arthur, craiul, să i se închine.

— Ce vorbești, Sandy! Zău?

— Trăsni-m-ar toate afuriseniile, arde-m-ar focul gheenei cel nestins, dacă nu grăiesc adevărul!

— Măi, măi, măi, cum să-ți treacă prin minte așa ceva! Auzi, Sandy, cogeamite duce cu șase pușori! Apoi asta-i pradă, nu glumă! Mania de a umbla hai-hui, pe care o au cavalerii, este una dintre cele mai năstrușnice meserii. Cavaleria asta rătăcitoare este o treabă într-adevăr anevoioasă și plicticoasă, dar încep să mă dumiresc că, la urma urmelor, și dintr-însa poți scoate ceva bănișori, dacă ai noroc. Eu, unul, nu m-aș băga în afaceri dintr-astea. Zău că n-aș face-o! Știu eu că nici o afacere serioasă și legală nu se poate întemeia pe jecmăneală. Dar iar mă întorc și zic: dacă dai la o parte minciunile și cauți faptele așa cum sunt, ce înseamnă, în fond, o lovitură izbutită, pe care ai da-o în cadrul hoinărelilor cavaleriești? E ca și cum ai stoca alimente ca să le speculezi, și-atâta tot! Într-adevăr, te poți îmbogăți așa din senin, pentru o zi – hai să zicem pentru o săptămână – dar apoi te prinde altul la strâmtoare și îți scoate pe nas și pe gât toată învârteala, de-ți putrezește nevândută marfa. Nu-i așa, Sandy?

— Minții mele i se amistuiesc cuvintele acestea delungate și a le înțelege nu-i iaste pre puțință, că nu sunt limpezi și drepte la pricepere, ci pasă-mi-te de departe vin și cu împiedecare cad...

— Degeaba ne ascundem după deget și căutăm să ocolim chestiunea! Ascultă-mă pe mine, Sandy! E așa cum îți spun eu. Știu bine. Ba, dacă privești lucrurile în adâncul lor, vezi că hoinăreala cavalerilor nu aduce folos nici cât dosirea alimentelor, căci oricum, din aia se alege omul măcar cu de-ale gurii – ori acela care-a pus deoparte alimentele, ori aceia care i le-au șterpelit! Dar când se sparge târgul celălalt și cavalerii care țin drumurile vor să vadă cu ce s-au procopsit, cu ce se aleg? Cu ce se aleg, mă rog, când trec pe la casierie? Ia, cu un morman de cadavre ciuruite și cu o ladă, două de fiare vechi. Apoi, câștig e ăsta? Îți spun eu că-i mai bine să faci speculă cu alimente. N-am dreptate?

— Iaste cu puțință ca tehuie de cap să fiu, luminăția ta, că treji și nebântuiți de zăhăiala nu șezum, când atâtea venit-au preste capul meu, ca și preste al luminăției tale, că oblicind luminăția ta, și eu oblicind, pare-mi-se că...

— Nu, nu-i de vină capul dumitale, Sandy. Nu ți-a sărit nici o doagă, dar nu te pricepi în afaceri. Aici e buba! Nu-ți stă bine să discuți despre afaceri și rău faci că nu te lași. Cum-necum, ne-am învârtit de-o pradă bună și asta ne va face reclamă serioasă la curte. Și fiindcă veni iar vorba de cow-boyii ăia, trebuie să-ți arăt mirarea că în țara asta a voastră femeile și bărbații nu îmbătrânesc niciodată. N-ai decât s-o privești pe madame Morgan Le Fay, regina! Ce fragedă și tânără este, ca un boboc de fată, nu alta. Parc-ar urma la colegiul Vassar! Dar bătrânul duce de South Marches ce cusur are? După ce și-a crescut o droaie de feciori, se mai războiește, la vârsta lui, cu sabia și cu lancea! După câte am aflat, sir Gawaine i-a omorât șapte feciori și i-au mai rămas încă șase, pentru a se lupta cu sir Marhaus și cu mine. Apoi, mai era și demoazela aceea de șaizeci de ierni, care tot se mai fâțâia pe acolo, în floarea de chiciură a vârstei... Fiindcă veni vorba, ce vârstă ai, Sandy?

Era pentru prima dată când o întrebare de-a mea se lovi de muțenia

Alisandei. Își oprise, pesemne, morișca pentru ceva reparații.

## CAPITOLUL XX

### *Castelul căpcăunului*

De la șase la nouă dimineața, am străbătut zece mile, ceea ce era berechet pentru un cal care căra o întreită povară: un bărbat, o femeie și o armură. Apoi ne oprirăm pentru un popas mai îndelungat la umbra unor copaci, lângă un pârau limpede.

Curând veni drept înspre noi un cavaler călare și, pe când se apropia, auzirăm pe călăraș oftând din adâncul sufletului și bolborosind niște cuvinte, care îndată înțeleseserăm că sunt ocări și înjurături. Totuși, mă bucurai de sosirea lui, când văzui că poartă o pancartă, pe care era scris cu litere de aur sclipitoare:

*Întrebuințați peria de dinți profilactică Paterson – cea mai populară!*

Mă bucurase venirea lui, pentru că prin acest semn îl recunoscu a fi unul dintre cavalerii mei. Era sir Madok de la Montaine, un zdrahon înalt, a cărui însușire de căpetenie era că odată fusese cât pe aici să-l răstoarne pe sir Launcelot, chiar peste coada calului. Nici nu apuca bine să stea de vorbă cu vreun străin și zor-nevoie găsea prilejul de a pomeni de fapta asta măreață. Mai era un lucru, aproape tot atât de important, cu care nu se fălea, dacă nu era întrebat, dar pe care totuși nu-l ascundea, dacă-l întrebai: anume, că nu dusesese la capăt isprava aceea măreață împotriva lui sir Launcelot pentru că fusese întrerupt de la lucru și azvârlit el însuși peste coada calului său. Această uriașă și nevinovată matahală nu vedea nici o deosebire între cele două fapte. Mi-era drag pentru că se dovedea sârguincios la treabă și om de nădejde. Era și foarte plăcut la vedere, cu umerii lui largi, acoperiți de zale, cu splendidu-i coif împănșat și cu pavăza pe care era zugrăvită o altă reclamă de toată nostimada și anume: o mână purtând o mânășă de fier și ținând o perie de dinți profilactică, având cuvântul de ordine: *încercați Noyoudont!* Era vorba de praful de dinți pe care începusem să-l lansez.

Era istovit – zicea călărașul – și într-adevăr așa arăta. Dar nu voi să descalece, spunând că este în căutarea agentului însărcinat cu plasarea negrelii pentru sobe și plite și, ori de câte ori pomenea de aceasta, se pornea pe sudălmii și afurisenii. Purtătorul de reclame, la care se referea, nu era altul decât sir Ossaise of Surluse, un vrednic cavaler, tare vestit pentru că se măsurase într-un turnir cu ditamai vedeta de sir Gaheris, deși fără succes. Avea o fire zglobie și veselă și nu lua nimic în serios. Tocmai de asta îi dădusem misiunea de a trezi în rândurile populației interesul față de negreala pentru sobe și plite. Pe atunci nu existau încă sobele și plitele de tuci și deci negreala nu-și avea încă rostul. Menirea agentului meu era de a pregăti din timp lumea, pentru marea schimbare, procedând cu îndemânare și treptat, spre a sădi astfel înclinația pentru curățenie necesară momentului în care sobele și plitele de tuci aveau să apară pe scena lumii.

Sir Madok continua să fie foarte amărât și se apucă din nou să suduie, mărturisind că-și blestemă zilele. Dar nu voia să descalece, nici să se

odihnească sau măcar să audă vreun cuvânt de mângâiere, până nu va da de sir Ossaise și va termina cu chestia aia. După câte reușii să scot din vorbirea-i dezlănțată, se pare că sir Madok dăduse peste sir Ossaise când se crăpase de ziuă și că acesta îl sfătuisese să taie drumul peste ogoare și mlaștini, apoi peste dealuri și prin luminișuri, pentru a ajunge din urmă o mână de călători care puteau fi niște clienți strașnici pentru produsele profilactice și pentru prafurile de dinți. Cu râvna-i caracteristică, sir Madok pornise valvârtej și, după vreo trei ceasuri de călărit pe deșelate, prinsese victimele. Și cine credeți că erau? Tocmai cei cinci patriarhi cărora li se dăduse drumul din temniță cu o seară mai înainte! Bieții bătrâni! De douăzeci de ani nu mai știau ce înseamnă a le fi garnisită gura măcar cu un singur dinte!

— Trăsni-l-ar toate afuriseniile și lua-l-ar ucigă-l tămâia! strigă sir Madok. Vai de strigătea lui, dacă sosesc a-l ajunge și negreală pentru sobe a-i hărăzi, că de bucurie cu bold va avea parte acela pre care îl cheamă Ossaise au oricare altul, pentru batjocura suferită și pre viața mea mă leg cu jurământ că-i va pate pielea!

Zicând acestea, își luă degrabă sulița și o porni din nou. Pe la nămiezi, noi înșine am dat peste unul din patriarhi, chiar la marginea unui sat amărât. Se desfăta, înconjurat de dragostea neamurilor și prietenilor, pe care nu-i mai văzuse de cincizeci de ani. Dar, pentru el, toți aceștia nu erau decât niște străini, căci își pierduse memoria și mintea i se întunecase. Părea de necrezut ca un om să poată supraviețui o jumătate de secol, închis într-o gaură întunecoasă, ca un șobolan, dar erau de față acolo bătrâna-i soție și câțiva camarazi de-odinioară pentru a da mărturie. Ei și-l aminteau în toată vloga și prospețimea tinereții, așa cum fusese în ziua când își sărutase copilul și îl încredințase nevestei, pornind în acea îndelungată uitare. Nu apucase să se înfiripeze bine o nouă generație și cei de la castel și uitaseră de când mucezea el acolo, pentru o crimă nejudecată și neștiută. Dar bătrâna soție știa, și mai știa și bătrâna ei fiică ce ședea acolo între fiii și fiicele ei, care se căsătoriseră și dânsii între timp. Bătrâna fiică se căznea să se dumirească în privința tatălui ei, care în întreaga-i viață fusese doar un nume, un gând, o imagine cețoasă, o legendă, și care acum se afla deodată înaintea ei aievea, în carne și oase.

Ce ciudată situație! Totuși, nu din pricina ei m-am oprit asupra acestei întâmplări, ci pentru alta care mi s-a părut și mai ciudată. Anume, că această stare de lucruri nu a stârnit în sufletele bieților asupriți nici un acces de furie împotriva asupritorilor. Avuseseră parte atâta amar de vreme numai de cruzimi și împilări – căci asta moșteneau și asta cunoșteau ei – încât nu-i mai uimea nimic, decât doar vreun gest de bunătate, iată, așadar, o ciudată întâmplare care dă pe față cât de adânc căzuseră în robie oamenii aceștia. Întreaga lor ființă se reducea la o răbdare netulburată de nimic, la resemnare, la acceptarea dobitocească și fără cârtire a tot ce li se putea întâmpla în viață. Își pierduseră până și imaginația. Și – vai! – când ajungi să spui așa ceva despre un om, trebuie să recunoști că el a ajuns în fundul prăpastiei și mai jos nu mai are unde cădea.

Mai bine aș fi apucat pe alt drum. Experiența aceasta nu prea era îmbărbătătoare pentru un dregător care plănuia în mintea lui o revoluție pașnică, deoarece faptul observat, pe care nu-l puteai suci și învăța, dovedea că nici un popor din lume nu și-a dobândit vreodată libertatea prin vorbe molcuțe și drăguțe sau prin stăruinți morale. Și asta oricât s-ar



strădui unii să susțină contrariul, prin blajina vorbărie a ipocriziei, sau prin filozofări. O lege de neclintit ne arată că orice revoluție, care vrea să izbutească, trebuie neapărat să înceapă cu vărsare de sânge, orice-ar mai urma după aceea. Dacă istoria ne învață ceva, apoi asta ne învață. Ceea ce le trebuia oamenilor acelora era o stăpânire a Teroarei și o ghilotină, dar în cazul acesta nu eu aș fi fost omul potrivit.

Două zile mai târziu, spre amiază, Sandy începu să dea semne de neliniște și de înfrigurată așteptare. Îmi spuse că ne apropiem de castelul căpcăunului. Această veste surprinzătoare îmi pricinui, firește, o emoție neplăcută. Încetul cu încetul, pierdusem din vedere scopul colindării noastre și brusca reamintire a acestui scop mi-l făcu o clipă mai real și mai înfricoșător, trezind în mine un viu interes. Neliniștea Alisandei creștea clipă de clipă; la fel și neliniștea mea, căci, știți, neliniștea e tare molipsitoare. Inima începu să-mi bată mai tare. Dar ce folos, că tot nu poți cugeta cu inima! Ea își are legile ei și bate pentru lucruri pe care mintea le disprețuiește. Într-adevăr, când Sandy se lăsă încet de pe cal și mă făcu să mă opresc și eu, și când, imediat după asta, începu să se târască de-a bușilea, cu capul aplecat în jos, spre tufișurile aflate pe marginea unui povârniș – inima îmi bătu și mai tare, parcă să-mi sară din loc. Și continuă să-mi bată așa, pe când Sandy stătea la pândă, privind peste povârniș, iar eu mă apropiam de dânsa, târându-mă în genunchi. Ochii îi ardeau ca niște flăcări, când îmi arătă cu degetul și-mi șopti, abia răsuflând:

— Castelul! Castelul! Uite-l cum se înalță!

Ce dezamăgire îngrozitoare! Pe loc, îi zisei:

— Ce castel? Nu văd nimic decât o cocină de porci. O cocină de porci, împrejmuită cu un gard de nuiete.

Îmi aruncă o căutătură mirată și nenorocită. Veselia îi pieri de pe chip și câteva clipe căzu pe gânduri, nemaicoțând nici o vorbă.

— Înainte vreme, nu era vrăjit! zise ea în șoaptă, ca pentru dânsa. Alelei, cum iaste cu puțință minunea aceasta care mă umple de frică? Cum se poate ca unuia să i se vrăjească vederea, ca să vadă castelul pocit și urât, iară altuia să i se arate nevrăjit și neprimenit, la fel de falnic și mândru ca înainte, împrejmuit cu metereze și fluturându-și flamurele de pre turnuri pre cerul albastru? Doamne, iartă-mă! Dară cade-se să nu tac că iaste inimii durere văzând iarăși pre aceste fermecătoare roabe, cu fața scornită de mare mahniciune! Am zăbovit pre drum și vina-i a noastră!

Prinsei mișcarea. Va să zică numai pentru mine castelul era fermecat, nu și pentru ea. Ar fi fost pierdere de vreme să mai discut cu dânsa, ca să-i spulber iluziile și nici n-aș fi izbutit nimic. De aceea, am socotit că-i mai bine să-i bat în strună, zicându-i:

— E ceva obișnuit ca același lucru unuia să i se arate vrăjit, iar celuilalt așa cum este. Cred că ai mai auzit de-alde-astea, Sandy, chiar dacă până acum nu ți s-a întâmplat să le vezi cu ochii? Nu face nimic; ba, poate că-i mai bine așa. Dacă aristocratele acelea ar fi în ochii tuturor și într-al lor niște scroafe, ar trebui să desfaci făcătura și asta s-ar putea să nu fie cu puțință, dacă n-ai găsi mai întâi metoda prin care au fost vrăjite. Și ar fi și primejdios, căci încercând un descântec, fără să-i cunoști cheia, ai putea da greș și te-ai apuca să prefaci porcii în câini, câinii în pisici, pisicile în șobolani și așa mai departe, sfârșind prin a reduce materialele tale la nimic sau să le prefaci într-un gaz nemirositor, pe care nu l-ai mai putea urmări, ceea ce ar fi același lucru. Din fericire, în cazul nostru, numai vederea mea este vrăjită, așa încât nu mai e nevoie să se taie

vraja. Jupânesele rămân jupânese în ochii tăi, ca și în propriii lor ochi, sau în ochii tuturor celorlalți. Totodată, ele nu vor păgubi cu nimic din pricina năzăririlor mele, căci știu că o scroafă cât casa este o înaltă doamnă – asta mi-ajunge și voi ști cum să mă port cu ea.

— Mulțumescu-ți, prea slăvite stăpâne, carele grăiești ca un înger! Dară eu am fost știind că le vei slobozi din robie, căci pururea gândul îți iaste la vitejii și iscusenii, și cavaler viteaz ești și cu gândul, și cu fapta mai vârtos decât oricare din cei trăitori.

— Fii sigură, Sandy, că nu-ți voi lăsa nici o prințesă în cotineață. Dar, ia spune-mi, cei trei inși de colo, pe care ochii mei aiuriți îi văd ca niște amărâți de porcari, n-or fi cumva?...

— Căpcăunii? Și ei s-au prefăcut în alte cele? Ce ciudese! Mă umplu de spaimă și eu, stând la gând cum oare te vei ridica împotriva-le și-i vei lovi cu toată vârtutea, dacă mai bine de jumătate din boiul lor îți iaste nevăzut? Umblă cu mare băgare de seamă, luminăția ta, că prin grea cumpănă trecem și primejdia e mai mare decât crezut-am!

— Fii pe pace, Sandy! Nu am nevoie să știu decât un singur lucru și anume: a câtea parte din căpcăun este invizibilă? Asta, ca să știu cum să-i dau la moacă. Nu te speria, termin la repezeală cu acești matadori. Rămâi pe loc!

O lăsați pe Sandy de-a bușilea, acolo, cu fața albă ca varul, dar plină de curaj și nădejde, și călării până la cocina de porci, unde începui să mă tocmesc cu porcarii. Mi se arătară recunoscători că le cumpărai toate scroafele pe prețul derizoriu de șaisprezece pitaci, ceea ce întrecea cu mult mercurialul zilei. Sosisem tocmai la tanc, căci biserica, lordul stăpânitor al domeniului și ceilalți colectori de biruri urmau să se înființeze a doua zi și i-ar fi lăsat pe porcari fără scroafe, iar pe Sandy fără prințese. Așa, însă, dajdiile puteau fi plătite cu bani peșin și oamenilor le mai rămânea și lor o lățcaie. Unul din porcari avea zece copii și bietul om îmi spuse că anul trecut, când se înființase la dânsul un preot ca să ia drept dajdie pe cel mai gras dintre cei zece porci ce îi avea, soția s-a repezit la preot și i-a oferit un copil în locul purcelului, spunându-i:

— Fiară sălbatică, ce nu cunoști mila! Au de ce-mi lași copilul, dacă îmi furi hrana lui?

Curios, același lucru se întâmplase și în zilele mele, în țara welșilor, sub oblăduirea aceleiași biserici oficiale, despre care mulți au naivitatea să creadă că și-a schimbat, o dată cu părul, și năravul.

Le-am spus celor trei oameni să plece, apoi deschisei poarta cotețului și îi făcui semn Alisandei să vină acolo. Ea sosi, dar nu încet, ci cu repeziciunea focului care ar cuprinde o pădure. Iar când o văzui îmbrățișând scroafele și purcelușele, cu lacrimi de bucurie, ce-i curgeau șiroaie pe față, și strângându-le la piept, sărutându-le, mângâindu-le și alintându-le cu nume princiare – și asta cu tot respectul – mi-a fost rușine de dânsa și de tot neamul omenesc.

Am fost nevoiți să conducem acasă purcelușele acelea – cale de vreo zece mile – și vă asigur că, în viața mea, n-am văzut cocoșnețe mai răsfățate și mai cu toane ca dumnealor. Nu mergeau nici pe drum, nici pe drumeag, ci o luau razna care încotro, prin tufișuri, peste stânci și dealuri sau prin cele mai neumblate locuri. Și, nici vorbă, n-aveam voie să le bat, nici măcar să le ating mai zdravăn, fiindcă Sandy nu îngăduia ca să fie tratate într-un mod nepotrivit cu rangul lor. Până și celei mai neastâmpărate dintre scroafe trebuia să i te adresezi cu "înaltă doamnă"

sau cu "alteța voastră", ca și tuturor celorlalte. Și apoi, este tare plicticos și anevoios să te ții după dihăanii de-astea, când ai armură. Printre ele se afla și o contesă micuță, cu un belciug în rât și aproape fără de păr pe spate. Ce drac împielitât îmi era! Mă făcu să alerg vreun ceas după ea, pe toți coclaurii, pentru ca la urmă să ajungem la locul de unde pornisem, așa că n-am făcut nici o scofală. Am fost nevoit să o apuc de codiță și să o trag după mine. Când o ajunsei din urmă pe Sandy, aceasta era indignată și îmi spuse că cel mai necuviincios lucru de pe lume este să apuci o contesă de trenă.

Am dus scroafele acasă – adică pe cele mai multe dintre ele – tocmai când se înnoptă. Lipseau principesa Nerovens de Morganore și două dintre doamnele ei de onoare, anume miss Angela Bohum și demoazela Elaine Courtemains. Prima din ele era o purcelușă neagră, cu o steluță albă în frunte, iar cea de a doua una cafenie, cu piciorușe subțiri, dar șchiopătând ușor de un picior din față. Ce pacoste să mâni astfel de dihăanii! Printre cele lipsă la apel erau și câteva simple baronese, pe care aș fi fost bucuros să nu le mai văd în ochi. Dar nu! Toată carnea asta de cârnățarie trebuia găsită cu orice preț și în acest scop s-au trimis slujitori cu torțe ca să cutureiere pădurile și dealurile.

Bineînțeles, toată șleahta a fost găzduită în casă, deși – doamne iartă-mă! – nu mai pomenisem așa ceva. Nici nu auzisem că se poate una ca asta. Și de auzit, ca de auzit, dar de mirosit ce-mi miroseau dumnealor! Duhoarea lor mă făcea să jur că explodase un gazometru, nu alta!

## CAPITOLUL XXI

### *Pelerinii*

Abia când, în sfârșit mă culcai, îmi dădai seama cât de obosit eram. Ce deliciu, ce desfătare să-ți întinzi oasele și să-ți odihnești ca lumea mușchii atât de trudiți. Dar asta a fost tot, nici pomeneală să pot ațipi. Îmbulzelile, încăierările și guițările nobilimii, pe coridoare și prin săli, făceau o zarvă drăcească și nu mă lăsau să dorm.

Fiind treaz, bineînțeles că mintea mea lucra; mă gândeam mai ales la ciudata iluzie a Alisandei. Așa cum era, era printre oamenii cei mai cu scaun la cap din tot regatul și, totuși, din punctul meu de vedere, se purta ca o smintită. Doamne, ce nu fac pe lume educația, influența și obișnuința! Ele au puterea de a face pe om să creadă orice. Trebuia să mă transpun în situația Alisandei ca să-mi dau seama că nu era nebună. Da, și s-o pun pe Alisanda în situația mea, spre a-i arăta ce ușor e să pari nebun cuiva, care a primit o educație cu totul alta decât a ta. Dacă i-aș fi spus Alisandei că am văzut o căruță nevrăjită alergând cu o viteză de cincizeci mile pe oră; că mi-a fost dat să văd un om urcându-se într-un coș și dispărând printre nori, fără să fi fost înzestrat cu puteri magice; sau că, fără ajutorul vreunui necromant, stătusem de vorbă cu o persoană trăind la o depărtare de câteva sute de mile – Alisanda nu numai că m-ar fi socotit nebun, dar și-ar fi zis că o știa de mult. Toată lumea din jurul ei credea în vrăjitorie. Nimeni nu avea nici un fel de îndoială. Cum să te îndoiești că un castel putea fi prefăcut într-o cocină și locatarii lui în porci? Ar fi fost ca și când eu, aflându-mă printre concetățenii mei din Connecticut, m-aș fi îndoit de realitatea telefonului și a minunilor sale. În amândouă cazurile, îndoiala ar

fi fost o dovadă sigură că respectivul s-a scrântit la cap și nu mai raționează cum trebuie. Ei, da, Sandy era teafără; n-am încotro, trebuie s-o recunosc. La rândul meu, ca să-i par Alisandei întreg la minte, trebuia să ascund față de ea superstițiile mele despre locomotivele, baloanele și telefoanele care funcționează fără de vrăji și fără minuni. Tot așa, eu credeam că pământul nu este neted și întins ca o tavă și nici nu-i rezemat pe niște stâlpi; de asemenea nu credeam că văzduhul de deasupra pământului avea o boltă care ar fi turnat peste el un potop de apă. Dar fiind singurul om din regat care nutrea astfel de idei lipsite de evlavie, ba chiar criminale, mă gândii că ar fi mai înțelept dacă aș tăcea din gură, ca să nu fiu ocolit și părăsit de toți ca un nebun.

A doua zi, Sandy adună porcii în sufragerie și le oferi prânzul mic, servindu-i chiar dânsa și arătându-le în fel și chip marele respect pe care băștinașii insulei ei, cei vechi ca și cei noi, l-au resimțit întotdeauna față de nobilime, oricum ar fi arătat și oricare ar fi fost însușirile intelectuale și morale ale aristocraților. Aș fi putut mânca și eu cu scroafele, dacă aș fi fost tot atât de nobil prin naștere pe cât eram prin înalta mea situație. Dar nu eram, așa că fui nevoit să înghit umilința și să tac din gură. Sandy și cu mine luarăm gustarea la altă masă. Stăpânii castelului nu erau acasă. O întrebai:

- Câți inși sunt în familie, Sandy, și pe unde umblă?
- Familie?
- Da.
- Care familie, luminăția ta?
- Păi, familia asta, familia ta.
- Vai de mine, nu înțeleg. Eu n-am neamuri.
- N-ai familie? Dar cum, Sandy, asta nu-i casa ta?
- Sireaca de mine, eu n-am casă.
- Păi bine, atunci a cui e casa asta?
- Vai! Dați-mi crezare că v-aș spune, dacă aș fi luat veste.
- Ei aș! Cum, nici nu-i cunoști pe oamenii ăștia? Atunci cine ne-a

poftit aici?

- Nime nu ne-a poftit. Am mas nepoftiți și atâta tot.

— Bine, femeia lui Dumnezeu, ăsta e un lucru de necrezut. Necuviința asta întrece orice margini! Intrăm pur și simplu în casa omului și i-o umplem cu speciemenele singurei nobilimi autentice sub soare și, abia apoi, descoperim că nu știm nici numele proprietarului. Cum de ți-ai permis o asemenea necuviință? Eu, bineînțeles, mi-am închipuit că-i casa ta. Ce o să zică omul, când o veni acasă?

- Ce o să zică! Măre! Se va înturna către noi cu prinos de mulțămire.

- Mulțumiri! Și pentru ce?

Pe față i se citea o mare uimire.

— Nu vă fie cu bănat, dacă mare zăhăială iaste în capul meu din pricina cuvintelor nesăbuite ce le aud. Dați-mi crezare că a doua oară nu va mai fi cinstit cu asemenea năravuri împodobite un om din tagma lui, găzduind fețe atât de strălucite, ca acestea cu care i-am blagoslovit noi casa!

— Ai dreptate, dac-o iei așa, ba chiar pun prinsoare că pentru prima dată a avut parte de un asemenea plocon.

— Atuncea, nu-i de datoria sa a ne aduce mulțămită și bucuria a-și arăta cu vorba după șart și cu smerenia cuvenită! Altmintrelea, câine ar fi; coborâtor și strămoș de potăi!

Mie mi se părea că se cam îngroșa gluma, ba putea chiar să se îngroașe și mai tare. N-ar fi fost rău să fi strâns scroafele laolaltă și s-o ștergem. Zisei:

— Timpul trece, Sandy, eu zică să ne adunăm nobilimea și s-o luăm la picior.

— De ce, luminate doamne și Șef?

— Nu trebuie să le ducem acasă la ele?

— Ha! I-auzi vorbă! Venit-au din toate colțurile lumii și fieștecăre din ele se cuvine a purcede la casa ei! Ian socotește, luminăția ta, ni este oare dat nouă a face atâtea călătorii într-o viață așa de scurtă – nici cât ai scapără – pre cât ne-a hărăzit-o cel atotputernic, carele ne-a blagoslovit și cu moartea – cu ajutorul lui Adam, carele a păcătuit îndemnat de soața sa, amăgită de vicleșugul acelui mare neprieten al neamului omenesc, șarpele numit Satana, cu toatele că Adam fusese binecuvântat și oploșit de rele, de ură și pizmă, dară căzu în păcatul trufiei și din alb ca neaua își pată și cerni făptura, la început curată și nestricată, viind laolaltă, fără nici o sminteală, cu cetele luminoase ale fraților săi născuți întru minunăția și dulceața cerurilor, la loc de verdeață și bogat în...

— Ei, comedie!

— Ce zis-a, luminăția ta?

— De d-alde astea ne arde acum? Nu vezi că ne-ar lua mai puțin timp dacă le-am duce pe fiecare acasă, decât îți ia ție ca să-mi explici că nu se poate? Ce dracu, Sandy! Fii mai înțelegătoare! Nu-i momentul să-ți dai drumul la morișcă în halul ăsta! Și acum, hai la lucru! Scurt și cuprinzător! Cine își ia însărcinarea să le ducă pe aristocratele astea acasă?

— Prietenii lor, care se vor buluci din toate colțurile lumii! Răspunsul îmi fusese la fel de neașteptat ca un fulger iscat din senin; simții că mi se ia o piatră de pe inimă, ca unui pușcăriaș liberat. Dumneaei, firește, trebuia să rămână cu marfa.

— Ei, dacă-i așa, expediția noastră, dragă Sandy, a ajuns la bun sfârșit. Eu mă întorc acasă, să dau raportul și dacă vreodată...

— Și eu sunt gata. Aciș, merg cu luminăția ta! Din nou, calea libertății mi-era închisă.

— Cum? Vrei să vii cu mine? Păi, de ce?

— Iaste cu puțință să-mi viclenesc cavalerul? Cui i-ar veni oare în minte a-și păta cinstea așa din senin! Seamănă aceasta a fi eu? Pas de te desparte de mine, până ce alt cavaler nu mă va dobândi, prin izbândă împotriva luminăției tale, într-o luptă dreaptă! Altfel, de scârbă vrednică aș fi.

Iată-mă condamnat pe viață, îmi zisei, oftând. Nu-mi rămâne decât să mă împac și cu nenorocirea asta! N-avui încotro și îi zisei:

— Bine, atunci hai să pornim!

În timp ce, plângând, își lua rămas bun de la scroafe și purcelușe, eu lăsai toată nobilimea asta pe seama servitorilor. Le spusei, însă, să ia o cârpă și să șteargă puțințel locurile pe unde dormiseră și se plimbaseră alesele fețe. Servitorii, însă, protestară, spunând că așa ceva ar însemna curată, pierdere de timp, ba ar fi fost o gravă abatere de la tradiție, care ar fi dat naștere la îndreptățite clevetiri. Abatere de la tradiție – cu asta s-a zis totul! Oamenii aceia erau în stare să săvârșească orice crimă, în afară de marea crimă de a se abate de la tradiție. Servitorii mă asigurară că vor respecta obiceiul – care ajunsese din moși-strămoși o datină sfântă – și-mi spuseră că vor presăra rumeguș proaspăt prin toate camerele și sălile, așa

încât să se șteargă orice urmă a vizitei aristocratice. Faptul constituia un fel de satiră împotriva naturii; era o metodă științifică, o metodă geologică, datorită căreia istoria familiei avea să fie orânduită în straturi suprapuse. Un arheolog care ar fi săpat aceste depozite – ar fi fost în măsură să arate, datorită urmelor fiecărei epoci, câte schimbări succesive introduseseră familia respectivă în alimentația ei, pe o perioadă de o sută de ani.

Primul lucru peste care dădurăm în ziua aceea fu o procesiune de pelerini. Deși nu mergeau în direcția noastră, noi ne-am alipit de ei, dându-mi din ce în ce mai bine seama că, dacă vreau să conduc țara asta cu înțelepciune, trebuie să pătrund în toate amănuntele vieții ei – și asta nu prin experiența altora, ci numai prin propria mea experiență.

Pălcul de pelerini semăna grozav cu acela al lui Chaucer, deoarece întrunea exemplare din aproape toate îndeletnicirile și profesiunile clasei conducătoare a țării, cu varietatea de haine corespunzătoare.

Se aflau printre ei bărbați tineri și bătrâni, femei tinerele și băbății, oameni veseli și oameni serioși. Călăreau pe cai și pe catări și nu aveau nici o șea de damă, pentru că acest lucru avea să mai rămână necunoscut în Anglia încă nouă sute de ani.

Ce turmă de oameni prietenoși, plăcuți și sociabili mai erau! Și totodată plini de evlavie și zburdând de fericire; dăruți cu grosolănie și inconștiență, precum și cu o naivă indecență. O snoavă care li se părea izbutită făcea înconjurul întregii societăți și nu pricinuia nimănui mai multă jenă decât ar fi pricinuit în cercurile cele mai înalte ale Angliei, cu douăsprezece secole mai târziu.

Glume, demne de spiritele engleze din primul pătrar al îndepărtatului secol al XIX-lea, țâșneau ici și colo, printre rânduri, și stârneau aplauze frenetice; iar când se făcea câte o glumă mai hazlie la un capăt al procesiunii, puteai s-o urmărești din gură în gură, până ajungea la capătul celălalt, datorită exploziilor de râs ce le stârnea.

Sandy cunoștea destinația și scopul acestui pelerinaj și mi le explică, spunându-mi:

— Au purces-o la drum către Valea Sfințeniei, spre a primi blagoslovirea sfinților pustnici și a bea din apele făcătoare de minuni, curățându-se de păcate.

— Unde se află această localitate balneară?

— Cale de două zile de aici, la marginea unui regat numit Țara Cucului.

— Povestește-mi despre ea. E o localitate renumită?

— O! Prea adevărat iaste! Alta pre lume nu afli! Pre vremuri, a fost viind acolo un stareț cu călugării săi și în lumea toată nu erau călugări mai sfinți, că ceteau numai din cărți sfinte și alta nu. Nu stăteau de vorbă și nice cu alții nu grăiau. Își țineau zilele mâncând buruieni stricate și alta nimic. Dormeau pe pământul gol, pururea se rugau și nu se spălau niciodată. Purtau pururea aceeași îmbrăcăminte, până ce cădea ferfeniță, de putredă și veche ce era. Și așa s-a tras cuvântul din om în om despre țăria sfințeniei lor, că ce nu lucrează pre lume sfinția! Și plecat-au a merge la dâșii și bogați, și nevoiași, spre a li se închina.

— Dă-i înainte!

— Dară acolo loc secetos, fără de apă, pururea era. Într-o vreme, pe când cuviosul stareț se ruga, ascultată i-a fost ruga și se pomeni dintr-o dată cu un mare șuvoi de apă, țâșnind în chip de minune dintr-un loc deșert. Dară călugării cei nesăbuiți, duși în ispită de necuratul, se ținură de

stareț și fără curmare îl supărară de cererea de a le dura un feredeu, adică baie ca să se îmbăieze. Iară starețului i-a fost lehamite de stăruințele lor și nu le mai stătu împotrivă, ci le-a zis: iată, facă-se cum va iaste vrerea! Și așa se făcu și nu altfel. Și acum ia veste, luminăția ta, și vezi unde ajunge omul, dacă apucă pe căile cele lumești și necurate, părăsind pre cele fără prihană, care-s pe placul domnului! Călugării se îmbăiară și ieșiră mai albi decât neaua, dară – măre! – pe loc se arătă un semn ceresc, o minune prin care domnul îi certa pentru răutatea tâmplată mai înainte, și apele lui pângărite încetară să mai curgă și se irosiră de istov!

— Au scăpat ieftin, Sandy, când te gândești cum e judecată o astfel de crimă în țara asta!

— Se prea poate, luminăția ta, dară era păcatul lor dintâi, că până atunci viețuiseră fără prihană și nu se osebisera de îngeri. Zadarnice fost-au rugile, lacrimile, punerea trupului la cazne, că apa nu mai curgea. Nice smeritele alaiuri cu prapori, nice smirna și tămâia, nice lumânările aprinse la icoana Maicii Preciste nu au schimbat nimic, iară toată suflarea se mira.

— E interesant să vezi că și industria asta suferă de crize și crahuri, că dă faliment, cu toate acțiunile și combinațiile ei. Zi-i înainte, Sandy!

— Și așa, numai după îndelungată vreme bunul stareț, carele amarnic se căia și căta să-și ispășească greșeala, stricat-a feredeu, de l-au risipit din temelii și – vai! mânia domnului pe dată se îmblânzi și ape bogate țâșniră iarăși și nice până în ziua de azi n-au contenit.

— Care va să zică, de atunci nimeni nu s-a mai spălat?

— Acela care ar mai cuteza să se îmbăieze pierit va fi, că ștreangul degrab' îl așteaptă, și pe bună dreptate!

— Și de atunci afacerile comunității sunt prospere, nu-i așa?

— Chiar din ziua aceea, că faima minunii se lăți preste mări și țări și călugări din toate țările și-au ridicat sălaș acolo, venind și pogorându-se în stoluri ca păsările cerului, iară cuvioasa mănăstire a zidit și a lucrat chilie preste chilie și și-a deschis larg porțile ca să-i primească pre toți. Sosit-au și o samă de călugărițe și pre urmă altele și altele; și zidiră și dânsule de cealaltă parte a văii chilie preste chilie, până ce falnică fu cuvioasa mănăstire a lor. Și mare prieteșug legară călugării cu călugărițele și de-a valma trudiră și pre urmă de-a valma zidiră și lucrară un mare și prea frumos leagăn pentru copiii găsiți, așezat în dricul văii între amândouă mănăstirile.

— Parcă-mi vorbeai de niște pustnici, Sandy?

— D-apoi cum? Pustnicii s-au adunat de prin toate părțile lumii, căci pustnicul viiază mai bine unde sunt mulți pelerini. N-ai să vezi nice când colo pustnic nevoiaș, iară de se va tâmpla a ți se face pomenire despre vreun pustnic, de alt soi, grabnic la lucruri noi, carele pre meleagurile noastre nu s-ar afla, ci numai hăt departe, pre meleaguri străine, ia veste că-i scornitură și umblă, luminăția ta, și scormonește stâncile, peșterile și mlaștinile Văii Sfințite și vei găsi măcar câte unul din fiece soi.

Mă apropiai de un vlăjgan, cu fața ca o lună plină și vesel nevoie mare, cântând să-i intru pe sub piele ca să mai aflu ceva noutăți. Dar nici nu făcui bine cunoștință cu dânsul, că se și apucă a-mi povesti, cu zel și stângăcie, aceeași snoavă răsuflată de secole, pe care mi-o spusese și sir Dinadan, când mă luasem la harță cu sir Sagamor și fusesem provocat la turnir tocmai din pricina ei.

Înainte de chindie, dădurăm peste un alt convoi de pelerini, dar în rândurile acestora nu domneau nici veselie, nici hazurile și glumele, nici

voia bună – și asta nici printre tineri și nici printre bătrâni. Convoiul era alcătuit din tineri și bătrâni, din bărbați cărunți și femei ninse de vreme, din tineri însurăței, ca și din băieți și fete, ba și din trei sugaci. Nici măcar copiii nu zâmbeau. Cei cincizeci de oameni aveau fețe abătute, pe care se întipărise acea deznădejde pricinuită de încercările grele ale vieții și de obișnuința durerii. Oamenii aceștia erau sclavi. Mergeau legați în lanțuri prinse de un brâu de piele și trecute apoi pe la mâini și picioare. Toți, în afară de copii, mergeau încolonați, la o distanță de șase pași unul de altul, legați în șir de un alt lanț, care era prins de gâturile lor. Așa umblaseră, străbătând trei sute de mile în optsprezece zile și așa umblau și acum, hrănindu-se cu resturi de mâncare și lături, date și astea în porții infime. Așa ferecați, dormeau nopțile, claie peste grămadă, ca porcii. Fiarele le juliseră pielea pe la încheieturi, făcându-le răni, pline de puroi, în care colcăiau viermii. Picioarele desculțe le erau însângerate și toți șchiopătau. La început, fuseseră o sută de inși, dar cam jumătate din ei fuseseră vânduți pe drum. Negustorul care-i ducea era călare și mânua un bici cu mâner scurt și o curea terminată în mai multe cozi înnodate. Cu acest bici, el plesnea spinările acelor care se împleticeau de oboseală și durere, și îi îndrepta din nou. Nu vorbea; biciul grăia pentru el. Nici una din aceste nenorocite ființe nu ridică o clipă capul să se uite la noi, pe când treceam; nici nu le păsa de noi. Nu se auzea nici un sunet decât acela înfiorător și trist al țacănelii lanțurilor, de la un capăt la celălalt al lungii coloane, când păseau în unison. Coloana înainta, ridicând nouri de praf.

Toate fețele erau acoperite cu un strat gros de praf cenușiu. Asemenea praf vezi doar pe mobilele din casele nelocuite, unde poți să te iscălești cu degetul. Imaginea asta îmi veni în minte când văzui fețele unora din bieteile femei, mame tinere purtându-și pruncii muribunzi în brațe; durerea din suflet le era zugrăvită de urme adânci de lacrimi pe praful ce le acoperea fețele. Una din aceste mame tinere era abia o fetiță și mă durea inima când citeam ceea ce îi era întipărit pe față, gândindu-mă cât era de tânără și că la vârsta asta fragedă n-ar fi trebuit să cunoască decât bucuriile, iar nu...

Tocmai în clipa aceea, copila se împletici, năucită de oboseală, și biciul o plesni, rupându-i o fâșie de piele de pe umerii goi. Mă duru ca și când aș fi primit eu lovitura. Stăpânul sclavilor opri convoiul și sări de pe cal. Se năpusti asupra nenorocitei cu înjurături și amenințări, spunând că s-a săturat de lenea ei și că acesta fiind ultimul prilej când mai are a face cu dânsa, se vor răfui pe loc. Biata copilă căzu în genunchi, își înălță brațele și începu să se vaite, rugându-se și țipând ca din gură de șarpe, dar stăpânul rămase cu nepăsare în sine, ba îi smulse pruncul de lângă ea și porunci celor doi sclavi, care erau înaintea și îndărătul ei, s-o întindă la pământ și să o despoaie. Atunci se năpusti ca un bezmetic, începând a o lovi cu biciul până ce îi zdreli spinarea, pe când ea urla și se zvârcolea de ți-era mai mare mila. Unul din sclavii care o țineau își întoarse fața și numai pentru acest gest omenos fu înjurat și biciuit.

Toți pelerinii priveau și comentau tehnica perfectă cu care stăpânul mânua biciul. Dar și ei erau obișnuiți cu spectacolul cotidian al robiei, mult prea obișnuiți, pentru a-și da seama că întâmplarea avea și alt aspect, care ar fi fost mai interesant de comentat.

Iată în ce hal tocise robia în acești nenorociți ceea ce s-ar putea numi însușirile superioare ale omului. În sinea lor, rămăseseră oameni de inimă și sunt sigur că, dacă ar fi fost liberi, n-ar fi îngăduit negustorului de sclavi



să chinuiască nici măcar un cal în felul acesta.

Doream să pun capăt urgiei și să dezrobesc pe sclavi, dar momentul nu era potrivit. Nu trebuia să intervin prea des, ca să nu-mi iasă buhul că nesocotesc legile țării și drepturile cetățenești. Dacă mi-era dat să am zile și noroc, eram hotărât să pun capăt robiei, dar voiam s-o fac în așa fel încât înfăptuirea mea să fie cu consimțământul și chiar din porunca poporului.

Tocmai pe acolo se afla atelierul unui fierar și la el veni moșierul care cumpăraseră pe copila cu prunc. O cumpăraseră cu câteva zile în urmă, cu condiția ca "marfa" să-i fie predată acolo unde i se puteau scoate lanțurile. Fierarul o desferecă, dar imediat se iscă gâlceavă între moșier și negustorul de robi, deoarece niciunul nu voia să plătească fierarului cele cuvenite; îndată ce-a fost descătușată, copila se aruncă, plângând și hohotind de disperare, în brațele sclavului care-și întorsese fața, când o biciuiseră. Bărbatul o strânse la piept și acoperi fața copilei și a pruncului cu un potop de sărutări și lacrimi fierbinți. Avui o bănuială și cerui lămuriri. Da – aveam dreptate: erau soț și soție și urmau să fie despărțiți în mod silnic. Copila a fost smulsă din brațele lui și târâtă cu de-a sila, în timp ce se zbătea, se lupta și urla ca scoasă din minți, până ce la o cotitură o pierdurăm din ochi. Mult timp după aceea, i-am mai auzit țipetele care se stingeau în depărtare. Cât despre nenorocitul soț și tată, care-și pierduse aceste ființe dragi și cu siguranță că nu avea să le mai vadă niciodată – ce să mai spun? Nu mai puteam nici să-l privesc și de aceea mi-am întors fața de la dânsul, știind bine că chipul său nu mi se va șterge niciodată din minte. Și chiar azi, când mă gândesc la el, mi se strânge inima.

Seara, poposirăm la hanul unui sat. Când mă sculai a doua zi și privii în zare, zării un cavaler sosind călare, scaldat în aurul dimineții și îndată îl recunoscu ca fiind unul dintre oamenii mei, sir Ozana le Cure Hardy. El lucra în branșa modei bărbătești și specialitatea lui erau ținuturile-clac. Era îmbrăcat în oțel de la gât până jos, purtând una dintre cele mai frumoase armuri ale timpului, dar în loc de coif purta un ținut lucios, părând ca scos din cutie. Și asta era una din metodele mele de a desființa cavalerismul, făcând un caraghioslâc dintr-însul, așa ca lumea să-și bată joc. De oblâncul șei lui sir Ozana atârnav niște cutii de pălării, lucrate din piele, și omul meu, ori de câte ori întâlnea vreun cavaler răătăcitor, îl puneă să jure că intră în slujba mea, și îl gătea cu un "burlan", obligându-l să-l poarte pe cap. Mă îmbrăcai și coborâi să-l primesc pe sir Ozana, sperând să aflu ceva vești noi.

— Cum merg afacerile? îl întrebai.

— Rogu-te, luminăția ta, a oblici că nu mai am decât patru și mai multe nu. De la Camelot, am purces cu șaisprezece!

— Bravo, ai făcut treabă bună, sir Ozana! Pe unde te-ai mai plimbat, în ultima vreme?

— Sosit-am amu din Valea Sfințeniei, luminăția ta.

— Și eu mă duc într-acolo. Ceva nou pe la mănăstire? Ceva mai senzațional?

— Vai! Mai bine nu mi-ai face întrebarea aceasta, luminăția ta!... Dă-i hrană îmbelșugată și adapă-l, copile, dacă poftești o mulțumită bună; du-l la grajd și fă precum ți-am poruncit și alta nu... Aduc de știre luminăției tale o veste ce spărie gândul și carea... Oare și domniile voastre pelerini sunteți? Dacă sunteți, atuncea mai bună ispravă decât a lua veste despre cele ce voi spune nu iaste. Pofțiți în jurul meu și ascultați-mi știrile, că vă

privesc pre domniile voastre, care cătați a găsi ceea ce nu se găsește și zadarnic umblați după ceea ce nu mai umblă, de care lucru adevărat, adevărat să credeți, domniile voastre, că nu iaste într-alt chip, iar dacă basnă ar fi – din acest ceas mânia lui Dumnezeu cază asupra capului meu și pre loc să mă piarză. Iată vestea pre care s-o luați: s-a tâmplat o întâmplare carea nu și-a avut perechea decât încă o singură dată în ultimile două veacuri, când s-a tras cuvântul din om în om că tot a pacoste ca aceea s-a abătut preste Valea Sfințeniei din mânia și drept județul prea puternicului Dumnezeu, iară acum...

— A secat izvorul cel minunat! strigară într-un glas cei două-zeci de pelerini.

— Adevăr grăit-ați, oameni buni! La capătul acesta vroiam s-ajung, dacă nu-mi tăiați vorba.

— Dară cum? Iară s-a îmbăiat careva?

— Nu, așa prepun unii, dară nime nu le dă crezare. Umblă zvoana că ar fi alt păcat la mijloc, dară nime nu știe care păcat.

— Ce spune lumea despre calamitatea asta?

— Se sparie gândul și gura amuțește, când câți a arăta jalea și amarul lumii. Izvorul secăt-a de nouă zile și aiciș începură rugile. Iară plângerile drept-credincioșilor, care în pânză de sac și cu cenușă pre cap vin a se ruga, și smeritele alaiuri cu praporenu au încetat zi și noapte decât când cuvioșii călugări și cuvioasele călugărițe și mai puțin cuvioșii copii găsiți s-au istovit de tot și nime nemaivând vlagă a-și înălța glasul, s-au apucat să atârne peste tot locul rugăciuni scrise pe pergament, în cele din urmă, s-au gândit la tine, zicând: Pasă, de chemați-l pre sir Șef, ca dumnealui să proboluiască prin vrăji și farmece! Iară dacă luminăția ta nu se învrednicește a purcede acolo atuncea solul trebuia să mâie pre Merlin, carele se și află acolo de trei zile și a fost zicând că va meștersugui să iasă iar apa, chiar de-ar fi să se spulbere pământul în mii de fărâme, iară crăiile toate ca una pierzaniei să fie date. Și cu multă râvnă s-a apucat el de lucru, chemând pre toți dracii și drăcușorii lui într-ajutor, dară până acuma nici un strop de umezeală n-a ieșit la vedea, nici cât aburul unui bob de rouă pre luciul unei oglinzi de tablă, dacă – bun înțeleș – nu punem la socoteală butoaiele de nădușeală ce îi curg lui Merlin de la răsăritul și până la apusul soarelui, pre când se căznește cu mare caznă, și nice dacă...

Prânzul cel mic era gata. Îndată ce mâncai, îi arătai lui sir Ozana cuvintele pe care le scrisesem înăuntrul jobenului său: "Departamentul Chemic, Filiala Laboratorului. Secția C. Pxxp. Trimiteți două de mărimea nr. 1, două de nr. 3 și șase de nr. 4, împreună cu accesoriile necesare. Trimiteți și două calfe mai pricepute." Apoi îi zisei:

— Acum, du-te la Camelot, cât poți mai repede. Zboară, vrednice cavalier, și arată-i lui Clarence ce-am scris. Spune-i să-mi trimită cele cerute, cu prima urgență, în Valea Sfințeniei.

— Prea bine, sir Șef! zise el și dus a fost.

## CAPITOLUL XXII

### *Izvorul sfânt*

Pelerinii nu erau decât niște bieți oameni. Altfel nu s-ar fi purtat așa

cum s-au purtat. Făcuseră o călătorie lungă și obositoare și acum, când era pe sfârșite și auziră că lucrul pentru care veniseră încetase de a mai exista – nu făcuseră cum ar fi făcut probabil orice cal, pisică sau vierme, adică să se întoarcă și să-și vadă de treabă. Aș, de unde! Dacă fuseseră nerăbdători să vadă izvorul cel făcător de minuni, acum erau de patruzeci de ori mai nerăbdători să vadă locul unde fusese izvorul care secase. Oamenii sunt o veșnică problemă!

Dădurăm zor și, cu câteva ore înainte de a apune soarele, ajunserăm pe creasta dealului de deasupra Văii Sfințeniei, pe care o colindărăm cu privirea de la un cap la altul, notându-i toate trăsăturile. Adică trăsăturile ei generale și anume cele trei rânduri de clădiri, care, izolate și îndepărtate unele de altele, îți făceau impresia unor jucării în imensitatea aceea ce părea să fie – și de fapt era – un deșert. O asemenea priveliște este întotdeauna întristătoare, căci liniștea e atât de impresionantă și totul pare cufundat în moarte. Totuși se auzea și câte un sunet, care, spărgând tihna, îi sporea și mai mult tristețea. Era sunetul îndepărtat al clopotelor care, plutind pe aripele vântului, ne ajungea la urechi atât de dulce și domol, încât ne întrebam dacă-l auzeam cu urechile sau numai cu sufletele noastre.

Ajunserăm la mănăstire înainte de căderea nopții. Bărbații fură adăpostiți acolo, iar femeile fură trimise la mănăstirea de călugărițe. Acum, clopotele se auzeau de aproape, iar dangătul lor măreț ne lovea urechile ca o prevestire a judecății de apoi. O disperare superstițioasă zăcea în inima fiecărui călugăr și i-o puteai citi pe fața-i de strigoi. Strigoi aceștia în sutane negre, cu sandale moi în picioare și cu fețe livide, mișunau peste tot, se agitau și dispăreau fără zgomot, străvezii ca niște arătări dintr-un vis urât.

Ce înduioșătoare a fost bucuria bătrânului stareț când m-a văzut! Înduioșătoare până la lacrimi – numai că lacrimile le vărsa el și nu eu. Îmi zise:

— Nu mai zăbovi, fiule, ci degrab' apucă-te de munca-ți izbăvitoare. Dacă nu se arată iarăși apa, și chiar curând, pieriți vom fi – și blagoslovita bunătate a două veacuri va lua sfârșit. Dară ia sama să umbli numai cu farmece neprihănite, că sfânta biserică nu îngăduie a lucra în numele ei cu sculele diavolului!

— Cuvioase părinte, fii sigur că unde lucrez eu nu se amestecă nici o magie diavolească. Nu voi folosi meșteșugiri drăcești, și nici elemente care n-au fost create de mâna lui Dumnezeu. Dar oare Merlin lucrează numai cu mijloace cuvioase?

— Oh, oh, oh! Așa zis-a el, fătul meu, și s-a legat cu jurământ să facă destul și deplin numai așa și altminteri nu.

— Bine, atunci lasă-l să lucreze mai departe.

— Dară nice ție, fătul meu, nu ți se cade a sta degeaba, ci trebuie să-i dai o mână de ajutor.

— Nu-i bine să amestecăm metodele, părinte. Nu ar fi corect nici din punct de vedere profesional. Doi colegi nu-i frumos să-și pună bețe în roate. Ce-ar fi s-o lăsăm pustiei, că tot acolo am ajunge? Odată ce contractul s-a încheiat cu Merlin, nu-i bine ca vreun alt vrăjitor să se amestece în lucrare, atâta vreme cât el nu se lasă păgubaș.

— Atunci, îl voi opri eu că la mare necaz suntem și degrab' se cade a-l istovi. Nu-i nici o strâmbătate dacă fac așa. Și dacă ar fi, cine ar îndrăzni să-i poruncească bisericii legi? Biserica iaste aceea care dă tuturor legile și

poruncile ei. Și ea își plinește vrerea, fără să ia sama în cine lovește. Îi voi lua lucrarea, iară tu, fătule, apucă-te de lucru.

— Asta nu se poate, cuvioase stareț. Bine zici când zici că cine are în mâini puterea supremă face tot ce pofteste, fără să i se întâmple nimic. Dar cu noi, bieții vrăjitori, e altfel. Merlin este un vrăjitoras foarte bunișor și în provincie se bucura de oarecare reputație. Se zbate și el cât poate, și n-ar fi politicos din parte-mi să-i fur slujba până ce n-o părăsește de bună voie.

Starețul se însenină la chip.

— Prea lesne iaste atunce a strica înțelegerea cu dânsul și căi de a-l sili, câtă frunză și iarbă.

— Nu, părinte stareț, "nu i se cade" – așa cum spuneți domniile voastre pe aici. Dacă l-ați "convinge cu sila", Merlin ar fi în stare să vrăjească izvorul și asta m-ar opri de la lucru, până aș găsi secretul vrăjii, ceea ce ar putea dura și o lună. E drept că și eu aș putea pune la cale o vrajă de-a mea, care se cheamă telefon, și Merlin nu i-ar descoperi secretul nici peste un secol. Dar, așa cum stau lucrurile pe aici, Merlin m-ar putea ține în loc vreo lună. Poți risca o întârziere de o lună pe o asemenea secetă?

— O lună de zile! Iaste inimii durere, numai la gândul acesta! Facă-se cum ți-i vrerea, fătul meu! Dară grea mi-iaste inima și amăgită! O, amar mie! O, pedepsind și cainicul de mine! Du-te și lasă-mă să-mi chinuiesc duhul cu cazna așteptării, așa cum am făcut de zece zile încoace, prefăcându-mă a mă hodini, și trupul meu chiar dând semne de hodină, pre când sufletul nu are parte de ea.

Făcând socoteala, desigur că ar fi fost mai bine pentru Merlin dacă s-ar fi lăsat păgubaș și ar fi șters-o din localitate, în orice caz, nu ar fi fost capabil să dea drumul la apă. Era într-adevăr un magician al vremii sale, adică minunile mari, acelea cărora le datora faima, aveau întotdeauna norocul să fi fost făcute când nu era nimeni de față, ci numai el singur.

Nu putea da drumul la izvor cu atâția spectatori în preajmă.

Spectatorii erau tot atât de neplăcuți pentru un vrăjitor, pe vremea lui Merlin, pe cât sunt de neplăcuți pentru un spiritist, în vremurile noastre. Puteai fi sigur că printre ei se afla vreun sceptic care să aprindă lumina în momentul hotărâtor și să strice tot rostul. Doream însă ca Merlin să nu se lase de treabă până ce nu voi fi eu în stare să mă apuc de ea; și asta n-o puteam face decât atunci când primeam lucrurile comandate la Camelot, adică peste două-trei zile.

Prezența mea dădu nădejde călugărilor și îi înveseli mult, ba chiar într-atâta, încât, pentru prima oară în zece zile, luară în seara aceea o cină îmbelșugată. O dată ce-și umplură bine burțile începură să devină și ei mai optimiști. Când se îndulciră la hidromel, ajunseră și mai optimiști. Când fură cu toții pe jumătate chercheliți, prea cuvioasa adunare se găsea în formă să petreacă toată noaptea, astfel că rămaserăm cu toții la masă și o ținurăm tot așa. Conversația începuse să devină foarte veselă. Se povestiră snoave vechi și deocheate care îi făcură să râdă cu lacrimi. Fiecare căsca o gură cât o șură și se ținea de bărdăhan, ca să nu plesnească de râs. Urlau în cor cântece fără perdea, și așa de tare, încât acopereau dangătele clopotelor.

În cele din urmă, dădui și eu drumul la o anecdotă. Avui un succes nemaipomenit. Nu chiar din primul moment, bineînțeles, pentru că băștinașii din insulele acelea nu pricepeau o glumă pe moment. Dar, când

o spusei pentru a cincea oară, crăpară de răs. Când o spusei pentru a opta oară, trosniră în bucăți; la a douăsprezecea repetiție bucățile se prefăcură în așchii, iar la a cincisprezecea se făcură praf; atunci luai o mătură și-i dădui afară. Vorbesc, firește, la figurat. La început acești insulari sunt răi platnici în ceea ce privește acoperirea investiției de efort, dar, până la urmă, plătesc și pentru toate celelalte națiuni care, în comparație cu ei, par meschine și sărace.

A doua zi dis-de-dimineată, mă dusei la izvor. Merlin era acolo, fermecând și răsfermecând din răspuțuri, dar fără a izbuti să mărească pata de umezeală. Nici măcar în apele lui nu era, și de câte ori dădeam a înțelege că îndeletnicirea asta era poate puținel prea grea pentru un începător, își dădea drumul la gură și drăcuia ca un episcop – adică întocmai ca un episcop francez în timpul Regenței.

Lucrurile stăteau așa cum mă așteptasem. "Fântâna" nu era decât un izvor obișnuit, fusese săpată ca toate fântânile și pietruită ca toate fântânile. Aici nu încăpea nici o minune. Nici minciuna căreia îi datora faima nu era miraculoasă. Aș fi putut s-o spun chiar eu, era o floare la ureche. Izvorul se afla într-o încăpere întunecoasă, chiar în mijlocul unei capele scobită în piatră, ai cărei pereți erau acoperiți cu icoane atât de primitiv pictate, încât o cromolitografie ar fi părut ceva strașnic pe lângă ele. Imagini amintind momente istorice, când apele tămăduiseră în mod miraculos pe câte cineva, fără să fie nimeni de față decât tămăduitul însuși. Adică, nimeni în afară de îngerii care totdeauna se află în treabă când e vorba de vreo minune – poate pentru a fi și ei zugrăviți în icoane. Îngerilor le place să se tragă în poze – tot atât de mult cât și pompierilor – dovadă picturile vechilor meștri.

Încăperea era slab luminată de opaițe; apa era scoasă din fântână de călugări cu ajutorul unei macarale și al unui lanț, și turnată în niște jgheaburi de unde curgea în bazinele de piatră, aflate în afara capelei. Aceasta, bineînțeles, când era apă. Nimeni nu putea intra în încăperea cea tainică afară de călugări. Eu totuși intrai, deoarece, prin gentilețea colegului și subalternului meu, căpătasem o autorizație temporară. El, însă, nu intrase niciodată acolo. Lucra numai cu farmece. Nu-și punea niciodată creierul la contribuție. Dacă ar fi intrat acolo și s-ar fi folosit de ochi, în loc de mintea lui zăpăcită, ar fi putut drege fântâna cu mijloace firești și apoi, după vechiul obicei, s-o dea drept minune. Dar nu era decât un babalâc nătâng, un vrăjitor care credea în propriile lui vrăji; ori nici un vrăjitor, încurcat de o asemenea superstiție, nu poate reuși.

Ajunsei la părerea că izvorul luase alt drum, în urma căderii unor pietre din zidul fântânii, ceea ce făcuse să dispară apa. Măsurai lanțul: avea o lungime de nouăzeci și opt de picioare. Apoi chemai în încăpere doi călugări, încuiai ușa, luai o lumânare și cu ajutorul lor îmi dădui drumul în puț. Când lanțul se depănă până la capăt, văzui, la lumina lumânării, că ipoteza mea era justă. O bună bucată din peretele de piatră lipsea, lăsând în loc o mare gaură.

Parcă-mi părea rău, acum, că ipoteza mea se adevărase, pentru că aveam o alta, care mi-ar fi dat prilejul s-o prefac într-o minune. Îmi adusei aminte că în America, cu câteva secole mai târziu, când un puț de petrol seca, tehnicienii îl făceau să sară în aer cu o torpilă de dinamită. Dacă aș fi găsit fântâna într-adevăr secată și nu mi-aș fi putut lămuri cauza – i-aș fi uimit pe toți, punând pe cineva fără importanță să arunce o bombă de dinamită în fântână. Mă gândii să-l aleg pe Merlin. Totuși, mi se părea că

nu e cazul să se arunce o bombă. Nu ai parte totdeauna de ceea ce vrei. Dar în orice caz, nu trebuie să te lași impresionat de decepții; trebuie să știi cum să treci peste ele. Asta și făcui. Îmi spusei că nu era nici o grabă și că aveam vreme să aștept. Bomba la care mă gândeam va veni la timpul ei. Și chiar așa a fost.

Când ieșii din puț, dădui afară pe călugări și aruncai o undiță în puț. Am constatat că puțul avea o adâncime de o sută cincizeci de picioare, dintre care patruzeci și unul veneau în apă! Chemai un călugăr și-l întrebai:

— Ce adâncime are fântâna?

— N-am oblicit, luminăția ta, că nime n-a stat să-mi spună.

— Până unde se ridică de obicei apa?

— Aproape de marginea de sus, în ultimele două veacuri, precum a rămas din om în om!

Era adevărat, cel puțin pentru timpurile din urmă. Găsii dovezi și mai bune decât mărturia unui călugăr: lanțul nu fusese folosit decât pe o lungime de vreo douăzeci-treizeci de picioare, restul fiind neîntrebuințat și ruginit. Ce se întâmplase, deci, cu izvorul acesta, când secase data trecută?

Desigur că cineva cu spirit practic dresese scurgerea și apoi îi prorocise starețului că apa va curge din nou, dacă s-ar distruge baia cea păcătoasă, pretinzând că ghicise toate acestea cu ajutorul marii arte de a cunoaște și de a preciza viitorul. Acum, apa se irosise iarăși, iar acești copii naivi s-ar fi rugat mai departe, ar fi făcut procesiuni, ar fi tras clopotele implorând ajutorul ceresc până când ar fi secăt și ultima picătură, dar nimănui nu i-ar fi trecut vreodată prin cap să coboare o undiță în fântână sau să se lase în fundul ei, ca să vadă despre ce era vorba. De nimic nu se leapădă omul mai greu pe lumea asta decât de o prejudecată veche. Aceasta trece din tată în fiu, ca o asemănare fizică. Un om din vremurile acelea, care ar fi îndrăznit să aibă o părere pe care strămoșii săi n-o avuseseră, ar fi fost imediat acuzat că-i copil din flori. Spusei călugărului:

— E o mare minune să readuci apa într-o fântână secătă. Dacă domnul Merlin nu reușește, voi încerca eu. Colegul Merlin este un artist bunișor, dar nu se pricepe decât la descântecele de salon. În chestia asta s-ar putea să nu reușească; de fapt, e aproape sigur că nu va reuși. Dar asta n-ar fi fost nici o rușine pentru dânsul, căci acela care e în stare de o minune ca asta trebuie să fie priceput în multe și să știe cum să conducă un hotel.

— Hotel? Pare-mi-se că nu am auzit nice când voroava aceasta.

— Hotel? E ceea ce numiți voi han. Acela care poate să facă o minune ca asta, poate conduce chiar și un han. Eu sunt în stare să fac minunea și chiar o voi face. În tot cazul, nu încerc să-ți ascund faptul că-i o minune a pune la contribuție toate forțele oculte până la ultima lor limită.

— Adevăr grăit-ai, luminăția ta. Și nime nu cunoaște mai vârtos adevărul acesta decât noi, călugării! Neuitată a rămas cazna noastră de mai înainte, că anevoie a mers lucrul și a durat un an! Iară acum, orice-ar fi, vom înălța rugi bunului Dumnezeu să-ți sară într-ajutor și să izbândești.

Din punct de vedere comercial, era o idee bună să răspândești zvonul că lucrarea era grea. Câte lucruri mici n-au ajuns grozave printr-o reclamă potrivită! Călugărul era pătruns de greutatea încercării și va căuta să-și impună părerea și celorlalți. Peste două zile, interesul lor și curiozitatea

aveau să ajungă la culme.

În drum spre casă, la ora prânzului, mă întâlnii cu Sandy. Trecuse în revistă pe pustnici, li zisei:

— Aș vrea s-o fac și eu. Azi e miercuri. E și matineu?

— Ce? Pare-mi-se că nu auzit-am nici când voroava aceasta, luminate stăpâne.

— Ei, da, matineu. Adică e deschis și după-amiaza?

— Unde?

— Păi, la pustnici.

— Cum să fie deschis?

— Ei, da, să fie deschis! Ce, nu e destul de clar? N-au obiceiul s-o șteargă la vremea prânzului?

— S-o șteargă?

— S-o șteargă?... Ei, da "o șterg"... "s-o șteargă"! Cum de nu înțelegi? N-am mai pomenit o toantă ca tine! Nu ești în stare să înțelegi nimic. Cu alte cuvinte: ei nu închid dugheana? Nu fac "relâche"? Nu trag cortina?

— Închid dugheana? Fac ce?

— Lasă! Dă-o dracului de treabă, că mi-e lehamite de tine! Nu ești în stare să înțelegi o boabă.

— O, amar mie! Că eu am făcut cât mi-a fost puterea spre a-ți fi în toate chipurile pre plac, luminăția ta, și iaste inimii durere și căință că fără izbândă m-am ales, dară nu sunt decât o biată jupâniță neștiutoare, și nime nu mi-a dat învățătură, din leagăn nebotezată fiind în acele adânci ape ale înțelepciunii carele miruiesc ca pre regi pre cei ce se împărtășesc dintru această sfântă și aleasă taină, învrednicindu-i cu o lumină orbitoare, ce ia ochii minții la bieții muritori, care, fără de această blagoslovenie și știindu-se neștiutori, cugetă la celălalt soi de nevoi și necazuri, care se arată ochilor miloși în veșmintele ponosite și zdrențuite ale săracilor, acoperiți cu cenușa durerii; și astfel când asemenea oameni iau veste, în întunecimea minții lor, de cuvinte daurite, desprinse din marea taină a luminii, ca spre pildă "o șterg", "închid dugheana", "fac relâche", "trag cortina" – numai din mila lui Dumnezeu nu plesnesc de pizmă față de cugetul carele înțelege și față de gura carea grăiește asemenea cuvinte frumoase fără seamăn și mai alese decât toate și mai dulci urechii decât limbii miera, iară dacă ele zăhăiesc și încâlcesc biete și slabele noastre minți, să știi că adevărat iaste, luminăția ta, și nu iaste într-alt chip, ci numai că mințile neluminate nu au puterea a le înțelege tâlcul, iară dacă ai prepune această mărginire a minții, ai vedea că neînțelegerea nu iaste prefăcătorie, ci adevărată și nefățarnică iaste, adevărind că aceasta semn de slăvi iaste față de luminăția ta, carele ne ești lumină și sfeșnic – chiar dacă nu ne ajungem în cuvinte – și că nu se cuvine a crede altmintrelea – ci să știi că precât mi-iaste puterea, pre atât cat a ieși dintru întuneric, dară nu iaste cum vrea omul, că ce vrea nu are puterea, nu are vrerea; și încă cum a vrut n-a putut, iară cum va putea nu va vrea – că vai de acela care nădăjduiește spre ceea ce nu poate, ca și acela care se reazimă de umbră și când gândește că s-a ridicat se prăvale jos – că cine se suie se pogoară și cine se smerește se înalță – așa că iartă-mi greșeala cea fără de voie, luminate doamne, și dau crezare bunătății și milosârdiei tale într-o iertarea mea, bunul meu stăpân și prea iubitul meu domn.

Nu reușii să înțeleg totul – adică toate amănuntele – dar înțelesei miezul. Și asta era îndeajuns ca să mă simt rușinat. Biata copilă! Nu era frumos din partea mea să întrebuițez un vocabular tehnic din secolul al

XIX-lea față de o copilă naivă din secolul al VI-lea, și apoi să mă răstesc la ea pentru că nu-l înțelege, mai ales că fata își dădea toată silința. Nu era vina ei, dacă nu putea înțelege. Îi prezentai deci scuzele mele. Apoi ne plimbaram împreună spre peșterile pustnicilor, stând de vorbă și simțindu-ne mai buni prieteni ca oricând.

Încetul cu încetul, începui să resimt un respect misterios și impresionant pentru această fată. Când își dădea drumul la morișcă, pornind cu una din nesfârșitele ei fraze, se năștea în mine simțământul că mă găsesc în înfiorătoarea prezență a Mumii Limbii Germane. Eram uneori atât de impresionat, când îmi servea câte una din frazele ei, că – fără să vreau – luam o poziție plină de respect și venerație și mă descopeream; iar dacă vorbele ei ar fi fost apă, desigur că m-aș fi înecat în ele. Avea același fel de a vorbi ca și nemții; orice avea de spus – fie o simplă remarcă, fie o predică, fie o enciclopedie, fie istoria unui război – trebuia să spună într-o singură frază, că de nu, ar fi murit pe loc. Când un neamț se azvârle în oceanul unei fraze, nu-l mai vezi până ce nu iese pe malul celălalt, cu verbul în gură.

Rătăcirăm de la pustnic la pustnic, toată amiaza. Sihastrii aceștia alcătuiau o menajerie foarte ciudată. Îndeletnicirea de căpetenie părea să le fie întrecerea în murdărie și numărul păduchilor. Felul de a fi și purtarea lor erau ultima expresie a orgoliului. Mândria unuia din anahoreții ăia era să se tăvălească în pielea goală prin noroi și să se lase pișcat și bășicat de insecte, fără să le gonească. Alt schivnic stătea rezemat de o stâncă ziua întreagă, rugându-se în văzul cetelor de pelerini care căscau gura plini de admirație. Un altul umbla în patru labe, tot despuiat; altul căra după el, câte e anul de lung, câte patruzeci de kilograme de fierărie; altul nu dormea niciodată culcat, ci sta în picioare, prin tufișuri spinoase și sforăia în văzul pelerinilor. Văzurăm o femeie cu părul alb, complet despuiată, care purta cu mândrie un strat de murdărie, din creștet până în tălpi, ca o dovadă că vreme de patruzeci și șapte de ani avusese o sfântă teamă de apă. Cetele de pelerini își holbau ochii la fiecare din aceste curioase specimene și admirau pline de evlavie și invidie sfințenia neprihănită a pustnicilor – această răsplată a cerului pentru cucernicele lor austerități.

Curând, ajunserăm la una din vedetele panoramei. Era o mare celebritate. Faima i se răspândise prin întreaga creștinătate, iar oamenii cei mai nobili și cei mai renumiți veneau de prin toate colțurile lumii spre a-i arăta respectul și venerația. Panorama lui se afla în partea cea mai largă a văii, căci numai această întindere vastă putea cuprinde puhoaiile de spectatori.

Sălașul îi era o coloană înaltă de vreo șaiszeci de picioare, având în vârf o mare platformă. Făcea mereu ceea ce făcuse de douăzeci de ani încoace, adică își apleca trunchiul înainte și și-l îndoia până la picioare, repede și fără întrerupere. Era felul său de a se ruga; astea erau mătâniile lui. Îl cronometrai după ceasul meu: făcea o mie două sute patruzeci și patru de plecăriuni în douăzeci și patru de minute și patruzeci și șase de secunde. Păcat de toată cheltuiala asta de energie, care reprezenta una din mișcările cele mai folositoare în mecanică – anume mișcarea pedalei; îmi făcui o notiță, cu intenția de a-i aplica într-o bună zi un sistem de corzi elastice, pentru a pune în funcțiune o mașină de cusut. Mai târziu, îmi pusei planul acesta în aplicare și reușii să obțin, timp de cinci ani, un bun ajutor din partea lui. Într-adevăr, în acest timp, pustnicul a produs optsprezece mii de cămăși de prima calitate, adică peste zece pe zi. Îl



obligam să lucreze și duminicile, căci tot își făcea el mătăniile și duminica, și ar fi fost păcat să se irosească atâta energie. Cămășile nu mă costau decât ceea ce dădeam pentru cumpărarea materialului, i-l furnizam chiar eu, căci n-ar fi fost drept să-l pun la cheltuială. Vindeam cămășile cu un dolar și jumătate bucata, ceea ce reprezenta prețul a cincizeci de vaci sau al unui cal de curse pur-sânge în țara lui Arthur. Erau considerate drept pavăza cea mai perfectă împotriva păcatului și li se făcea reclamă peste tot, cu ajutorul cavalerilor mei, care umblau mereu cu oale pline cu vopsele și cu un tapet de tablă. Așa se face că în toată Anglia nu mai găseai stâncă sau un calcan de casă, pe care să nu citești de la o milă distanță:

*Cumpărați cămășile "Stâlpnicul", furnizorul curții regale,  
singurele cămăși garantate.  
Numai "Stâlpnicul". Marca depusă.*

Era o afacere atât de rentabilă, încât nu mai știai ce să faci cu banii. Afacerea prosperând, scosesem pe piață o serie de mărfuri destinate regilor și un veșmânt delicios pentru ducese și de-alde astea, cu volănașe la decolteu, cu plătea garnisită cu o broderie de mână, prinsă într-o parte cu o buclă și împodobită în față cu dantelă. Era o minune, nu alta.

Dar, după un timp, băgai de seamă că forța motrice începuse să stea într-un picior și astfel descoperii că se întâmplase ceva la celălalt picior. Depozitai deci marfa și lichidai afacerea, asociindu-mă cu sir Borș de Caniș și cu câțiva prieteni de ai lui. Peste un an întreprinderea încetă de a mai funcționa, căci bunul sfânt se retrase la pensie. Era o pensie bine meritată. Asta o pot spune chiar eu.

Când l-am văzut, însă, pentru prima oară, se afla într-un hal care nu se poate descrie aici. Puteți citi despre el în *Viețile sfinților*.

## CAPITOLUL XXIII

### *Repararea fântânii*

Sîmbată pe la prânz, am dat o raită pe la fântână, ca să văd cum merge treaba. Merlin mai aprindea tot felul de pulberi ce înălțau nori de fum, agitându-și labele în aer, boscorodind și mormăind de mama focului, după cum îi era obiceiul. Dar bietul de el arăta tare amărât, căci de bună seamă nu reușise să dea la iveală nici măcar o singură picătură de apă. În cele din urmă, îi zisei:

— Cum merge treaba, fârtate?

— Ehei! Mai am încă de furcă cu proboluirea celui mai cumplit farmec dintru toate cele pe care le cunosc craii științelor oculte din Răsărit! Dacă nice așa nu i-oi de de rost, atunci nime nu va izbândi. Dară până la istov, rogu-te, dă-mi pace.

De data aceasta, el stârni un nor de fum ce întunecă tot ținutul și care cu siguranță că a fost tare neplăcut pentru schimnici, deoarece vântul bătea tocmai într-acolo și îl învârteja în preajma peșterilor, în valuri împâclite. Pâclișatul de Merlin revărsa șiroaie de palavre, sperând că așa o va brodi și, totodată, își sucea și răsucea trupul, vânturându-și brațele în aer, în cel mai nemaipomenit fel. Dar, după vreo douăzeci de minute, căzu

în bot, gâfâind și aproape sleit de puteri. Tocmai atunci se arătară starețul și câteva sute de călugări și călugărițe, iar în urma lor puzderie de pelerini și holde de copii din flori, atrași cu toții de miraculoasa fumăraie, și care de care mai tulburat. Nerăbdător, starețul se interesă de rezultat, iar Merlin se apucă să-i spună:

— Dacă truda unui muritor ar putea desface vraja care legat-a aceste ape, atunci s-ar fi împlinit minunea. Dară această hărăzeală nu mi-a fost dată. Amu, din care pricină știu. De ce ți-e teamă nu scapi, căci am dat preste un adevăr de neclintit. Tîlcul neizbânzii purcede din aceea că cel mai puternic dintre duhurile cunoscute de către vracii Răsăritului și al cărui nume nime nu-l poate rosti, fără ca să moară – și-a pogorât vraja asupra izvorului acesta. Nice n-a venit pre lume pământeianul carele ar pătrunde taina acestei vrăji – și nice nu va veni! – iară fără de cunoașterea ei, nime nu o poate dezlega, că-i ca o poartă fără cheie. Apa aceasta nu va mai curge în vecii vecilor, sfînțite stareț. Cât despre mine, făcut-am tot ce îmi stă în putință unui biet muritor. De aceea, îndură-te și lasă-mă să plec.

Cum era de așteptat, toate acestea îl mâhniră adânc pe stareț, care cu o față stastisită și deznădăjduită se întoarse spre mine și mă întrebă:

— L-ai auzit? Grăit-a adevărul?

— În parte, da.

— Nu în totul, va să zică, nu în totul! Și ce iaste adevărat din tot ce zis-a el?

— Că duhul acela cu nume rusc a fermecat izvorul.

— Căile ascunse ale domnului! Atunci suntem pierduți!

— Se prea poate.

— Cum, mai putem ieși la liman? Mai iaste vreo nădejde?

— Se prea poate.

— Va să zică luminăția ta socoate că atunci când el zis-a că nime nu are puterea de a dezlega făcătura...

— Și ce-i dacă a zis? Asta nu înseamnă că-i numaidecât adevărat.

Există condiții în care dezlegarea farmecelor poate avea oarecare șanse de reușită. Ei, da, o șansă oarecare, mică și neînsemnată.

— Și au care sunt aceste "condiții"?

— Condițiile nu-s grele deloc. Doar atât: doresc ca izvorul și împrejurimile lui, pe întindere de-o jumătate de milă, să rămână pe seama mea, începând de azi de la apusul soarelui și până ce voi dezlega făcătura – și ca nimănui să nu i se îngăduie să străbată locul, fără de voia mea.

— Numai atât?

— Da!

— Și nu îți iaste spaimă a încerca?

— Cătuși de puțin. Desigur, s-ar putea să nu fac nici o scofală, dar s-ar putea și să reușesc. Fiecare are dreptul să încerce, că încercarea moarte n-are, și eu am chef să încerc. Dacă, bineînțeles, mi se respectă condițiile...

— Păzite vor fi cu strășnicie și întru totul, acestea și altele așijderea. Voi da poruncile cuvenite, luminăția ta.

— Stați! zise Merlin, cu un surâs schimonosit. Luați aminte că acela care va dezlega făcătura se cade să știe numele duhului cu pricina.

— Așa e! Și eu îl știu!

— Și mai luați aminte că a-l ști încă nu-i totul! Se cade a-l rosti! Ha, ha! Vă dați sama?

— Vezi bine că-mi dau seama.

— Cum? Îți dai sama? Dară atunci căpiat-ai, dacă ești gata a-l rosti și

a muri!

— Să-l rostesc? Vezi bine că-l voi rosti. L-aș rosti chiar dacă ar fi pe limba welșilor!

— Atunci pierit ești și eu aiciș plec a merge spre a vesti pre craiul Arthur.

— Bine faci. Ia-ți bocceaia și șterge-o. Dumitale, John W. Merlin, nu-ți rămâne altceva de făcut decât să te cari acasă și să te apuci să legi și să dezlegi ploile.

Îl picnisem bine de tot și îi cam închisei gura, căci se făcuse de răs în tot regatul cu prezicerile lui asupra vremii. Când se apuca să vestească cele mai primejdioase semne de furtună, pe toată coasta era o vreme afurisit de liniștită, iar când proceea vreme frumoasă, ploua cu găleata. Îl țineam înadins la serviciul meteorologic, ca să-i sap reputația. Totuși, lovitura ce i-am dat-o l-a ars până în rărunchi și, în loc de a pleca acasă spre a raporta moartea mea, declară că rămâne pe loc ca să se bucure de ea.

Pe seară, sosiră și cei doi experți ai mei, rupți de oboseală, căci goniseră întins tot drumul. Veniră cu catării bine împovărați, aducând toate cele de trebuință – unelte, pompă, țevărie, combustibil grecesc, de acela care arde sub apă, un maldăr de rachete, artificii romane, gătejuri ce se aprind și dau culori diferite, aparate electrice și o sumedenie de alte marafeturi – așadar tot ceea ce era necesar pentru cel mai strașnic miracol. Ei își luară cina, traseră un pui de somn și pe la miezul nopții ne pomenirăm într-o singurătate atât de pustie și deplină, încât întrecea cu mult condițiile puse de mine. Luarăm în stăpânire izvorul și împrejurimile lui. Băieții mei se dovediră experți în tot felul de îndeletniciri, de la pietruirea unui izvor până la construirea de aparate matematice. Cu un ceas înainte de răsăritul soarelui, crăpătura pe unde se irosea apa era reparată, ca la carte, și acum apa începea să se ridice iar. După aceasta, depozitarăm focurile de artificii în capelă, încuiarăm ușa și ne duserăm acasă la culcare.

Înainte de terminarea liturghiei de la amiază, furăm din nou la izvor, căci mai erau încă multe de făcut și eu eram hotărât să dau la iveală minunea înainte de miezul nopții – și asta din motive comerciale. Într-adevăr, dacă o minune săvârșită în cursul săptămânii aduce destule parale bisericii, apoi înzecită este valoarea unei minuni întâmplată într-o zi de duminică. În curs de nouă ore, apa se ridică la nivelu-i obișnuit, adică la o înălțime de douăzeci și trei de picioare, față de vârful dâmbului. Așezarăm o mică pompă de fier – una din primele care au fost turnate în fabrica mea din preajma capitalei – găurirăm rezervorul de piatră, aflat lângă peretele exterior al camerei de scurgere și introduserăm o bucată de țeava destul de lungă pentru a ajunge până la intrarea capelei și a o trece pe sub pragul ei. De acolo, țâșnirea apei putea fi văzută hăt și bine de toată suflarea de pe două mii de pogoane. Doream ca, la momentul oportun, toată această suflare să fie de față pe întinsul câmpiei, privind înspre dâmbul cel sfânt.

Luarăm apoi un butoi gol și îl cățărarăm pe acoperișul neted al capelei, fixându-l cum trebuie; turnarăm într-însul praf de pușcă, umplându-l până aproape de gură; apoi băgarăm în butoi cât mai multe artificii și rachete, de toate soiurile, alcătuind – vă asigur – un snop zdravăn și impunător. Vârâram în această pulberărie și firele unei baterii electrice de buzunar și așezarăm tot magazinul nostru de foc grecesc la fiecare din

colțurile acoperișului – artificii albastre la un colț, verzi la altul, roșii la celălalt și, în fine, purpurii la ultimul, legându-le cu fire electrice.

La o distanță cam de două sute de yarzi de acolo, în mijlocul câmpiei, făcurăm un țarc cu țăruși, înalți de patru picioare, și îl acoperirăm cu scânduri, înjghebând astfel o platformă. O acoperirăm cu niște covoare strașnice, împrumutate anume, și așezarăm deasupra tronul starețului. De! Ce să-i faci! Când ți-ai pus în gând să săvârșești o minune în fața unui norod neștiutor, nu trebuie să neglijezi nici cel mai mic amănunt, căci îi știi importanța. Trebuie să faci cât mai impresionantă în ochii mulțimilor toată recuzita. În ce-l privea pe oaspetele de onoare, el trebuia să se simtă cât mai în largul lui. Numai după ce ai pus la punct toate acestea, poți zburda în voie și pornești să-ți valorifici efectele până la capăt. Eu știu bine valoarea acestor lucruri, căci cunosc firea omului. Un miracol cere cât mai multe farafastâcuri. Într-adevăr, costă multă zbănțuială și trudă, și câteodată multe parale, dar până la urmă vezi că face. Ei, bine, ca să continui povestea, noi am adus firele până la temelia capelei și apoi le-am tras până la platformă, ascunzând sub ea bateriile electrice. De asemenea, am mai făcut și o împrejmuire de frânghie, pe o distanță de o sută de picioare pătrate, pentru a nu lăsa gloatele să dea buzna prea aproape, și cu asta ne-am încheiat lucrările. Planul meu era ca accesul publicului să înceapă la ora zece treizeci, iar reprezentăția fix la unsprezece și douăzeci și cinci de minute. M-am gândit să pun și taxă de intrare, dar mi-am dat seama că nu-i cazul. Le-am spus băieților să fie la capelă încă de la zece, înainte ca cineva să poată da târcoale pe acolo. Le-am spus să fie pregătiți ca să manevreze pompele la momentul potrivit și totul să meargă strună. Apoi, ne-am dus cu toții la cină.

Vestea pacostei de la izvor se lățise hăt departe, în vremea aceasta, iar în cursul ultimelor două-trei zile puhoiaie de oameni se revărsaseră mereu în vale. La poalele văii se înjghebase o adevărată tabără, așa că eram siguri că vom avea public berechet. Numai de asta nu ne temeam! De cu seară, o seamă de crainici roiră prin toate părțile, vestind cele încercate de mine și făcând să bată inimile tuturor, de parcă ar fi fost cuprinși de friguri. Crainicii informară pe oameni că starețul și suita sa vor veni cu mare pompă și se vor așeza pe platformă la zece treizeci. Până la această oră întregul ținut se afla sub ordinele mele și nimeni nu trebuia să calce pe acolo. După aceea, clopotele vor înceta să mai bată și semnul acesta va însemna că norodul poate da buzna și ocupa toate locurile libere.

Mă găseam pe platformă, gata să fac onorurile, când zării mareața procesiune în frunte cu starețul, dar ea nu se putu desluși mai bine decât când se apropie de îngrădirea de frânghie, căci era o noapte întunecoasă, fără stele, iar torțele nu erau îngăduite. Împreună cu cinul călugăresc, veni și Merlin, care ocupă un loc în față, pe platformă, dovedind măcar o dată că s-a putut ține de cuvânt. Norodul ce se îmbulzea la marginea zonei interzise nu-l puteai vedea, dar fiți siguri că se strânsese potop de lume, nu alta. În clipa în care clopotele încetară să mai bată, mulțimile, până atunci înghesuite, rupseră rândurile și se năpustiră ca niște uriașe talazuri negricioase, inundând tot ținutul timp de o jumătate de ceas, apoi încremeniră locului. Era atâta lume înghesuită, încât n-ai fi putut arunca nici un ac, pe o distanță de mile și mile.

Timp de vreo douăzeci de minute, lumea trăi frigurile începerii spectacolului, emoția solemnă a ridicării cortinii, fapt pe care mă bizuiam pentru un efect cât mai puternic.

Este știut că e bine să lași totdeauna publicul să fiarbă de nerăbdare. În sfârșit, se auzi, în tăcerea ceea mormântală, o nobilă cântare latinească – un cor bărbătesc – și mărețele valuri ale melodiei se înălțară și ropotiră în noapte. Și asta era tot opera mea, și ea s-a dovedit a fi una dintre cele mai strașnice născociri. Când s-a sfârșit cântarea, m-am ridicat și înălțându-mi brațele spre cer, timp de două minute, având grijă să-mi țin și capul în sus – fapt care impune totdeauna o tăcere sepulcrală – m-am apucat să rostesc încetisor o seamă de cuvinte aiurea, dar cu un fel de smerenie, înfiorătoare, care făcu pe sute de oameni să tremure, iar pe multe femei să leșine:

"Ronftantinopolitanifchebubelfachpfeifenmachergefellschaft".

Tocmai când bolboroseam pociturile astea de vorbe, făcui contactul cu unul dintre firele electrice și toată puzderia de lume, învăluită în întuneric, apăru deodată într-o înspăimântătoare lumină albăstrie! Efectul a fost covârșitor! Mulți oameni dădură țipete, femeile își zgârciră trupurile și o apucară care încotro, plutoanele de copii din flori leșinară cu sutele. Starețul și călugării se închinară la repezeală și pe buze le fluturau rugăciuni de oameni la ananghie. Merlin nu-și pierdu cumpătul, dar era sastisit rău de tot. Niciodată nu mai văzuse așa ceva. Era momentul ca să intensific efectele! Cu brațele ridicate, am început să mormăi următoarele cuvinte – ca și cum aș fi fost în agonie:

"Nihiliftendhnamittheaterfaftchenfprenungsattentatsverfuchungen!"

și – țuști! – dădui drumul la artificiiile cele roșii! Să fi auzit atlanticul acela de lume, tânguindu-se, bocindu-se și răcnind când iadul roșu se alătură celui albăstriu. Peste alte șaiszeci de secunde, strigai:

"Transvaltruppentropentrndnsporttrampeltiertreibertrauungstranentragodie!"

și luminai artificiiile cele verzi. De data aceasta, așteptând doar patruzeci de secunde, îmi ridicai iarăși brațele la cer și-i trăsnii cu următoarele silabe pustiitoare din cuvântul cuvintelor:

"Mettamufelmannenmaffenmenfrhenmordermohrenmuttermarmornumentenmacher!".

și-pac! – dădui drumul luminii purpurii! Și iaca așa, să vezi și să nu crezi: patru vulcani, nu alta, în erupție, vărsând nori de fum și scânteii în văzduh – artificii roșii, albăstirii, verzui și purpurii răspândindu-se de-a valma și alcătuind o orbitoare nămiaza, plină de curcubee, până în cele mai îndepărtate unghere ale văii. În depărtare, se putea zări acum pustnicul din vârful stâlpului, stând încremenit pe-un fundal de cer, uitând să-și mai facă mătaniile pentru prima dată în douăzeci de ani. Știind că băieții se aflau la pompă, gata s-o pună în funcțiune, îi zisei starețului: — A sosit clipa cea mare, sfințite părinte. Sunt gata să rostesc numele acela de spaimă și să poruncesc dezlegarea vrăjii. Să te ții tare! Sprijină-te de ceva! Apoi, strigai către norod: Atenție! Peste câteva clipe, vraja va fi

dezlegată! Dacă nici eu nu voi izbuti, atunci să știți că nici unui muritor nu-i este dat să sfarme făcătura. Dacă voi izbuti, o să aflați cu toții, căci toți veți vedea izvorul sfânt țâșnind din belșug, chiar în ușa capelei!

Făcui o pauză, pentru a da timp celor care m-au auzit să răspândească declarația mea și celor care nu m-au putut auzi, ducând-o până în cele mai depărtate rânduri. Apoi, făcui o demonstrație de poze și gesticulații suplimentare, zbierând:

— la aminte! Îți poruncesc – ție, duh necurat, care ai pus stăpânire pe fântâna cea sfântă, să verși chiar acum în ceruri toate focurile drăcești ce au mai rămas în tine, să dezlegi vraja și să te cari în hăul hăurilor, rămânând acolo legat vreme de-o mie de ani. Îți dau această poruncă, rostind numele-ți de spaimă: BGWJJILUGKKK!

Apoi, am făcut contactul cu butoiul plin de rachete și artificii și, ca dintr-o fântână țâșnitoare, se revărsară în înaltul cerului sulite de foc, sfârâind și gonind și apoi fărâmițându-se în puzderie de nestemate sclipitoare! Mulțimea înghesită izbucni – ca într-un singur glas – într-un asurzitor geamăt de groază, care apoi se prefăcu în nebunești osanale de bucurie, când oamenii văzură cu ochii lor, într-o lumină uluitoare, apa cea desferecată curgând iarăși. Bătrânul stareț nu fu în stare să scoată nici o vorbă, din pricina lacrimilor și nodurilor ce i se puseră în gât, și, așa amuțit cum era, mă strânse în brațe și mă terciui cu îmbrățișările. Așa era mai grăitor decât cu vorba, dar era mai greu să scapi de urmările îmbrățișărilor, într-o țară în care toți doctorii și vracii nu făceau nici o para chioară.

Păcat că n-ați văzut spuza aceea de oameni repezindu-se la apă și sărutând-o; sărutând-o, dezmiardând-o, giugiulind-o și vorbind cu ea, de parcă ar fi fost o făptură vie, întâmpinându-i reîntoarcerea cu vorbe dulci, pe care de obicei le spuneau celor dragi și purtându-se, ca și cum li s-ar fi întors acasă un prieten plecat de mult și pe care îl socotiseră pierdut. Zău că era înduioșător să vezi așa ceva și într-adevăr mi-a crescut stima pentru ei, ceea ce n-aș fi bănuț mai înainte.

Pe Merlin l-am trimis acasă cu targa. Leșinase, prăbușindu-se ca un bolovan, când rostisem numele acela înfricoșător și nu-și mai venise în fire. Nu mai auzise niciodată numele acela – cum nu-l auzisem nici eu – dar lui i se păruse cel autentic. Orice amestecătură de vorbe fără șir i s-ar fi părut de altfel o formulă autentică, iar mai târziu mi-a mărturisit că nici mama duhului acela necurat nu i-ar fi putut rosti numele mai bine decât mine. Nici în ruptul capului nu se putea dumeri, cum de-am supraviețuit după toate acestea, iar eu avui de grijă să nu-l lămuiesc. Numai un vrăjitor ageamiu ar fi dat în vileag o taină așa de mare. Bietul Merlin s-a căznit timp de trei luni cu tot felul de farmece, străduindu-se să descopere profunda șmecherie de a rosti acel nume, fără să-ți pierzi viața. Dar până la urmă tot n-a reușit.

Când am luat-o spre capelă, mulțimea se descoperi și se dădu în lături, plină de respect, socotindu-mă un soi de ființă superioară, ceea ce și eram de fapt. Îmi dădeam seama că așa e. Am format o echipă de noapte dintre călugări și i-am învățat taina pompei, punându-i la lucru, căci era vădit că o bună parte din cei prezenți vor sta de veghe la izvor toată noaptea, așa că trebuiau serviți cum se cuvine. Pentru călugării din echipă, pompa însăși constituia un miracol și ei nu încetau să se minuneze și totodată să admire uluitoarea-i eficacitate.

Fusese, într-adevăr, o noapte măreață, o noapte de pomină. Se

petrecuseră fapte de neuitat. Cu greu putui adormi din pricina tărbăboiului celor care proslăveau minunea mea.

## CAPITOLUL XXIV

### *Vrăjitorul rival*

Prestigiul meu în Valea Sfințeniei ajunsese acum de pomină. Era cazul ca să-l folosesc la ceva rentabil. Mi s-a năzărit ideea asta în dimineața următoare, când am văzut venind călare pe unul dintre cavalerii mei, din branșa săpunului. Așa cum arăta istoria, călugării de pe meleagurile acelea dovediseră cu două veacuri mai înainte gusturi cam prea lumești, manifestându-și dorința de a se spăla. Poate că o rămășiță din această încălcare a canoanelor mai stăruia încă, așa că îmi veni ideea să pun la încercare pe unul din frați:

— Nu ai chef să faci o baie?

Gândul acesta îl înfiora – căci se temea să nu pună în primejdie izvorul, așa că-mi răspunse, plin de simțire:

— Nu se cade să cereți una ca asta unui biet trup, carele n-a avut parte din copilărie de o înviorare atât de blagoslovită. Dar-ar Dumnezeu să mă văd spălat și curat, dacă voința lui iaste, dară nu ți se cade, luminate stăpâne, a mă duce în ispită cu lucruri carele oprite sunt.

Apoi, scoase un oftat atât de jalnic încât mi-am zis că trebuie să i se ia măcar un strat din terenul de locuințe ce i se așezase pe corp. Asta chiar dacă ar fi trebuit să-mi pun în joc toată influența și să sparg banca. Așa se face că m-am dus la stareț și i-am cerut o dezlegare pentru acest frate. Starețul se înfiora, nu alta, și-l apucă tremurul. Nu pretind că i se puteau vedea fiorii și tremurul decât dacă cineva s-ar fi apucat să-l răzăluiască, pentru a da jos, jegul de pe el, iar mie nici prin gând nu-mi trecea – dar cum-necum, mi-am dat seama că așa era și că sub pojghița de jeg, groasă cât scoarța unei cărți, el se cutremura și dârdâia.

— Vai, fătul meu, cere-mi orice-i pofta inimii tale și dăruit îți va fi cu o inimă mulțumitoare, numai aceasta nu, vai de mine și de mine! Au ți-e vrerea să ne piară iarăși izvorul cel blagoslovit?

— Nu, părinte stareț, n-o să piară! Am eu o știință tainică, ce mă învață că greșită a fost părerea de odinioară că anume din pricina băii a pierit izvorul. Pe când îi vorbeam, am observat cum pe chipul bătrânului mijea un vajnic interes. Știința pe care o am îmi arată că baia n-a avut nici o vină în pacostea aceea, care a fost pricinuită de un păcat de alt soi.

— Cuvinte de nădejde grăiești și se cuvine să le lăudăm, dacă sunt adevărate!

— Fii sigur că-s adevărate. Îngăduie-mi, cuvioase părinte, să reclădesc baia. Îngăduie-mi și te asigur că izvorul va curge în veacul veacului.

— Întărește-ți cuvântul! Vei păstra neclintită făgăduința? Leagă-te cu jurământ!

— Îți jur că așa va fi.

— Atunci cea dintâi baie mie mi se cade! Întocmește cele de trebuință. Nu mai adăsta, nu mai adăsta, ci fără zăbavă dă-i zor!

M-am apucat îndată de lucru, împreună cu băieții. Ruinele băii cele vechi nu dispăruseră, ci se aflau în subsolul mănăstirii, și nu lipsea nici o piatră. Ruinele fuseseră lăsate astfel în decursul atâtor vieți omenești și

toți se feriseră de ele cu o evlavioasă teamă, ca de niște lucruri afurisite. În două zile, am isprăvit totul și am adus apă. Făcusem un bazin larg cu apă curată și limpede, în care se putea înota. Și era, mă rog, apă curgătoare, care venea și ieșea prin vechile țevi. Bătrânul stareț s-a ținut de cuvânt și a fost primul care a făcut proba. S-a coborât în bazin, negru și șovăielnic, lăsând pe margini întreaga obște neagră, pradă tulburării și îngrijorării, cuprinsă de tot felul de presimțiri, și s-a întors alb și vesel. Partida a fost câștigată și un nou triumf trecut pe răbojul meu.

Campania făcută în Valea Sfințeniei a fost rodnică și eu eram tare mulțumit și gata s-o iau din loc, dacă n-aș fi avut parte de-o dezamăgire. Am căpătat o răceală zdravănă, care mi-a zgândărit un reumatism ascuns. Firește, reumatismul m-a pocnit în locul cel mai slab, cuibărimdu-se acolo. Era tocmai locul în care starețul mă apuca cu brațele lui și mă chifligea, ori de câte ori îi venea pofta să-și arate recunoștința față de mine cu o îmbrățișare.

Când, în cele din urmă, scăpai de acolo, eram o umbră. Dar fiecare se dovedi plin de atenții și bunătate, readucând vieții mele voia bună de mai înainte. Țsta era cel mai bun leac pentru a asigura cât mai repede unui convalescent sănătatea și vloga și nu-i de mirare că mă refăcui într-un timp destul de scurt.

Sandy se obosise de atâtea îngrijiri, așa că m-am hotărât s-o șterg și să vântur singur lumea, lăsând-o la mânăstire ca să se odihnească. Planul meu era ca să mă travestesc într-un țaran liber și să cutreier pe jos țara, o săptămână sau două. În felul acesta, aș fi avut prilejul să mănânc și să mă adăpostesc la cetățenii liberi din clasa cea mai de jos și mai săracă și să trăiesc la fel ca dânșii. Nici că exista o cale mai bună ca să mă lămuresc pe deplin în privința traiului lor zilnic și a felului în care legile le înrăureau viețuirea. Dacă m-aș fi dus printre ei ca un gentleman, aș fi fost întâmpinat cu sfială și convenții, fiind ținut departe de adevăratele lor bucurii și necazuri și necunoscând decât pojghița lucrurilor.

Într-o bună dimineață, ieșisem la plimbare ca să-mi fac mușchi pentru călătoria plănută și tocmai urcasem creasta care mărginea capătul nordic al văii, când dădui, deodată, peste o deschizătură făcută de mâna omului, în fața unei prăpăstii nu prea adânci. După felul cum era așezată, mi-am dat seama că este sihăstria aceea care-mi fusese adeseori arătată de la depărtare. Mi se spusese că acolo este cuibul unui schimnic foarte faimos din pricina murdăriei și austerității sale. Auzisem că, nu de mult, i se oferise o situație strașnică în marea Sahară, acolo unde leii și muștele nisipurilor fac viața unui pustnic deosebit de atrăgătoare și anevoioasă și că el plecase în Africa spre a o lua în primire, așa că mi-a dat prin gând să intru acolo și să văd cum se potrivea atmosfera acestui bârlog cu faima răspândită.

Mare mi-a fost mirarea! Sălașul era măturat de curând și curățat. Apoi, încă o surpriză: din fundul întunecos al grotei se auzea clinchetul unui clopoțel și după aceea următorul apel:

— *Alo! Centrala! Acolo Camelot?* Amu sus inimile, bucura-ți-vă și nu tăceți a spune minunea carea degrab' s-a pogorât și s-a lătit până în cele mai la neîndemână locuri – iacâtelea aici vă șade în față luminăția sa Șeful și hărăzit vă iaște cu urechile voastre a-l auzi pre el!

Ce răsturnare totală a lucrurilor însemna faptul acesta! Ce amestecătură de ciudățenii și suchețenii! Cetalmeș-balmeș nemaiauzit de lucruri care se bat cap în cap! Sălașul falselor minuni devenea acum



sălașul unei adevărate minuni, iar bârlogul unui sihastru medieval se prefăcea într-o centrală telefonică.

Telefonistul se ivi la lumină și recunoscu într-însul pe unul dintre băieții mei. Îi zisei:

— De când a fost pusă în funcțiune centrala asta, Ulfius?

— De astă-noapte, la miezul nopții, luminate Șef, nu vă fie cu bănat! Zărit-am multe luminițe în valea aceasta și am chibzuit că se cuvine a statornici și aici o centrală, căci unde iaste nevoie de atâtea luminiți înșamnă că iaste un târg mai așezat.

— Ai dreptate. Nu-i chiar un târg în toată legea, dar tot i-un vad bun! Știi unde te afli?

— N-am avut răgaz să cercetez. Fărtații mei purces-au mai departe la treburile lor și, lăsându-mă pre mine a isprăvi, m-am dat hodinei, urmând să iau veste când mă voi trezi și să dau sama de numele locului la Camelot, spre a fi trecut pe răboj.

— Ei, bine, asta-i Valea Sfințeniei!

N-a fost deloc impresionat, vreau să spun că nu a rămas cu gura căscată, când a auzit numele – și asta în ciuda așteptărilor mele. S-a mulțumit doar să-mi zică:

— Voi da de veste la Camelot.

— Dar bine, omule, toate ținuturile acestea vuiesc de minunile care s-au săvârșit aici! N-ai auzit nimic?

— Ehei! Ați uitat că noi am purces noaptea și ne-am ferit a grăi cu careva? Noi nu am luat veste de la nime, fără doar de la Camelot, băgând sama numai la ceea ce se grăia prin telefon.

— Dar bine, cei de acolo știu cu toții ce s-a petrecut aici. Nu ți-au spus nimic despre marea minune a reparării izvorului sfânt?

— Ehehei! De asta-i vorba? Dară atuncea numele văii aceștia nu se potrivește cu numele aceleia, nice că se poate mai mare deose...

— Atunci, care-i numele ei?

— Valea Afuriseniei!

— Aha, pricep! Afurisit telefon! I-un ucigă-l toaca și tămâia, când e vorba să-ți transmită sunete similare, prefăcându-le în minuni de încâlceală și bâiguială față de înțelesul lor. Nu știu dacă mă pricepi, dar nu contează! Acum știi numele locului acesta. Cheamă, te rog Camelotul.

El se execută și îl chemă pe Clarence. Ce bucurie pe mine să aud iarăși glasul băiatului! Mă simțeam ca și cum aș fi fost acasă. După ce-am schimbat cuvinte pline de afecțiune și l-am încunoștințat despre boala mea din urmă, i-am zis:

— Ce mai nou?

— În însăși clipa aceasta, regele, regina și o samă de curteni purced către valea domniei tale, spre a se închina apei pe care ai adus-o iarăși, spre a se curăța de păcate și spre a vedea, cu ochii lor, lăcașul unde duhul Satanei stârnit-a pălăile iadului, ridicându-le până la ceruri. Dacă m-ai asculta cu băgare de samă, m-ai auzi cum îți fac cu ochiul și așijderea m-ai putea auzi cum îmi înflorește zâmbetul, căci eu sunt acela care a făcut alegerea flăcărilor din pulberăria de aici și le-am trimis la porunca luminăției tale.

— Regele cunoaște drumul până aici?

— Regele? Habar nu are și se prea poate să n-aibă habar nice de celelalte drumuri ale daturilor sale, dară cetașii care ți-au ajutat la facerea minunilor îi vor fi călăuze și vor conduce alaiul, statornicind și locurile unde

să fie masul la nămiezi și peste noapte.

— Atunci, când vor ajunge aici?

— Pe la chindii sau și mai târziu, de acum peste trei zile.

— Alte noutăți?

— Regele a început să strângă oști, precum l-ai povățuit, întocmit-a de-a binelea un regiment, cu căpetenii cu tot.

— Ia-n te uită; ce poznaș! Păi, eu trebuia să am cuvântul hotărâtor în chestia asta. În tot regatul, nu există decât un singur grup de oameni care au căderea de a instrui o armată permanentă.

— Așa este și te vei cruci când vei afla că în tot regimentul nu există nici măcar un cadet de la West Point.

— Ce spui? Vorbești în bobote?

— Grăit-am adevărul.

— Atunci, lucrul mă neliniștește. Cine au fost aleși ca ofițeri și pe ce cale? S-au ținut concursuri de admitere?

— Habar nu am! Știu atâta că ofițerii sunt toți din familii de stirpe veche și-s – așa cum zice domnia ta – zgâțiți din naștere.

— Clarence, dragul meu, nu-mi place cum merg lucrurile.

— Potolește-ți năduful, domnia ta, căci doi dintre candidații pentru locotenenție vor călători cu regele – amândoi sunt tineri de viță veche – și dacă ai răbdare să-i aștepți, slobod vei fi a auzi întrebările ce li se vor pune.

— Tocmai asta doream. Trebuie să aduc pe unul de la West Point, fie ce-o fi. Dă poruncă unui călăraș s-o întindă îndată până la școala aceea, ca să ducă un mesaj. N-are decât să deșale caii, dacă trebuie, dar să ajungă acolo chiar astăzi, înainte de asfințit și să comunice că...

— Nu este nevoie, căci am rânduit fir telefonic până la școală. Rogu-vă să-mi îngăduiți a vă da legătura telefonică.

Ei, va să zică, lucrurile nu mergeau chiar așa de rău. În această atmosferă, cu telefoane și comunicații-fulger la mari distanțe – răsuflăm iarăși în voie. După atâta înăbușire, simțeam iar suflul vieții. Abia atunci mi-am dat seama cât de îngrozitoare, cât de stătută, posomorâtă și fără vlagă a fost pentru mine țara aceasta, în anii petrecuți într-însa și cum mintea îmi amortise într-atâta încât mă deprinsesem cu toate și aproape că nu mai îmi venea să mă sinchiesc de ele.

Personal, am dat convenitele ordine conducătorului Academiei Militare. De asemenea, i-am cerut să-mi aducă hârtie, toc rezervor și câteva cutii cu chibrituri. Mi-era lehamite să le tot duc lipsa. Acum îmi puteau fi de folos, căci nu mai trebuia să port armură și eram slobod să umblu prin buzunare.

Când m-am înapoiat la mânăstire, am văzut că se petrecea acolo ceva interesant. Starețul și călugării se strânseseră în refectoriu și se minunau, ca niște copii creduli, de boscăriile unui vrăjitor – număr nou în program! Era îmbrăcat ca de pe comoară, la fel de țișător și caraghios ca un vraci indian. Se schimonosea, bodogănea și făcea tot felul de gesturi, schițând diferite figuri și semne cabalistice în aer sau pe podea, așa, după tipic. Era o celebritate picată din Asia – așa spunea el, și asta era de ajuns, căci o astfel de declarație valora cât aurul și avea circulație peste tot.

Cât de ușor și de ieftin puteai fi un mare vrăjitor, dacă urmăreai rețeta acestui om! Specialitatea lui era de a spune ceea ce făcea, în acea clipă, oricare individ de pe suprafața pământului și ceea ce făcuse el cândva în trecut sau ceea ce va face cândva în viitor. El întrebă dacă cineva este

curios să știe ceea ce face împăratul Răsăritului, în momentul acela. Din scăpărările ochilor și din frământarea încântată a mâinilor celor de față, puteai deduce răspunsul: liota aceasta smerită dorea într-adevăr să afle ceea ce pune la cale, în momentul acela, monarhul cu pricina. Înșelătorul mai trase câteva scâlămbăieli, apoi făcu această gravă declarație:

— Prea înaltul și prea puternicul împărat al Răsăritului se milostivește, în clipa de față, punând în palma unui cuvios călugăr-cerșetor... una, două, trei patace, și toate de argint.

Peste tot izbucni un zumzet de exclamații, în semn de laudă.

— Ce minune!

— E minunat!

— Ce știință, ce trudă ca să dobândești o putere atât de uluitoare!

Pofteau ei oare să afle ceea ce făcea lordul suprem al Indiei? Dacă da, el le spunea ceea ce făcea acest lord suprem al Indiei. Apoi, le zise ceea ce pune la cale sultanul Egiptului și, de asemenea, regele de peste mări și țări. Și așa mai departe, și așa mai departe; iar cu fiecare nouă minunăție, uimirea în fața preciziei vrăjitorului creștea din ce în ce. Spectatorii se gândeau că odată și odată omul o s-o mai scrântească și el, dar nici pomeneală, căci vrăjitorul nu a șovăit măcar o singură dată. Știa toate și cu o exactitate fără greș. Îmi dădui seama că, dacă lucrurile vor continua așa, îmi voi pierde supremația și omul acela îmi va răpi clientela, lăsându-mă pe drumuri. Trebuia să-i pun bețe în roate și cât mai neîntârziat. De aceea îi zisei:

— Dacă-mi îngăduiți, tare aș dori să aflu ceea ce se petrece în clipa de față cu o anumită persoană.

— Acum slobod ești să-i spui numele. Nu te sfii. Afla-vei pe loc.

— O să fie cam greu – poate chiar cu neputință.

— Iscusenia mea nu ia aminte de această vorbă. Cu cât mai mare-i zăticneala, cu atât mai vârtos afla-vei întocmai ce vrei să afli.

După cum vedeți, ațâțam treptat interesul spectatorilor. Atenția lor se încorda din ce în ce și v-ați fi putut da seama, văzând cum toți își suceau gâturile și își opreau răsuflarea. Atunci, dădui eu lovitura cea mare:

— Dacă nu dai greș, dacă îmi vei spune cu adevărat ceea ce doresc să aflu, atunci vei avea de la mine două sute de bănuți de argint.

— Avuția asta-i ca și a mea, căci vei lua vestea pre care o poțestești.

— Atunci, fii bun și-mi spune ce fac eu în momentul de față cu mâna dreaptă.

— Hm!

O horcăială de oameni uluiți îi cuprinse pe toți. Nimănui din toată gloata nu-i trăsise prin cap șmecheria asta simplă de a întreba tocmai despre cineva care nu se afla la sute de mii de mile depărtare. Vrăjitorul primise o grea lovitură. Așa ceva nu i se mai întâmplase în carieră și asta i-a pus capacul, căci nu a știut cum să-i facă față. Părea aiurit și nu mai putea boscorodi nici o vorbă.

— Hai – îi zisei eu – ce mai stai? Cum se poate ca dumneata să știi ceea ce se petrece cu oricine, la capătul pământului, și să răspunzi pe loc, și să nu poți spune ceea ce face cineva la câțiva pași în fața dumitale? Cei din spatele meu văd ce fac eu cu mâna mea dreaptă și îți vor întări pusele, dacă vei rosti adevărul.

El continua să rămână năuc.

— Ei bine, am să-ți spun eu de ce ai amuțit și nu mai ghicești nimic: pur și simplu pentru că nu știi. Dumneata te pretinzi vrăjitor? Prieteni

dragii, mangafache ăsta i-un înșelător și un mincinos.

Faptul îi întrista pe călugări și îi îngrozi. Bieții de ei! Nu erau deprinși să vadă cum asemenea ființe îngrozitoare erau luate în târbacă și nu știau care pot fi urmările. Se făcu o tăcere mormântală și tot felul de prevestiri superstițioase huiiau în mințile lor. Vrăjitorul începu să-și mai vină în fire, iar, când se apucă să dea la iveală un surâs grațios și nepăsător, cu toții răsuflară ușurați, socotind că omul n-avea de gând să răpună pe nimeni. Ba, zise:

— Se cade a nu lua sama la vorbele omului de aici, carele degeaba trage pâră asupra-mi. Să-i fie de bine, că el n-a apucat a ști ceea ce li se cade tuturor să știe, anume că vrăjitorii den stepena mea nu dau vâlhă și nu se învrednicesc decât cu fapte de regi, principi, împărați, cu faptele acelora care s-au născut în scutece de purpură! Și numai de dâșii iau veste! Dacă domnia ta m-ai fi întrebat ce face Arthur, falnicul crai, ar fi fost altăceva și eu ți-aș fi spus, dară faptele unui om din prostime nu le iau în samă.

— Te-am înțeles greșit, meștere, nu-ți fie cu bănat. Mi s-a părut că ai spus "oricine" și eu am crezut că oricine înseamnă chiar oricine, adică oricare dintre noi.

— Da - oricine care-i de neam mare și, dacă se poate, de neam crăiesc.

— Așa se și cade, pare-mi-se, zise starețul, care profită de ocazie pentru a-l îmbuna și a înlătura dezastrul. Așa se și cade, căci unde s-a mai pomenit ca un așijderea dar minunat să fie hărăzit pentru darea la iveală a faptelor unor ființi din prostime? Ci numai acelora născute întru fală și pohfală li se cade a li se meni: Arthur, al nostru, craiul...

— Poate dorești să afli ceva despre el? se năpusti vrăjitorul.

— Cu cea mai mare plăcere, aș dori; și cu toată recunoștința. Pe dată, cei de față se arătară iarăși cuprinși de teamă și curiozitate, ca niște nătărăi incorijibili. Urmăreau, ahtiați, incantațiile și se uitau la mine, parcă zicându-mi: "Na, mai vrei ceva?" când vrăjitorul dădu de veste că:

— Regelui îi este lehamite de vânătoare și acum hodinește în palatul său aceste două ceasuri, afundat într-un somn fără vise.

— Aibă-l domnul în pază! zise starețul, făcând semnul crucii. Fie-i somnul acesta spre întărirea sufletului și a trupului!

— Așa i-ar fi, dacă regele ar dormi - zisei eu - dar regele nu doarme, ci a purces călare.

Iarăși bucluc, din pricina conflictului de autoritate. Nimeni nu mai știa pe cine să creadă, pe vrăjitor sau pe mine, căci și mie îmi mai rămăsese niscaiva faimă. Disprețul vrăjitorului se dădu pe față și el zise:

— Măre! Mulți proroci, profeți și vrăjitori falnici apucat-am în zilele mele, dară pre nici unul nu l-am văzut stând cu brațele în sân și izbutind să vadă în inima lucrurilor, fără de ajutorul unor vrăji îndelung ticluite.

— Dumneata ai trăit în pădure și asta ți-a cam stricat! N-ai de unde ști că și eu folosesc farmecele - și bunii mei frați de aici o știu - dar le folosesc numai în anumite împrejurări.

Când e vorba de luat în batjocură, știu să-mi calculez bine efectele. "Directa" mea îl făcu să se clatine. Starețul se interesă apoi de regină și de curteni, primind informația următoare:

— Dorm duși cu toții, rupți de oboseală, așijderea cu craiul. Eu însă zisei:

— Încă o minciună. Jumătate din cei de la curte se distrează în clipa

de față, iar regina și cu cealaltă jumătate nu dorm, ci călătoresc. Poate că dumneata ești în stare să ne spui mai multe, dându-ne de știre încotro călătoresc, în clipa de față, regele și regina cu însoțitorii lor?

— Ei dorm acum, precum zis-am, dară mâine vor porni la drum, în călătorie către marea cea mare.

— Și unde vor fi ei peste trei zile, pe la ceasul vecerniei?

— Hăt departe, la miazănoapte de Camelot, la jumătatea drumului ce-l au de făcut.

— Încă o minciună, lungă de o sută cincizeci de mile! Drumul lor călare va fi isprăvit nu numai pe jumătate, ci pe de-a-ntregul și ei vor fi chiar aici, în valea aceasta.

Iată o lovitură fulgerătoare! Starețul și călugării fură cuprinși de o mare frământare, iar omul descântecelor fu zdruncinat din țățâni. Am continuat până la capăt:

— Dacă regele nu va sosi aici, atunci am să călăresc eu pe băț în râsul lumii, iar dacă sosește am să te pun eu să călărești pe băț, pân-or ieși toți dracii din tine.

A doua zi, m-am dus la centrala telefonică și am aflat că regele trecuse prin două orașe care erau de-a lungul liniei telefonice. În același mod, am aflat și în ziua următoare noua etapă a călătoriei. Dar n-am scăpat nimănui o vorbă. Rapoartele din ziua a treia îmi arătară că, dacă regele se va ține în același ritm, va sosi pe la ora patru după-amiază: Totuși, nicăieri nu se vădea vreun semn că cei de aici îi așteaptă sosirea. Se părea că nu se face nici o pregătire spre a fi întâmpinat după cuviință. Lucru ciudat, de bună seamă. Exista o singură explicație: anume, că celălalt vrăjitor mă lucra în foi de viță. Și era adevărat. Iscodind pe un prieten al meu, un călugăr, acesta mi-a confirmat că vrăjitorul făcuse alte farmece și aflate că regele se hotărâse să lase baltă călătoria și să rămână acasă. Gândiți-vă la una ca asta! Vedeți câte parale face reputația într-o țară ca asta. Și – de! – oamenii aceia mă văzuseră cu ochii lor făcând cea mai spectaculoasă vrajă din istorie și singura cu valoare pozitivă din câte apucaseră ei și, totuși, iată unde ajunseră: erau gata să-l creadă pe un aventurier care nu le dădea nici o dovadă de puterea lui, ci doar vorbe goale.

Totuși, nu ar fi fost o politică înțeleaptă să-l lași pe rege să sosească fără a fi întâmpinat cu surle și trâmbițe, așa că m-am dus în vale și am adunat cu darabanele un alai de pelerini, și apoi am afumat o ceată de pustnici, scoțându-i din vizuini și pornindu-i pe toți, la ora două, ca să-l întâmpine pe rege. Cu această pompă a fost el primit. Starețul nu mai putea de mânie și umilință, când l-am scos în balcon și i-am arătat fruntea cortegiului îndreptându-se înspre noi, fără ca vreun călugăr să fi ieșit într-o întâmpinare, fără a se simți vreo forfotă, fără a se auzi vreun clopot de slavă și paradă, care să fi bucurat sufletul regelui. Trase o otheadă și o zbughi ca să pună în mișcare toate forțele de care dispunea. Peste o clipă, clopotele bălângăneau cu furie și din diferitele clădiri se revărsau călugări și călugărițe, alergând într-un suflet, roind în preajma alaiului care se apropia. Și odată cu ei alerga și vrăjitorul, călare pe băț, din porunca starețului. Reputația lui se prăbușise în noroi, pe când a mea se ridicase până la ceruri. Așa e – într-o astfel de țară, nu-ți faci de răs marca fabricii, numai dacă ești cu ochii în patru și stai mereu pe puntea de comandă, văzând dincotro suflă vântul.

## CAPITOLUL XXV

### Concursul

Când regele călătorea ca să schimbe aerul, să facă ceva mișcare sau să viziteze pe vreun nobil de pe un domeniu mai îndepărtat, și pe care voia să-l ruineze cu cheltuielile necesare primirii – o parte din dregători și funcționari veneau cu dânsul. Așa era obiceiul pe atunci și așa se face că, odată cu regele, sosi în Valea Sfințeniei și comisiunea însărcinată cu examinarea candidaților la concursul pentru ocuparea unor posturi în armată. De altfel comisiunea ar fi putut face aceeași scofală și la ea acasă. Și deși, la drept vorbind, această expediție era pentru rege un voiaj de plăcere, o vacanță, totuși el își continuă și aici exercitarea unora dintre atribuțiunile sale. Ca de obicei, se ocupa cu atingerea celor bolnavi de scrofula, iar, la răsăritul soarelui, ținea ședințe în pragul porții și judeca pe împricinați, el fiind și capul justiției. Ce mai strălucea el în această slujbă! Era un judecător înțelept și omenos și este adevărat că se străduia să fie cât mai drept și mai cinstit – dar pe cât îl lumina biata lui minte. Asta însemna o mare limită, căci luminile sale – vreau să spun prejudecățile sale – adesea dădeau altă culoare hotărârilor pe care le pronunța. Ori de câte ori era vreun conflict între un nobil sau un gentleman, de o parte, și cineva de rang mai mic, înclinațiile și simpatiile regelui se îndreptau totdeauna către prima clasă, fie că își dădea seama sau nu. Nici nu se putea să fie altfel. Toată lumea știe ce efecte dezastruoase are sclavia asupra concepțiilor morale ale proprietarilor de sclavi, iar o clasă privilegiată, o aristocrație, nu-i decât o bandă de proprietari de sclavi sub un alt nume. Recunosc că sună cam tare ce spun eu, dar nimeni nu trebuie s-o socoată ceva rușinos – nici chiar nobilii – decât doar dacă faptul însuși constituie o rușine. Cele spuse de mine exprimă doar un fapt real. Elementul rușinos al sclaviei este faptul în sine, adică sclavia și nu numele ei. N-ai decât să ascuți pe vreun aristocrat vorbind despre clasele inferioare lui pentru a recunoaște – și asta într-o formă foarte puțin modificată – însăși atitudinea și tonul unui adevărat proprietar de sclavi. Iar îndărătul acestora sălășluiește însuși spiritul proprietarului de sclavi, simțămintele lui grosolane și mărginite. Toate acestea sunt rezultatul aceleiași cauze: vechiul și înăscutul obicei al aceluia care are sau posedă ceva, de a se socoti o ființă superioară. Judecățile regelui săvârșeau numeroase nedreptăți, dar asta se datora numai și numai greșitei educații ce-o primise; era greșeala simpatiilor lui firești și inalterabile. El era tot atât de nepotrivit pentru a împărți dreptatea, pe cât ar fi o mamă oarecare pentru sarcina de a distribui lapte copiilor lihniți în timpul unei foamete. Copiii ei – fiți siguri – vor primi mai mult lapte decât ceilalți.

Un caz foarte ciudat fu adus în fața regelui. O orfană bogată se măritase cu un tânăr înzestrat cu multe însușiri, dar sărac lipit pământului. Proprietățile fetei erau în cuprinsul unui domeniu aflat sub senioria bisericii. Episcopul eparhiei respective, un semeț vlăstar al mării nobilimi, reclama proprietățile fetei pe temeiul că ea s-ar fi măritat într-ascuns și astfel ar fi lipsit biserica de unul dintre drepturile ei, în calitate de stăpână a senioriei – dreptul acela pe care îl numeau *"le droit du seigneur"*. Refuzul de a se supune acestui drept sau orice sustragere de la recunoașterea lui se pedepsea cu confiscarea averii. Fata se apăra, spunând că stăpânirea

senioriei o deținea episcopul și că dreptul de care-i vorba nu era transferabil, ci trebuia exercitat de către însuși seniorul, iar în caz contrar rămânea fără titular. Pe de altă parte, o lege și mai veche, a bisericii însăși, oprea pe episcop de la exercitarea acelui drept. Era un caz într-adevăr neobișnuit.

Întâmplarea asta îmi reamintea cele ce citisem în tinerețe despre modul ingenios în care consilierii municipali ai Londrei au strâns banii necesari pentru construirea palatului lordului-primar. Pe atunci exista măsura ca acei care nu se împărtășeau, potrivit ritualului bisericii anglicane, să nu aibă dreptul de a candida la postul de prefect de poliție al Londrei. Așadar, cei care nu țineau de biserica anglicană nu puteau fi aleși; ei nu puteau candida, chiar dacă li se propunea să candideze și, dacă erau totuși aleși, nu puteau să-și îndeplinească funcțiunea. Consilierii municipali – care fără vorbă că erau niște yankei deghizați – veniră cu o idee foarte năstrușnică, trecând o lege prin care stabileau o amendă de patru sute de lire pentru acela care ar refuza candidatura la funcția de prefect și o amendă de șase sute lire împotriva aceluia care, după ce a fost ales prefect, refuza să exercite această funcțiune. Apoi, s-au apucat de lucru și au ales un lot de neanglicani, unul după altul, și o ținură așa până ce adunară din amenzi suma de cincisprezece mii de lire. Și așa s-a înălțat și stă falnic și astăzi palatul lordului-primar, amintind cetățenilor care știu să roșească, despre îndepărtata și jalnica zi, când o bandă de yankei s-au strecurat la Londra și au pus la cale una din acele șmecherii care a adus neamului lor o unică și dubioasă reputație printre toate popoarele cu adevărat bune și sfinte de pe întreg pământul.

Dreptatea fetei mi se părea vădită, iar dreptatea episcopului la fel de vădită. De aceea, nu-mi dădea prin gând cum va ieși din încurcătură regele. Dar a ieșit și iată sentința sa:

"Deci dacă stând noi de am luat samă cu amăruntul, găsit-am pricina limpede și ușoară de giudecat, fiind ca o sfadă între copii și alta nu. O tânără soață, silindu-se a-și plini toate datorințele sale – așa cum se cade și cere datina – a dat de știre lordului feudal, stăpânul ei adevărat și înaltu-i ocrotitor, prea sfințitul episcop, că n-a suferit nici o pagubă au vătămare, căci numitul episcop ar hi putut căpăta îngăduința ca vremelnic să se poată bucura de numitul drept ce-l are și astfel dânsa și-ar fi păstrat toată avuția, stăpânind-o în bună pace. Dară dânsa neplinindu-și cea dintâi datorință ce-o are către stăpânul ei, a căzut ea în giudecată, căzând din toate drepturile, așijderea aceluia carele apucându-se de o funie și funia rupându-se de strânsura mâinilor lui altceva decât să cadă nu poate; că zadarnic ar arăta acesta întru apărarea lui că restul funiei nu iaste rupt, ci bun iaste, tot nu scapă de primejdie cum singur va vedea. Cugetând a lua aminte, văzut-am că pricina femeii aceștia iaste de la obârșie plină de răutate și strâmbătate. Divanul nostru, în fața căruia giudecatu-s-a pricina, osândește pre jăluitoare a da numitului lord episcop tot avutul ei până la ultimul talant, și astfel a plăti cele cuvenite pentru vina ei și altmintrelea nu. Următorul!"

În modul acesta tragic s-a pus capăt fericitei luni de miere, care nu durase nici trei luni. Bieții de ei! Trăiseră aceste trei luni învăluți până la buze de toate înlesnirile lumești. Veșmintele și micile giuvaeruri pe care le purtau erau gingașe și alese, în măsura în care fățarnicele legi sumptuare – acelea care orânduiesc cheltuielile pentru îmbrăcăminte – le îngăduiau celor de teapa lor. Și așa, îmbrăcați în hainele astea frumoșele, ea

plângând pe umărul lui, iar el căutând s-o liniștească cu cuvinte de speranță puse pe muzica disperării, plecară ei de pe banca acuzării în lumea largă, lipsiți de cămin, de pat și de pâine, căci, acum, nici cerșetorii de pe ulițe nu erau așa de nevoiași ca dânșii.

Regele ieșise cu bine din încurcătură – firește, făcând pe placul bisericii și a restului nobilimii. De aceea nu mă miră că unii aduc argumente subtile și plauzibile în favoarea monarhiei; în ciuda lor, neclintit rămâne faptul că numai în statele unde fiecare cetățean are dreptul la vot, legile samavolnice nu mai sunt cu putință. Desigur că supușii regelui Arthur ar fi constituit o materie primă cam slabă pentru o republică, fiindcă monarhia îi înjosise îndelungată vreme. Și totuși chiar ei ar fi fost îndeajuns de deștepți s-o lase mai moale cu legea pe care tocmai o aplicase regele; bineînțeles, dacă asta ar fi atârnat de votul lor liber și deplin. Exista o frază care a ajuns atât de obișnuită în gura lumii, încât pare a avea un rost și un înțeles când se trece la aplicarea ei. Mă gândesc la fraza care, referindu-se la un popor sau altul, pune întrebarea dacă poporul respectiv este capabil "de a se cârmui singur", iar înțelesul ei implicat este că, undeva și într-anumite timpuri, au existat popoare care nu au fost capabile de o astfel de guvernare independentă, adică n-au fost capabile să se guverneze singure în aceeași măsură în care le-ar fi guvernat sau ar fi vrut să le guverneze niște așa ziși specialiști pricepuți, în toate epocile, minți iscusite au răsărit cu duiumul; și numai din masa poporului, iar nu din rândul claselor privilegiate. Astfel, oricare ar fi fost nivelul intelectual al unei națiuni, ridicat sau coborât, priceperea și îndemânarea de care era în stare sălășluia în nesfârșitele rânduri ale cetățenilor anonimi și săraci. Și n-a fost zi sub soare în care națiunea să nu dea cu prisosință la iveală materialul necesar unei cârmuii proprii. Asta înseamnă să afirmi un fapt care se vedește de la sine și anume că până și cea mai bine cârmuită, mai liberă și mai luminată dintre monarhii nu întrunește cele mai bune condiții, la care ar putea ajunge poporul însuși, și îi rămâne inferioară. Și asta este deopotrivă de adevărat și pentru alte cârmuii asemănătoare, cu diferitele niveluri inferioare mergând până la nivelul cel mai de jos.

Regele Arthur se grăbise cu chestiunea armatei, trecând peste calculele mele. Nu bănuisem că se va apuca de-o treabă ca asta, câtă vreme eu voi lipsi de la palat. De aceea, încă nu elaborasem planul după care să stabilim meritele ofițerilor. Apucasem doar să-i spun că ar fi bine ca fiecare candidat să fie supus unui examen sever și amănunțit. În sinea mea, însă, îmi propusesem să meșteresc o seamă de condiții, pe care să nu le poată îndeplini decât elevii mei de la West Point. Acum, îmi dădeam seama că ar fi fost mult mai bine dacă alcătuiam lista condițiilor înainte de a pleca, deoarece gândul la o armată permanentă continuase să-l frământa pe rege. Ba, îl preocupase într-atâta încât și-a pierdut răbdarea și s-a apucat pe loc să elaboreze condițiile examenului, făcând un plan pe cât îl ajuta mintea.

Eram nerăbdător să văd cum arăta planul său și totodată să-i dovedesc cât de admirabil era programul alcătuit de mine, pe care urma să-l distribui comisiunii examinatoare. Toate acestea i le-am spus cu duhul blândeții, stârnindu-i o curiozitate fără margini. Când se întruni comisiunea examinatoare, eu intrai în urma regelui, iar după mine candidații. Unul dintre aceștia era un strălucit tânăr de la academia mea militară și odată cu el veniseră și doi dintre profesorii de acolo.



Când am văzut comisiunea examinatoare, n-am știut dacă trebuie să râd sau să plâng. Președintele comisiunii era un ofițer, cunoscut peste veacuri sub numele de Norroy, regele-armelor, iar ceilalți doi membri erau șefi de birou în ministerul său. Toți trei, bineînțeles, erau preoți, căci toți dregătorii care știau să citească și să scrie erau preoți.

Cel dintâi pe care l-au strigat a fost candidatul meu; firește, din curtenie față de mine, și președintele comisiunii începu cu dânsul solemnitatea oficială:

— Cum te cheamă?

— Malease.

— Fiul lui?

— Webster.

— Webster? Webster? Hm!... Nu țin minte să fi auzit un asemenea nume!

— Starea?

— Țesător.

— Țesător? Doamne, nu ne duce în ispită!

Regele se clătină din cap până în picioare, un funcționar leșină, iar ceilalți erau cât pe aici să leșine și ei. Președintele comisiunii își adună puterile și spuse indignat:

— Prea de ajuns iaste! Pas de-aici!

Apelai la rege, rugându-l să se continue cu examinarea candidatului meu. Regele a fost de acord, dar comisiunea, alcătuită numai din oameni cu sânge albastru, imploră pe rege să o cruțe de jignirea de a examina pe fiul unui țesător.

Cum eram sigur că și așa ei nu vor ști ce să-l întrebe, mă asociai la rugămintea lor, iar regele însărcina cu examinarea pe profesorii pregătiți de mine. Făcusem rost de o tablă care fu imediat așezată în fața candidatului, și petrecania începu pe loc. Era o plăcere să-l auzi pe flăcăul acela, arătând ce este știința războiului și învărtind pe degete problemele privitoare la bătălii și asedii, aprovizionare și transport, descriind apoi cum se minează o regiune și cum se scot minele, sau ce înseamnă marea tactică, marea și mica strategie, serviciile de semnalizare, infanteria, cavaleria, artileria și tot ce-ți trece prin minte cu privire la tunurile de asediu, la puștile automate Catling, la carabine, flinte și muschete și la mânuirea revolverului, intrând în toate amănuntele, în timp ce capetele acelea seci – după cum era de așteptat – nu deslușeau nici măcar un cuvânt, neștiind de unde s-o ia și unde să ajungă. Și era strașnic să-l vezi scriind pe tablă coșmaruri matematice, care ar fi lăsat cu gura căscată și pe îngeri, și cum le știa ca apa, fie că era vorba de eclipse și comete sau de solstiții și constelații – fie de vremea obișnuită și vremea siderală, de vremea cinei și vremea culcării, sau despre orice chestiune care te ducea cu mintea deasupra norilor sau dedesubtul lor, și cu care puteai hărțui și opri cu hai pe inamic, făcându-l să-și muște mâinile că i-a mai venit în gând să te atace. Iar când, în cele din urmă, flăcăul salută militarmente și se dădu deoparte, mă simții atât de mândru de dânsul încât îl îmbrățișai, pe când ceilalți erau atât de aiuriți, încât unii păreau niște stane de piatră, alții beți criță și cu toții prinși în capcană, de să le cânti veșnica pomenire și nu alta. Eram sigur că noi câștigasem bătălia, și încă cu vârf și îndesat!

Mare lucru mai e și educația. Parcă nu-ți venea să crezi că flăcăul, care îi dăduse gata pe nepricopsiții ăia, erau unul și același cu flăcăul care sosise atât de neștiutor la West Point, încât atunci când îl întrebam:

— Dacă, pe câmpul de luptă, unui general inamicul îi împușcă armăsarul de sub el, ce trebuie să facă generalul? flăcăul îmi răspunsese cu naivitate:

— Ar trebui să se ridice și să-și perie hainele!

După aceasta, fu chemat în fața comisiei examinatoare unul dintre tinerii de neam mare. Îmi zisei că e cazul să-i pun și eu câteva întrebări:

— Domnia ta știi să citești?

Se înroși la față, plin de indignare și se stropși la mine, zicându-mi:

— Domnia voastră mă scoate simbriaș, ori diac de rând? Măre! Dară sângele care-mi curge în vine nu...

— Răspunde-mi la întrebarea pe care ți-am pus-o!

Își stăpâni mânia și-mi răspunse:

— Nu.

— Știi să scrii?

Îl simții că-i gata să dea drumul mâniei care clocotea într-însul, așa că i-o tăiai scurt:

— Te poftesc să te mărginești la întrebările pe care ți le pun și să nu-mi faci comentarii. Nu te afli aici ca să-ți dai ifose cu sângele albastru și nici cu nuri domniei tale. Știi să scrii?

— Nu.

— Știi tabla înmulțirii?

— Nu pricep vorba aceasta.

— Cât fac nouă ori șase?

— Aceasta amestuită taină pentru mine iaste, că nevoia a o afla nu s-a ivit în zilele vieții mele, și așa va rămâne, lipsindu-mă de tâlcul ei.

— Dacă A vinde lui B un coș cu ceapă, în valoare de doi bani banița, în schimbul unei oi care valorează patru bani și a unui câine în valoare de un ban și C ucide câinele, înainte de a fi fost predat la domiciliul cumpărătorului, pentru că l-a mușcat pe C, pe care îl confundase cu D – ce sumă mai datorează B lui A, cine plătește pentru câine, C sau D, și cine ia banii? Lui A îi ajunge un ban sau trebuie să ceară despăgubire sub forma unei sume suplimentare, care să reprezinte profitul posibil pe care l-ar fi avut de pe urma câinelui și care ar fi putut fi clasificat ca o cantitate diferențială, adică uzufruct?

— Cu-adevărat iaste că, în atotștiutoarea și necunoscuta de noi vrere a bunului și de viață făcătorului Dumnezeu, carele tainic își plinește minunățiile sale, nu am auzit în zilele vieții mele de acest fârtat, și nice nu m-a iscodit el cu întrebări de soiul acesta, stricăciune aducând zăpăceală minții și tulburare cugetului. Întru aceasta, rogu-te, luminăția ta, a lăsa pustiei câinele și ceapa și pre acești oameni cu nume ciudate și păgâne să-și cate singuri izbăvirea dintru jalnicele și minunatele lor pacosti și nevoi, fără de ajutorul meu, că pacostile și nevoile lor sunt prea destul așa cum sunt, iară dacă eu aș căta să le sar într-ajutor, n-aș face decât să le stric și mai dihai starea în care se află și poate că mi-aș istovi zilele, spre a nu vedea cum la cazne îi pune deznădejdea.

— Ce știi despre legile atracției și gravitației?

— Dacă aceste legi sunt în ființă, se prea poate că măria sa craiul le-a întărit estimp, pre vremea când boleam și vestirea lor n-a fost în auzul urechilor mele.

— Ce știi despre știința opticii?

— Am știință despre pârcălabi de cetăți și despre sfetnicii giudețului crăiesc, despre logofeții de taină și despre ispravnicii olaturilor și despre

puzderie de alte dregătorii mai mici și despre cinuri mari spre cinstirea boierilor, dară de acela pe care luminăția ta îl numește Știința Opticii nu am auzit până acum și se prea poate nou și mare cin să fie.

Să-ți vină rău și nu alta, când te gândești că o astfel de lighioaie târâtoare pretindea cu dinadinsul dregătorii mari în stat și credea că are dreptul la tot ce-i mai falnic sub soare! Ar fi putut fi, cel mult, copist la mașina de scris, dacă nu te supărai că-ți pocește gramatica și punctuația. Te mirai că nu se înfige și la așa ceva, cu măreața lui nedestoinicie pentru orice slujbă. Dar asta nu dovedea totuși că nu ar fi avut ceva stofă într-însul, ci numai că nu era încă un copist la mașina de scris. După ce l-am mai împuns cu tot felul de întrebări, dându-i pe față ignoranța, l-am dat pe mâna profesorilor și aceștia l-au întors pe față și pe dos cu tot felul de chestiuni asupra războiului științific, dându-i, firește, în vileag goliciunea. În schimb, știa câte ceva despre arta de a se război din vremea sa, arătând cum trebuie să te cotonogesti prin tufișuri cu căpcăunii, sau despre luptele cu tauri în arena pentru tu miruri și despre alte bazaconii dintr-astea, dar încolo era gol și de nici un folos. Apoi, luarăm în răspăr pe un alt june de viță, care se dovedi a fi geamăn într-o neștiință cu celălalt, l-am dat apoi pe mâna președintelui comisiunii, bucuros că acum se știa câte parale fac. Au fost examinați în ordinea statornicită mai înainte, cu toată precăderea:

- Cum te cheamă, rogu-te?
- Pertipole, fiu! lui sir Pertipole, baron de Orz-Hurluit.
- Bunicul?
- Așijderea, sir Pertipole, baron de Orz-Hurluit.
- Străbunicul?
- Același nume și același cin avut-a.
- Dară stră-străbunicul?
- Nu iaste, slăvite doamne! Că până să ne urcăm așa de sus s-a rupt scara și sărit-a spița aceea.

- Nu-ți fie cu bănat, fătul meu, că patru spițe ajung și îți prind nevoile.

- Care nevoi? întrebai eu.
- Legea cere patru spițe de boierie; altmintrelea candidatul nu iaste volnic a fi ales.

- Va să zică nimeni nu poate fi ales locotenent în armată, decât dacă dovedește că este coborât din patru generații de nobili?

- Iaste precum ai zis și nici un locotenent și nici un alt cârmuitor de oști nu iaste volnic a fi ales într-o aceste cinstite cinuri, fără a avea darul boieriei.

- Zău că nu-mi vine să cred! Dar ce folos aduce un asemenea dar?

- Ce folos? Cutezătoare întrebare îmi pui, luminate doamne și Șef, că întrebarea-ți tăgăduiește însăși înțelepciunea prea sfintei biserici, muma noastră!

- Cum? Nu înțeleg.

- Prea sfânta biserică a rânduit-o și pentru sfinți. Legea ei rânduește că nime nu poate fi așezat în rândurile sfinților dacă nu a zăcut mort vreme de patru neamuri.

- Aha! Acum m-am dumirit! Da - da - e totuna! Strașnic! Într-un caz, omul zace ca un cadavru viu timp de patru generații - mumificat în ignoranță și trândăvie - și asta îl îndreptățește să cârmuiască pe cei vii și să ia în mâinile-i nevolnice fericirile și nefericirile lor; în celălalt caz, omul

șade timp de patru generații în groapa morții și a viermilor și asta îi hărăzește o slujbă în pajiștile cerului. Mila regelui este de acord cu această lege ciudată?

Regele zise:

— Ochii minții mele nu văd ciudese întru acestea, că toate locurile de cinste și plească se cuvin, prin rânduiala firii, acelor de viță veche și aleasă, iară cinurile armiei sunt proprietatea lor și pentru aceasta nu iaste trebuință de nici o lege. Legea rânduiește chibzuind o margine, dară țelul ei iaste a ne feri de sângele prea nou, carele ar purta numai scârbă de aceste dregătorii și le-ar rușina, că toți cei de neam mare ar da bir cu fugiții, scârbiți de ele. Dacă aș îngădui asemenea pacoste, atuncea vrednic aș fi de cârtire, iară altmintrelea nu. Luminăția ta volnic ești a face cum te taie capul, că delegat ești a îmbrătoșa trebile țării, dară regelui nu i se cade, căci aceasta ar fi cea mai smintită dintre sminteli, pre carea nime n-ar putea-o înțelege.

— Mă plec în fața părerii măriei tale. Continuați, domnule șef al colegiului crainicilor.

Președintele procedă după cum urmează:

— Prin carea faptă vrednică întru cinstirea tronului și a țării s-a ridicat întemeietorul marei stirpe a domniei tale la sfintele ranguri ale nobilimii engleze?

— A ctitorit o fabrică de bere!

— Măria ta, comisiunea socoate pre candidat a fi desăvârșit și iscusit întru toatele pre care le cere cârmuirea oștilor și-l supune măriei tale spre a rupe sfat, după ce vom cerceta și pre acela cu care iaste vrednic a se întrece.

Celălalt candidat de marcă se înfățișă înaintea comisiunii, dovedind că are exact patru generații de nobili îndărătul său. Așa că meritele militare erau deopotrivă până acum.

Apoi comisiunea l-a lăsat în pace și s-a apucat să-l întrebe iar pe sir Pertipole:

— Din ce stare făcea parte strămoașa domniei tale, nevasta întemeietorului stirpei din care cobori?

— Stră-strămoașa cobora din cea mai înaltă boierime de țară, dară nobilă nu era. Era nurlie și neprihănită și miloasă, cu o viață nepătată și cu o fire așijderea, și întru aceasta își avea pereche doar cu cea mai înaltă doamnă a țării.

— Bine! Treacă-meargă! Șezi jos!

Președintele chemă din nou pe lordișorul cu care era în întrecere lordișorul ăstălalt și îl întreabă:

— Ce rang și stare avut-a stră-strămoașa care a ridicat falnica domniei tale casă în rândurile nobilimii engleze?

— Fost-a țiitoarea măriei sale și a ajuns la această falnică strălucire prin neajutorata-i vrednicie, ridicându-se din mocirla în care a văzut lumina zilei.

— Iaca boieria cea adevărată – dreapta și desăvârșita încrucișare! Domniei tale, prea neprihănite lord, i se cuvinte locotenenția și nu o privi cu scârbă, că iaste doară cel dintâi pas carele departe și sus te va duce, către măriri mai vrednice de mândra-ți obârșie.

Mă simțeam umilit până în fundul sufletului. Îmi făgăduisem un triumf până în slava cerului și iată rezultatul!

Aproape că mi-era rușine să mă uit în ochii dezamăgitului meu cadet.

Îi spusei să se ducă acasă și să aibă răbdare, că lucrul încă nu se terminase.

Îi cerui o audiență particulară regelui și-i făcui o propunere, îl asigurai că era drept să procopsească regimentul acela numai cu ofițeri din nobilime, că lucru mai înțelept nici că se poate. Dar, totodată, n-ar strica dacă i-ar adăuga încă cinci sute de ofițeri. De fapt, bine ar fi dacă ar face atâția ofițeri câți nobili și rude de nobili sunt în țară, chiar dacă la urmă ar fi în regiment de cinci ori mai mulți ofițeri decât soldați. Astfel el ar forma un regiment de pomină, regimentul cel mai invidiat, regimentul personal al regelui, regiment care ar avea dreptul să lupte cum i s-ar năzări și cum i-ar veni la îndemână și care în timp de război ar putea s-o pornească încotro va voi și să se întoarcă numai când va avea chef, fiind independent și liber să zburde cum i-o trăsni. Privilegiile acestea vor face ca regimentul să aibă mare căutare în rândurile întregii nobilimi și din inimă îl vor dori cu toții, știind că într-însul vor fi mulțumiți și fericiți. În schimb, restul armatei permanente îl vom face din materiale de rând, înzestrându-l, așa cum se și cuvenea, doar cu oameni care nu sunt nimic – oameni de rând, aleși doar pe baza priceperii – alcătuind astfel un regiment talpa-țării, neîngăduind acolo nici una din libertățile aristocratice și obligându-i pe toți să muncească așa cum trebuie și să ciocănească mereu. Asta cu scopul ca, ori de câte ori regimentul personal al regelui se va simți obosit și va avea chef s-o întindă – așa, ca distracție, scormonind coclaurii după căpcăuni și petrecând în lege – s-o poată face în tihnă, știind că înapoia lui lucrurile n-au rămas de izbeliște, ba că treaba va merge ca mai înainte – chipurile – după vechile orânduiri. Inutil să mai spun că regele s-a simțit fermecat de această propunere.

Văzând cum stau lucrurile, mi-a venit în cap încă o idee. Mi-am zis că acum e momentul să ies dintr-o strâmtoare mai veche și anevoioasă. Știți, cu veniturile de la casa oastei, multe case se făceau și mereu era goană după ele – o goană foarte mănoasă. Când li se naștea nobililor un copil – și asta se întâmpla destul de des – era o bucurie nebună pe buzele poporului și o jalnică tristețe în inima lui. Bucuria era îndoielnică, dar jalea, sigură, căci asta însemna o nouă cerere la palat pentru o danie regească. Lungă mai era lista acestor danii regești, care constituiau o povară apăsătoare și mereu mai mare asupra visteriei și totodată o amenințare împotriva coroanei. Dar regele Arthur nu credea că daniile acestea îi pun în primejdie tronul și nici nu voia să audă de diferitele mele proiecte, prin care căutam mijlocul de a le înlocui cu altceva. Dacă l-aș fi putut convinge ca, măcar din când în când, să dea din buzunarul său și nu al statului ajutoarele pentru aceste odrasle abia venite pe lume – aș fi putut stârni mare valvă în jurul acestui fapt, care n-ar fi rămas fără efect în rândurile poporului. Dar nici s-audă de una ca asta! Arthur avea o pasiune aproape religioasă pentru daniile regești și se obișnuise a le privi ca pe o pradă sfântă și cu nimic nu l-ai fi scos mai rău și mai sigur din țâțâni, decât atacând această venerabilă instituție. Abia de îndrăzneam să-i spun pe ocolite că eu, unul, nu credeam că mai există în Anglia familii respectabile, în stare să se umilească într-atâta încât să cerșească, cu pălăria întinsă, daniile măriei sale. Mai departe decât atâta n-am mers, căci totdeauna el mi-o tăia scurt și răspicat.

Acum credeam că, în sfârșit, găsisem momentul prielnic. Voiam să formez regimentul acela de pomină numai din ofițeri – așa ca să nu existe într-însul nici măcar un singur soldat. Jumătate din regiment urma să fie

alcătuită din nobili care ar ocupa toate posturile până la general-maior și care ar sluji pe gratis, plătindu-și ei cheltuielile respective. Aceștia ar fi făcut-o bucuroși, dacă știau că restul regimentului era alcătuit numai din principii de sânge. Acești principii de sânge ar avea grade de la locotenent-general până la feldmareșal și vor primi salarii strașnice, fiind echipați și hrăniți de către stat. Ba, mai mult încă – și asta era marea mea lovitură! – trebuia să se decreteze că acestor bivel-principii ai voie să li te adresezi numai cu un titlu orbitor și amețitor, care să inspire teamă – titlu pe care urma să-l nascocesc tot eu – și că numai și numai ei din toată Anglia se vor bucura de acest titlu. În sfârșit, toți principii de sânge trebuiau să aibă libera alegere între a intra în regimentul acela, a căpăta acel mare titlu și a renunța la daniile regale, sau de a rămâne pe dinafară și a primi danii. Și acum cea mai eficace dintre lovituri: principii încă nenăscuți, dar care urmau să se nască, puteau să fie "născuți" în regiment și s-o pornească în viață în mod cinstit, cu salarii bune și cu o situație permanentă, îndată ce părinții vor aduce la cunoștință nașterea lor.

Puteam să jur că toți băieții vor intra în regimentul ăla și astfel vor renunța la daniile existente. Că noii născuți vor intra și ei acolo – eram la fel de sigur. În curs de șaizeci de zile, această învechită și bizară anomalie, dania regală, va înceta de a mai fi un fapt viu și își va lua locul printre suchețeniile trecutului.

## CAPITOLUL XXVI

### *Primul ziar*

Când îi spusei regelui că voi pleca deghizat ca un om liber oarecare, pentru a cutreiera în lung și în lat țara, spre a cunoaște mai îndeaproape viața umilă a poporului – într-o clipă regele s-a și înflăcărat de noutatea faptului, declarându-se gata să încerce și dânsul aventura asta și spunându-mi că nimic nu l-ar putea împiedica, ci va lăsa totul baltă și o va porni cu mine, fiind vorba de una dintre cele mai strașnice idei peste care dăduse în vremea din urmă. Voia s-o șteargă pe scara de din dos și s-o pornească imediat, dar i-am atras atenția că nu șade frumos. Știți, el avea programată o întrunire cu scrofuloșii – adică să pună mâna pe scrofulele lor, spre a-i vindeca – și n-ar fi fost corect să-și dezamăgească publicul. De altfel, asta n-ar fi pricinuit o prea mare întârziere, fiind vorba de o singură reprezentație de gală. De asemenea, socoteam că nu trebuie să plece fără știrea reginei. El se întunecă la față, când auzi propunerea asta și păru tare abătut. Mă căiam de cele ce-i vorbisem, mai ales când îmi zise, pe un ton jalnic:

— Luminăția ta uită că sir Launcelot iaste aici, iară când Launcelot iaste, ea nu ia sama de purcesul regelui, nice de ziua când el se va învârteji înapoi.

Firește, am schimbat subiectul. Într-adevăr, regina Guenever era frumoasă, dar, dacă o priveai în ansamblu, avea destule cusururi. Nu-mi plăcea să mă amestec în chestiuni dintr-astea, care nu mă priveau. Totuși, mi-era silă să văd cele ce se petreceau, și nu mă sfiesc să v-o spun pe față. De multe ori, ea mă întreba:

— Lumină Șef, au nu l-ai văzut prin preajmă pe sir Launcelot?

În schimb, nu mi s-a întâmplat s-o văd niciodată frământându-se și

întrebând pe unde ar fi regele.

Ce vad bun pentru afacerea cu scrofulele! Ceva spornic și *di granda!* Regele stătea sub un baldachin împopoțonat, iar în preajma lui ședeau ciotcă, potrivit canoanelor, o liotă de preoți. Nu putea să nu-ți sară în ochi, prin rolul pe care-l deținea și prin costumul său fantezist, un anume Marinei, un schivnic care făcea pe vraciul-doctor și care introducea pe bolnavi acolo. Mai departe, pe pardoseala spațioasă și până în uși, zăceau sau ședeau, talmeș-balmeș și într-o puternică lumină, scrofuloșii. Alcătuiau cu toții un minunat tablou și păreau a fi fost aduși înadins ca să pozeze unui pictor, deși nu era cazul. Se aflau acolo vreo opt sute de bolnavi. Treaba mergea încet și nu prezenta nici un nou interes pentru mine, căci mi-era lehamite de atâtea ceremonii câte văzusem până atunci. Lucrurile lânzeau, dar n-aveam încotro: trebuia să înghit până la capăt. Doctorul își avea rostul său, căci în gloata aceea se aflau destui care își închipuiau că într-adevăr sunt bolnavi, pe când alții, care știau bine că sunt sănătoși, veniseră doar pentru a avea nepieritoarea cinste de a fi atinși de o mână augustă. Mai era și alții care făceau pe bolnavii pentru a fi miluiți cu pitacul, care, potrivit tradiției, îl căpătau odată cu atingerea. Până la mine, pitacul fusese o micuță monedă de aur, care valora cam o treime dintr-un dolar. Când te gândești la puterea de cumpărare a unei atare sume pe vremea și în țara aceea – și cât de banal era să suferi de scrofule, când nu erai mort – pricepi lesne că sumele destinate anual pentru scrofule însemnau o plească la fel de mare ca și legea râurilor și porturilor pentru anumite guverne care sfeteriseau o halcă mare din visteria țării, plus șansele de a face nevăzute și excedentele bugetare. Așa că mi-am zis că trebuie să mă ating și eu de fondurile pentru scrofule. Ascunseseam în visterie șase șeptimi din sumele alocate pentru scrofule – și asta cu o săptămână înainte de a părăsi Camelotul în căutare de aventuri – și poruncisem ca restul, cealaltă șeptime, să fie schimbată în bani mărunți și predată în mâinile preotului șef din Ministerul Scrofulelor. E ceva să înlocuiești o monedă de aur cu un gologan de cinci cenți și să faci aceeași treabă. Asta ar fi putut crea o inflație de mărunțiș pe piață, dar nu era nici un pericol, căci finanțele țării erau în stare să reziste. De obicei, nu-mi place să se toarne apă în vin, însă în cazul acesta admiteam, pentru că tot era vorba de un dar, iar darurile și pomenile pot să le subțiezi cât ți-i pofta și eu așa procedez de obicei. De, calul de dar nu se caută în dinți! Piese de aur și argint care circulau acolo erau, cele mai multe, de o străveche și necunoscută origine, dar unele erau romane; erau stângaci rotunjite și rareori erau mai rotunde decât luna când începe să scadă, după ultimul pătrar. Monedele fuseseră bătute cu ciocanul, iar nu prelucrate prin topire și erau atât de tocite din pricina întrebuințării, încât inscripțiile de pe ele erau la fel de necitețe ca și niște bătăături și semănau chiar cu ele. Am chibzuit că niște gologani nou-nouți și lucioși, pe care să se vadă de-o poștă regele pe o parte și regina Guenever pe cealaltă, fiind cât mai asemănători cu ceea ce erau în realitate, precum și o deviză strașnică și cucernică, vor scoate răul din umflăturile scrofuloșilor mai dihai decât un bănuț mai nobil și o să încante mai mult închipuirea scrofuloșilor. Am avut dreptate. Prima experiență am făcut-o cu turma asta și a mers de minune. Reducând astfel de cheltuieli, am făcut o serioasă economie statului. Vă puteți da seama din următoarele date: au fost atinși de mâna regească și cu câte un pitac, șapte sute din cei opt sute de pacienți – o nimica toată! După tariful de mai înainte, asta l-ar fi costat pe stat cam două sute și

patruzeci de dolari; după noul tarif, am cheltuit aproape treizeci și cinci de dolari, economisind dintr-un singur condei două sute de dolari. Pentru a fi în măsură să apreciem această măiastră lovitură, să ne gândim și la celelalte articole din buget: cheltuielile anuale ale guvernământului național se ridicau la un echivalent ce s-ar realiza din contribuția fiecărui individ cu salariul lui mediu pe trei zile, bineînțeles, socotind că fiecare individ ar fi om. Dacă luăm o națiune de șaizeci de milioane, în care salariul mediu este de doi dolari pe zi – salariul pe trei zile al fiecărui individ ar aduce, în total, trei sute și șaizeci milioane dolari pentru plata cheltuielilor de guvernământ. În zilele mele, în propria-mi patrie, banii aceștia se strângeau din impozite, dar cetățenii își închipuiau că le plătesc importatorii străini, și asta le făcea mare plăcere. În fapt, ele erau plătite chiar de poporul american și erau așa de egal și exact distribuite printre ei, încât impozitul pe care-l plătea un bogătaş, cu o avere de o sută de milioane dolari, era același cu impozitul plătit de un sugaci, fiul unui muncitor cu ziua: fiecare plătea tot șase dolari. Recunosc și eu că nimic nu putea fi mai egal decât impozitele astea.

Revenind la socotelile noastre, trebuie să spun că pe atunci Scoția și Irlanda plăteau tribut regelui Arthur, iar populațiile de pe insulele britanice se ridicau laolaltă la ceva mai puțin de un milion de suflete. Salariul mijlociu al unui artizan era de trei cenți pe zi, când își plătea hrana. Datorită orânduielilor arătate, cheltuielile guvernului național erau de nouăzeci de mii de dolari anual sau aproape două sute și cincizeci de dolari pe zi. Așadar, prin înlocuirea aurului cu gologani, într-o singură zi de scroful regale, nu numai că nu am păgubit și nu am nemulțumit pe nimeni, dar am adus servicii tuturor și am salvat patru cincimi din cheltuielile pe țară ale acestei zile – o economie care ar fi echivalat cu opt sute de mii de dolari în zilele mele, în America. Făcând această înlocuire, m-am bizuit pe un izvor de înțelepciune foarte îndepărtat – anume, înțelepciunea adolescenței mele – căci un bărbat de stat nu trebuie să disprețuiască nici un fel de înțelepciune, oricât de modestă ar fi originea acestei înțelepciuni. Când eram băiețandru, totdeauna îmi economiseam gologanii și dădeam în locul lor nasturi la colectele pentru fondurile misionarilor străini. Pentru sălbaticii neștiutori, nasturii mergeau tot așa de bine ca și gologanii, iar mie îmi prindeau mai bine gologanii decât nasturii, așa că amândouă părțile erau mulțumite și nimeni păgubit.

Marinei lua în primire pacienții îndată ce soseau. El cerceta pe acești candidați ai scrofulor regale. Dacă găsea că respectivul nu întrunește calitățile cerute, îl respingea de la examen, iar dacă le întrunea, atunci îl înmâna regelui. Un preot rostea formula: "Cu mâna lui atinge-va pre bolnav și tămădui-se-va bolnavul". Apoi, regele mângâia cu mâna umflăturile bolnavului, în timp ce citirea preotului continua. În sfârșit, candidatul căpăta diploma, adică primea gologanul – ce i-l atârna de gât chiar regele – și numai după asta i se dădea voie să plece. Credeți că într-adevăr se vindeca? Ei bine, se vindeca! Orice giumbușluc de ăsta vindecă, dacă bolnavul are o credință puternică într-însul. Sus, la Astolat, era o capelă unde Fecioara se arătase odată unei copile care păștea găștele prin locurile alea – asta, bineînțeles, după însăși mărturia copilei. Oamenii de acolo s-au apucat să ridice capela chiar pe locul respectiv și au atâmat o poză reprezentând întâmplarea – o poză pe care o puteai socoti destul de primejdioasă pentru a lăsa pe vreun bolnav de inimă să se apropie de ea. Totuși, mii de oameni betegi și bolnavi veneau acolo și se rugau în fața



acestei poze și plecau întregi și teferi; ba chiar izvorul privea tabloul și nu-și îngheța apele. Desigur, când mi s-au spus astfel de lucruri, nu am vrut să le cred, dar când m-am dus la fața locului și le-am văzut cu ochii mei, a trebuit să mă predau. Am văzut cum tratamentele dădeau rezultat. Și erau tratamente adevărate, care nu puteau fi puse la îndoială. Am văzut schilozi – pe care îi știam de ani de la Camelot, unde umblau în cârje – cum veneau și se rugau la icoana aceea și apoi își aruncau cârjele și porneau fără să mai șonticăiască deloc. Erau mormane de cârje acolo, lăsate drept mărturie, de cei vindecați.

În alte locuri, găseai oameni care lucrau asupra minților bolnavilor fără să le spună o vorbă și tot îi tămăduiau. În altele, experții adunau pe bolnavi într-o încăpere și se rugau împreună cu dâșii, chemându-le credința și după aceea bolnavii aceia plecau lecuiți. Oriunde, însă, veți vedea un rege care nu poate tămădui scrofulele, puteți fi siguri că cea mai prețioasă dintre superstițiile care-i susțin tronul – credința supusului în atributele dumnezeiești ale suveranului său – s-a dus pe copcă. În tinerețea mea, monarhii Angliei încetaseră să mai atingă umflăturile celor bolnavi, dar asta nu înseamnă că poporul englez își pierduse credința în monarhi: – "dacă voiau" ei ar fi putut tămădui în patruzeci și nouă de cazuri din cincizeci.

Ei bine, după ce preotul bolborosise aceleași versete timp de trei ceasuri, și bunul rege lustruise evidențele bolii, iar bolnavii încă se îmbulzeau ca mai înainte – am simțit că mor de urât. Stăteam lângă o fereastră deschisă, nu departe de augustul baldachin. Pentru a cinci suta oară un bolnav se apleca pentru ca să i se atingă cu degetele ceea ce avea mai respingător; iară și iară se mormăiau aceleași cuvinte: "Cu mâna lui atinge-va pre bolnav și tămădui-se-va bolnavul" – când deodată se auziră de afară, răsunând limpede ca dintr-o goarnă, niște sunete care-mi încântară sufletul, dând de-a rostogolul treisprezece veacuri inutile:

— Au sosit de la Camelot, *Osanelele săptămânale* și *Vulcanul literar* – ultima erupție – numai doi cenți – scrie totul, spune totul despre marea minune din Valea Sfințeniei!

Și așa își făcu apariția acolo o personalitate mai însemnată decât regele: vânzătorul de ziare! Dar numai eu din toată gloata aceea cunoșteam însemnătatea acestei apariții și care era menirea acestui vrăjitor imperial pe lume.

I-am aruncat un gologan de cinci cenți, pe fereastră și am căpătat ziarul. Adamul vânzătorilor de ziare din întreaga lume se duse până la colț ca să schimbe gologanul și să-mi aducă restul, și dus a fost. Probabil că mai este și acum tot la colțul străzii. Ce plăcere să vezi iarăși un ziar! Simții totuși o lovitură înfundată, când ochii îmi căzură pe primele titluri de-o șchioapă ale ziarului. Trăisem atâta vreme într-o molcomă atmosferă de venerație, respect și deferentă, încât cele scrise acolo îmi dădură niște ușori fiori de gheață:

VREMURI FĂRĂ DE SEAMĂN ÎN VALEA SFINȚENIEI!

BINELE DE IZVOR ASTUPATE ÎN TAINĂ!

FRATELE MERLIN MEȘTERȘUGUIEȘTE, AU CALCĂ ÎN STRĂCHINI?

Dară șeful lovește în plin de la primele ture!

*Minunatul izvor de apă scos de sub vrajă în toiul  
unor spăimate potopuri de*  
FOC DIAVOLESC FUM ȘI TRĂSNETE!

SASTISIT, MÎRLAN ÎNGHITE RĂBDĂRI VRĂJITE!  
SERBĂRI DE POMANĂ

și așa mai departe, și tot așa. Da - era cam prea tare. O dată, treacă-meargă, ba chiar mi-ar fi plăcut și n-aș fi zis că au sărit peste cal, dar repetând atacurile astea, o făcuseră de oaie. Ziaristica asta mirosea de-o poștă a gazetărie de Arkansas, dar noi nu eram în Arkansas. Și încă ceva: penultimele rânduri erau așa scrise încât jigneau pe pustnici și puteam să-i pierdem de clienți pentru reclamele noastre. Într-adevăr, era cam prea ușuratic tonul de luare peste picior pe care-l întâlneai în tot ziarul. Constatam că între timp mă schimbasem mult, fără să-mi fi dat seama. Eram neplăcut impresionat de micile obrăznicii spuse fără perdea, pe care, în tinerețea mea, le-aș fi socotit drept niște cuviincioase și grațioase perle de stil. Era o abundență de articole de soiul acestora, care m-au cam necăjit:

*"Tăciuni și cărbuni din localitate*

Sir Launcețol se întâlnește cu bătrânul  
rege grivance al Irlandei  
În mod neașteptat săptămâna  
trecută la mlaștina de la sud de rajiștea porcului lui sir Balmoral  
Le Merveilleuse. Văduva a fost înștiințată.  
Expediția nr. 3 va porni ham  
pe luna țiiitoare în cântarea  
18i sir Sagramour-cel-chinuit -  
de-dor. Iaste sub comanda renumitului  
Cavaler al Cailor Verzi pe  
Pereți, având ca adjutant pe sir  
Persant de înde, om competent inteligent,  
curtenitor și în toate  
privințele u nas și de asemenea  
amutat de sir Palamides Sărace -  
nul, care nu iaste nici el un spanac cu floare  
la ureche. Nu-i vorba de un picnic,  
căci dumnealor se gândesc serios la afaceri.  
Cetitorii Osanalelor vor afla  
cu regret că frumosul și popularul  
sir Charolais de Gaul, carele  
a stat timp de patru săptămâni  
la Bull ad Hallibut, în orașul  
nostru, și a cucerit toate inimile  
cu manierele sale elegante și  
aleasa-i convârșăție, va pleca astăzi  
acasă. Mai dă-ne un semn  
de viață, Charley!  
Rezolvarea triburilor privind

funerariile răposatului sir Dalliance,  
a ducelui de Cornwall fecior,  
Ucis într-o încăierare cu Uriașul  
Ghioagei Ferecate marțea trecută  
pe malurile Câmpiei Vrăjite, se  
află în mâinile amabilului și  
hainicului Mumble, prințul antretenorilor  
de pompe funebre,  
decât care nimeni nu-i mai strașnic  
de a servi cu plăcere pe fiecare  
care are nevoie de serviciile  
sale ultime și triste. Dați-i  
prilejul să vă servească. Încercați  
și vă veți convinge.  
Redacția Osanalelor ține să  
mulțumească respectuos, de la director  
și până la dracu și la tat'su, curtenitorului  
și preve nitorului lord  
Mare Majordom al treilea ajutor  
al Palatului pentru câteva sorbetiere  
de înghețată de o calitate  
așa calculată încât să te  
facă recunoscător până la lacrimi și a reușit.  
Când această administrație  
va dori să potrivească un  
nume frumos pentru viitoare pormorție,  
Osanalele sunt gata să  
facă sugestiile necesare.  
Demoazela Irene Dulap, din  
Sid Astolat, se află în vizită  
la unchiul dumneaei, popularul  
patron al hanului Văcarilor,  
strada Bojocilor, din orașul  
nostru.  
....Tânărul Barker, reparator  
de foaie s-a înapoiat în localitate  
și arată mai dolofan datorită  
vacanței-tumeu printre cei  
mai de seamă fierari. Vedeți-i  
reclama!"

Desigur, pentru început, jurnalistica aceasta era destul de bună.  
Știam că e așa și mă simțeam totuși cam dezamăgit. Mi-a plăcut mult mai  
mult rubrica "Vești de la palat", căci respectul simplu și demn, cu care se  
consemnau veștile, te reconforta după toate familiaritățile acelea  
dizgrațioase. Dar chiar și această rubrică putea fi mai bună. Știu că, orice-  
ai face, e greu să obții varietate în materie de vești de la curtea regală.  
Într-adevăr, în toate faptele acelea există o adâncă monotonie, care  
zădărnicește și chiar înfrânge cele mai cinstite eforturi de a face ca faptele  
să strălucească și să trezească entuziasm. Cea mai bună metodă de a ieși  
totuși din monotonia asta – de fapt singura metodă de bun simț – este de  
a ascunde repetarea faptelor, dându-le sub forme cât mai variate. Trebuie

să jupoi fiecare fapt și să-l îmbraci într-o nouă piele de vorbe. Așa înșeli ochiul, crezi că-i un fapt nou, dai impresia că și curtea regală merge înainte, cum merg toate pe lume. Și astfel stârnești curiozitatea cititorului, care înghite dintr-o sorbitură întreaga coloană; așa reușești să înșeli pe toată lumea ca să nu vadă că ai făcut ciorba cu un singur bob de fasole. Metoda întrebuițată de Clarence era bună, simplă, demnă, directă și după tipicul afacerilor în curs. Totuși, pot spune că nu era cea mai bună dintre toate cele posibile:

## VEȘTI DE LA PALAT

În ziua de luni regele s-a primblat călare prin parc " " " marți "  
" " " mereu ri "  
"vineri" " \* \* "  
" " " sâmbătă" " " "duminică"

Cu toate acestea, judecându-l în linii mari, ziarul îmi plăcea. Micile crudități de ordin tehnic erau observabile ici-colo, dar nu pricinuiau mare pagubă și, oricum, corecturile greșelilor de tipar se făcuseră tot așa de bine ca și în Arkansas și mult mai bine decât era necesar în zilele și în țara regelui Arthur. De obicei, gramatica îți scăpa printre degete, iar construcțiile erau mai mult sau mai puțin șchioape, dar nu mă formalizam pentru atâta lucru. Astfel de defecte am și eu și nu trebuie să-i criticăm pe alții, pe târâmurile unde nici noi nu ne putem ține bine de-a-mpicioarele.

Eram prea înfometat de literatură ca să nu doresc a hăpăi întregul ziar ca un singur fel de mâncare; dar abia îmbucai câțiva dumicați și fui nevoit să amân înfulecatul din pricina călugărilor din preajmă, care mă asaltară cu tot felul de întrebări pline de curiozitate: Ce-i obiectul acesta ciudat? La ce servește? I-o batistă? Un plocad de așezat sub șea? O bucată de cămașă? Și din ce-i făcut? Ce subțire și totuși mlădios și gingaș! Și cum mai foșnește! Crezi că ține la purtat și nu se strică dacă-l plouă? Ce se vede pe el sunt litere scrise sau ornamente? Bănuiau că este ceva scris acolo, deoarece aceia dintre dâșii care știau să citească latinește și aveau ceva habar de greacă, recunoșteau unele litere, dar nu se dumireau în totul despre ce era vorba. Am căutat să-i informez în modul cel mai simplu:

— E un ziar public. Am să vă explic altă dată ce înseamnă asta. Nu-i o haină, căci e făcut din hârtie. Am să vă explic altă dată ce-i hârtia. Șirurile pe care le vedeți sunt pentru citit; nu-s scrise cu mâna, ci tipărite. Odată și odată, am să vă explic ce-i tiparul. S-au făcut o mie de foi dintr-astea, toate la fel ca asta, până în cel mai mic amănunt, și nici în ruptul capului nu-ți poți da seama dacă o foaie e mai brează ca alta.

Cu toții scoaseră niște exclamații de surpriză și admirație:

— O mie! Lucru vârtos și de mirare! Trudă de un an pentru o mulțime de meșteri!

— Nicidecum! Muncă de o zi pentru un muncitor și un ucenic.

Se cruciră și murmurară vreo câteva rugăciuni, ca să-i ocrotească de primejdie.

— Minuni! Ciudese! Roadă întunecată a farmecelor!

Îi lăsa să creadă așa, apoi citii cu glas domol – aceluia care își îmbulzeau capetele rase la o distanță de unde puteai auzi – o parte din darea de seamă asupra miracolului restaurării izvorului, fiind la fiecare pas

Însoțit de exclamațiile lor uimite și respectuoase:

— Oh! Oh! Oh!

— Prea adevărat iaste!

— Spăimos! Se sparie gândul, nu alta!

— Acestea au fost întâmplările ce tâmplatu-s-au aievea, aievea scrise, spre minunare!

Apoi, mă întrebară dacă pot să le dau în mână lucrul acela ciudat, ca să-l pipăie și să-l cerceteze, asigurându-mă că vor fi foarte grijulii să nu-l strice. Le-am spus că da, și ei luară ziarul, apucându-l cu toată grija și evlavie, de parcă ar fi fost niște moaște sfinte, și cu gingășie îi pipăiră făptura, mângâiară suprafața-i netedă, cu atingeri ușoare de degete, și cercetară cu ochi fascinați tainicele caractere tipărite. Pâlcul acela de capete plecate, fețele acelea fermecate, ochii aceia grăitori – ce minunată priveliște pentru mine!

Nu era vorba de odrasla mea? Nu erau minunarea asta mută, interesul ăsta viu și admirația sinceră – cel mai grăitor tribut și cel mai nesilit omagiu care mi se puteau aduce? Atunci mi-am dat seama ceea ce încearcă o mamă, când femeile străine, sau prietene din preajmă, îi iau în brațe noul născut și-și ațintesc toată dragostea asupra lui, plecându-și capetele într-o adorație atât de deplină, încât restul universului dispăre din conștiința lor și li se pare în momentul acela că nu există pe lume decât pruncul! Acum știu că satisfacție mai mare nu poate fi – nici chiar cea de rege, cuceritor și poet – care să se ridice măcar pe jumătate până la culmea-i senină și înaltă, sau să aducă pe jumătate dintr-o mulțumire atât de divină.

În timpul restului acestei "seanțe", ziarul meu călători de la grup la grup prin toată sala aceea uriașă, iar ochii mei fericiți îl urmăreau într-una, pe când eu încremenisem, năpădit de mulțumire și beat de bucurie. Da – asta înseamnă împărăția cerurilor și o dată i-am simțit și eu gustul, chiar dacă nu voi mai avea parte s-o mai gust vreodată.

## CAPITOLUL XXVII

### *Yankeul și cu regele călătoresc incognito*

Aproape de ceasul culcării îl luai pe rege în apartamentele mele particulare, pentru a-i tăia părul și a-l ajuta să se îmbrace cu veșmintele de rând pe care urma să le poarte pe drum. Cei din clasele conducătoare își retezau părul de pe frunte, purtându-l cu breton, dar lăsau să le cadă pletele pe spate, pe când oamenii de rând și-l tundeau și în față și la ceafă. Sclavii nu se tundeau de loc, și părul le creștea în voie. Așa că-i înfundai o strachină pe cap, și rotind-o împrejurul frunții, i-am tăiat toate suvițele care-i atârnavă. Apoi îi scurtai favoriții și mustățile până ajunseră cam la o jumătate de țol lungime, căutând și reușind să fac toate astea cu o mare artă. Îl pocisem rău de tot. Când își puse sandalele butucănoase și anteriorul făcut dintr-o grosolană pânză de in cafenie, care-i atârna de la gât până la tălpi, nu mai era deloc cel mai chipeș bărbat din tot regatul, ci unul dintre cei mai urâți, mai vulgari și mai neplăcuți la vedere. Amândoi eram îmbrăcați și bărbierii la fel, și puteam fi lesne luați drept țărani sau vătăfi boierești, ciobani sau căruțași; cam așa, sau drept meșteșugari de la

țară, dacă pofteam, îmbrăcămintea noastră fiind ca a mai tuturor oamenilor săraci – trainică și ieftină. Nu vreau să spun că era chiar ieftină pentru un om sărac, ci că era făcută din cel mai ieftin material care se găsea pentru veșmintele bărbățești – lucrat la țară, mă înțelegeți.

Ne strecurarăm înainte de a se crăpa de ziuă și când soarele începea să se ridice, noi făcusem opt sau zece mile, găsindu-ne în mijlocul unei câmpii nu prea netede. Purtam o traistă destul de grea, încărcată cu provizii – merinde pentru rege, ca să mai îmbuce câte ceva până s-o deprinde cu grosolanele mâncăruri de la țară, fără să i se aplece.

Găsii un loc confortabil pentru rege, la marginea drumului, și apoi îi dădui o halcă sau două ca să-și pună stomacul la cale. Apoi, îi spusei că mă duc după apă și o întinsei. Aveam de gând să dispar din văzul său, ca să mă odihnesc puțin și eu. Luaem prostul obicei de a sta în picioare în fața lui, chiar și la sfatul sfetnicilor și mă așezam doar în rare ocazii, când sfaturile acelea durau ceasuri și ceasuri; pe deasupra mă procopsisem și cu un moft de scăunel fără spătar, arătând ca un podeț răsturnat, și care era la fel de plăcut ca și durerile de măsele. Nu voiam să-l arunc deodată în apă pe rege și să-l las să înoate singur, ci aveam de gând să-l obișnuiesc încet-încet cu noua situație. Sigur că ar fi trebuit să stăm împreună, eu și regele, acum când eram în cârdășie, căci altfel oamenii ar fi băgat de seamă; totuși nu era o bună politică pentru mine ca să fac pe egalul cu dânsul, când nu era nici o nevoie.

Găsii apă mai încolo, la vreo trei sute de metri depărtare și apucaii să mă odihnesc cam vreo douăzeci de minute, când auzii niște glasuri. Nu-i nimic – îmi zisei-trebuie să fie niște țărani care se duc la muncă. Care alții să se scoale așa de dimineață, pe meleagurile acelea? Dar peste o clipă zării la o cotitură a drumului niște oameni de seamă, îmbrăcați pe cinste, apărând cu niște catări încărcate cu bagaje și cu servitori în urma lor. Mă repezii glonț în tufiș, pe drumul cel mai scurt. Câtva timp crezui că oamenii aceia vor ajunge înaintea mea la locul unde era regele; dar deznădejdea îți dă aripi, așa că îmi făcui vânt cu tot corpul, îmi umflai pieptul și ținându-mi răsuflarea – fâl-fâl! – zburai, nu alta. Am ajuns. Și încă mai înainte decât era nevoie.

— Scuză-mă, dragul meu rege, dar acum nu-i timp de etichetă... Hai! Ridică-te în picioare, că se apropie niște oameni cu vază. Hai, sus!

— Nu văd nici o minune! Lasă-i să vină!

— Vai, măria ta, nu-i bine să șaezi jos! Ridică-te și stai într-o poziție mai umilă, în timp ce trec dumnealor. Nu uita că acum ești țăran.

— Adevăr grăit-ai! Iată că uitasem, tot gândind cu capul meu la războiul cel mare pe care vreau să-l dau cu ditai galul – și zicând acestea se ridicase, dar o fermă s-ar fi ridicat mai repede decât dânsul, dacă ar fi fost cerere pe piață pentru terenurile de construcții – și adevărat iaste că a fost în gândul meu, ca pogorât din ceruri, visul acela măreț, carele...

— Ia o ținută mai ploconită, măria ta! Hai, mai repede! Apleacă-ți capul – mai mult – mai mult! Lasă-l jos!

A făcut tot ce i-a stat în putință, dar, doamne! mare lucru n-a reușit. Părea tot atât de plecat cât turnul din Pisa, asta-i cea mai exactă apreciere pe care aș putea-o face despre poziția lui. Într-adevăr, atât de puțin a reușit să se ploconească, încât a primit niște priviri încruntate și acre pe toată linia, iar un lacheu împopoțonat din coada alaiului a ridicat biciul să dea în el. Dar sărisem la timp pentru a primi eu – pleosc! – lovitura, în locul regelui. Urmară o rafală de râsete batjocoritoare, în timpul cărora vorbii

răspicat și îl sfătuii pe rege a se face că nici nu-i pasă. Pe moment se stăpâni, însă birul ăsta îl cam usturase și voia să sfâșie cu dinții alaiul și altceva nu. Îl avertizai:

— Dacă faci una ca asta, s-a zis de la început cu aventurile noastre! Iar noi, fiind neînarmați, nu facem nici o scofală în fața bandei ăsteia înarmate. Dacă vrem să reușim în ceea ce am pus la cale, atunci trebuie nu numai să arătăm ca niște țărani, dar să ne și purtăm ca dâșii.

— Înțelept iaste ce-ai grăit, luminate Șef! Nu se cade a-ți sta împotrivă! Să purcedem mai departe. Voi trage învățătură și voi băga de samă, purtându-mă după cuviință.

S-a ținut de cuvânt. A făcut cum a putut mai bine, numai că se putea și mai bine. Cred că vi s-a întâmplat să vedeți un copil neastâmpărat și fără minte, dar îndrăzneț nevoie mare, făcând de zor o pozna după alta, toată ziua, și o mamă grijulie ținându-se după el tot timpul, și salvându-l în ultima clipă de la înec sau de la vreo altă belea, după fiecare pățanie nouă – ei bine, leit așa arătam regele și cu mine!

Dacă aș fi prevăzut ce o să mi se întâmple, mi-aș fi zis de la început: nu! cine are poftă să câștige o pâine, făcând panoramă cu un rege îmbrăcat în țăran, n-are decât; eu, unul, m-aș descurca mult mai bine cu o menajerie și aș rezista mai multă vreme. În primele trei zile, nu i-am permis să intre în nici o cocioabă sau altă locuință. Dacă voia să treacă în revistă câte ceva, în timpul acestei inițieri, asta o putea face doar în hanuri mai mici sau pe drum, așa că la astfel de locuri ne-am mărginit noi la început. Bietul de el! Încerca să se poarte cât mai bine, dar ce folos? Nu făcea nici un progres, nici cât negru sub unghie.

Dimpotrivă. Mă băga în sperieți, făcând boroboate peste boroboate unde și când nu te așteptai. În ziua a doua, pe înserate, ce-l văd că face? Nici mai mult nici mai puțin decât că-mi scoate dinăuntrul anteriorului un pumnal, privindu-mă senin, de parcă nici usturoi n-ar fi mâncat!

— Dumnezeule mare! De unde-l ai, măria ta?

— De la un contrabandist pe care l-am văzut la han, aseară.

— Dar cum l-ai cumpărat, când nu ai nici o para chioară?

— Scăpat-am teferi dintru multe primejdii datorită duhului – duhului luminăției tale – că pre luminăția ta o am lumină și sfeșnic – dară singur am gândit cu capul meu că cine iaste înainte văzător se cuvine întrarmat a fi. Arma luminăției tale ar putea să cadă cu împiedecare și pieriți să fim!

— Dar, gândește-te că oamenii de teapa noastră nu au dreptul să poarte arme! Ce-ar zice un lord – sau oricare altă persoană cu vază – dacă ar prinde pe un nespălat de țăran cu un pumnal asupra lui?

A fost spre norocul nostru că în momentul acela n-a dat nimeni peste noi. M-am ținut de capul lui ca să arunce cât colo fierul ăla ruginit. Dar pasă de convinge pe un copil să renunțe la un mijloc nou și ademenitor de a-și frânge gâtul. Am mers amândoi înainte, tăcuți și prinși de gânduri. În cele din urmă, zise regele:

— Când vezi că eu cuget la lucruri care nu mi se cad, au care de primejdie sunt, de ce oare nu mă scuturi ca să le alung din minte?

Grea treabă și lucru cu două tăiușuri. Nu prea știam cum să iau această invitație sau ce să zic, așa că am sfârșit prin a-i spune ce era mai firesc:

— Dar cum pot ști eu ce gândește măria ta?

Regele încremeni locului de uimire și se zgâi la mine:

— O! Dară eu crezut-am că ești mai mare decât Merlin și

meștersuguiești la vrăji, câțai ziulica de mare. Darul prorociei mai vârtos iaste decât vrăjitoria, iară Merlin proroc iaste!

Îmi dădai seama că o făcusem lată. Trebuia să recâștig terenul pierdut. După o matură reflecție și un plan mai dihai, îi zisei:

— Măria ta, m-ai înțeles greșit. Dă-mi voie să-ți explic. Există două soiuri de profeții. Unul este de a prezice lucruri care sunt foarte aproape de noi; celălalt este darul de a prezice lucruri care se vor petrece cu epoci și secole mai încolo. Care-i mai mare dintre aceste daruri profetice?

— De bună samă, cel din urmă!

— Așa e. Și mă rog, are darul ăsta Merlin?

— În parte îl are. Merlin prorocit-a o samă de taine despre nașterea mea și a crăiei mele, cu douăzeci de ani mai înainte.

— A mers vreodată mai departe?

— Mai mult nice nu ar cuteza a zice, gândesc eu.

— Probabil că asta-i limita la care poate ajunge. Fiecare profet își are limita lui. Limita unora dintre marii profeți a fost un secol.

— Puțini sunt aceștia, rari ca iarba de leac, pre cât am aflat eu.

— Au existat doi încă și mai mari, ale căror limite au fost de câte patru și șase veacuri, ba unul a ajuns să prezică până la o limită de șapte sute douăzeci de ani.

— Oho! Ce minunăție!

— Dar ce sunt toți aceștia față de mine? O nimica toată!

— Cum? Întru adevăr ai puterea de a vedea chiar mai departe decât atâta nepărăsită vreme?

— Șapte sute de ani? Măria ta, află că privirile ochiului meu de profet au din cuprinderea vulturului și lor li se dezvăluie viitorul lumii pe încă aproape treisprezece secole și jumătate de acum încolo!

Ehei! Păcat că n-ați văzut ce ochi a bleojdit regele și cum era mai-mai să înghită tot aerul de deasupra pământului! Cu asta îl aranjase pe Merlin. Ați văzut că în fața oamenilor acelora nu era nevoie să dovedești nimic din ceea ce afirmai: era de ajuns să afirmi și ei te și credeau.

Niciodată nu i-a dat prin gând cuiva să pună la îndoială vreo afirmație.

— Și acum trebuie să-ți spun, măria ta – continuai eu – că sunt în stare să practic amândouă soiurile de profeții: cea pe durată lungă și cealaltă, dacă îmi dau osteneala, dar de obicei nu practic decât cea pe lungă durată, fiindcă cealaltă nu este de demnitatea mea. Aceea-i bună doar pentru prezicători de teapa lui Merlin – profeți scurți de coadă, cum le zicem în profesiunea noastră. Firește, așa – din când în când – mă distrez și eu cu câte o profeție mai mărunță, dar nu prea des; de fapt, mai niciodată. Îți amintești ce mult s-a comentat – când ai ajuns în Valea Sfințeniei – faptul că eu am prezis sosirea măriei tale și am precizat până și ceasul sosirii, și asta cu două sau trei zile înainte.

— Adevăr grăiești. Acum îmi aduc aminte.

— Ei bine, mi-ar fi fost și mai ușor, de patruzeci de ori mai ușor și aș fi adus la târg de o mie de ori mai multă marfă, dacă ar fi fost vorba de ceva care avea să se petreacă peste cinci sute de ani, în loc de două-trei zile.

— Multe ciudățenii mai sunt pre lumea aceasta!

— Așa e! Un adevărat expert poate mai lesne prezice un lucru care se va petrece peste cinci sute de ani decât unul care se va petrece peste cinci sute de secunde.

— După chibzuință mea, zic că mai lesne ar fi să fie altmintrelea. S-ar cădea să fie de cinci sute de ori mai lesne să prorocești ceea ce-i mai



aproape decât ceea ce-i mai departe de bieții de noi, căci ceea ce-i aproape s-ar învrednici să vadă până și neștiutorul. Adevăr zic, că legile prorociei nu se potrivesc cu ceea ce-i aievea, că ele fac prea cu ușor ceea ce-i anevoie și anevoie ceea ce-i ușor.

Dovedea înțelepciune regele. O căciulă țărănească nu era de ajuns ca să-l deghizeze; ba, ți-ai fi dat seama că e rege și dacă-l vedeai sub un clopot de scafandrier, când ai fi auzit cum îi mergea mintea.

Dar asta-i altă căciulă. Până una-alta, mă pomenii cu o nouă îndeletnicire, care-mi dădea de furcă. Regele deveni foarte dornic să afle tot ce se va întâmpla în următoarele treisprezece secole, de parcă ar fi urmat să trăiască în ele.

Din clipa aceea, mi-am prorocit singur că o să chelesc tot gândindu-mă ce profeții să mai născocesc pentru a satisface cererile regelui. Până atunci multe lucruri indiscrete dădusem în vileag, dar să mă joc de-a profetul în așa hal, încă nu mi se întâmplase. Mă gândii însă că și profesia asta are foloasele ei. La urma urmei, profeții nu au nevoie de nici un dram de minte. Mintea le trebuie, firește, pentru nevoile cotidiene ale vieții, dar nu le servește la nimic în chestiunile profesionale. Profeția este cea mai odihnitoare dintre vocații. Când pogoară asupra-ți duhul profeției, n-ai decât să-ți coci mintea și s-o pui la rece; n-ai nevoie decât să-ți desurubezi falca și s-o lași singură să facă treaba, că falca îi dă înainte și profețiile curg în doi timpi și trei mișcări.

Mai în fiecare zi, dădeam peste vreun cavaler rătăcitor și de fiecare dată când îi vedea, se trezea în rege vajnicul spirit marțial. Era gata să uite situația în care se găsea și să le spună câte ceva, într-un stil cu nuanțe sau chiar cu ieșiri directe, care l-ar fi trădat cine este. De aceea, aveam grijă să-l trag din mijlocul drumului la momentul oportun. Dar el se oprea ceva mai încolo și îi privea țintă, scăpărându-le niște priviri și umflându-și nările, de parcă ar fi fost un cal la război. Îmi dădeam seama că se perpelea de dorul de a se încaiera cu dâșii. A treia zi, pe la vremea prânzului, tocmai mă oprisem în drum pentru a lua o măsură de precauție, dictată de lovitura aceea de bici pe care o promisem pe pielea mea, cu două zile mai înainte. Precauție pe care mai târziu m-am hotărât s-o las pustiei, căci mi-era silă s-o mai pun în aplicare. Dar în momentele acelea aveam clar în minte ce pățisem, și în timp ce mergeam înainte cu pași vârtoși, având falca în funcțiune și mintea la odihnă, căci tocmai făceam profeții, mă poticnii de-o piatră și – huzdup! – căzui lat jos. Mă speriasem așa de tare, încât, o clipă, nu m-am putut gândi la nimic; apoi mă ridicai încetitor și cu grijă și desfăcui băierile traistei. Aveam într-însa o bombă cu dinamită, învelită în lână – și pusă într-o cutie. Mă gândisem că mi-ar prinde bine la drum, și s-ar putea ivi ocazia ca să fac o minune numărul unu cu dânsa. Totuși, e un lucru enervant să cari așa ceva cu tine, iar să-l lași pe rege s-o care, ar fi și mai rău. Acum, după căzătura aia zdravănă, îmi ziceam că ar fi mai bine sau s-o arunc sau să găsesc vreun mijloc sigur de a mă descotorosi de societatea ei. Tocmai o scosesem din cutie și o pusesem în traistă, când zării venind înspre noi doi cavaleri. Regele rămase încremenit în mijlocul drumului, ca o statuie, zgâindu-se la ei – bineînțeles, uitase iarăși pe ce lume se află și cum trebuie să se poarte – dar înainte de a putea să-l previn, a și fost nevoit s-o ia din loc, și bine a făcut! El crezuse că cei doi cavaleri se vor da în lături. Auzi una ca asta! Să se dea în lături de pe drum ca să nu calce peste pulberea nevrednică a unor trupuri de țărani? Unde se trezea dumnealui, regele! Când s-a mai dat el în lături –

sau când a avut prilejul ca vreun țăran, zărindu-l pe el sau pe vreun oarecare nobil cavaler, să nu se dea în lături, pentru a-l cruța la timp de osteneală? Cavalerii nu dădură nici o atenție regelui; era treaba lui să-și scape la timp pielea, iar dacă n-ar fi șters-o de pe drum, ar fi fost călcat frumușel în picioarele cailor, ba ar mai fi fost și ținta batjocurii călăreților.

Regele, însă, era cuprins de furie și se apucă să le arunce o seamă de epitețe și provocări de cea mai augustă tărie. Cavalerii erau acum ceva mai departe de noi, dar se opriră, foarte mirați, se întoarseră în șa și se uitară îndărăt, parcă stând la îndoială dacă trebuie să catadicsească sau nu să-și pună mintea cu niște târâturi ca noi. Dar se întoarseră și se îndreptară înspre noi. Nu mai era nici o clipă de pierdut. Am "tăbărât" și eu pe ei, dar să vedeți cum. Am alergat înspre dânșii și când am ajuns în dreptul lor, le-am tras un alai de înjurături tocmai din fundul rărunchilor, de să li se facă părul măciucă, așa că față de sudălmile mele, insultele regelui păreau o nimica toată, nu făceau nici doi bani. Sudălmile le luasem din secolul al XIX-lea, care știa să înjure mai acătării. Cavalerii aveau o viteză așa de mare, încât ajunseseră aproape de locul unde era regele, înainte de a-și da seama ce le trântisem eu; dar imediat după aceea, spumegând de furie, își opriră caii, care se ridicară în două picioare, și-i întoarseră din drum. Se îndreptau acum spre mine, unul lângă altul. Mă aflam la vreo șaptezeci de metri de dânșii – țop! – pe-o stâncă de pe marginea drumului. Când ajunseră la vreo treizeci de metri de mine, întinseră sulیțele și își aplecară capetele încoifate și așa, având chiar sub piepturile lor coamele împă-noșate ale cailor – o mândrețe, nu alta – aceste fulgere-exprese se abăteau asupra mea, gata să mă facă terci. Dar când au ajuns la cincisprezece metri, am aruncat cu precizie bomba, dând-o de pământ chiar sub botul cailor. Și bum! Și hum!... să le meargă peticele!

Ei, da! Strașnic lucru, strașnic și pe cinste, de parcă ar fi fost explozia unui vapor pe Mississippi. În următoarele cincisprezece minute, am stat amândoi sub o ploaie alcătuită din microscopice țândări de cavaleri, fierărie și carne de cal. Spun amândoi pentru că regele a participat și el la acest spectacol, îndată ce și-a căpătat răsuflarea. Se făcuse acolo o groapă care ar fi dat de lucru întregii populații din regiune timp de mai mulți ani-vreau să spun, ca să i se explice și să înțeleagă ce s-a petrecut. Cât despre astuparea gropii, treaba asta ar fi mers relativ mai repede, căzând în sarcina câtorva sărmani aleși – țăranii senioriei respective, care n-ar fi primit nimic pentru munca lor.

I-am dat regelui explicațiile necesare, spunându-i că isprava se datorește unei bombe cu dinamită. Informația asta nu i-a căsunat nici un rău, lăsându-l la fel de deștept ca și mai înainte. Totuși, în ochii săi, faptul însemna o nobilă minune și o nouă lovitură împotriva lui Merlin. Am crezut că fac bine, explicându-i că miracolul ăsta nu poate fi săvârșit prea des, ci numai când condițiile atmosferice sunt favorabile. Altfel, el ar fi bisat ori de câte ori am fi avut un subiect mai interesant la îndemână, și asta nu mi-ar fi convenit deloc, căci altă bombă nu mai aveam cu mine.

În dimineața celei de a patra zile, tocmai când răsărea soarele și noi rătăcisem vreun ceas prin pâclele zorilor, ajunsei la o hotărâre: regele trebuie cu orice preț instruit, căci lucrurile nu mai pot merge așa. Trebuie luat în serios de mână și instruit temeinic și cu conștiinciozitate. Altfel nu ne puteam aventura să intrăm în vreo casă de om, căci până și mâțele vor mirosi că au a face cu un șarlatan în costum de bal mascat și nu cu un țăran. Așa că am făcut un popas și i-am zis:

— Măria ta, dacă între hainele pe care le porți și ceea ce-i sub ele nu-i nici o nepotrivire și totul e în regulă – în schimb, între hainele măriei tale și purtarea pe care o ai este mare nepotrivire și totul pare anapoda. Mersul marțial pe care îl ai și ținuta de lord – s-a zis cu ele. Te ții prea drept și privești prea de sus, prea cu ifos. Știu că grijile regatului nu gârbovesc umerii, nu te fac să umbli pleoștit, cu bărbia în jos, nu întunecă semeția privirilor, nu strecoară îndoială și teamă în inimă și nu se arată prin nici un fel de șubrezie a trupului sau prin pași nesiguri. Numai dezgustătoarele griji pe care le au cei umili duc la asemenea rezultate. De aceea, măria ta trebuie să învețe câteva șmecherii; trebuie să imite – așa cum imiți marca unei fabrici cunoscute – toate tarele sărăciei, mizeriei, jignirii și ale altor câteva semne obișnuite de neomenie, care sapă bărbăția din om și fac dintr-însul un supus credincios, cuminte și tolerabil, spre mulțumirea stăpânilor săi. Altfel, până și pruncii te vor dibui că ești travestit și amândoi riscăm să fim sfâșiați în bucăți la prima colibă unde vom trage. Rogu-te, încearcă să umbli așa cum ți-am arătat.

Regele băgă în cap toate acestea și apoi încercă să le imite.

— Binișor... binișor. Bărbia ceva mai plecată, mai jos, te rog... așa, foarte bine. Ochii, prea sus... te rog nu privi în zare, privește în pământ, la zece pași de picioare... Da... așa-i bine, foarte bine. O clipă, te rog. Dai pe față prea multă putere, prea multă hotărâre. Ar trebui să târșești pașii, să mergi mai tropai-tropai, ropai-ropai. Uită-te la mine, te rog, uite-așa și tot așa... Da, cam așa, cam așa... aproape cum ar trebui... Da, acum e binișor. Hm! Mai e ceva care nu merge... Stai, stai nițel... Nu știu ce dracu o fi! Te rog, mai fă vreo treizeci de metri, ca să am perspectiva cuvenită... Ei, fii atent! Da, capul e în regulă, viteza justă, umerii cum trebuie, ochii aplecați, bărbia blejdită, umbletul, ținuta și stilul în regulă – da, fiecare din astea e în regulă! Și totuși ansamblul nu-i bun, plămada nu-i reușită. Socotelile nu se echilibrează; una-s cheltuielile, alta veniturile. Aide, din nou, măria ta, te rog... Da, acum mi se pare că i-am dat de rost. Da, m-am lămurit. Știi ce-ți lipsește? Autenticitatea spirituală a ceea ce faci; asta-i lipsa. Totul este făcut ca de un amator, de un diletant. Amănuntele practice sunt în regulă, le îndeplinești la milimetru; înșelătoria-i pusă la punct, numai că nu păcălești pe nimeni.

— Atunci dară ce se cade să fac pentru a fi cu folos?

— Să mă mai gândesc... Nu prea văd nici eu. În fond, nu există nimic care ar putea îndrepta lucrurile, decât practica, sireaca. Ne găsim tocmai într-un loc ideal pentru astfel de exerciții: rădăcini, cioturi și pietre, de care să se poticnească umbletu-ți falnic. Aici n-avem teamă că putem fi întrerupți de la treabă; este doar câmpie cât vezi cu ochii și numai o singură colibă, colo, în depărtare și ăia sunt așa de departe, că nu ne poate vedea nimeni. Ar trebui s-o iei pe dincolo de drum, măria ta, și să-mi faci exerciții toată ziua.

După ce a făcut așa, câtva timp, exerciții, i-am zis:

— Acum, măria ta, închipuiește-ți că suntem la ușa omului care locuiește în coliba aceea și că ne vede familia lui. Hai, arată-mi cum o să te adresezi capului familiei!

Fără voie, regele își îndreaptă și înțepeni umerii, ca o statuie, și zise cu o glacială asprime:

— Mă, țărane, ia adă-mi un scaun și ospătează-mă din mâncărurile ce ai.

— Vai, măria ta! Nu-i bine de loc!

— Dară unde-i greșeala?

— Oamenii aceștia nu-și zic unul altuia țărani.

— Adevărat?

— Numai cei de deasupra lor le zic țărani.

— Atuncea să îi zic altmintrelea: ei, mă robule!

— Nu, că s-ar putea să fie om liber!

— Aha! Atuncea să-i zic oare: măi, om bun?

— Da, așa ar merge, măria ta, dar și mai bine ar fi dacă i-ai zice: mă, frate, mă; sau mă, fârtate, mă!

— Frate? Frate cu un nevolnic ca acela?

— Dar și noi ne pretindem de-o teapă cu ei, nevolnici ca și ei.

— Adevăr iaste. Zice-voi: frate, adă-mi un scaun și aciiș de-ale mâncării. Acum iaste după cuviință?

— Nu chiar de tot. Căci ai cerut numai pentru unul, nu pentru noi amândoi; mâncare numai pentru unul, scaun numai pentru unul.

Regele păru tare nedumirit. Nu era, săracul, o somitate intelectuală. Capul său era o clepsidră cu nisip; primea o idee, dar o prindea grăunte cu grăunte, nu toată deodată.

— Vrea și luminăția ta un scaun? Și vrea chiar să șadă?

— Păi, dacă n-aș șede și eu, omul și-ar da imediat seama că noi facem pe egalii, dar nu suntem – și iute ne-am da de gol.

— Adevăr grăit-ai și bine ai mai chibzuit! Ce lucru de minune iaste adevărul, că iese la iveală când nu te aștepti și încă în fel și chip! Da – căsașul se cuvine să ne aducă scaune și de-ale gurii pentru amândoi și aducându-ne ibricul și ștergarul nu i se cade să arate unuia mai mult respect decât celuilalt.

— Și mai am un amănunt de corectat: nu trebuie să ne aducă nimic afară, ci trebuie să ne ducem noi înăuntru, printre nevolnici – și poate printre alte lucruri care-ți trezesc sila – și să mâncăm împreună cu gazdele și asta după obiceiurile casei, adică la fel ca ele. Numai dacă omul ar fi din clasa robilor, am putea proceda altfel. Iar ibric și ștergar nu vom găsi la ei, chiar dacă ar fi sclavi sau liberi. Aide, măria ta, mai fă câțiva pași. Da, e mai bine acum, cel mai bine de când încerci d-alde-astea, dar nu-i încă perfect. Umerii măriei tale n-au avut parte de-o povară mai grea decât armura și nu vor să se lase în jos, și pace!

— Atuncea dă-mi traista. Voi lua învățătură de la duhul poverilor care n-au nice o cinstire întrînsele, că duhul iaste acela carele apasă umerii și nu greutatea, căci armura grea iaste, dară falnică povară și te ții drept întrînșă... Nu mai sta la gând și nu crâcni. Dă-mi-o! Pune-mi-o în cârcă!

Cu traista la umăr, era complet și nu părea mai august decât oricare dintre oamenii pe care-i văzusem în viața mea. Dar încăpățânați umeri mai avea! Parcă înadins nu voiau să învețe cum să se lase și să pară în mod firesc căzuți. Trebuia să continui instrucția, explicându-i și corectându-l:

— Ei, fă așa ca lumea să te creadă că ești mâncat de datorii și că nu

mai poți să răsufli de creditori; fă-te că ești șomer, să zicem că ești fierar și nimeni nu mai vine să-și potcovească bidiviii. Nevasta zace bolnavă acasă, copiii îți plâng că nu au ce mânca...

Și așa mai departe, și tot așa. Îl instruii ca să întruchipeze rând pe rând tot felul de oameni nenorociți și care sufăr de groaznice lipsuri și belele. Dar, din nefericire, toate astea erau pentru dânsul vorbe goale, căci nu pricepea nimic din ele și ar fi fost totuna dacă-i fluieram un cântec în loc să-i vorbesc. Cuvintele nu înfăptuiesc nimic, nu trezesc nimic în tine, decât dacă ai suferit pe propria-ți piele lucrurile pe care le înfățișează ele. Există mulți oameni înțelepți care vorbesc ca niște cunoscători și cu simpatie despre "clasa muncitoare", dar care sunt fermi convinși că o zi de grea muncă intelectuală este cu mult mai anevoioasă decât o zi de grea muncă manuală și-s tare mulțumiți că au deci dreptul la un salariu mai bun. De ce gândesc astfel, e lesne de înțeles: ei știu totul despre una din aceste munci, fără s-o fi încercat pe cealaltă. Dar eu cunosc la fel amândouă felurile de munci și, în ceea ce mă privește, știu că poți să-mi dai toate averile din lume și tot n-o să mă socotesc plătit îndeajuns pentru mânuirea târnăcopului timp de treizeci de zile. În schimb sunt gata oricând să îndeplinesc cea mai grea muncă intelectuală mai pe nimica toată, pentru o sumă cât de mică, și voi fi tare mulțumit.

Munca "intelectuală" este greșit numită astfel; ea este o plăcere, o desfătare, și își are răsplata în ea însăși. Cel mai prost plătit dintre arhitecți, ingineri, generali, scriitori, sculptori, pictori, profesori, avocați, juriști, actori, predicatori, cântăreți, se află în al nouălea cer când este la lucru. Cât despre muzicantul cu arcușul în mână, care șade în mijlocul unei mari orchestre și este mângâiat și purificat de fluxul și refluxul valurilor de sunete divine – ei, bine, putem spune că și el muncește, dacă vrei cu dinadinsul, dar asta e curată ironie. Legea muncii pare adânc nedreaptă – dar există și nimic nu o poate schimba; cu cât muncitorul este plătit cu mai multe bucurii, pe care le scoate dintr-însa, cu atât el este și mai bine plătit în bani. Și așa-i și cu legea acestor pungășii nerușinate – care se numesc noblețea ereditară și regalitatea.

## CAPITOLUL XXIX

### *Coliba cu variolă*

Când, pe la nămiezi, ajunserăm la colibă, nu văzurăm nici un semn de viață. Recolta fusese culeasă de pe pământul din preajmă, cu câțva timp înainte și ogoarele păreau jupuite, căci fuseseră ridicate de pe ele ultimul fir de pai și ultimul bob. Îngrădirea, acareturile și tot ce era pe acolo erau grăitoare pentru sărăcia bieților oameni. Nici urmă de orătării sau vite prin preajmă; nici o vietate. Liniștea era apăsătoare, ca într-un mormânt. Coliba nu avea nici măcar un cat deasupra, iar acoperișul de stuf se înnegrise de curgerea anilor și era într-un hal fără de hal de paragină.

Ușa era întredeschisă. Ne apropiarăm tâlhărește, mergând tiptil și ațînându-ne răsufarea, căci așa ne simțeam noi – chiar ca niște lotri. Regele bătu. Așteptară. Nici un răspuns. Bătu din nou. Nici un răspuns. Împinsei ușor ușa și privii înăuntru. Zării câteva siluete nedesluite, apoi văzui o femeie că se ridică de pe jos și se zgâiește la mine – exact așa cum ți se întâmplă când ești trezit din somn. Deodată, își recapătă piuitul:

— Milă și îndurare! se rugă ea. Totul ne-a fost luat, nu ne-a mai rămas nimic.

— N-am venit să-ți iau nimic, surată dragă.

— Nu ești preot?

— Nu.

— Nice nu vii din partea lordului stăpânitor?

— Nu. Nu sunt de pe aici. Sunt străin.

— Atuncea, de frica lui Dumnezeu, carele cu nevoi și moarte hărăzit-a pre cei neprihăniți, nu mai zăbovi pe aici! Pasă a purcede cât mai fără zăbavă, că locul acesta iaste sub blăstămul său și al bisericii.

— Lasă-mă să intru, ca să-ți dau o mână de ajutor. Te văd bolnavă și necăjită.

Începusem să mă deprind cu întunecimea dinăuntru. Am putut desluși cum femeia își pironise asupra-mi ochii scufundați în găvanele lor adânci. Am putut vedea cât de slabă și uscată era sărmana de ea.

— Au nu înțelegi? Zis-am că locul acesta iaste sub blăstămul bisericii. Pleacă – până nu te zărește vreun hoinar și nu duce pâra împotriva ta.

— Nu te îngriji de mine. Nu-mi pasă de blestemele bisericii. Vreau să te ajut.

— Duhurile cele bune aibă-te în pază – dacă viiază asemenea duhuri. Binecuvântată fie-ți vorba! Dacă Dumnezeu mi-ar fi dăruit măcar o înghițitură de apă! Dară lasă totul, uită ce-am zis și turește-o de aici, că în casa noastră iaste ceva de care i se cade a se teme și celuia carele de biserică nu-i pasă: molima de care ne prăpădim cu toții. Lasă-ne așa cum suntem, bunule și vrednicule, și du cu tine, străinule, binecuvântarea pe care niște procleți ca noi ți-o pot hărăzi.

Dar înainte ca ea să fi isprăvit aceste vorbe, eu apucasem o strachină de lemn și o luai la goană spre izvor, gata să mă izbesc de rege. Apa era la vreo zece metri de casă. Când mă întorsei și intrai în casă, îl găsii pe rege înăuntru. Se căznea să deschidă oblonul care acoperea gaura ce ținea loc de fereastră, vrând să lase a pătrunde aerul și lumina. Într-adevăr, duhnea tare rău înăuntru. Dusei strachina la gura femeii și tocmai când ea o înhață cu ghearele, oblonul fu în sfârșit deschis și o lumină puternică îi scaldă fața. Femeia avea vărsat.

Dintr-un salt, fui lângă rege și îi spusei la ureche:

— Pleacă imediat, măria ta! Femeia va muri de molima aceea care a secerat atâtea vieți prin mahalalele Camelotului, acum doi ani.

El însă nici nu se clinti.

— Nu mă voi urni din loc, adevăr zic ție, și o voi ajuta, îi șoptii din nou:

— Măria ta, fă cum îți spun. Trebuie să pleci imediat.

— Gând bun nutrești și vorbele îți sunt înțelepte. Dară lucru de rușine ar fi ca regele să știe de teamă, iară rușinea l-ar îmbrătoșa și pre cavalerul carele l-ar împiedeca a da ajutorință acolo unde iaste nevoie. Pace ție, temătorule, că eu de aici nu voi pleca. Luminăției tale i se cade a pleca. Afurisenia bisericii nu are putere a mă atinge pre mine, dară te oprește pre domnia ta a te afla aici și cu grea mână te-ar pedepsi, dacă i s-ar sufla o vorbă despre fărădelegea ce ai săvârșit.

Regele se afla în mare primejdie, rămânând acolo, și ar fi putut să-l coste chiar viața, dar era zadarnic să mai discuți cu dânsul. Dacă socotea că este în joc onoarea-i de cavaler, nu mai era chip să te înțelegi cu el. Când îi intra ceva în cap!... Orice-ai fi zis, tot ar fi rămas; cu nimic nu-l puteai clinti din hotărârea sa. Îmi dădui seama și lăsai baltă subiectul.

Femeia zise:

— Om bun ce ești - vrei să te urci pe scară și să-mi spui ce vezi acolo? Nu te spaima să-mi spui, că sosit-a vremea când până și o inimă de mamă mai tare nu se poate sfâșia, căci sfâșiată iaste.

— Rămâi pre loc - zise regele - și dă-i muierii să mănânce. Mă duc eu.

Zicând, își scoase traista și o așeză jos. Eram gata să mă urnesc, dar regele mi-o luă înainte. Se opri și descoperi zăcând pe jos, mai la întuneric, un om care până atunci nu ne văzuse și nu scosese nici o vorbă.

— Soțul tău? întrebă regele.

— Da.

— Adormit-a?

— Domnul fie lăudat pentru milosârdia lui; da - de vreo trei ceasuri.

Nu știu cum să-mi arăt prinosul! Inima-mi laudă pre domnul pentru că i-a dăruit somnul pre carele îl doarme acum.

Zisei:

— Trebuie să vorbim încet, ca să nu-l trezim.

— Nu iaste nevoie că, săracul, a murit!

— A murit?

— Da! Și mare bucurie iaste să-l știu mort! Nime nu-i mai poate face nici un rău, nime nu mi-l mai ocărăște și suduie. Acum iaste fericit în ceruri, iară dacă nu-i acolo, atunci suferă chinurile iadului și tot mulțămît iaste, că prin locurile acelea nu va întâlni nici stareț, nice vlădică. De copii fost-am împreună și douăzeci și cinci de ani soț și soață; și amar de vreme ne-am iubit și am suferit de-a valma. Dară astăzi de dimineață i s-au rătăcit mințile și în închipuirea lui eram iarăși flăcău și fată, cutreierând, plini de dulceața lumii, pajiștile cele mândre. Și așa, în această neprihană și fericire, mers-a el hai-hui hăt departe, și mai departe, sporovăind încetișor și poposi la locul de verdeață, pre carele noi ceștialaltî nu-l cunoaștem, și acum hălăduiește pre alte tărâmurî, departe de ochii muritorilor. Și, așa, despărțire între noi nu a fost, căci în închipuirea lui mers-am cu dânsul. El nu și-a dat sama, dară mers-am și eu, cu mâna în mâna lui, cu mâna mea cea tânără și moale - nu cu gheara asta părăduită. Iaste de mirare, dar așa iaste: să mergi și să nu știi că mergi; să te desparți și să nu oblicești că te desparți! Cine s-ar învrednici a purcede mai lin decât așa? Aceasta i-a fost răsplata pentru cruda viață pre care cu prea multă răbdare a îndurat-o.

Se auzi un ușor zgomot, venind din ungherul întunecos unde era scara. Regele se cobora, ținând ceva într-un braț, în timp ce se ajuta cu celălalt ca să se dea jos. Ajunse în lumină, îl văzui ținând la piept o fetiță de vreo cincisprezece ani. Tare mai era slabă și pricăjită. Abia își dădea seama de cele ce se petreceau în jurul ei. Fata se stingea fiind atinsă de vărsat. Și iată-mă totodată martorul unui eroism dus până în pânzele albe, un eroism ce nu putea fi întrecut și care sfida moartea, fără arme și la câmp deschis, iar sorții de izbândă nefiind de partea aceluia care o sfida. Cel care aruncase morții provocarea la luptă nu se aștepta la nici o răsplată în acest turnir, care nu se petrecea în fața unei liote de admiratori, îmbrăcați în atlazuri și fireturi și care l-ar fi privit cu mândrie și l-ar fi aplaudat din belșug. Și totuși purtarea regelui era tot așa de senină și de curajoasă cum ar fi fost la una din acele întreceri de tarabă, unde cavalerii se măsurau între ei, în lupte de la egal la egal și îmbrăcați în haine de oțel proteguitor. Acum era măreț, într-adevăr măreț. Țepenele statui ale strămoșilor săi, aflate la palat, meritau să aibă acum încă una,

alături de ele. Aveam să mă îngrijesc eu. Dar de astă dată nu mai era vorba de un rege în zale, ucigând un uriaș sau un balaur, ca toți ceilalți, ci de un rege îmbrăcat ca oamenii de rând, purtând moartea în brațe numai pentru ca o mamă de la țară să-și poată vedea copila pentru cea din urmă oară, și să găsească mângâierea cuvenită.

Regele așază copila alături de maică-sa, care o potopi cu îndrăgiri și mângâieri ce-i țâșneau din inima prea plină. Puteai desluși o ușoară licărire în ochii copilei, drept răspuns la aceste mângâieri, dar asta era totul. Mama ședea aplecată asupra fiicei, sărutând-o, dezmierdând-o și rugându-se de ea ca să-i vorbească, dar buzele fetei abia de se mișcau, fără a putea articula vreun sunet. Am scos repede din traistă sticla cu băutură, însă femeia mă opri, spunându-mi:

— Nu, las-o în pace! Iaste mai bine așa. Nu ți se cade dumitale, om bun și milostiv, să-i cășunezi o răutate decât care alta nu iaste pre lume, aducând-o în simțire. Că iaste bine a cugeta: ce sorți de viață i-au căzut ei? Ce-o mai așteaptă pre astă lume? Frații ei s-au dus, tătâne-su așijderea, maică-sa se va prăpădi și dânsa, iară ea sub afurisenia bisericii stă și nime n-ar oploși-o și mângâia-o, chiar dacă s-ar zbate de chinurile morții, în mijlocul drumului. Ea are parte numai de deznădejdea celor fără nădejde. Nice nu te-am întrebat, om bun și milostiv ce ești, dacă soră-sa mai viiază acolo sus. Nice nu vrut-am să te întreb, căci te-ai fi dus după ea și n-ai fi lăsat-o în pace pre biata oropsită...

— Se odihnește în pace! zise regele, cu glas domol.

— Mai bine așa! Astăzi a pogorât fericirea; ziua de azi ne-a adus îmbelșugată mântuire! Draga mea, Anița, în curândă vreme vei purcede după surioara ta, că dumnealor oameni miloși sunt și nu ți-or scoate piedeci în cale.

Și zicând acestea se aplecă asupra copilei, bolborosind cuvinte pline de duioșie și bocind încetisor, mângâindu-i fața și părul, sărutând-o și dezmierdând-o cu fel de fel de nume gingașe, dar din ce în ce licăririle din ochii fetei erau mai slabe și păleau. Am văzut cum pe rege îl podidiră lacrimile și din ochii înlăcrimați îi șiroiau pe față. Femeia le-a văzut și ea, și zise:

— Oh! Oh! Oh! Le-am ghicit tâlcul: și dumneata ai acasă o soață, cainica de ea, și amândoi flămânzi vă culcați în multe dați, ca măcar plozilor să le rămână o coajă de pâine. Ai parte numai de nevoi și de ocările și sudălmile cele de toate zilele ale mai marilor dumitale și de mâna asupritoare a bisericii și a regelui.

Regele tresări în fața acestui pietroi aruncat din întâmplare pe domeniile sale, dar își ținu firea. N-avea încotro: trebuia să-și învețe rolul, ba încă și-l juca destul de bine pentru un începător cam stângaci. Încercai o diversiune, oferindu-i femeii mâncare și băutură, dar ea refuză și una și alta. Nu mai voia să strecoare nimic între ea și moartea cea alinătoare. Apoi, m-am furișat și i-am adus de sus copilul mort, așezându-l lângă ea. Asta o zgudui din nou și urmă o scenă sfâșietoare. Treptat, făcui și alte diversiuni, amăgind-o ca să-mi povestească suferințele ei:

— Le știți prea bine, căci le-ați îndurat și dumneavoastră, oameni buni, că nime nu scapă de ele în toată Britania, dacă de teapa noastră iaste. I-o poveste veche și lehămitisitoare. Ne-am străduit, am luptat și am învins. Ce izbândă, că fost-am trăitori și nu am pierit! Mai mult decât atât, ce-am fi putut cere! Că noi unele adăstăm și altele tămpinăm. N-a căzut nici o pacoste preste capetele noastre, pe care să n-o fi putut răpune,



până ce anul acesta ne-a venit de hac, aducându-ne buluc toate belelele; că, așa cum se zice, o năpastă nu vine niciodată singură. Cu mulți ani în urmă, lordul carele stăpânește moșia sădit-a niște pomi roditori preste sărăcia de pământ a noastră; pre cea mai mare parte, ceea ce ne-a cășunat multe rele și scârbă...

— Dar era dreptul lui! îi tăie vorba regele.

— Nime nu tăgăduiește, dară legea taie și spânzură precum povestește și face așa că ceea ce-i al lordului iaste a lordului, iar ceea ce iaste al meu tot al lordului iaste. Pământul nostru și casa de pre el le-am luat noi cu bezmăn de la lord, iar noi, fiind bezmănarii lui, tot ale lui erau și putea face cum poftea. Acum câtăva vreme, trei dintre pomii aceia au fost găsiți doborâți la pământ. Cei trei feciori ai noștri mai răsăriți se duseră spăimântați ca să dea de veste asupra fărădelegii. O! Cainica de mine, vă fac știre că și astăzi feciorii îmi zac în temnițele prea slăvitului lord, carele a fost zicând că acolo vor zace și putrezi până ce mărturisire vor face. Dară ce spovadă să facă, dacă fără vină sunt? Și ei acolo vor rămâne până la moarte. Le știți prea bine, îmi închipui, și iani gândiți dumneavoastră, oameni buni, ce ne-a rămas cainicilor de noi? Un bărbat, o muiere și doi copii, să strângă roade care au fost sădite vârtos și din belșug, ca să le și păzească, zi și noapte, de hulubi și de alte viețuitoare prădalnice, de care nu ți se cade a te atinge că sfinte sunt. Cu vorba aceea: Fugi de aoleu și dai peste oleleu! Când semănăturile lordului ajuns-au la vremea secerei, și ale noastre așijderea, erau la vremea secerei. Când dăn-gănit-a clopotul de la dumnealui, chemându-ne pre noi să-i secerăm grânele pe degeaba, lordul nu a îngăduit ca eu și cu cele două fiice să fim socotite în locul celor trei feciori întemnițați, ci doară pentru doi dintre dâșii să fim socotite câteșitrele, iară pentru cel de al treilea fecior carele lipsea, în toate zilele fost-am puse la dajdii și iar dajdii. Estimp, semănăturile noastre se părăduiau, fiind lăsate de izbeliște. Iară sfinția sa părintele și prea slăvitul lord ne speteau cu birurile, zicând că domniile lor păgubesc, pierzând partea cuvenită lor drept dijmă. La sfârșit, birurile acestea ne răpiră toate semănăturile și ni se risipi totul. Ni le luară, silindu-ne să le secerăm pentru domniile lor, fără de plată și fără de mâncare, prăpădindu-ne de foame. Dară răutatea cea mare sositu-ne-a când eu, pierzându-mi mințile din pricina foamei, a lipsei feciorilor și a necazului de a-mi vedea bărbatul și copilele în zdrențe, în nevoi și amărăciune, zis-am grele ocări și sudălmii – dară prea puține, că mii li s-ar cădea, mânca-i-ar viermii iadului cei neadormiți! – împotriva bisericii și a năravurilor ei! Acestea tâmplatu-s-au acum zece zile. Căzând bolnavă de molima aceasta i-am zis preotului ocările, că el venit-a la mine a mă dojeni pentru nesmerenia mea în fața mânei pedepsitoare a domnului. El a făcut de știre mai marilor săi, ducând pâră împotriva mea, dară eu rămăsei neclintită și întru aceasta preste capul meu și preste al acelora care mi-s mai dragi ca lumina ochilor căzut-a afurisenia Râmului. Din ziua aceea, toți ne ocolesc și fug cu scârbă de noi, procleții! Nime nu a cutezat să vină până la colibă să vadă dacă suntem trăitori au morți. Noi, ceștialați, la pământ fost-am dărâmați. Dară eu m-am ridicat, așa cum se cade unei soațe și mume. Și așa prea puțin puteau ei mânca, dară și mai puțin aveau ce. Dară apă tot se găsea și le-am dat să bea. Dacă au văzut-o au început a se ruga de mine și a binecuvânta apa! Dară ieri i s-a pus capăt, căci mă părăsiră puterile. Ieri, pentru cea din urmă oară, mi-am văzut viind soțul și copila cea mică. Am zăcut lată ceasuri și ceasuri – veacuri aș zice – ascultând vreo mișcare

așteptând vreo...

Femeia trase o otheadă speriată fiicei mai mari, apoi strigă:

— Oh, draga mea! și strânse ușor în brațele ocrotitoare trupul țeapăn al copilei. Îi auzise horcăitul morții.

### CAPITOLUL XXX

#### *Tragedia de la conacul lordului*

La miezul nopții, totul luă sfârșit și noi ne aflăram în fața a patru cadavre. Le acoperirăm cu boarfele pe care le găsirăm și plecarăm, închizând și proptind bine ușa. Chiar casa în care trăiseră trebuia să le slujească de mormânt acestor nenorociți, căci lor nu li se îngăduia o îngropăciune creștinească și nici să-și odihnească oasele într-un pământ sfințit. Aveau parte de soarta câinilor, a fiarelor sălbatice, a leproșilor și nici un suflet, care mai nădăjduiam viața veșnică, n-ar fi cutezat să se amestece, în vreun fel, cu acești paria căzuți sub dojana și afurisenie.

Abia pornisem amândoi, când auzii un sunet asemănător unor pași prin pietriș. Mi se tăie răsuflarea, căci nu trebuia să fim văzuți ieșind din casa aceea. Îl trăsei de anterior pe rege, ne înapoiarăm și ne ascunserăm după colțul colibei.

— Am scăpat – zisei eu – dar era cât pe aici s-o pățim. Dacă noaptea ar fi fost mai puțin întunecată, cu siguranță că am fi fost văzuți, căci omul părea foarte aproape de noi.

— Se prea poate să fi fost vreo fiară, iară nu om.

— Fie și așa, dar, om sau fiară, nu-i bine să mai întârziem nici o clipă pe aici. Trebuie să ne strecurăm cum putem și să ocolim drumul.

— Sst! Nu auzi? Vine încoace!

Așa era. Pașii se apropiau de noi, drept spre colibă. Credeam că este vreo fiară și voiam să mă conving, ca să nu dărdăim degeaba. Eram gata să fac primul pas, când regele mă apucă de braț. Se scurse o clipă de tăcere, apoi auzirăm o bătaie ușoară în ușa colibei. Mă trecură fiorii. Ciocănitura se repetă, apoi auzirăm aceste cuvinte rostite cu fereală:

— Măicuță! Tăicuță!

Deschideți-ne – am scăpat, suntem slobozi! Vă aducem vești care vor face să pălească obrajii voștri, iară inima să vă salte de bucurie! Nu avem vreme de stat, că trebuie degrab' să gonim! Și...

Nici un răspuns.

— Măicuță! Tăicuță!

Îl trăsei pe rege înspre celălalt colț al colibei și îi șoptii:

— Hai! Acum putem merge pe drum!

Regele șovăia, gata să găsească vreun clenci, dar tocmai atunci îi auzirăm deschizând ușa. Știam că nenorociții aceia se aflau acum în fața morților.

— Hai, măria ta! Într-o clipă vor aprinde o lumină și atunci vei auzi lucruri care îți vor sfâșia inima.

De data asta, n-a mai șovăit. Îndată ce ajunserăm pe drum, eu o luai la goană, iar după un moment, renunțând la morga lui, alergă și regele după mine. Nu voiam să mă mai gândesc la cele ce se petreceau în colibă. Voiam să le alung din minte, așa că mă agățai de primul subiect ce mi se ivi:

— Eu am suferit de boala aceea de care au murit bieții oameni, așa că nu am de ce mă teme, dar dacă măria ta n-ai avut-o încă, atunci...

El îmi tăie vorba pentru a-mi spune că era cam tulburat, iar ceea ce îl tulbura era conștiința care nu-l lăsa deloc în pace:

— Feciorii aceia fost-au sloboziți – așa ziceau ei – dară cum? Nu iaste a crede că lordul lor i-a slobozit.

— Sunt sigur că au evadat.

— Gândul acesta nu-mi dă pace! Teamă mi-iaste că așa o fi, iară prepunerile și bănuielile luminăției tale întăresc temerile mele. Mi se pare că aceeași spăimare ne-a cuprins pe amândoi.

— Eu nu aş numi-o așa. Într-adevăr, bănuiesc că au evadat, dar dacă au făcut-o nu sunt deloc supărat, fii sigur.

— Nice eu nu duc bănat, dară zis-am că...

— Atunci ce este? Pentru ce ești tulburat, măria ta?

— Dacă fugit-au de la temniță, datorința noastră iaste a-i prinde și a-i duce legați lordului lor, că nu se cuvine ca un om de sama lui să pață o asemenea neobrăzată și cutezătoare jignire. Nu i se cade să rămână de ocară din fapta unor oameni de neam prost.

Iarăși își dăduse în petec. Nu putea pricepe decât o față a lucrurilor, căci așa se născuse, așa fusese educat și în vine îi curgea un sânge stricat din moși-strămoși, tocmai datorită acestui soi de inconștientă brutalitate moștenită de la un lung alai de inimi, care fiecare își dăduse obolul, otrăvind torentul. Ca să azvârli în temniță pe acești oameni – și asta fără nici o dovadă – și ca să le înfometezi de moarte rudele, asta nu era nici un rău pentru dumnealui, căci oamenii aceia erau doar niște țărani la cheremul lordului lor, căruia i se îngăduia să se poarte cu dânșii oricum pofta și avea chef. În schimb, pentru rege și ceilalți de soiul său, a rupe lanțurile unei captivități nedrepte însemna o insultă, o ocară! Da – un lucru de neiertat în fața oricărei mărimi care-și cunoștea îndatoririle sfintei ei caste.

Mă căznii mai mult de jumătate de ceas până să îl fac să schimbe subiectul și chiar atunci, nu eu, ci o întâmplare din afară îl hotărâ. Într-adevăr, îndată ce ajunserăm pe creasta unui dâmb, zărirăm hăt-departe niște pălălăi.

— Foc! zisei eu.

Incendiile mă interesau foarte mult, căci începusem să mă ocup de asigurări și, de asemenea, să fac antrenamente cu caii și să construiesc niște pompe de incendiu, cu gândul de a înființa cândva un Minister al Pojarului. Preoții se opuseseră atât asigurărilor, cât și măsurilor contra incendiilor, pe temeiul că ele ar constitui o neobrăzată încercare de a împiedica hotărârile lui Dumnezeu. Dacă le arătai că nu împiedicai câtuși de puțin aceste hotărâri, ci doar ușurai grelele lor urmări – și asta prin anumite operații de stingere, care-ți reușeau sau nu, după norocul ce-l aveai – preoții îți ripostau că astea erau un joc de noroc împotriva hotărârilor dumnezeiești și la fel de condamnabile. Într-adevăr, ei au căutat să mă păgubească mai mult sau mai puțin, lovind în aceste întreprinderi, dar și eu le-am făcut figura cu asigurările împotriva accidentelor. De obicei, oricare cavaler este un om cu capul în nori și chiar un aiurit și deci gata să creadă în orice fel de argumente care nu fac doi bani, când acestea vin de la un promotor al superstițiilor; totuși, oricum ar fi cavalerii, până și cel mai aiurit dintre ei tot își poate da seama, măcar din când în când, de aspectul practic al lucrurilor. De aceea, în ultima vreme

nu se mai făcea nici o curățătorie la turniruri și nu se culegeau de pe jos rezultatele, fără să nu dai în fiecare coif de câte o poliță de asigurare în contra accidentelor.

Ramaserăm pe loc puținel, în bezna adâncă a nopții și în liniștea ei, privind spre vâlvătaile roșii din depărtare și încercând să deslușim îndepărtatul murmur ce se ridica și se prefira schimbăcios în noapte. Câteodată, murmurul se întărea și părea mai apropiat, dar tocmai când speram să prindem de veste ce-l pricinuisse, zgomotul descreștea și se potolea, păstrându-și mai departe taina. Coborârăm dâmbul, luând-o într-acolo, dar poteca șerpuitoare ne cufundă pe dată în bezna de nepătruns – beznă deasă și strânsă între pereții a două păduri înalte. Bâjbâirăm prin vale vreo jumătate de milă, în timp ce vuietul se întetea din ce în ce mai mult, fiind acum mai deslușit, iar furtuna se apropia însoțindu-l cu câte o pală de vânt, cu câte o licărire de fulger sau cu bubuiturile înfundate ale tunetelor îndepărtate. Mergeam în față, când deodată mă lovii de ceva – ceva moale și greu, care se bălăbăni când îl atinsei; în aceeași clipă, fulgeră și, la un pas de mine, văzui chipul chinuit al unui om care atârna de craca unui copac și se zvârcolea! Adică mi se păru mie că se zvârcolește, dar nu era așa. Ce priveliște îngrozitoare! În același moment, bubui un trăsnet asurzitor și tăria cerului își dezlănțui potopul. Orice-ar fi fost, trebuia să dezlegăm pe omul acela, în speranța că ar mai fi în viață. Fulgerele veneau acum mai dese și mai puternice și în locul acela aveai când miez de zi, când miez de noapte. O clipă, omul atârna în fața noastră în plină lumină, apoi chipul lui se ștergea iarăși, afundat în întuneric. Îi pusei regelui că trebuie să tăiem ștreangul, dar el se împotrivi.

— Dacă singur s-a spânzurat, înșamnă că vroit-a cu dinadinsul a lăsa lordului său bunurile, așa că ni se cade a-l lăsa așa cum i-a fost dorul. Iară dacă alții l-au spânzurat, se prea poate ca aceștia să fi avut dreptate, așa că tot spânzurat se cuvine a-l lăsa.

— Dar...

— Nu mai sta la gând, ci lasă-l așa cum iaste. Și încă dintr-o pricină: când se va pogorî iarăși fulgerul, uită-te în preajmă.

Așa văzui, la vreo cincizeci de metri de noi, încă doi spânzurați.

— Nu iaste vreme prielnică pentru a fi curtenitori cu morții. Și de nici un folos nu iaste, că nu mai au prilejintă a ne mulțami. Aidem – zadarnic ne irosim vremea pe aici.

Avea dreptate, așa că o luarăm din loc. Mergând ceva mai departe, văzurăm, la lumina fulgerelor, încă șase spânzurați, așa că avurăm parte de-o plimbare menită să ne bage în sperieți. Între timp, murmurul de mai înainte se prefăcuse într-o larmă de urlete și răcnete omenești. Zării un om fugind prin beznă, hăituit de un altul; apoi amândoi dispărură. Mai văzurăm încă un caz asemănător, apoi un altul. După o scurtă cotitură, ajunserăm să vedem iarăși vâlvătaile. Ardea mărețul conac al lordului. Flăcările îl mistuiseră aproape cu totul. Peste tot, vedeam oameni fugind și alții fugărindu-i, turbați de furie.

Îl prevenii pe rege că ne găsim într-un loc primejdios pentru niște străini ca noi. Ar fi mai bine dacă ne-am feri din lumina vâlvătailor, până ce s-or mai liniști lucrurile. Ne întoarserăm și făcurăm câțiva pași, ascunzându-ne la marginea pădurii. Din ascunzătoare, văzurăm o seamă de bărbați și femei hăituiți de o gloată aprigă. Aproape până în zori avurăm parte să vedem numai lucruri de acestea. Focul potolindu-se și furtuna risipindu-se, vuietele glasurilor și ale pașilor care alergau încetară

și ele, iar bezna și tăcerea învăluiră iarăși împrejurimea.

Acum era momentul să ne încumetăm a merge mai departe și așa făcurăm, luând-o cu băgare de seamă înainte. Deși eram frânți de oboseală și picam de somn, o ținurăm vârtos înainte, lăsând multe mile în urmă, depărtându-ne de locul cu pricina. Apoi, cerurăm găzduire la coliba unui cărbunar, unde ni se dădu tot ceea ce puteau niște gazde sărace. Femeia era trează și deretica prin casă, dar bărbatul dormea încă pe niște pale de fân, așezate pe podeala de lut. Femeia nu se simți la largul ei până nu o lămurirăm că suntem doi călători care rătăcisem drumul și am orbecăit toată noaptea prin pădure. Îndată deveni gureșă și ne întrebă dacă am auzit ce s-a petrecut la conacul din Abblasoure. Da, auzisem noi ceva, dar acum doream nițică odihnă și somn. Regele însă se băgă în discuție:

— Sfatul meu iaste a ne vinde nouă casa și de locul acesta degrab' să vă depărtați, căci primejdie mare vă paște rămânând în preajma noastră. Aflați că noi chiar acum venim de la niște oameni care de moarte spurcată au pierit.

Era frumos din partea lui, dar fără nici un folos, căci pe atunci una dintre cele mai răspândite decorații ale țării era să ai ciupituri de vărsat pe față. Văzusem de la bun început că și femeia și bărbatul aveau această decorație. Ea ne asigură că suntem bineveniți în casa ei și că nu are nici o teamă. Nu-i mai puțin adevărat că femeia se simțise tare măgulită de oferta regelui, căci era nemaiauzit să dai peste un om cu o înfățișare atât de umilă, care să-ți propună să-ți cumpere casa numai pentru a poposi o noapte într-însa. Asta îi trezi un mare respect pentru noi și se strădui din răspuțeri a ne face să ne simțim cât mai la îndemână în coliba ei.

Dormirăm până târziu după-amiază, apoi ne scularăm destul de flămânzi pentru ca mâncarea din cocioabă să pară îndeajuns de gustoasă chiar și unui rege, cu atât mai mult cu cât era pe sponci și fără varietate. Ea consta din ceapă, sare și pâinea aceea obștească, făcută din uruială pentru cai.

Femeia ne povesti cele întâmplate în noaptea trecută. Pe la zece sau unsprezece seara, când lumea era în pat, un foc izbucni la conacul lordului. Oamenii din preajmă săriră în ajutor și nobila familie fu salvată, cu o singură excepție: lordul însuși, pe care nu-l mai văzu nimeni. Cu toții erau înnebuniți de această pierdere și doi răzeși curajoși își jertfiră viețile scormonind prin casa în flăcări după acest prețios personaj. După câțeva vreme l-au găsit, adică ceea ce rămăsese dintr-însul: cadavrul său. L-au găsit într-o pădurice, la vreo trei sute de metri depărtare, legat, cu căluș în gură și străpuns în vreo zece locuri.

Cine săvârșise fapta? Bănuiala căzu pe o familie săracă din vecinătate, care în vremea din urmă fusese tratată de lord cu o deosebită asprime; iar de la oamenii aceia bănuiala repede se lăți asupra neamurilor și prietenilor lor. O simplă bănuială era de ajuns. Slugile în livrele porniră pe loc o cruciadă împotriva oamenilor acelora, la care s-a asociat repede întreaga populație. Bărbatul gazdei noastre fusese foarte harnic, împreună cu întreaga gloată, și nu se înapoiase acasă decât în zori. Ba, adineauri plecase iar, ca să afle rezultatul general al cruciadei. În timp ce noi vorbeam cu soția, el se întoarse din cercetări. Raportul său fu destul de revoltător. Optsprezece inși spânzurați sau măcelăriți, iar doi răzeși și treisprezece prizonieri pieriți în flăcări.

— Și câți prizonieri se aflau în taințele conacului?

— Treisprezece.  
— Va să zică au pierit cu toții?  
— Da, toți.  
— Dacă lumea a sărit într-ajutor și familia lordului a putut fi salvată, de ce n-au salvat și pe prizonieri?

Omul mă privi cam încurcat și zise:

— Era vreme să deschizi ușile beciului? Hă-hă! Să vezi cum ar fi scăpat măcar unii dintre ei!

— Vrei să spui că nimeni nu s-a îndurat să deschidă ușile beciului?

— Nime nu se apropia de tainele boltite, nice ca să încuie, nice ca să deschidă, iaste la mintea omului că beciurile erau ferecate cu strășnicie și nu era nevoie decât de strajă, ca nime, de-ar fi spart lanțurile, să nu scape, ci prins să fie. Dară nime nu fu prins.

— Încaltea trei tot au scăpat fără nici o sminteală – zise regele – și bine ați face să dați de știre și să puneți potera pre urmele lor, căci aceștia ucis-au pre lord și au pus foc conacului, stârnind pojarul.

Mă așteptasem la una ca asta din partea regelui. O clipă, bărbatul și femeia arătară o vie curiozitate pentru vestea aflată și părură nerăbdători să se ducă s-o împrăștie; dar apoi pe chipurile lor se iviră alte simțăminte și se apucară să pună întrebări. Le răspunsei eu, urmărind îndeaproape reacțiunile pricinuite de spusele mele. Curând mă simții tare mulțumit, văzând că gazdele, aflând cine erau cei trei prizonieri, își schimbă oarecum părerile și nu mai erau așa de ahotnice de a se duce ca să dea de veste. Acum doar se făceau că vor să se ducă, dar nimic nu le mai îmbia. Regele nu băgă de seamă schimbarea și îmi păru tare bine. Adusei vorba despre alte întâmplări din noaptea trecută și văzui că gazdele erau mulțumite că trecuseră hopul.

Lucrul dureros în toată întâmplarea aceasta – și pe care nu se putea să nu-l observi – era înverșunarea cu care comunitatea aceasta împilată își întorsese privirile și își rășchirase mâinile-i nemiloase împotriva propriei ei clase, și asta spre folosul împilatorilor comuni. Soților acestora li se părea drept și firesc ca, într-o ceartă dintre un om din clasa lor și lordul stăpânitor, casta aceea năpăstuită și nevoiașă să țină cu stăpânul și să lupte pentru interesele lui, fără măcar să se întrebe de partea cui stă dreptatea. Bărbatul acela din fața mea alergase ca să dea ajutor la spânzurarea vecinilor și o făcuse într-adevăr cu mult zel. Totuși, îi trecea prin minte că împotriva bietelor victime nu fusese decât o simplă bănuială care nu se bizuia pe nici o dovadă. În ciuda acestui fapt, a acestei lipse de dovezi, nici el și nici nevastă-sa nu vedeau vreun rău în cele întâmplate.

Iată ceva întristător pentru un om care visa o republică! Asta îmi aminti de timpurile de peste treisprezece secole, când "săracii albi" din Sudul nostru, care erau mereu disprețuiți și adesea insultați de către proprietarii de sclavi din preajma lor, și care își datorau starea înjosoare tocmai sclaviei ce ființa în ținutul lor, se arătau totuși plini de supunere și gata să treacă de partea proprietarilor de sclavi, în toate mișcările pentru apărarea și menținerea sclaviei; ba, în cele din urmă, au luat arma la umăr și și-au dat viețile pentru a opri nimicirea acestei instituții care îi înjosea pe ei înșiși. Și asta-i doar un exemplu din tristele episoade ale istoriei. În pofida acestor fapte, "săracul alb" nu putea suferi, în sinea lui, pe proprietarii de sclavi și își dădea seama de situația rușinoasă în care se găsea. Simțământul acestei rușini însă nu era adus la suprafață, dar faptul că exista și ar fi fost posibil de dat la iveală, în condiții prielnice, însemna

ceva – de fapt era de ajuns, dovedind că în fundul sufletului său omul este om, chiar dacă nu o arată.

Ei, bine, așa cum se desfășurau lucrurile, acest cărbunar era frate geamăn cu "săracul alb" din Sudul american al unui viitor îndepărtat. Regele dădea semne de nerăbdare și zise:

— Lăsați sporovăială, că o să vă apuce noaptea și strâmbătatea rămâne în picioare. Au credeți că acei de lege călcători își vor rânduie sălaş în casa părinților? Ei nu adastă, ci plecat-au a fugi și grijă să aveți ca puterile de-a-ncălărelea să porceadă pre urmele lor, spre a-i ajunge fără veste.

Femeia pâlă oleacă, dar îndeajuns ca să o vezi, iar bărbatul părea neliniștit și șovăia. Zisei:

— Haide, fârtate, cu mine. Vin eu cu dumneata să-ți arăt încotro s-o iei. Dacă ei ar fi niște birnici care și-au luat lumea în cap sau ceva de soiul ăsta aș căuta să-i feresc de putere, dar când au omorât un om de seamă și i-au ars casa, nu mai e același lucru.

Ultima remarcă o făcusem dinadins ca să-l liniștesc pe rege. Pe drum, omul părea hotărât și începu să meargă cu pași vârtosi, dar fără prea mare zel. Îi zisei, pe negândite:

— Ce rudă ești cu oamenii aceia? Îți sunt veri?

Se albi la față, pe cât îi îngăduia smalțul de cărbune, și stătu locului, tremurând.

— Sărăcan de mine, dară de unde ați luat veste?

— Ia, am zis într-o doară. Am ghicit și eu așa, la întâmplare.

— Sireacii de ei! Pieriți sunt! Și ce buni fărtați!

— Și chiar te gândești să-i pârăști?

Omul nu știa ce să răspundă; de aceea, răspunse cu șovăială:

— Mda.

— Atunci să știi că ești un mare mișel!

Vorbele mele îl bucurară, de parcă i-aș fi spus că-i înger.

— Mai poftorește încă o dată voroavele acestea, mă frate, că după câte înțeles-am nu-mi vei găsi cap de price și nu mă vei vicleni, chiar dacă nu-mi îndeplinesc datoria.

— Datoria? Nu există datorie în chestia asta; ba, dacă e o datorie, atunci este aceea că trebuie să-ți ții gura și să-i lași să scape. Au făcut bine ce-au făcut!

Omul părea tare bucuros. Bucuros, și totodată bănuitor. Se uită într-o parte și într-alta a drumului, ca să vadă dacă nu se apropie cineva, apoi îmi zise cu un glas de taină:

— Din care țară venit-ai, frate, că te încumeți a grăi vorbe de primejdie, fără a te spaima?

— Nu sunt primejdioase deloc vorbele mele, când le spun unui om de aceeași teapă. Dar la nimeni altul să nu zici ce ți-am zis.

— Mai bine să mă calce caii în picioare și terci să mă facă, decât să destăinuiesc una ca asta!

— Bine, atunci dă-mi voie să-ți spun tot ce vreau. Nu mi-e teamă că o să-mi lățești spusele. Cred că diavolul și-a vârât coada în tot ce li s-a întâmplat azi-noapte oamenilor aceia nevinovați. Cât despre bătrânul lord, el și-a primit pedeapsa meritată. Dacă ar fi după mine, aș procopsi cu același noroc pe toți cei din tagma lui.

Teama și îngândurarea omului pieriră și el se arătă cuprins de recunoștință și de o curajoasă însuflețire;

— Chiar dacă ai fi iscoadă, iar cuvintele tale o capcană în care să cad – ele sunt inimii mele dulceață și bucurie, iară ca să le mai aud încă o dată pre ele și altele așijderea, voios m-aș duce la spânzurătoare, știind și cainicul de mine că încailea o dată în viața-mi înfometată am avut și eu parte de ospăț îmbelșugat. Și acuma să mă spovedesc și eu dumitale, iubite frate, și răspuns să-mi dai, dacă drept iaste. Ajutorat-am la spânzuratul vecinilor mei, că de n-aș fi arătat osârdia cuvenită pentru nevoile stăpânilor mei, de rea moarte aș fi murit, căci primejdia ne pândește într-una ața vieții. Iară ceilalți așijderea au făcut; tot din aceeași pricină! Cu toții saltă astăzi de bucurie că lordul s-a pristăvit, dară pe față se căinează și jelesc și cu viclenie lăcrimează, că umblăm cu zilele în mână și numai așa hălăduim! Zis-am vorbele ce-am avut de zis! Singurele vorbe care au miere în gura mea amară, iară mierea lor mi-iaste răsplata. Să purcedem mai departe, iubite frate, încotro poștești dumneata, chiar și la spânzurătoare de m-ai duce, că gata sunt. Vedeți așadar cum stăteau lucrurile. În fundul sufletului, omul rămâne om. Secole întregi de abuzuri și asupriri nu izbutesc să nimicească omenia dintr-însui. Oricine crede că greșesc greșește el. Da, da; găseai berechet temeiuri bune pentru o republică până și printre cei mai înjosiți și asupriți dintre oameni – chiar și printre rușii asupriți de țar – și de asemenea omenie din belșug, chiar și printre germanii supuși kaiserului – dacă cineva se dovedea în stare să scoată la iveală sfioasele și bănuitoarele lor simțăminte lăuntrice și să răstoarne, aruncând în noroi, orice tron regesc și orice nobilime care ar fi susținut tronul. De pe acum, trebuie să vedem limpede anumite lucruri, să nădăjduim și să credem. Ce ne trebuie? Mai întâi, o monarhie îngrădită, așa cum ajunsese ea în zilele regelui Arthur, apoi nimicirea tronului, desființarea nobilimii și obligarea fiecărui nobil de a se îndeletnici cu ceva folositor; instituirea votului universal și încredințarea guverământului în mâinile bărbaților și femeilor din popor. Așadar, cele întâmplare și povestite de mine nu erau câtuși de puțin un îndemn de a renunța la visul meu, ci dimpotrivă.

## CAPITOLUL XXXI

*Marco*

Acum ne plimbam fără nici o grabă, urmându-ne șirul vorbei. Trebuia să profităm de timpul în care – chipurile – urma să ne ducem până în cătunul Abblasoure, să anunțăm autoritățile ca să caute pe criminali și apoi să ne înapoiem acasă. Având acest răgaz, doream să-mi satisfac o altă curiozitate, care nu se stinsese și nici nu-și pierduse noutatea pentru mine, de când mă aflam în regatul lui Arthur; anume, voiam să cunosc felul în care se purtau oamenii aceștia cu cei care veneau din întâmplare pe meleagurile lor – ținând seama de strașnicile și riguroasele împărțiri și subîmpărțiri pe caste și subcaste.

Făț de călugărul cu chipul ras, care cutreiera apostolește drumurile, acoperit cu glugă și cu nădușeala ce-i curgea șiroaie pe obrajii rotofei – cărbunarul era profund respectuos; față de boiernași, de-o slugărnice josnică; față de plugarii cei mărunți și față de meșteșugarii liberi, era prietenos și-i plăcea a sporovăi cu dânșii, dar când trecea prin locurile acelea vreun sclav cu ținuta respectuoasă și umilă, cărbunarul își ridica



deodată nasul și nici nu suferea să-l vadă. Ehei, sânt dăți când îți vine să spânzuri întreaga seminție omenească și să termini cu toată farsa asta!

Ne-a fost dat să avem și o pățanie. Deodată, văzurăm o droaie de băieți și fete, pe jumătate goi, ieșind în pripă din pădure, țipând și arătând foarte speriați: Cel mai vârstnic dintre ei nu avea mai mult de doisprezece sau, hai să zicem, paisprezece ani. Ne chemară în ajutor, dar erau așa de buimăciți, încât n-am înțeles ce se întâmplase. Totuși, am intrat în pădure după dâșii și curând am aflat toată pricina spaimei: ei spânzuraseră un băiețuș cu un ștreang din curmei de tei și bietul copil se zvârcolea și se zbătea în chinurile morții, li salvarăm și căutarăm să descoasem totul. Era din nou o ispravă a firii omenești; din admirație pentru neamurile mai vârstnice, copiii aceia se apucaseră să le imite, jucându-se de-a gloata înfuriată și ajunseseră la rezultate strașnice, care întreceau chiar cu mult așteptările lor.

Plimbarea asta a fost plină de roade pentru mine. Am făcut totul ca să profit de răgazul ce-l aveam. Am reușit să cunosc mai mulți oameni și, în calitatea mea de străin de locurile acelea, am putut să-i întreb în voie o seamă de lucruri care-mi stăteau pe inimă. Ceva care mă interesa îndeosebi ca bărbat de stat era chestiunea salarizării. Am cules în după-amiaza aceea o seamă de informații, așa cum am putut. Un om fără prea mare experiență și care nu gândește este înclinat să măsoare gradul de prosperitate sau lipsa de prosperitate a unei națiuni doar după salariile precumpănitoare. Dacă salariile sunt ridicate, națiunea e prosperă, ar zice el, iar dacă sunt scăzute, națiunea nu-i prosperă. Ce eroare! Nu era important ce sumă de bani primeai, ci anume ce puteai cumpăra cu ea. Ăsta-i lucrul de căpetenie și asta-ți spune dacă salariul tău este mare în fapt sau mare numai cu numele. Îmi aminteam bine ce se petrecuse în timpul războiului nostru civil, din secolul al XIX-lea. În statele din Nord, un tâmplar era plătit cu trei dolari pe zi, la valoarea aur, pe când în statele din Sud era plătit cu cincizeci dolari – plătibili în bancnotele Confederației, care erau atât de depreciate încât făceau un dolar banița. În Nord, o salopetă costa trei dolari – salariul pe o zi, iar în Sud costa șaptezeci și cinci – adică salariul pe două zile. Și celelalte lucruri erau în aceeași proporție. Prin urmare, salariile erau de două ori mai mari în Nord decât în Sud, deoarece salariile din Nord aveau mai multă putere de cumpărare decât celelalte.

Revenind la oamenii noștri, trebuie să spun că făcui multe cunoștințe în cătunul acela și m-am bucurat îndeosebi văzând că banii noștri cei noi circulau și pe acolo: puzderie de milreiși, droaie de zecimi de cenți, spuze de cenți, destul de mulți gologani de câte cinci cenți și chiar câteva monede de argint – toate acestea printre artizani și printre oamenii de rând. Da, circulau și monede de aur, dar acestea numai la bancă, adică la aurar. Am intrat la acesta, tocmai când Marco, fiul lui Marco, se tocmea cu un neguțător pentru un sfert de livră de sare. Am cerut să-mi schimbe o monedă de aur de douăzeci de dolari. Mi-au schimbat-o, dar numai după ce au mușcat moneda cu dinții, au văzut că sună, trântind-o pe tejghea, și au tratat-o cu acizi și numai după ce m-au descusut de unde o aveam și cine eram, de unde veneam și încotro mergeam și poate încă alte o sută de întrebări; și după ce i-am făcut praf cu răspunsurile mele, am început și eu să le turui, oferindu-le cadou o seamă de informații: le-am spus, printre altele, că am un câine numit Ceasornic, că prima mea nevastă era o baptistă care credea în libertatea voinței iar bunică-su prohibiționist și că am cunoscut un om care avea câte două degete groase la fiecare mână și

un neg pe buza de sus și care murise cu măreața nădejde că va învia – și altele, și alteie, până ce chiar și acest sătean setos de a descoase omul și a-l trage de limbă păru satisfăcut și-și alungă umbra de îndoială. Nici n-avea încotro; trebuia să respecte un om cu o putere financiară așa de mare ca a mea, așa că nu m-a mai pisat, dar am observat că banii nu mi-i dădu de la el ci de la unul dintre subalternii săi, ceea ce era cu totul firesc. Da, mi-au schimbat ei moneda de douăzeci de dolari, dar mi s-a părut că am strâmtorat puținel banca, ceea ce era de așteptat. Era ca și cum ai fi intrat în secolul al XIX-lea într-o biată dugheană de sat și ai fi cerut deodată jupânului să-ți schimbe o bancnotă de două sute de dolari. Poate că ți-ar fi putut-o schimba, dar tare s-ar mai fi minunat de unde poate avea la chimir atâta bănet un biet țăran. Probabil că așa se minuna și aurarul, căci mă petrecu până la ușă și acolo rămase încremenit și holbat în semn de respectuoasă admirație.

Moneda noastră cea nouă nu numai că circula destul de bine, dar limbajul ei intrase încet-încet în deprinderea oamenilor, adică ei nu mai vorbeau de monedele anterioare, ci prețăluiau acum lucrurile în dolari, cenți, milși și milreiși. Mi se umplea inima de bucurie. Lumea propășea, fără îndoială.

Am cunoscut pe mai mulți meșteri din sat, dar dintre ei cel mai acătării mi s-a părut fierarul Dowley. Era un om vioi și un guraliv clasa întâi. Avea doi zileri și trei ucenici și făcea afaceri pe rupe. De fapt, se chivernisea dând din mâini și din picioare, și de aceea era foarte respectat. Marco se mândrea cu prietenia lui. Mă duse înadins la fierar ca să-mi arate atelierul unde i se cumpărau o groază de cărbuni, dar mai ales ca să văd eu în ce bune relații era el cu acest mare om. Am legat îndată prietenie cu Dowley. Avusesem odinioară, la fabrica de armament Colt, o seamă de băieți răsăriți ca dânsul, oameni unul și unul. Doream să-l mai văd, așa că îl invitai să vină duminică la Marco, ca să cinăm împreună. Marco căscă ochii de mirare și-și opri răsuflarea, dar când barosanul îmi acceptă invitația, se arătă așa de bucuros, încât aproape că uită să se mai mire că a catadicsit să-i fie oaspete.

Bucuria lui Marco îmi păru fără margini, dar asta numai o clipă, căci pe urmă îl văzui îngrijorat și trist. Mai ales când mă auzi spunându-i lui Dowley că vor veni la Marco acasă și Dickon, meșterul zidar și Smug, meșterul rotar – praful de cărbune de pe fața lui Marco se făcu alb ca varul și omul se pierdu de tot. Înțelesei îndată ce era cu dânsul: știa că o asemenea "primire" costa bani și se vedea ruinat. Își zicea, bietul om, că zilele sale financiare îi sunt numărate și că i-am pus capăt. Pe drum, mergând să-i invităm și pe ceilalți, îi zisei:

— Te rog îngăduie-mi să invit la dumneata acasă pe prietenii ăștia și totodată să fac față eu cheltuielilor.

Omul se luminează la față și spuse voios:

— Dară nu toate, dară nu toate, că nice dumneata nu poți căra singur o povară așa de mare.

Îl oprii:

— Iubite prietene, să ne înțelegem chiar de pe acum. Este drept că sunt doar un vătaf boieresc, dar nu sunt sărac, totuși. Am avut mare plească estimp și te vei minuna când îi afla cum. Îți spun adevărul adevărat, când îți declar că aș putea risipi bani pe multe petreceri ca aceasta pe care o pun la cale, fără să-mi pese de cheltuială nici atâtica!

Îi zisei și trosnii din degete. Vedeam cum mă înălțăm cu câte un pas

vârtos în stima lui Marco, la fiecă cuvânt pe care îl rosteam, iar când isprăvii, ajunsese un cogeamite turn. Continuai:

— Așa că lasă totul pe seama mea. Dumneata n-o să dai nici o lățcaie. Cred că ne-am înțeles, nu?

— E mărinimos din partea dumitale, dară...

— Nu! Nu-i așa! Ne-ai primit în casa dumitale pe Jones și pe mine cu toată mărinimia. Jones a remarcat-o astăzi dimineață, chiar înainte de a te întoarce din sat. Jones n-o să-ți spună nimic, că așa-i el, tăcut și sperios în societate, dar are inimă bună și recunoscătoare. Știe să prețuiască pe aceia care îl primesc bine. Așa este. Soția dumitale și cu dumneata v-ați arătat nespuse de primitori și...

— Aolio, frate, dară asta nu-i nimica. Așa bună primire...

— Este ceva. Dacă un om dă de bună voie tot ce are mai bun, ăsta-i mare lucru. Și-i tot așa de frumos darul ca și cum ar veni din partea unui principe, căci nici principele nu poate da decât ceea ce are și el mai bun. Mai mult decât are, nu poate da nici unul, nici altul. Și acum să mergem să târguim și să pregătim cele de cuviință, iar dumneata nu purta grija cheltuielilor. Sunt o mână-spartă, cum nu s-a mai pomenit. Dacă ai ști cât cheltuiesc eu uneori într-o săptămână, dar mai bine să nu știi că tot nu ai crede.

Și așa mersem la noroc, oprindu-ne ici și colo, prețaluind lucrurile, trângând cu negustorii asupra răzvrătirii petrecute și aflând o seamă de înduioșătoare fapte despre cei fugiți și despre cei care rămăseseră amărâți și fără casă, căci multora li se luaseră casele sau își aveau rude care fuseseră măcelărite ori spânzurate. Îmbrăcămintea lui Marco era din pânză de in aspră, iar a soției sale din dimie proastă și semăna cu hărțile de la oraș, petecită și pestriță cum era, căci în timp de cinci-șase ani mereu a pus ea petec peste petec, de nu se mai cunoștea cum arătase haina la început. Doream să le dăruiesc niște veșminte noi, ca mulțumită pentru tovărășia lor plăcută, dar nu știam cum să aduc vorba, ca să nu-i jignesc. Deodată, îmi trăsni ideea de a o pune tot în seama regelui, că și așa scor-nisem destule despre firea sa recunoscătoare și acum era momentul să susțin această pretinsă generozitate prin fapte:

— Uite ce-i, Marco, mai este ceva care trebuie să îngădui – asta, din bunătate față de Jones – pentru că știu că nu vrei să-l jignești. El este tare dornic să vă dovedească recunoștința, dar nu știe cum, căci este așa de sfios și nu îndrăznește nimic, așa că m-a rugat pe mine să cumpăr niște lucruri și să vi le dau, dumitale și suratei Phyllis și să le plătesc eu, fără ca domniile voastre să știți vreodată că-s de la el. Știi, Marco, cum sunt oamenii cei delicați în chestiuni dintr-astea. N-am avut încotro și i-am făgăduit lui Jones, așa că de acum încolo trebuie să facem pe niznaii și să nu suflăm o vorbuliță. Ei bine – ca să știi – Jones se gândea la câte un rând de haine noi pentru voi amândoi.

— Dară aceasta risipă iaste! Nu ni se cade, nu ni se cade! Cugetă și dumneata, frate, câți munți de bani costă!

— Lasă munții de bani! Nu mă mai bârâi la cap atâta. Trângănești prea mult, Marco; când începi să-i dai cu gura, nu mai poate omul să scoată o vorbuliță. Trebuie să te lecuiești de treaba asta, că nu-i a bună și cine știe ce ți se poate întâmpla. Și acum, hai să intrăm aici și să vedem câte parale face marfa neguțătorului ăsta și nu uita: Jones nu trebuie să știe că ai aflat cine ți-a făcut darul. Nici nu-ți trece prin minte cât de simțitor și de mândru este. El e fermier – un fermier cu dare de mână și

care cam huzurește – iar eu îi sunt vătaf. Și ce imaginație are Jones! Câteodată uită cine e și se apucă de pozne de crezi că-i cel mai strașnic tartor din lume și ai putea să-l asculți o sută de ani și tot nu ți-ar da prin gând că-i fermier – mai ales dacă îți vorbește despre agricultură. Se crede dat naibii, fermier fără pereche, tartorul tartorilor, dar – între noi fie vorba – se pricepe la plugărie cum mă pricep eu să cârmuiesc un regat. E tămâie, dar orice ți-ar spune trebuie să dai din cap și să asculți smirnă, de parcă niciodată n-ai fi văzut atâta înțelepciune și ți-ar părea rău să mori înainte de a sorbi din izvoarele acestei înțelepciuni. Mă înțelegi? Asta o să-l încante pe Jones.

Pe Marco îl atâtau grozav amănuntele acestea despre un om așa de ciudat, dar totodată îl pregăteau în fața eventualelor boroboaze pe care le-ar fi putut face regele. Experiența îmi arăta că atunci când călătorești cu vreun rege care vrea să treacă drept altcineva și uită faptul acesta în cel puțin jumătate din prilejurile în care n-ar trebui să uite – ei bine, când îți cade o asemenea belea pe cap, oricâte precauții ai lua, tot nu ajung.

Prăvălia la care ne oprisem era cea mai bună din câte întâlnisem acolo și avea de toate, în cantități mici, de la nicovale la coloniale și delicatese, din care nu lipseau nici fel de fel de pești și imitații de giuvaeruri scumpe. Mă hotărâi să târguiesc toate de acolo și să nu mă mai interesez de prețuri pe la toate dughenile. Mă descotorosii de Marco, trimițându-l ca să invite pe zidar și pe rotar, lăsându-mi deschis câmpul de activitate. Știți, nu-mi place niciodată să fac lucrurile în liniște și cu discreție; nu mă las până nu fac nițeluș teatru, că fără tărbăi lucrurile n-au haz. Avui grijă să le arăt, ca din întâmplare, că sunt gros la pungă, pentru a-i insufla respect prăvăliașului, apoi scrisei o listă cu lucrurile de care aveam nevoie și i-o pusei sub nas ca să văd dacă știe să citească. Știa, și era mândru să-mi arate că știe. Îmi spuse că fusese educat de un preot și știa nu numai să citească, dar să și scrie. Se uită pe listă și constată cu satisfacție că alcătuia o notă de plată respectabilă. Și așa era, pentru o chestie mărunță ca aceea pe care o pregăteam în casa lui Marco. Dar nu numai că plănuiam o cină strașnică, ci căutam și rarități și varietăți, surprize de rarități, mă rog. Dădui ordin ca bunătățile să fie împachetate și expediate la locuința lui Marco, fiul lui Marco, sâmbătă seara, iar socoteala să-mi fie trimisă duminică la ora cinei. Prăvăliașul mă asigură că mă pot bizui pe promptitudinea și exactitatea sa, căci asta-i deviza casei. Îmi spuse că va pune în pachet și două pungi pentru bani pentru familia Marco, și asta pe gratis – căci acum toată lumea făcea caz de ele. Avea o părere foarte bună despre șmecheria aceea strașnică, li zisei:

— Și, te rog, umple-le pe jumătate și pune-le la socoteală.

O va face, fără vorbă, și cu cea mai mare plăcere. Le umplu și le luai cu mine. Nu îndrăznisem să-i spun că pungile acestea erau chiar invenția mea și că ordonasem pe cale oficială ca fiecare prăvăliaș din regat să le aibă la vedere și să le vândă la preț oficial – ceea ce era de fapt o glumă, căci banii îi lua negustorul și nu statul, iar noi le furnizam gratuit.

Nu pot spune că regele se prăpădea de dorul nostru, când ajunserăm acasă după ce se înnoptase. Iar îl apucaseră visele acelea cu marea năvală împotriva Caliei, pe care trebuia s-o lovească cu toată puterea regatului său, și așa se face că trecuse întreaga după-amiază și se înnoptase, fără ca el să-și mai vină în fire.

## CAPITOLUL XXXII

### *Umilirea lui Dowley*

Ei, și sâmbătă, pe la asfințit, când sosi toată încărcătura aia, soții Marco îmi dădură de lucru, trebuind să-i sprijin cu amândouă brațele ca să nu leșine. Bieții oameni erau convinși că eu și cu Jones ne ruinaserăm, cumpărând atâtea bunătăți, și se socoteau vinovați de această ruinare. Nu v-am spus încă, dar în afară de alimentele pentru ospăț – care costaseră o sumă frumușică – mai cumpărasem o mulțime de provizii, gândindu-mă la viitoarea bună stare a familiei care ne găzduia. De pildă, o cantitate serioasă de grâu – o trufanda la fel de rară la masa unor oameni de teapa lor, ca și înghețata pe masa unui pustnic; mai luasem de asemenea o masă de sufragerie, destul de măricică, două livre de sare – ceea ce în ochii lor trecea drept curată nebunie – pe urmă tacâmuri, scaune, haine, butoiașe cu bere și încă vreo câteva lucruri de astea. Îi dăscălii pe cei doi soți să nu sufle nimănui o vorbuliță despre zbrenčuiala asta, dorind să le fac oaspeților o adevărată surpriză și să le arunc ceva praf în ochi.

Hainele cele noi îi uluiră pe soți, care ajunseseră să se poarte taman ca niște copii. Toată noaptea se foiră; se culcau și se sculau mereu, așteptând nerăbdători să se facă ziuă, spre a se înnoi cu ele, dar până la urmă nu i-a mai răbdât inima și și-au pus hainele cu cel puțin un ceas înainte de a miji zorile. Din clipa aceea, bucuria lor – ca să nu zic delirul – a fost atât de mare, atât de sinceră și înviorătoare, încât, când i-am văzut așa de fericiți, nu mai zisei nici cârc la gândul că mereu mă treziseră și nu putui dormi ca lumea, ba mă socotii răsplătit pentru paguba asta. În schimb, regele dormise, ca de obicei, somnul dreptilor. Soții Marco nu-i puteau mulțumi pentru haine, fiindcă îi oprisem eu, dar se străduiră în fel și chip să-i arate recunoștința. Dar degeaba atâta osteneală; regele nu observă nici o schimbare.

Se nimerise una din acele minunate și rare zile de toamnă, care-s aidoma cu zilele de iunie, dar având un colorit cu nuanțe atât de blânde și de gingașe, încât e o desfătare să te afli în sânul naturii. Pe la nămiezi sosiră și oaspeții. Ne-am adunat sub un copac mare și cât ai bate din palme ne-am împrietenit de parcă ne-am fi cunoscut de când lumea. Până și regele s-a dat puțințel pe brazdă, renunțând să mai păstreze distanța, deși la început îi venise cam greu să se deprindă cu numele de Jones. Îl rugasem să facă pe dracu-n patru și să nu uite că-i plugar, dar, totodată, avusesem prevederea de a insista să se mărginească la această afirmație și să nu facă lux de amănunte, că altfel n-o să fie crezut. Cu un om ca el nechitit la minte și nechibzuit la treabă, puteai fi sigur că dintr-un nimic îți face pozna, dacă nu-i atrăgeai atenția; îl lua gura pe dinainte, și fiind din născare nespus de îndatoritor, trăncănea vrute și nevrute, dând mereu amănunte în doi peri.

Dowley era cu chef și-l făcui să-și dea drumul numaidecât; apoi îl trăsei de limbă cu toată dibăcia, până se porni să ne înșire povestea vieții lui și să se vadă aidoma unui erou. Și așa zbâr! zbâr! era o desfătare să tot stai și să-l asculți zumzăind. Era un om ridicat prin propriile lui puteri – pricepeți dumneavoastră. Și ăștia știu cum să-ți vorbească! E drept că merită să le acorzi mai multă încredere decât oricărui alt soi de oameni; și chiar ei sunt cei dintâi conștienți de bafta asta. Ne spuse cum și-a început

viața: orfan, fără o lățcaie și fără nici un prieten – la sufletul lui – în stare să-l ajute; cum trăise la fel cu robii celui mai cârpănos stăpân; cum muncea câte șaisprezece și optsprezece ceasuri pe zi și-și agonisea doar o bucățică de pâine, care-i ajungea tocmai ca să fie pe jumătate mort de foame; cum până la urmă osârdia lui a atras atenția unui bun fierar, care era să-l dea gata cu atâta bunătate, oferindu-se pe neașteptate – fără nici un fel de pregătire – să-l ia ucenic pe nouă ani, dându-i locuință și haine și învățându-l meseria- sau "taina", cum îi zicea Dowley. Țsta fusese primul lui mare salt, primul noroc porcesc în viață – și vedeai bine că nici acum nu putea vorbi despre întâmplarea aceea decât cu un fel de elocventă uimire și încântare că o asemenea înălțare nevisată fusese hărăzită unui om ca toți oamenii. În timpul uceniciei, nu căpătase nici un fel de îmbrăcăminte, dar, când ajunse la capătul ei, jupânul îi luă piuitul cu un costum din pânză de in nou-nouț, făcându-l să se simtă nespul de avut și arătos.

— Pomeni-voi câte zile oi trăi, ziua aceea! cântă rotarul, entuziasmat.

— D-apăi eu! strigă zidarul. M-am fost minunând, necrezând că ale tale sunt; adevăr zic, nice nu am crezut.

— Nice eu nu am crezut! zbieră Dowley, cu ochii scânteietori. Îmi venea să-mi iau câmpii, cugetând că megieșii or crede că-s de furat. Zi de pomină rămas-a; zi de pomină și n-oi uita-o până mi s-o împlini veleatul!

Care va să zică așa! Și stăpânul lui era un om strașnic și-i mergeau treburile din plin și dădea de două ori pe an câte un ospăț grozav la care se servea carne și pe masă găseai atunci și pâine albă, adevărată pâine de grâu! Ce mai încolo-încoace, trăia ca un boier. Iar, la vremea convenită, Dowley a luat pe seama sa treburile și s-a însurat cu fata jupânului.

— Și acum iani socotiți domniile voastre! zise el, cu gravitate, în casa mea iaste acum obiceiu de a ne îndulci de două ori în fiecă lună cu carne tăiată!

Făcu o pauză, ca lovitura să aibă timpul de a-și atinge ținta, apoi adăugă:

— Iară de opt ori ne ospătăm cu carne sărată!

— Adevăr grăiește! întări rotarul, ținându-și răsuflarea.

— Cu ochii mei văzut-am! zise zidarul, la fel de respectuos.

— Pe masa mea vezi pită albă în fieștecă duminică din an! mai spuse meșterul fierar, cu un ton măreț. Vouă vi se cade, dragi prieteni, a adevări dacă așa iaste au nu!

— Cu capul meu, adevăresc! strigă zidarul.

— Și eu dau de voie mărturie! încuviință rotarul.

— Iară despre lucrurile din casă, grațiți voi înșivă ce văzut-ați la mine și alta nu.

Își flutură mâna cu un gest larg, în semn că le acordă prietenilor toată libertatea de a spune ce știu, apoi adăugă:

— Grațiți cum vă lasă inima, de parcă n-aș fi eu de față.

— Ai cinci scaune, de cea mai aleasă lucrătură preste toate, chiar dacă sunteți numai trei în casă! zise rotarul, plin de adânc respect.

— Și șase potire de lemn și șase străchini de lemn și două de cositor spre a vă ospăta și bea den trânsele! spuse zidarul, pătruns de însemnătatea faptului. Și zic acestea în fața lui Dumnezeu atosteștiutorul, carele ne iaste giudeț, știind că nu mult vom zăbovi pre lumea aceasta și vom răspunde la înfricoșătorul giudeț de apoi, de toate câte spus-am și zis-am, câtă vreme am fost în trupurile acestea, au înșelătoare, au nemincinoase de ne-au fost voroavele.

— Acum luat-ai veste ce hram port, frate Jones – zise fierarul cu o bunăvoință totodată semeață și prietenoasă – și poate nu mai pregeți a crede că om cinsteș oi fi, dară nu mă învrednicesc a vorbi cu străinii și a-mi deschide inima în fața lor, fără ca înainte să iau de știre ce stare și avere au ei. Mută-ți gândul și nu mai fi pâclișit, căci vei afla că sunt om care trece cu vederea asemenea lucruri și dornic sunt a privi pe fieștecare cu prieteșug și a-l socoti deopotrivă cu mine, dacă are inimă curată, fie-i cât de mărunte avuțiile pământene. Iară că așa iaste – hai, bate mâna, frate Jones, și cu gura mea grăiesc și-ți dau chezășie că deopotrivă suntem amândoi! Deopotrivă!

Și zicând acestea, omul ne zâmbi tuturor, cu mulțumirea unui zeu care săvârșește o faptă frumoasă și mărinimoasă și este deplin conștient de ea.

Regele-i luă mâna cu o silă foarte prost ascunsă, dându-i drumul la fel de grabnic, cum dă drumul unui pește o cucoană, ceea ce făcu o bună impresie, gestul fiind luat ca o stânjenire firească a unui om copleșit de atâta mărinimie.

Stăpâna casei aduse apoi masa și-o puse sub copac. Apariția mesei stârni rumoare, fiind un model nou și de mare lux. Dar uimirea crescă și mai mult, când cucoana – cu o nepăsare voită, care se vedea cât de colo, dând-o în vileag ochii ei aprinși de trufie – desfăcu încetișor o veritabilă față de masă și o întinse sub nasul tuturor.

Asta era cu o lungime mai presus chiar decât toate minunățiile din gospodăria fierarului, și-i dădu o lovitură zdravănă; orb să fi fost, și tot o vedeai. Dar Marco era în al nouălea cer – și nici asta nu se putea să n-o vezi. După aceea nevastă-sa aduse două scaune frumoase – fii! – nou-nouțe. Și asta a stârnit senzație – se vedea cât colo din privirile holbate ale fiecărui oaspete. Apoi mai aduse încă două – cu același nepăs în sine, din partea femeii. Iarăși senzație – însoțită acum de niște mormăituri speriate. Iar mai aduse două – și de mândrie femeia parcă plutea printre nouri. Oaspeții încremeniseră și zidarul îngăima:

— Acestea frumoase fără seamăn sunt întru toate minunățiile lumii și cu toată plecăciunea ni se cade a le privi.

Când cucoana dădu să plece, Marco, vrând să bată fierul cât mai era cald, zise – cu gândul de a părea stăpânit de-o nepăsătoare demnitate, dar fără a izbuti:

— Ohoho! Sunt prea de ajuns! Lasă-le pre celelalte!

Va să zică mai erau și altele! A fost un efect frumos. Nici eu n-aș fi putut juca mai bine cartea aia.

Și-apoi atunci, pohoța de madam Marco îngrămădi surprizele una peste alta, într-un ritm care încinse uimirea generală până la o sută cincizeci de grade la umbră și totodată îi aiuri pe oaspeți în așa hal, că nu se mai puteau exprima decât prin exclamații gătuite: "Oh!" "Măre!" "Alei!" și "Alelei!", "Valeu!" și "Aoleou!" ridicându-și mâinile și privirile, stăpânindu de o mirare mută. Aduse tacâmurile – erau berechet, și noi toate, cupe noi de lemn și altă veselă – și apoi țin' te tu bere, pește, pui, o găscă, ouă, friptură de vacă și de berbec, șuncă, un purcel fript și o mană de pâine albă – veritabilă, chiar din grâu! Toate laolaltă, drăcoveniile astea lăsau mult în umbră tot ce văzuseră vreodată oamenii noștri. Și în vreme ce oaspeții încremeniseră și nu alta, de mirare și respect, eu fluturai ca din întâmplare mâna și feciorul prăvăliașului răsări, parcă din pământ, spunând că a venit să primească plata.

— Prea bine! i-am spus eu nepăsător. Cât face? Ia citește-ne lista.

Băiatul citi socoteala, pe când cei trei oaspeți ascultau uluiți – și valuri de mulțumire senină îmi umpleau sufletul, iar valuri când de spaimă, când de uimire se iveau pe chipul lui Marco:

2 livre de sare.....	200
8 duzine de vedre de bere, în butoiașe.....	800
3 banițe de grâu.....	2 700
2 livre de pește.....	100
3 găini .....	400
1 găscă.....	400
3 duzini ouă.....	150
1 but de vacă pentru friptură.....	450
1 but de berbec pentru friptură.....	400
1 șuncă.....	800
1 purcel de lapte.....	500
2 serii de tacâmuri (cu tot dichisul).....	6 000
2 rânduri de straie bărbătești și schimburi pentru primeneală.....	2 800
1 veșmânt femeiesc, 1 rochie de dimie și schimburi.....	1 600
8 pahare de lemn.....	800
Felurite blide.....	10 000
1 masă mare de sufrageri.....	2 000
8 scaune.....	4 000
2 pungi pentru bani, încărcate.....	3 000

Se opri. Urmă o tăcere mormântală, curat înfiorătoare. Nimeni nu se clinti. Nici o nară nu trăda că stăpânul ei mai răsuflă.

— Asta-i tot? Întrebai eu, cu un calm desăvârșit.

— Totul, slăvite doamne, fără numai de unele târguieli mai mărunte, carele n-au fost puse cu amăruntul, ci laolaltă rânduite, sub numele de "felurite". Dacă îți iaste voia, pot a le...

— N-are importanță – zisei eu, însoțindu-mi cuvintele cu un gest de cea mai deplină nepăsare – spune-mi totalul, rogu-te.

Băiatul de prăvălie se rezimă de copac și zise:

— Treizeci și nouă de mii o sută și cincizeci de milreși!

Rotarul se prăvăli de pe scaun; ceilalți se ținură cu toată nădejdea de masă și cu toții strigară într-un glas:

— Doamne, arată-ți milostenia în ceasul de prăpădenie! Băiatul se grăbi să adauge:

— Taica a fost zicând și mi-a poruncit să îți spun, slăvite, că nu i se cade după cinstea obrazului, să îți ceară plata deodată. Deci, el îți face rugămintea ca...

Nu-i luai în seamă spusele, nici cât aș fi luat zumzetul unei musculițe, și cu un aer de nepăsare ce ajungea aproape la silă, scosei banii și arunca patru dolari pe masă. Păcat că nu i-ați văzut cum mai holbau ochii.

Băiatul era uluit și încântat. Mă rugă să păstrez un dolar ca garanție până se va duce la oraș și... dar îi tăiai vorba:

— Ce, ca să te întorci cu nouă cenți? Mofturi! Ia toți banii. Păstrează restul.

Vorbele îmi fură urmate de un murmur de uimire:



— Adevăr grăiesc, omul acesta iaste plămădit din bani! Aruncatu-i-a precum gunoiștea.

Fierarul era un om zdrobit.

Băiatul luă banii și plecă, mergând pe două cărări - beat de atâta noroc.

Apoi, zisei lui Marco și nevestii-sii:

— Oameni buni, poftiți și voi un mic suvenir de la mine! dându-le pungile, ca și cum ar fi fost un lucru fără nici o valoare, deși fiecare conținea cincisprezece cenți - bani buni. Și în timp ce sărmănele făpturi își pierduseră capul de uimire și recunoștință, mă întorsei către ceilalți și le spusei - calm ca un om care te întreabă cât e ceasul:

— Ei, dacă suntem cu toții gata, cred că și masa-i gata! Haideți, dați-i drumul!

Ce să spun! A fost o grozăvie; mai bine zis, o nostimadă! Nu știu dacă am pus vreodată la cale așa ceva și să iasă mai bine decât a ieșit. Nu știu dacă am scos vreodată efecte mai spectaculoase din materialul aflat la îndemână. Fierarul - ce mai, era terci, că rău îi mai priise! Doamne, pentru nimic în lume n-aș fi vrut să fiu în pielea lui. Trâmbițase și se fudulise cu ospețele lui grozave, cu carne "aleasă" de două ori pe an, cu carne proaspătă de două ori pe lună, cu carne sărată de două ori pe săptămână, și cu pâinea lui albă în fiecă duminică, pe cât e anul de lung - toate astea pentru o familie de trei persoane. Toată întreținerea lui pe un an nu-l costa decât 69.2.6 (șaizeci și nouă de cenți, doi milși și șase milreiși) și - uite! - pe neașteptate răsare un om care face praf aproape patru dolari dintr-un condei! Și nu numai atât, dar se poartă ca și cum l-ar fi plictisit să mânuiască sume atât de mărunte! Ei, da, Dowley s-a chifligit de-a binelea, s-a făcut mic de tot și s-a prăbușit de pe scaun; era o bășică strivită în picioare de o vacă. D-apoi dă, nu-i totdeauna cum se chitește, ci cum se nimerește!

### CAPITOLUL XXXIII

#### *O lecție de economie politică în secolul al VI-lea*

Totuși îi dădui și lui un set în meciul acela, așa că - înainte de a se fi sfârșit o treime din ospăț - omul era din nou fericit. Era și ușor, într-o țară cu ranguri și caste, căci - vedeți dumneavoastră - într-o țară unde există ranguri și caste, omul nu-i niciodată om întreg, ci doar un ciot de om. Oricum ar face, nu poate crește cum se cuvine. Acolo, dacă îți dovedești superioritatea prin situație socială, rang sau avere - s-a isprăvit! Omul de rând ți se ploconește până la pământ. După asta, să vrei să-l insulti și nu mai ai cum. Nu - nu m-am exprimat cum trebuie: firește că-l poți insulta și face albie de porci, dar ceea ce vreau să spun este că omul anevoie se mai simte insultat, așa că - dacă n-ai timp de pierdut - nici nu merită să mai încerci. Acum câștigasem stima fierarului, fiindcă îi păream nespus de avut și într-o stare înfloritoare; ba, dacă aș fi avut și vreun cât de mic titlu de noblețe, omul m-ar fi venerat și admirat fără limită. Și aș fi avut parte nu numai de venerația lui, ci de a tuturor oamenilor de rând din țară. Fiecare m-ar fi admirat, chiar dacă ar fi fost cel mai reușit produs al tuturor epocilor, ca inteligență, valoare și caracter, iar eu un biet falit din toate punctele de vedere. Lucrurile erau sortite să rămână mereu așa, câtă

vreme va exista Anglia pe pământ. Cum aveam darul profeției, eram în stare să-mi ațintesc privirile spre viitor și s-o văd înălțând mai departe statui și monumente tuturor neisprăviților ei de Georgi al nu știu câtelea și al câtelea, și al câtelea și altor gloabe regale și nobile și refuzând a da cinstea cuvenită creatorilor acestei lumi – creatori care vin imediat după Dumnezeu – și care se numesc de-alde Gutenberg, Watt, Arkwright, Whitney, Morse, Stephenson, Bell.

Regele și-a primit porția de mulțumiri și apoi – deoarece nu se aduse vorba despre bătălii, cuceriri sau dueluri între înzăuați, împlătoșați și încoifați – începu să picotească până ce ajunse să moțăie de-a binelea și o șterse să-i tragă un pui de somn. Doamna Marco strânse masa, puse butoiușul cu bere la îndemână și se retrase într-un colț ca să-și ia cina – alcătuită din rămășițe. Ceilalți ne apucară curând să discutăm chestiunile preferate și dragi unor oameni ca noi – afaceri și lefuri, bineînțeles. La prima vedere, lucrurile păreau nespuse de înfloritoare în acel mic regat tributar – al cărui stăpân era regele Badgemagus – cel puțin, față de starea de lucruri din ținutul meu. "Protecționismul" era acolo în plină dezvoltare, pe când noi ne îndreptam spre liberul schimb – printr-o evoluție gradată – și ajunsesem pe la jumătatea drumului. Nu trecu mult și Dowley și cu mine monopolizarăm conversația, în timp ce ceilalți ascultau cu nesaț. Dowley se încinse la vorbă, adulmecă un avantaj și începu să-mi pună tot soiul de întrebări pe care le socotea grozav de stânjenitoare pentru mine și care sunau cam așa:

— În țara ta, frate dragă, cu cât, rogu-te, iaste năimit un vechil, un rândaș, un chirigiu, un păstor, un porcar? Ce simbrie are?

— Douăzeci și cinci de milreși pe zi, adică un sfert de cent.

Chipul fierarului se umplu de bucurie. El îmi replică:

— La noi capătă îndoit! Și cât câștigă un meșteșugar – fie că-i tâmplar, spoitor, zidar, zugrav, fierar, rotar – au alții de o samă?

— De obicei, cincizeci de milreși – jumătate de cent pe zi.

— Ho-ho! La noi, dobândește o sută! La noi, verice meșteșugar de treabă dobândește un cent pe zi! Nu-l pun la socoteală pe croitor, dară pre toți ceilalți, da – și de iaste cumva mai multă treabă, apăi omul capătă și peste – da, până la o sută zece și chiar o sută cincisprezece milreși pe zi. Plătit-am eu însumi o sută cincisprezece – săptămâna trecută. Trăiască protecționismul – la naiba cu liberul schimb!

Dowley arunca priviri triumfătoare în juru-i și chipul îi strălucea ca soarele. Dar nu m-am speriat de fel. Mi-am pus la punct tăvălugul și mi-am dat un răgaz de cincisprezece minute ca să-l bag în pământ – să-l fac una cu pământul – să-l înfund atât de adânc încât să nu i se zărească nici scăfârlia. Iată cum m-am apucat să-l lucrez:

— Cât plățiți voi livra de sare?

— O sută de milreși.

— Noi plătim patruzeci. Cât dați pe carnea de vacă ori de oaie – când o cumpărați?

Asta a fost o lovitură bine plasată și i-a dat puțințel sângele.

— Sunt felurite prețuri oarecum, dară nu de tot mult; iaste cu puțință a spune șaptezeci și cinci de milreși livra.

— Noi plătim treizeci și trei. Cât costă ouăle?

— Cincizeci de milreși duzina.

— Noi plătim douăzeci. Cu cât cumpărați berea?

— Ne costă opt milreși și jumătate ulciorul.

— Noi o luăm cu patru; douăzeci și cinci de ulcioare pentru un cent.  
Cât dați pe grâu?

— Nouă sute de milreși banița.

— Noi plătim patru sute. Cât dați pentru o haină de cânepă?

— Treisprezece cenți.

— Noi plătim șase. Cât dați pe o rochie de lână pentru o nevastă de plugar ori de meșteșugar?

— Opt cenți și patru milși.

— Ei, ține seama de diferență: voi plătiți opt cenți și patru milși – noi plătim doar patru cenți.

M-am pregătit apoi să-i dau lovitura de grație, zicându-i:

— Ian ascultă, dragă prietene, ce s-a întâmplat cu lefurile voastre mari, cu care te grozăveai adineauri?

I-o zisei și îmi rotii privirile cu o calmă satisfacție, fiindcă lațul meu alunecase treptat în juru-i și îl legase de mâini și de picioare, fără ca el să fi observat măcar că-i prins în laț. Îi repetai:

— Ce s-a întâmplat cu semețele lefuri cu care te lăudai? Pare-mi-se că le-am lichidat și le-am șters toată puterea, după cât se vede.

Dar – nu știu dacă o să mă credeți – fierarul părea doar mirat și atâta tot! Nu pătrundea câtuși de puțin situația; nu știa că a căzut într-o capcană, nu descoperea că se și afla în capcană. Zău că-mi venea să-l împușc, de enervat ce eram. Cu privirea tulbure și punându-și mintea la caznă, izbuti să îngăime:

— Maică Precistă! Pare-mi-se că nu te înțeleg, frate! Te-ai adevărit că simbriile de la noi sunt îndoite față de ale voastre. Aciasta limpede iaste. Au cum atuncea iaste cu puțință a zice că le-ai lichidat – de nu cumva strâmbat-am eu grăirea cuvântului acestuia de minunare, fiindu-mi hărăzit pentru întâiași oară, din mila și ocrotirea domnului, a-l auzi?

Ce să spun, am rămas buimac; pe de o parte, din pricina neroziei sale neprevăzute; pe de alta, din pricină că și ceilalți erau în mod vădit de aceeași părere – dacă asta se poate numi părere. Poziția mea era totuși destul de simplă și de limpede. Cum naiba aș fi putut-o simplifica mai mult? Totuși, trebuia să încerc.

— Ian ascultă aici, frate Dowley! Nu pricepi? Lefurile voastre sunt mai mari decât ale noastre doar cu numele, nu și în fapt.

— Auziți-l! Dară sunt de două ori mai mari! Tu însuși ai adevărit!

— Da – da, nu tăgăduiesc de loc. Dar asta n-are nici o legătură.

Nivelul lefurilor în simple monezi, botezate cu nume fără nici un înțeles – doar ca să le poți deosebi una de alta – n-are nici o legătură cu valoarea lor. Întrebarea e: câte lucruri poți cumpăra din leafa ta? Ăsta-i principalul! E drept că la voi un meșteșugar bun poate câștiga până la trei dolari și jumătate pe an, pe când la noi doar un dolar și șaptezeci și cinci...?

— A-ha-ha! Iarăși adevărezi, iarăși adevărezi!

— Dă-o-ncolo de treabă, că n-am tăgăduit nici o clipă faptul ăsta, și-l recunosc și acum! Dar eu spun altceva. La noi, cu o jumătate de dolar poți cumpăra mai mult decât cu un dolar întreg la voi – și prin urmare e de la sine înțeles și la mintea cocoșului că lefurile noastre sunt mai mari decât ale voastre.

Omul părea uluit și spuse cu deznădejde:

— Adevăr grăiesc – mi-iaste preste puteri a ieși la socoteală cu dumneta. Abia zis-ai că simbriile noastre sunt mai mari și nice cât ai scapără ți-ai luat îndărăt cuvântul.

— Ei, sfinte Sisoe! Cum nu se poate să vă între în cap un lucru atât de simplu? Uite ce-i... Să-ți dau o pildă. Noi plătim patru cenți pentru o rochie de lână – voi plătiți opt cenți și patru miși, adică patru miși mai mult decât dublu. Cât plătiți unei femei care muncește la câmp?

— Doi miși pe zi.

— Foarte bine! Noi îi dăm doar pe jumătate – îi plătim numai o zecime de cent pe zi și...

— Iarăși adevă...

— Așteaptă! Acum, vezi matale, chestia-i foarte simplă; de data asta o să pricepi. De exemplu, la voi o femeie trebuie să muncească patruzeci și două de zile ca să-și poată cumpăra o rochie. Dacă ea câștigă doi miși pe zi, îi trebuie o muncă de șapte săptămâni; dar la noi ea ar câștiga banii ăștia în patruzeci de zile – cu două zile mai puțin. Femeia voastră are o rochie, dar i s-a dus leafa pe șapte săptămâni; a noastră are rochia și i-au mai rămas banii pe două zile, cu care să-și cumpere altceva. Poftim – acum sigur că ai înțeles!

Părea – ce mai, părea doar că stă la îndoială, asta-i tot ce pot spune; și ceilalți stăteau și ei la îndoială. Am așteptat să-i intre bine ideea în cap. În cele din urmă, Dowley vorbi iarăși, dovedind că într-adevăr încă nu se scuturase de superstițiile sale adânc înrădăcinate. Spuse, cu oarecare șovăială în glas:

— Dară – dară – nu poți a zice într-altfel decât că doi miși pe zi iaste mai bine decât unul.

— Vax!

Firește, nu înghițeam să mă dau bătut. Așa că am mizat pe alt cal:

— Hai să ne închipuim un alt caz. Să zicem că un meseriaș de ai voștri se duce și cumpără următoarele articole:

1 livră de sare,  
1 duzină de ouă,  
1 duzină de ulcioare cu bere,  
1 baniță de grâu,  
1 rând de veșminte din cânepă,  
5 livre de carne de vacă,  
5 livre de carne de oaie.

Toate astea o să-l coste treizeci și doi de cenți. Îi trebuie treizeci și două de zile de muncă să-i câștige – cinci săptămâni și două zile. Acum să trecem la noi. Muncind treizeci și două de zile, pe jumătate leafă, poate cumpăra toate lucrurile astea cu ceva mai puțin de paisprezece cenți și jumătate; o să-l coste ceva mai puțin de douăzeci și nouă zile de muncă și-i mai rămâne încă leafa pe o jumătate de săptămână. Fă socoteala asta mai departe, pe un an întreg; omul nostru o să economisească leafa pe o săptămână la fiecare două luni, al vostru nimic; deci, într-un an el va pune deoparte leafa pe cinci-șase săptămâni, iar omului vostru nu-i va rămâne nici un cent. Acum cred că înțelegi că "lefuri mari" și "lefuri mici" sunt fraze care nu înseamnă nimic, până când nu afli cu care din ele poți cumpăra mai mult!

Era o lovitură zdrobitoare!

Dar, vai! N-a zdrobit pe nimeni. Nu, a trebuit să mă dau bătut. Oamenii ăia țineau morțiș la salarii mari; pentru ei părea că nici nu contează dacă cu salariile alea mari poți cumpăra ceva sau nu. Erau

pentru "protecționism" și-l apărau cu dinții, ceea ce era lesne de înțeles, fiindcă părțile interesate îi amăgiseră cu ideea că protecționismul le asigura salarii mari. Le-am dovedit că într-un sfert de veac salariile lor se urcaseră doar cu treizeci la sută, în vreme ce costul vieții se urcase cu sută la sută, și că la noi – într-o perioadă mai scurtă – salariile se urcaseră cu patruzeci la sută, iar prețurile scăzuseră mereu. Nici asta nu mi-a ajutat cu nimic, căci nimic nu le putea zdruncina ciudatele lor credințe.

Ce mai, dădeam din colț în colț – zgâlțâit de impresia înfrângerii. O înfrângere nemeritată! Nemeritată! Ei, și ce-i dacă era nemeritată? Nu-mi ușura de loc necazul. Și gândiți-vă, vă rog, la situația mea! Primul bărbat de stat al epocii, omul cel mai capabil, cel mai bine informat din lumea întreagă, cel mai strălucit cap neîncoronat, care-a plutit printre nourii oricărui firmament politic, timp de secole, stând pleoștit acolo, în aparență învins în argumentație de către un oarecare fierar de țară, strălucind prin ignoranță! Vedeam lămurit cum celorlalți le părea rău de mine – ceea ce mă făcu să mă aprind la față, de puteam mirosi cum îmi fumegă favoriții. Puneți-vă în locul meu, vă rog, și încercați să vă simțiți umiliți și rușinați cum mă simțeam eu atunci, și spuneți-mi cu sinceritate: n-ați fi lovit chiar sub centură, numai să câștigați meciul? Fără vorbă că ați fi făcut-o – că e în firea omului. Ei, tot așa am făcut și eu. Nu încerc să mă scot basma curată; spun doar că turbam și oricine ar fi făcut la fel, dacă era în locul meu.

Și când îmi pun eu în cap să lovesc pe cineva, nu mă mulțumesc cu o giugiuleală; aș, ăsta nu-i felul meu! Dacă tot trebuie să îl lovesc, apoi îi trag una să vadă stele verzi. Și nu mă reped la el brusc, riscând să încurc lucrurile sau făcând treaba pe jumătate. Nu! Mă dau într-o parte și mă apropiu de el pe nesimțite, încât nici măcar nu bănuiește că mă gândesc să-l mardesc; și curând respectivul se pomenește întins lat pe podea și, nici să-l tai, nu-ți poate spune cum a devenit cazul. Așa l-am luat și pe fratele Dowley. Am început să vorbesc alene ba de una, ba de alta, ca și cum aș fi discutat doar așa ca să ne treacă vremea și nici chiar cel mai înțelept om din lume n-ar fi putut bănuși de unde pornesc și să ghicească încotro bat. Că vorba aia: Unde dai și unde crapă!

— Măi, fărtați! Multe ciudățenii se mai petrec în lumea asta, cu legile, cu datinile și cu obiceiurile și cu multe altele de soiul ăsta – dacă te gândești oleacă la ele! Da, așa e, mai ales când te duci cu mintea la mersul și progresul părerilor omenești și urmărești mișcările semenilor noștri. Există legi scrise – care pier, dar mai există și legi nescrise – care rămân veșnice. N-aveți decât să luați legea nescrisă a lefurilor: ea vă spune că lefurile sunt menite să se urce încet-încet, de-a lungul veacurilor. Și luați seama cum funcționează ele. Știm care sunt lefurile acum și aici, sau cele din alte părți, facem media și spunem că astea-s lefurile de azi. Știm care erau lefurile acum o sută și acum două sute de ani; doar până acolo putem ajunge, în urmă, dar e destul ca să aflăm legea urcării lor, măsura și viteza sporirii lor periodice, și astfel, fără să ne-ajute vreun document, putem stabili aproape precis care erau lefurile cu trei, și patru, și cinci sute de ani în urmă. Până aici, e bine. Dar ne-oprim aici? Nu. Nu ne mai uităm înapoi, ci ne întoarcem și aplicăm aceeași lege la viitor. Prieteni, să știți că vă pot spune care vor fi lefurile, la orice dată vreți, peste sute și sute de ani.

— Cum oare, omul lui Dumnezeu, cum?

— Da. Peste șapte sute de ani, lefurile vor fi de șase ori mai mari

decât azi, în ținutul vostru, și zilerilor la câmp li se va plăti trei cenți pe zi, iar meșteșugarilor șase.

— Mai bine-aș închide ochii acuma și aș fi trăitor atuncea! mă întrerupse Smug, rotarul, cu o șireată licărire de lăcomie în ochi.

— Și nu numai atât! O să mai capete și întreținerea, pe lângă acești bani și prețurile n-or să se umfle. Peste alți două sute cincizeci de ani – luați aminte acum – leafa unui meșteșugar va fi – băgați bine de seamă, că asta-i lege, nu ghiceală – leafa unui meșteșugar va fi de douăzeci de cenți pe zi!

Căscară cu toții gura, speriați și uimiți. Dickson, zidarul, murmură, înălțându-și mâinile și îndreptându-și privirea spre cer:

— Iaste mai mult decât plata a trei săptămâni, pentru munca unei singure zile!

— Avuții! Adevărate comori! murmură Marco, întretăindu-i-se răsuflarea din pricina tulburării.

— Lefurile se vor urca mai departe, încetul cu încetul, încetul cu încetul, dar la fel de statornic precum crește un copac. După alți trei sute patruzeci de ani, se va afla cel puțin o țară pe lume în care leafa obișnuită a unui meșteșugar va fi de două sute de cenți pe zi!

Afirmația mea i-a încremenit de tot! Trecură vreo două minute până să-și vină în fire vreunul din ei. Apoi cărbunarul zise, rugător:

— De mi-ar fi hărăzit a viia până atunci!

— Aceasta sultă de conte iaste! exclamă Smug.

— De conte, zis-ai tu? întări Dowley. Iaste mai mult decât atâta și te adevărezi, dacă te gândești că nu se află conte în toată țara lui Bagdemagus cu atâta avuție. Venitul unui conte? – Ptiu! – Venitul unui înger – da! – iară nu al unui conte!

— Ei, va să zică așa o să se întâmple cu lefurile. În zilele acelea îndepărtate, omul va putea să-și cumpere – muncind o singură săptămână – toate bunurile pentru care voi munciți acum mai bine de cincizeci de săptămâni. O să se mai petreacă și alte lucruri destul de surprinzătoare. Frate Dowley, spune-mi cine hotărăște – în fiecare primăvară – cât va primi, pe anul care urmează, fiecare meșteșugar, plugar și slujitor?

— Uneori curțile, alteori sfatul cetății, dară cel mai adesea judele. Se prea poate a zice că, îndeobște, judele iaste acela care statornicește lefurile.

— Nu-i așa că el nu cere nici unuia dintre pârlitii ăștia să-l ajute la fixarea lefurilor?

— Hm! Ce basnă mai iaste și aceasta? Ia aminte, frate, că acela care plătește simbriile are dreptul de a le statornici.

— Da, dar credeam că și celălalt care e în cauză ar putea avea un cuvânt de spus, căci de lefuri atârână soarta soției și a copiilor lui, sărmanele făpturi. Stăpânii sunt nobilii și bogătașii – îndeobște cei avuți. Acești puțini, care nu muncesc deloc, tocmai ei hotărăsc ce plată va primi vastul stup care muncește cu-adevărat. Pricepi? Dumnealor, cei puțini, formează un cartel, un sindicat – ca să făuresc un cuvânt nou – care-și unește puterile pentru a-l sili pe fratele lor mai slab să primească atât cât catadicsesc să-i dea. Peste-o mie trei sute de ani – așa spune legea cea nescrisă – "cartelul" va fi alcătuit în felul opus și cum o să mai spumege și o să se zvârcolească și o să scrâșnească din dinți urmașii acestor oameni aleși, văitându-se de tirania neobrăzată a sindicatelor! Da, așa e – magistratul va aranja în tihnă salariile încă multă vreme, până hăt în

mijlocul veacului al XIX-lea, apoi deodată muncitorul, socotind că destul a răbdat vreo două mii de ani ca lucrurile să fie privite dintr-un singur punct de vedere, se va ridica și va lua în mâinile lui stabilirea salariilor. Muncitorul va avea de răfuit o îndelungată și amară socoteală de năpăstui și umilinți.

— Socoti oare...

— Că va contribui într-adevăr la stabilirea salariului său? Da, fii sigur că așa va fi. Și atunci el va fi puternic și capabil de multe strașnicii.

— Fericite vremuri, fericite vremuri într-adevăr! rânji batjocoritor înstăritul fierar.

— A, era să uit ceva! În zilele acelea, un stăpân o să poată angaja un om doar pe câte-o zi, ori pe-o săptămână, ori o lună, dacă o să vrea.

— Cum?

— Așa e! Mai mult încă, judecătorul nu va avea puterea să silească vreun om să lucreze pentru un stăpân de la un capăt la celălalt al anului – fie că vrea omul acela, fie că nu vrea.

— Nu se va mai afla, în acele zile, nice lege și nice minte?

— Vor exista de-amândouă, Dowley. În zilele acelea, omul va fi stăpân pe soarta lui și nu va mai fi proprietatea judecătorului și a stăpânului. El va putea părăsi orașul oricând va voi, dacă leafa nu-i convine – fără ca nimeni să-l poată pune la stâlpul infamiei pentru motivul ăsta!

— Praf și pulbere aleagă-se de asemenea vremuri! strigă Dowley, foarte indignat. Că vremuri bune doar pentru câini, se cuvine a le numi – vremuri de nesupunere față de mai marii noștri, vremuri neplecate în fața stăpânirii, vremuri pline de necuviință! Stâlpul infamiei...

— la stai puțințel, frate dragă, degeaba iei apărarea acestei instituții. Eu cred că stâlpul infamiei ar trebui desființat.

— Ferit-a atotfăcătorul de asemeni nesocotință. Au de ce să se desființeze?

— Uite, o să-ți spun de ce. A fost pus vreodată un om la stâlpul infamiei pentru o crimă?

— Nu.

— E drept să condamni un om la o pedeapsă ușoară pentru o mică abatere și pe urmă să-l ucizi?

Nu-mi răspunse nimeni. Marcasem primul punct! Pentru prima dată, fierarul se pleoștise și rămase fără replică. Spectatorii au remarcat-o. A avut într-adevăr un efect bun.

— De ce nu-mi răspunzi, frate? Erai pe cale să slăvești stâlpul infamiei, mai adineauri, și să plângi de mila vremurilor viitoare care nu-l vor folosi. Eu cred că trebuie să fie desființat. Ce se întâmplă de obicei, când un biet nenorocit e pus la stâlpul infamiei pentru vreo mică greșală, care la urma urmei nu are nici o însemnătate? Gloata încearcă să petreacă nițeluș pe seama lui, nu-i așa?

— Da.

— Încep să arunce cu bulgări de pământ într-însul și râd de se prăpădesc când nenorocitul se ferește de-un bulgăre și e nimerit de altul?

— Da.

— Pe urmă se azvârle într-însul cu hoituri de pisici, nu-i așa?

— Da.

— Ei, acum închipuie-ți că respectivul are câțiva dușmani personali în liota aia – și ici și colo câte-un bărbat și o femeie care-i poartă într-ascuns pică – și mai închipuie-ți că omul e urât în oraș din pricină că-i mândru, sau

înstărit, sau mai știu eu ce... nu trece mult și pietrele și cărămizile iau locul bulgărilor, nu-i așa?

— Așa iaste.

— Și de obicei rămâne schilod pe viață, nu? Falca ruptă, dinții spărți, picioarele betegite și cangrenate, trebuind apoi să-i fie tăiate! Sau cu vreun ochi scurs, dacă nu cu amândoi!

— Prea adevărat iaste! Știe domnul Dumnezeu!

— Ba, dacă are parte de ura unora cu inimă haină se poate aștepta și la moarte, adică să fie omorât chiar pe loc, nu?

— Așa iaste, că nemernic ar fi cine ar tăgădui!

— Îmi închipui că nici unul din voi nu-i urât sau pizmuț aici din pricina mândriei sau a neobrăzării, sau a avuției bătătoare la ochi, sau a oricăreia din cauzele care zădăresc invidia și răutatea lepădăturilor de prin sate. Pentru voi n-ar fi un rizic prea mare să stați la stâlpul infamiei, nu-i așa?

Am văzut bine cum Dowley a clipit din ochi. Mi-am zis că l-am lovit cum trebuie. Dar n-a scos nici o vorbuliță care să-l dea de gol. Ceilalți, în schimb, își spuseră părerea limpede și cu tărie. Ziceau că văzuseră destul de des oameni la stâlpul infamiei, ca să știe ce șanse are un om aflat în situația aceea, și că ei nici în ruptul capului n-ar accepta o asemenea pedeapsă, dacă ar putea să aleagă în schimb o moarte grabnică, prin spânzurătoare.

— Ei, să schimbăm subiectul, fiindcă acum cred că ați văzut cu toții că am dreptate cerând desființarea stâlpului infamiei. Ei, bine, eu susțin că și unele legi ale noastre sunt foarte nedrepte. De pildă, dacă săvârșesc un lucru care s-ar cuveni să fie pedepsit cu trimiterea la stâlpul infamiei și tu știi de asta și, totuși, taci din gură și nu mă părăști – capeți și tu aceeași pedeapsă, dacă te denunță cineva. Nu-i așa?

— Dară aceasta cu dreptate iaste – zise Dowley – căci pravila învață ca certarea aceluia așa să fie și nu almintrelea.

Ceilalți încuviințară.

— Foarte bine, fie cum ziceți voi, dacă sunteți cu toții împotriva mea. Dar am să vă spun un alt lucru care cu siguranță că nu-i drept. Judecătorul stabilește simbria unui meseriaș – să zicem la un cent pe zi. Legea prevede că stăpânul care s-ar încumeta, chiar aflându-se la mare nevoie, să plătească oricât de puțin peste acel cent pe zi – măcar și pe o singură zi – va fi pus la stâlpul infamiei și amendat, iar cel care află de asta și nu-l denunță, va fi pedepsit ca și el. Lucrul acesta mi se pare nedrept, frate Dowley, și el înseamnă primejdie cumplită pentru noi toți, deoarece dumneata singur ai mărturisit în chip nesocotit, adineauri, că acum o săptămână ai plătit un cent și cincisprezece...

Ce mai! V-am prevenit că i-am dat o lovitură nimicitoare! Să fi văzut numai cum a rămas paf toată banda! Mă strecurasem încetișor, atât de frumușel și de tiptil, ca să-l ating unde-l durea mai tare pe Dowley, omul mereu zâmbăreț și blajin, încât bietul de el habar n-avusese de ce-o să i se-ntâmpale! Până l-am pălit în plin, doborându-l la pământ și făcându-l praf și pulbere.

A fost un efect strașnic. Ba chiar cel mai grozav efect pe care l-am putut obține vreodată, într-un timp atât de scurt. Imediat mi-am dat seama, însă, că sărisem peste cal. Voisem într-adevăr să-i bag în sperieți, dar nu să-i fac să tragă o spaimă de moarte! Totuși, la asta ajunseseră, bieții de ei! Știți, toată viața se învățaseră să țină la mare preț și în mare stimă stâlpul infamiei și iată că acum îi păștea și pe ei această "fericire",



fiind la cheremul meu, un simplu străin, dacă să aibă parte sau nu de cumplita pedeapsă. Își dădeau seama că dacă îmi venea cheful să-i pârlăsc, ar fi fost pierduți. Ce mai, era pur și simplu îngrozitor pentru dânșii și nu-i de mirare că se prăpădiseră cu firea. După șocul primit, nu mai erau în stare să-și revină. Se prea poate să credeți că erau doar palizi și amuțiți sau că tremurau ca varga – vrednici deci de toată mila. De fapt, însă, erau mult mai rău; arătau, bieții de ei, aidoma unor morți.

Ne aflam într-o situație stingheritoare. Ar fi fost firesc ca ei să mă roage să-mi țin gura, iar pe urmă să ne strângem mâinile, să ciocnim un pahar, să râdem de toată chestia asta ca de o glumă bună – și cu asta basta! Dar nici pomeneală de așa ceva. Gândiți-vă că eu eram ca un om picat din cer în mijlocul unor oameni asupriți cu neîmblânzită cruzime și bănuitori – oameni deprinși mereu ca mai marii să profite de nevolnicia lor și care nu se așteptau la un tratament mai drept sau mai omenos decât doar din partea rudelor și prietenilor apropiati. Desigur că ar fi dorit să mă roage să fiu blând, să fiu bun și mărinimos cu dânșii, dar nu îndrăzneau s-o facă.

#### CAPITOLUL XXXIV

##### *Yankeul și regele vânduți ca sclavi*

Ei, în cazul acesta ce-mi mai rămânea de făcut? Cu siguranță, nu trebuia să mă pripesc. Trebuia să născocesc o diversiune; ceva care mie să-mi dea de lucru și mai ales un răgaz să mă pot gândi, iar bieților oameni să le îngăduie să-și mai vină puținel în fire. Marco rămăsese ca împietrit, așa cum îl surprinsese lovitura mea de măciucă – tocmai când încerca să-i dea de rost pungii sale în formă de pistol. Rămăsese cu jucăria încă strânsă în degetele-i închircite, așa că i-o luai din mână, propunând tuturor să le explic taina acestei jucării. Taină, un flecușteț ca ăla? Și totuși era o taină destul de mare pentru neamul și pentru epoca aceea.

În viața mea n-am mai văzut oameni care să umble atât de stângaci cu un mecanism! Ce vreți, nu erau de loc obișnuiți cu așa ceva. Punga-pistol era un tub cu două țevi, făcut din sticlă groasă, având o mică șmecherie de resort, care – când îl apăsați – dădea drumul la o alice. Dar alicea nu vătăma pe nimeni, ci îți cădea în palmă. În pistol erau alice de două feluri, unele de mărimea unui bob de muștar, celelalte de câteva ori mai mari. Alicele alea erau monezi. Cele cât un bob de muștar reprezentau milreiși, cele mai mari milși. Așa că pistolul era, de fapt, un portofel, și încă unul foarte lesnicios. Cu asemenea portofel puteai să plătești bani și pe întuneric, fără să te înșeli, ba puteai să-l ții în gură sau în buzunarul vestei – dacă aveai vestă.

Am fabricat pungi de diferite mărimi – una din ele atât de mare, încât puteai duce în ea mărunțiș în valoare de un dolar. Pentru guvern era o idee bună să folosească alice drept monezi; metalul costa mai nimic și moneda nu putea fi falsificată, fiindcă eram singura persoană din tot regatul, care știa să mânuiască o presă de alice. În curând "a împușca francu" deveni o expresie obișnuită. Ba și știam că avea să umble din gură în gură hăt tocmai până în secolul al XIX-lea – fără ca totuși să-i treacă cuiva prin cap de unde și când s-a născut această expresie.

Taman atunci regele se ivi iar în mijlocul nostru, foarte înviorat, fiindcă

trăsese un pui de somn, și simțindu-se mai bine dispus. În momentul acela, orice lucru, cât de mic, era în stare să-mi calce pe nervi, atât de tulburat eram, dându-mi seama că viețile noastre sunt în primejdie. Am fost cu atât mai îngrijorat, descoperind în ochii lui o licărire blajină, care părea să arate că dumnealui tocmai se pregătise să dea nu știu ce reprezentație. Naiba să-l ia – ce-l găsisese tocmai în ceasul ăla?

Nu mă înșelasem. Se apucă – fără nici o introducere – și cu o candidă șiretenie, în care nepriceperea era cu ochi și cu sprâncene, să atace problema agriculturii. Începură să mă treacă sudori reci. Voiam să-i șoptesc la ureche: "Omule, bagă de seamă, ne paște o primejdie cumplită; fiecare clipă prețuiește cât un principat, până ce recâștigăm încrederea acestor oameni; nu risipi zadarnic nici o fărâmbă din acest răgaz de aur". Nu puteam însă să-i șoptesc nimic, căci am fi părut că punem ceva la cale. Așa că trebuia să încremenesc locului și să par calm și zâmbitor, în timp ce regele dădea târcoale bombei cu dinamită și aiura despre ceapă și alte legume afurisite și tot îndruga la verzi și uscate. Mai întâi gândurile mele – puse în mișcare de semnalul de alarmă și venindu-mi în ajutor din toate colțurile căpățânii – erau atât de învălmășite, tot îngrămădindu-se, strigând ura, bătând din tobe și sunând din trâmbițe, încât n-am fost în stare să scot o vorbă. Dar de îndată ce puzderia de planuri, care se adunaseră în grabă la apel, începură să se mai cristalizeze, luând poziție și întocmind o linie de bătaie, se înscăuna și în capul meu un fel de ordine și de liniște, prinzând cu urechile bubuiturile bateriilor regale, ca de la o mare depărtare:

— ...nu se vădiră cele mai bune căi, pre cât sosesc de văd eu, deși nu iaste cu puțință a tăgădui că înțeleptele capete nu s-au ajuns în cuvinte, unele ținând morțiș că ceapa este doar o fragă vătămată, când prea preste vreme iaste culeasă din copac...

Ascultătorii dădeau semne că se trezesc la viață, privindu-se cu tulburare și mirare.

— ...în vreme ce altminteria vorovesc alții, belșug de înțelepciune înfătoșând, precum că aciasta nu iaste cu nevointă împregiurarea, aducând drept pildă pruna, cărnoasă și boțoasă, și alte grâne, de o samă cu ea, carele trebuiesc a fi săpate, când încă nu dat-au în pârg...

Pe chipurile ascultătorilor puteai citi acum o vădită disperare, ba chiar și teamă.

— ...dară la vedea nevătămată iaste, când îi îmblânzești iuțimea firii sale, amestecând-o cu liniștitoarea zeamă de varză...

Ochii celor de față scânteiau de spaimă și unul din ei îngăimă:

— Acestea sunt greșale; și zise sunt fără de chibzuință cu toatele, căci domnul de bună samă întunecat-a mințile plugarului acestuia.

Vai de sufletul meu, în clipele acelea; mă simțeam ca pe ghimpi.

— ...iar mai pre urmă, pilduind adevărul ce toată suflarea îl știe despre viețuitoare și dobitoace, că dintre acestea cele tinere, carele zice-se sunt roadele verzi ale făpturii – acestea sunt cele mai bune, dovadă capra când e coaptă cum i se mai înfierbântă blana și arsura îi obrintește carnea, carea stricăciune legată cu mai multele ei râncede deprinderi, și scârbavnice pofte, și fără de Dumnezeu porniri ale minții și pizmătărețe năravuri...

Oamenii săriră în sus și se repeziră la el. Cu aceste strigăte sălbatice:

— Unul ne va trăda, celălalt e nebun! Ucideți-i! Ucideți-i!

Se aruncară asupra noastră. Ce bucurie licări în ochii regelui! N-avea

habar de agricultură, dar în schimb la chestii de-astelalte se pricepea. Postise multă vreme și-i lăsa gura apă după o bătaie în lege. Îi arse fierarului un pumn în falcă, de-l zbură cât colo și-l întinse lat pe spate.

— Cu sfântul Gheorghe înainte, pentru Britania! urlă el, și-l doborî pe rotar. Zidarul era mătăhălos, dar l-am dat și eu gata ca nimica. Cei trei se culeseră de pe jos și porniră iar la asalt; căzură iar și iarăși ne asaltară, și o ținură tot așa cu un autentic curaj britanic până ce fură făcuți piftie. Se clătinau pe picioare de istovire și erau atât de orbiți, că nici nu mai știau pe ce lume se găseau. Și totuși nu se lăsau, ciocănind cu pumnii, din dramul de putere care le mai rămăsese. De fapt, se ciocăneau între dânșii – căci noi ne-am dat frumușel la o parte și ne-am uitat la ei cum se rostogoleau și se luptau, scoțându-și ochii, pocnindu-se și mușcându-se între ei, cu încăpățânarea haină și mută a unor buldogi. Îi priveam liniștiți, fiindcă treptat ajungeau în așa hal că nu mai erau în stare nici măcar să strige după ajutor, iar arena se afla destul de departe de drumul mare ca să fim feriți de niscaiva nepoftiți.

Ei, și în timp ce ei își sleiau treptat puterile, deodată îmi dădu prin gând să aflu ce se întâmplase cu Marco. Îmi rotii privirea, dar zadarnic: ia-l pe Marco de unde nu-i! Ce mai, era semn de mare nenorocire!

L-am tras de mânecă pe rege, ne-am strecurat printre fârtați și am dat buzna în colibă. Nici urmă de Marco ori de Phyllis! Cu siguranță că fugiseră la drum să ceară ajutor, l-am spus regelui să-și ia picioarele la spinare că o să-i explic eu mai târziu pentru ce. Am străbătut, zburând ca vântul, câmpia cea needă și când am ajuns – țuști! – în adăpostul pădurii, m-am uitat în urmă să văd ce mai e. În zare, răsărise o ceată de țărani întărâtați, în frunte cu Marco și nevastă-sa. Mare tăraș mai făceau dumnealor, dar îmi zisei că lucrul acesta nu vatămă pe nimeni; pădurea era deasă și de îndată ce ne-om afunda în adâncurile ei, ne-om sui într-un copac și i-om lăsa să zburde în voie. A, dar apoi se auzi alt zgomot, adică lătrături de câini! De, asta era cu totul altă socoteală! Ne îngreua condițiile jocului... Trebuia neapărat să găsim o apă curgătoare.

O ținurăm așa întins, cu pas voinicesc, și în curând larma rămase departe în urmă, stingându-se într-un murmur. Dădurăm de un pârâu și, în lumina tulbure a pădurii, trecurăm repede prin vad, în josul apei, mergând ca la vreo trei sute de pași. Pe urmă, dădurăm de un stejar cu o coroană bogată, ce se întindea chiar deasupra apei. Ne cățărăm în copac și ne croirăm drum prin rămuriș către trunchi. Acum larma începea să se audă mai deslușit. Va să zică gloata dăduse de urmele noastre. Un răstimp larma se auzi mai tare, părând că se apropie foarte iute de noi. Apoi, dimpotrivă, dovedind că haita găsisese locul pe unde trecusem apa și acum câinii se roteau în sus și în jos pe mal, ca într-un vals, căutând să ne dibuie iar urma.

După ce ne-am așezat în copac ca la mama acasă și neam mascat cu frunziș, regele se simțea tare mulțumit, dar eu continuam să fiu îngrijorat. Credeam că o să ne putem târî pe o cracă și de acolo să trecem în copacul de alături. Socoteam că trebuie să facem încercarea și am reușit-o cu deplin succes, deși regele alunecase la locul unde se îmbinau crăci le celor doi copaci, fiind cât pe-acți să-i scape craca din mână. Ne-am găsit adăpost confortabil și ascunziș mulțumitor în mijlocul frunzișului. Acum nu ne mai rămânea altceva de făcut decât să stăm cu urechea la pândă, așteptând gonacii.

L-am auzit numaidecât sosind – și încă sosind val-vârtej; ba chiar de

ambele părți ale râului. Mai tare – tot mai tare! În clipa următoare larma crescuse brusc, prefăcându-se într-un tunet de strigăte, lătrături, tropăieli, și trecu pe lângă noi ca un ciclon.

— Mi-era teamă ca nu cumva craca aceea blejdită să nu-i pună pe gânduri – zisei eu – dar nu-i nimic dacă m-am înșelat. Hai, măria ta, să nu pierdem vremea degeaba, i-am dus! Asta e ceva! Hai, că îndată se întunecă. Dacă reușim să trecem râul, să luăm un avans bun și apoi să împrumutăm, pentru câteva ceasuri, o pereche de cai de pe vreo pajiște, o să fim în siguranță.

Ne-am urnit și am ajuns aproape la craca de jos, când ni s-a părut că auzim gonacii întorcându-se. Ne-am oprit și am ciulit urechile.

— Da – zisei eu – i-am păcălit! S-au dat bătuți și acum se întorc acasă. Să ne urcăm iar în cuibul nostru și să-i lăsăm să treacă în liniște.

Așa că ne cățăraram îndărăt. Regele ascultă o clipă și zise:

— Sunt încă în cercetare – dau semne întru aceasta. Se cuvine dară a mai adăsta.

Avea dreptate. Se pricepea mai bine decât mine la vânătoare. Larma se apropia într-una, dar fără grabă. Regele zise:

— Ei chibzuiesc cu capul lor că tras-am folos de pre urma nesăbuitului lor purces, dară, de vreme ce suntem pre jos, nu iaste cu putință a ne afla departe foarte de vadul prin care am trecut.

— Da, măria ta, mi-e teamă că lucrurile stau cam așa – deși speram să meargă mai bine, nu ca apa la deal.

Zgomotele se apropiau tot mai tare și în câteva minute avangarda se ivi chiar sub copacul nostru, de ambele părți ale apei. De pe celălalt mal, un om porunci să se facă popas și strigă:

— Dacă ar fi avut minte, tocmai în arborele acela s-ar fi cățărât, apucându-se de craca aceea care preste râu atârână, dară nu atinge apa. Să mână un fârtat carele să se cațere în copac.

— Dirept grăit-ai. Așa vom face!

Era cazul să-mi admir șiretenia. Prevăzusem acest lucru, când îl sfătuisem pe rege să trecem dintr-un copac într-altul ca să dejucăm orice manevră. Dar dumneavoastră știți prea bine că există totuși unele lucruri care pot învinge chiar deșteptăciunea și prevederea. Astea sunt, de pildă, stângăcia și prostia. Cel mai bun spadasin din lume nu trebuie să se teamă de al doilea spadasin din lume. Nu, nici gând – el trebuie să se teamă de adversarul ignorant, care în viața lui n-a pus mâna pe spadă. Un asemenea adversar nu luptă cum scrie la carte, așa că expertul nu-i poate veni de hac; iar ignorantul face lucrurile tocmai pe dos și adesea îl găsește pe expert descoperit, isprăvind cu el pe loc! Poftim! Cu toate alesele-mi însușiri – cum puteam face față unui țopârlan chiomb și șpanchi, cu ochii logodiți și cu cap de nătăfleață? De unde puteam bănuși că o să se zgâiască la copaci și o să-l nimerească tocmai pe cel care trebuie? Dar vedeți că aidoma s-a și întâmplat. Nătăfleață nu se duse la copacul care trebuia, adică la cel cu craca pleoștită, ci la celălalt, cu care n-avea nimic de împărțit și astfel din grseșeală nimeri unde trebuie și sus se aburcă.

Situația era gravă. Noi tăceam chitic și așteptam să vedem ce-o să se întâmple. Nătăfleață se căznea din răputeri să se cațere. Regele se ridică și își pregăti piciorul. Când capul țopâr-lanului ajunse în raza lui de acțiune, se auzi o bufnitură înfundată și nătăfleață zbură la pământ. De jos, se auzi un clocot de mânie sălbatică și liota se împrăștie, roind de jur împrejurul copacului. Eram prizonieri! Un altul se aburcă înspre noi. Dibăciră și craca

aceea care alcătuia un soi de punte și un alt voluntar se cațără în copacul cu pricina. Regele îmi ordonă să joc rolul lui Horațiu și să apăr podul. Câtva timp, inamicul asalta în repetate și repezi rânduri, dar oricum făcea, cel din fruntea coloanei căpăta un șut, care-l dădea de-a dura, de fiecare dată când ajungea în raza de tir. Regelui îi spori curajul; bucuria sa nu mai avea margini. Îmi declară că dacă nu se va întâmpla nimic care să ne încurce socotelile, vom petrece o noapte frumoasă, căci folosind tactica aceea puteam rezista în copac și împotriva întregului ținut.

Dar și liota ajunsese în curând la aceeași concluzie; drept care, ea își suspendă asaltul și începu să dezbată alte planuri. Hăițașii noștri n-aveau arme, însă pietroaie se găseau cât pofteai și ele prindeau bine scopului celor urmăreau. Noi n-aveam nimic împotriva, dacă din când în când câte o piatră va ajunge până la noi, deși nu prea era probabil, căci eram bine apărați de coroană și frunziș, și nu eram vizibili din nici un punct de ochire prielnic. Dacă pierdeau vreo jumătate de ceas tot aruncând cu pietre, întunericul avea să ne vină în ajutor. De aceea, ne simțeam foarte încântați. Ne era îngăduit să zâmbim; ba aproape să și râdem.

Dar n-am râs și bine-am făcut, fiindcă ni s-ar fi oprit râsul în gât. Nu trecuse nici un sfert de ceas de când pietroaiele cădeau ca ploaia prin frunziș și săltau printre crengi, când începurăm să simțim un miros. Adulmecând de vreo câteva ori, găsirăm îndată explicația: era fum! Așadar, partida noastră era, în cele din urmă, pierdută! Am fost siliți să recunoaștem faptul. Când te invită fumul, n-ai încotro, trebuie să-i faci hatârul. Hăițașii aruncau vreascuri peste vreascuri și buruieni umede și când văzură că norul des de fum începe să se încolăcească în jurul copacului și să-l afume de-a binelea, izbucniră într-o furtună de chiote, nemaiputând de bucurie. Abia am fost în stare să-mi trag sufletul ca să spun:

— la-o înainte, măria ta! După măria ta, așa cum poruncește eticheta! Regele îmi spuse cu glas găuit:

— Urmează-mă jos, iară apoi reazămă-te cu spatele de copac și lasă pre seama mea cealaltă parte a copacului. Apoi, da-vom lupta. Fieștecare vom face câte o movilă den cei uciși, duple chipul și pofta sa.

Apoi a coborât, mârâind și tușind, iar eu după dânsul. Am sărit – bâldâbâc! – la pământ îndată după el; și – tuști! – la locurile hotărâte. Apoi țin'te lovituri, că începusem să dăm și să încasăm cât ne țineau balamalele. Hărmălaia și zarva te asurzeau; era o încăierare năprasnică, o învâlmășeală vijelioasă și mereu cădea o grindină de lovituri înfundate. Deodată, un pâlâc de călăreți dădu buzna în mijlocul mulțimii și un glas strigă:

— Stați smirnă! Au pieriți sunteți!

Ce melodie ne desfăta urechile! Cel care strigase arăta a nobil din cap până în picioare: veșminte fudule și costisitoare, ținută de barosan obișnuit să poruncească, înfățișare aspră, cu obrazul și trăsăturile stricate de desfrâu. Liota se dădu umilă la o parte, ca o haită de potâi. Nobilul ne cercetă cu severitate, apoi spuse cu glas tăios țăranilor:

— Ce cap de price ați găsit oamenilor acestora?

— Sunt doi nebuni, prea slăvite doamne, care rătăcit-au pe aici, nece să știm de unde.

— Nu ați aflat de unde? Vă nevoiți a zice că nu-i cunoașteți?

— Prea cinstite doamne, adevăr grăim. Sunt străini și nime nu-i știe. Sunt cei mai smintiți dintre smintiți, puși pe fărădelegi și setoși de sânge,

decât care niciodată...

— Pace vouă! Nu știți ce grați. Nu sunt nebuni, iani spuneți ce oameni sunteți și de unde vă trageți?

— Suntem niște omănași de treabă, străini de meleagurile acestea, slăvite doamne, și mergem după treburi. Suntem dintr-o țară îndepărtată și aici nu avem pe nimeni. N-am venit cu nici un gând rău, dară oamenii aceștia ne-ar fi ucis, de nu te-ai fi arătat domnia ta și cu vitejie nu ne-ai fi ocrotit. Precum bine ai ghicit, slăvite doamne, nu suntem nebuni au setoși de sânge.

Nobilul se întoarse spre suita sa și spuse calm:

— Biciuiți-mi dobitoacele acestea până vor intra iară în cuștile lor!

Gloata pieri cât ai clipi din ochi și călăreții porniră în goană după ei, fugărindu-i cu harapnicele și călcând în copitele cailor, fără nici o milă, pe cei destul de nesocotiți ca să alerge pe drum, în loc s-o ia prin tufișuri. Țipetele și tânguirile se pierdură în depărtare și curând călăreții începură să se adune iar. Între timp, nobilul ne descususe stăruitor, dar nu reușise să scoată nici un fel de amănunt de la noi. Risipeam cu ghiotura mărturii de recunoștință pentru serviciul ce ni-l făcuse, însă nu dezvăluiam altceva decât că suntem niște străini fără de prieteni, veniți dintr-o țară îndepărtată. Când toată escorta se întoarse, nobilul spuse unuia din servitorii săi:

— Adu caii și veghează ca oamenii aceștia să încalece.

— Prea bine, slăvite doamne!

Furăm orânduți la coadă, printre slujitori. Am călătorit destul de iute și în cele din urmă, puțin după căderea nopții, am mas la un han, aflat la vreo zece mile de la locul chinurilor noastre. Seniorul nostru se duse imediat în odaia sa, după ce porunci să i se servească cina și nu l-am mai zărit de loc.

Prânzul mic îl luarăm în zori și ne pregătirăm de plecare.

Tocmai în clipa plecării, vătaful seniorului nostru ne tăie drumul, pășind agale, cu o grație molatică și ne zise:

— Grațit-ați că vi-e gândul a merge înainte, pre drumul carele iaste și al nostru; drept care stăpânul meu, contele Grip, dat-a poruncă să păstrați caii și oarecare dintre noi să vă însoțească douăzeci de leghe către un mândru oraș, pre nume Cambenet, unde vă veți afla scăpați de orice primejdie.

Nu puteam decât să mulțumim și să primim propunerea. Eram o ceată de șase și ne-am hâțânat așa, mergând în voie iavaș-iavaș, și tot vorbind ba de una, ba de alta, am aflat că seniorul Grip era un personaj foarte însemnat în ținutul lui, care se întindea cale de o zi dincolo de Cambenet. Am mers ca melcul, încât abia pe la prânz am ajuns în piața orașului. Am descălecat amândoi și i-am transmis încă o dată seniorului mulțumirile noastre. Apoi, ne-am apropiat de mulțimea adunată în centrul pieței, ca să vedem ce-i putea interesa atât pe oamenii aceia. Erau acolo sclavii care mai rămăsese din ceata aceea rătăcitoare, pe care o întâlnisem mai de mult pe drum. Va să zică, în tot timpul acesta sărmanii se istoviseră, târându-și lanțurile cu ei. Bietul soț dispăruse, împreună cu mulți alții, și se adăugaseră în schimb câteva noi achiziții. Pe rege nu-l prea interesa și voia să se depărteze, dar eu eram absorbit de priveliște și copleșit de milă. Nu-mi puteam lua ochii de la aceste sleite și prăpădite epave ale umanității. Ședeau acolo pe pământul gol, înghesuți unii într-alții, cu capetele plecate, tăcuți, fără să scoată măcar un vaiet! Numai

privindu-i și ți se rupea inima de jale. Și printr-un contrast hâd, la vreo treizeci de pași mai încolo, un orator de vorbe late ținea altei adunări o cuvântare, proslăvind fără nici o rușine "glorioasele noastre libertăți britanice"!

Fierbeam de furie. Uitasem că sunt plebeu; îmi aminteam doar că sunt om. Fie ce-o fi, am să urc la tribuna aceea și...

Țac! Am fost pus în aceleași cătușe cu regele! Fărtații noștri, slujitorii, ne-o făcuseră, iar seniorul Grip sta și se uita. Regele se înfurie grozav și zise:

— Oare ce va să zică această batjocură prostească?

Seniorul se mulțumi să spună cu răceală ticălosului său vătaf:

— Scoate sclavii la mezat!

Sclavi! Cuvântul căpăta un sunet nou – nespus de înfiorător! Regele își ridică brațele încătușate și le abătu cu o putere ucigătoare, dar stăpânul nostru se ferise în lături la vreme. Vreo duzină de slujitori ai nemernicului se repeziră la noi și într-o clipită eram cu mâinile legate la spate, în neputință de a ne mai mișca.

Am răcnit sus și tare și cu atâta sinceritate că suntem oameni liberi, încât am atras atenția oratorului care trăncănea despre libertate și patrioților din jurul său, făcându-i să se strângă în preajma noastră, hotărâți la orice.

Oratorul zise:

— De grații cuvente adevărate că oameni slobozi sunteți, într-un nimic nu aveți a vă teme –slobozenia hărăzită Britaniei de către bunul Dumnezeu vă stă spre pavază și ocrotire. (Aplauze.) Curândă vreme veți vedea aceasta. Adevărați cu dovezi!

— Care dovezi?

— Dovezi precum că oameni slobozi sunteți.

A, mi-am adus aminte! M-am liniștit și n-am mai spus nimic. Dar regele tună:

— Bâiguitor în gânduri mai ești, omule. După rânduiala firii și într-un datorință iaste ca tâlharul acesta, de lege călcător, să înfățișeze adevărătura că nu suntem oameni slobozi.

Pricepeți, regele își cunoștea legile întocmai cum atâția alți oameni cunosc adesea legile, prin cuvinte, și nu după urmările lor. Dar legile capătă înțeles și devin foarte vii numai când ajungi să le simți aplicate pe pielea ta.

Toți cei de față clătinară din cap și părură dezamăgiți: câțiva ne întoarseră spatele, pierzând orice umbră de interes în privința noastră. Oratorul zise – de astă dată pe ton de afaceri și nu de sentiment:

— De nu cunoașteți pravila țării voastre, vreme ar fi a o învăța. În fața noastră străini sunteți – și aceasta nu veți tăgădui-o. Se prea poate oameni slobozi să fiți – și nu ne rostim împotriva; dară așijderea sclavi puteți fi. Prea limpede iaste pravila: nu celui ce stăpân își zice se cade a dovedi că sunteți robii săi, ci vouă înșivă vi se cere a dovedi că nu sunteți robi.

I-am răspuns:

— Stimate domn, dă-ne răgaz cât să mânăm pre careva la Astolat, sau dă-ne numai vremea să trimitem până în Valea Sfințeniei...

— Potolește-te, om bun; aceste rugăminți nu-s pe potriva datinelor și nici o nădejde ca să-ți fie împlinite. S-ar irosi multă vreme și neîndoielnic ar cășuna stăpânului nostru...

— Ce stăpân, nătărăule! tună regele. Nu-i nime pre lume stăpânul

meu, ci eu însumi sunt stă...

— Taci, pentru numele lui Dumnezeu!

Vorbele mi-au țâșnit tocmai la vreme ca să-l opresc pe rege. Ne aflam și așa într-o încurcătură destul de gravă, și nu ne-ar fi ajutat cu nimic dacă le-am fi dat oamenilor ăloră ideea că suntem niște nebuni de legat.

N-are rost să mai înșir amănuntele. Contele ne-a scos la vânzare și ne-a vândut la mezat. Aceeași lege diabolică existase și în Sudul nostru, chiar pe vremea mea, cu mai bine de o mie trei sute de ani mai târziu. Din pricina acestei legi, sute de oameni care nu putuseră dovedi că sunt oameni liberi, fuseseră vânduți ca sclavi pe viață, fără ca împrejurarea aceea să-mi fi făcut vreo impresie deosebită. Dar acum tipicul legii și butucul licitației îmi deveniseră o experiență personală; și iată cum un fapt pe care îl socotisem nejustificat, și numai atât, îmi apăru deodată în toată diavoleasca-i grozăvie! Ei, ce vreți – așa suntem plămădiți noi, oamenii!

Așadar, am fost vânduți la licitație, ca vitele. Într-un oraș mare și pe o piață ca lumea, s-ar fi scos pe noi un preț mai bun; dar orașelul acela era tare amorțit, așa că am fost vânduți pe o sumă care mă face să mă rușinez de câte ori îmi amintesc de ea. Regele Angliei făcu șapte dolari și primul său ministru nouă, când regele valora ca nimica doisprezece dolari și eu pe puțin cincisprezece. Dar așa se nimerește totdeauna: dacă forțezi o vânzare pe o piață slabă, orice marfă ai avea, nu scoți mare lucru, ba fluieri a pagubă. Dacă nobilul conte ar fi avut destulă minte ca să...

În sfârșit, nu-i locul aici să-mi arăt simpatia față de el. Să-l lăsăm să-și vadă de drum, deocamdată; i-am luat numărul, cum s-ar zice.

Negustorul de sclavi ne-a cumpărat pe amândoi, ne-a agățat de lanțul cel lung și am alcătuit coada alaiului său. Am pornit-o în coloană de marș și am ieșit din Cambenet pe la nămiezi. Mi se părea nespus de ciudat și cu totul de necrezut ca regele Angliei și primul său ministru – mergând în fiare, cu obezi la picioare și în jug, într-un convoi de sclavi – să treacă pe sub nasul a tot felul de bărbați și femei, fără nici o treabă, sau sub ferestrele la care stăteau cele mai gingașe și mai fermecătoare doamne, și, totuși, să nu atragă nici o privire curioasă, să nu trezească măcar o remarcă oarecare. Doamne, doamne – asta dovedea, că, la urma urmei, un rege nu-i cu nimic mai divin decât un biet vagabond. Când nu știi că-i rege, el îți apare doar ca o făptură neînsemnată, un cap sec și atât tot. Dar, ia-mi pofteste și dezvăluie-i calitatea, și atunci să te ții... că numai când te uiți la el și ți se taie răsuflarea! Cred că suntem cu toții nebuni. Fără îndoială, nebuni din naștere.

## CAPITOLUL XXXV

### *Un incident penibil*

Lumea-i plină de surprize. Regele era ros de gânduri negre – ceea ce era și firesc. O să mă întrebați la ce se tot gândea? Ei, bineînțeles, la uluitoarea sa prăbușire de la locul cel mai de frunte din lume la cel mai de jos; de la cea mai strălucită situație la cea mai întunecată; de la cel mai măreț rang printre oameni, la cel mai umil. Dar pot jura că nu asta-l sâcăia cel mai mult, ci prețul pe care fusese vândut! Părea că tot nu-i intra în cap că s-au plătit doar șapte dolari pe el. Desigur că la început, când mi-am dat seama, am rămas și eu buimac: nici nu-mi venea să cred așa ceva,



căci mi se părea nefiresc. Dar de îndată ce mi s-au deschis ochii, privind lucrurile cu binoclul minții, și am putut judeca mai pe îndelete, am văzut că greșisem. Dimpotrivă, era ceva foarte firesc și asta din următorul motiv: un rege e o simplă plâsmuire, un artificiu oarecare, așa că sentimentele sale, ca și mișcările unei păpuși automate, sunt și ele un simplu artificiu; ca om însă, el este totuși o realitate, iar sentimentele sale omenești sunt realități, nu năluciri. Să nu uităm că și un om obișnuit se rușinează să fie prețuit la mai puțin decât se apreciază el singur, iar regele cu siguranță că nu era cu nimic mai mult decât un om obișnuit – dacă era și-atât.

Naiba să-l ia! Mă pisa cu tot felul de argumente ca să mă convingă că în orice târg ca lumea s-ar fi scos ca popa douăzeci și cinci de dolari pe dânsul, pretenție care era pur și simplu absurdă și plină de cea mai sfruntată trufie, căci nici eu nu făceam atâta. Oricum, pentru noi era un subiect de discuție foarte delicat. De fapt, trebuia pur și simplu să ocolesc discuția și să fiu cât mai diplomat. Trebuia să las deoparte orice scrupul și să încuviințez cu neobrăzare că într-adevăr s-ar fi convenit să se scoată douăzeci și cinci de dolari pe dânsul, când îmi dădeam prea bine seama că de când e lumea nu s-a văzut vreun rege care să facă măcar jumătate din banii ăia – iar în următoarele treisprezece secole n-avea să se vadă nici unul, care să facă măcar pe sfert.

Așa e. Oricum, mă călca pe nervi. Chiar dacă se apuca să vorbească despre recolte ori despre mersul vremii, sau despre situația politică; despre câini sau pisici, despre morală ori teologie – despre orice-i trecea prin cap – eu tot suspinam, știind unde voia să ajungă: dumnealui aducea mereu vorba despre chestiunea care-l râcăia, a vânzării lui doar pe șapte dolari. De câte ori poposeam într-un loc unde se aduna lume multă, îmi arunca o privire care grăia limpede: "Dacă am putea încerca din nou afacerea, acum, cu oamenii ăștia, ai vedea că s-ar scoate o sumă frumușică!"

Să vă spun drept – când s-a petrecut vânzarea, m-am amuzat în sinea mea, văzându-l luat la mezat pe șapte dolari; dar când a început să se perpelească și să se răsucescă în fel și chip, ca peștele pe uscat – din pricina vânzării – mi-am dorit să fi scos și o sută de dolari. Povestea mea avea șanse să meargă așa la nemurire, căci în fiecare zi – oriunde poposeam – ne cercetau eventualii cumpărători, și de cele mai multe ori reflecțiile ce le făceau asupra regelui sunau cam așa:

— Uite-un nătărău care face ca popa doi dolari jumate! Nu vezi că are o ținută de treizeci de dolari? Păcat că ținuta nu are căutare la târg.

În cele din urmă, aceste remarci avură un prost rezultat. Proprietarul nostru era om practic și pricepu că acest defect trebuia să fie îndreptat, dacă voia să găsească un cumpărător pentru rege. Așa că se apucă de lucru ca să dezbrace sacra persoană a maiestății sale de ținuta sa solemnă, de "stilul" ținutei ce-o avea. Aș fi putut să-i dau câteva sfaturi prețioase, dar n-am făcut-o. Nu trebuie să oferi sfaturi unui negustor de sclavi, dacă nu vrei să strici cauzei în favoarea căreia pledezi, îmi fusese destul de greu să-l fac să-și schimbe ținuta de rege într-una de țăran, chiar când fusese un elev dornic de învățătură și tare silitor. Acum ar fi fost o povară mult prea apăsătoare să-ți iei însărcinarea de a preface ținuta regelui într-o ținută de sclav, ba, unde mai pui, cu forța! Să nu mai intrăm în amănunte; nu-mi mai bat capul cu ele și vă las să vi le închipuiți singuri. Vreau să subliniez doar că, după o săptămână, existau o grămadă de dovezi că biciul, bâta și pumnul lucraseră din plin; să fi văzut numai trupul regelui și

i-ați fi plâns de milă. Dar despre bietul lui sufletel nu mă întrebați? Ei, bine, nici vorbă să fi fost câtde cât atins. Până și negustorul de sclavi, așa căpățânos și butucănos cum era, reuși să-și dea seama că poate exista și un soi de sclav care rămâne om întreg până la moarte; căruia îi poți sfărâma oasele, dar nu și cerbicia. Omul acela descoperi că, în ciuda tuturor eforturilor sale, nu putea de fel s-ajungă de-o seamă cu regele, dar regele era gata să coboare până la el, și a și făcut-o. Așa că, în cele din urmă, se resemna și îl lăsă pe rege în apele neștirbitei sale ținute. Adevărul e că regele Arthur prețuia mult mai mult decât un rege obișnuit; era un om întreg, iar când omul e om, nu se lasă doborât nici în ruptul capului.

Vreo lună de zile am dus-o greu de tot, rătăcind de colo până colo, pe jos, pătimind multe necazuri. Și în perioada aceea, ia ghiciți care cetățean al Angliei s-a interesat mai mult de problema sclavajului? Însăși maiestatea sa regele! Așa e! De unde fusese cel mai nepăsător om față de această problemă, acum căpătase un interes grozav față de ea, că vorba ceea: îs mai aproape dinții decât părinții. Nici n-am mai văzut pe cineva să-și verse mai cu foc ura împotriva acestei instituții decât regele. Așa că am cutezat să-i pun încă o dată întrebarea ce i-o mai pusesem cu ani în urmă și la care promisem un răspuns atât de răspicat, încât socotisem că nu-i prudent să mă mai amestec și în chestiunea aceea. Știți, îl întrebasesem dacă nu-i de părere că sclavia ar trebui desființată.

Răspunsul său cel nou a fost tot atât de răspicat, dar de data asta îmi desfată auzul. Nici nu mi-aș dori s-aud vreodată vorbe mai îmbucurătoare – deși trivialitatea lor nu era bine dozată, fiind îmbinate cu stângăcie și cuvântul cel mai tare era aruncat fără rost aproape la mijlocul ocărilor, în loc de sfârșit, unde desigur că i-ar fi stat mai bine.

Acum, eram gata și foarte dornic să evadez. Până atunci nu voisem. Nu, n-aș putea spune chiar asta. Voisem și mai înainte, dar nu eram dispus să risc orice, la disperare, și-l sfătuisem și pe rege să nu cumva să încerce așa ceva. Dar acum, acum era cu totul altă socoteală! Acum libertatea merita orice jertfă. De aceea, am pus la cale un plan care m-a încântat imediat. Planul cerea timp, e drept, și răbdare – răbdare și timp berechet. Am fi putut dibui și căi mai rapide, la fel de sigure, dar nici una nu ar fi fost tot atât de romantică; nici una nu putea fi dramatizată atât de mult. Așa că n-aveam de gând să renunț la ea. Putea să ne întârzie luni de zile – n-avea a face: voiam s-o duc la capăt, chiar de-ar fi fost să întorc lumea pe dos.

Din când în când, treceam prin câte-o pățanie. Într-o noapte, ne-a surprins o viforniță cumplită, pe când ne aflam la vreo două mile de satul unde mergeam. Aproape pe loc am fost învăluiți ca într-o ceață – atât de deși cădeau fulgii. Nu puteai vedea la doi pași, și în curând ne-am rătăcit. Negustorul de sclavi ne biciuia cu deznădejde, căci se vedea amenințat de ruină – dar cu bicele lui nu făcea decât să înrăutățească situația, fiindcă ne îndepărta de drum și ne tăia orice șansă de ajutor. Așadar, în cele din urmă am fost siliți să ne oprim și să ne trântim pe jos, chiar acolo în plin câmp unde ne aflam. Viscolul băntui până la miezul nopții, apoi încetă: la ceasul acela, doi bărbați mai firavi dintre noi și trei femei muriseră, iar alții erau țepeni și moartea le dădea târcoale. Stăpânul nostru era ca înnebunit. Îi dezmoști pe cei rămași în viață și ne sili să ne ridicăm, să sărim, să ne batem cu palmele peste piept, ca să ne mai punem sângele în mișcare, ajutându-ne și el pe cât putea cu harapnicul.

Deodată, se petrecu ceva neprevăzut. Auzirăm țipete și vaiete și, îndată după aceea, se ivi o femeie, alergând și strigând și care, văzându-ne grupul, se aruncă în mijlocul nostru și ne ceru să o ocrotim. Pe urmele ei gonea o gloată întreagă – unii din ei cu facle în mâini. Următorii spuneau că femeia e o vrăjitoare care pricinuisse moartea câtorva vaci, abătând asupra lor o boală ciudată, datorită farmecelor pe care le făcuse, cu ajutorul unui drac prefăcut în pisică neagră. O bătuseră cu pietre, sărmana, încât abia mai arăta a om – atât de zdrobită și de însângerată era. Mulțimea voia s-o ardă de vie.

Ei, și-acum ce credeți că a făcut stăpânul nostru? Când ne-am strâns în jurul bieteii făpturi, ca s-o apărăm, stăpânul și-a descoperit o șansă neașteptată. Le-a spus celor care o urmăriseră: Ardeți-o chiar aici, altfel *nu v-o mai dau deloc*, închipuiți-vă ce nemernic! Cioata atâta aștepta. O legară de-un țăruș; aduseră lemne, le îngrămădiră în jurul ei și le dădură foc cu faclele, în timp ce femeia țipa și se ruga, strângând la piept pe cele două fete. Iar fiara noastră, cu gândul numai la afaceri și cu inima nicăieri, ne biciui, făcându-ne să ne apropiem de rug și să ne încălzim – dându-ne iarăși viață și valoare comercială – chiar la focul ce răpi nevinovata viață a sărmaneii mame *care* nu făcuse nici un rău. Așa soi de stăpân aveam! Mi-am întipărit bine în minte faptele lui, pentru mai târziu. Viscolul îl costase viața a nouă oameni din ceata sa; și după această întâmplare multe zile în șir s-a purtat cu noi mai brutal ca oricând, turbând din pricina pagubei suferite.

Aventurile se țineau lanț. Într-o zi, am dat peste un cortegiu. Și încă ce cortegiu! Se părea că toate lepădăturile regatului se adunaseră și mergeau laolaltă, ba pe deasupra mai erau și beți cu toții. În frunte o căruță cu un sicriu în ea, iar pe sicriu ședea o copilă, foarte atrăgătoare, de vreo optsprezece ani, alăptând un prunc, pe care-l strângea la piept cu o dragoste arzătoare. Din când în când, copila își ștergea lacrimile care-i șiroiau pe față, iar pruncul neștiutor îi zâmbea de fiecare dată, fericit și mulțumit, frământându-i sânul cu mânuța lui durdulie, cu gropițe, pe care copila o mângâia și-o giugiulea, ținând-o drept la inima-i zdrobită.

Bărbați și femei, băieți și fete se țineau după căruță sau pe de lături, huiduind și strigând vorbe deșănțate și tot felul de ocări, fredonând frânturi de cântece deocheate, țopăind și dănțuind. Era o adevărată petrecere a diavolilor. Ce priveliște dezgustătoare! Așa ajunsesem într-o mahala londoneză, din afara zidurilor cetății, și avurăm sub ochii noștri o mostră a unei anumite părți din societatea Londrei. Stăpânul nostru ne făcu rost de locuri bune, chiar lângă eșafod. Preotul, care se afla acolo, o ajută pe biata copilă să urce treptele, spunându-i cuvinte de mângâiere și făcându-l pe ispravnic să-i dea un jilt. Apoi, rămase alături de ea pe eșafod, privi o clipă grămada de chipuri ce-și înălțau ochii spre furca spânzuratorii, chiar la picioarele lor; după aceea își plimbă privirea de-a lungul talazurilor de capete, ce se întindeau în toate părțile, cât vedeai cu ochii – și în cele din urmă începu să spună povestea fetei, în glasul său răzbătea mila – lucru grozav de rar în țara aceea stăpânită de neștiință și sălbăticie. Îmi amintesc amănunțit tot ce-a spus, afară de cuvintele cu care a povestit, așa că o să vă înfățișez povestea cu cuvintele mele:

— Legea are menirea de a face dreptate. Uneori, nu-și atinge însă ținta. Este *ceva care nu* poate fi împiedicat. În fața acestei situații nu putem decât să fim mâhniți și resemnați și să ne rugăm pentru sufletul celui care cade pe nedrept, lovit de brațul legii, și pentru ca numai puțini

să aibă parte de această soartă nedreaptă. O lege o trimite la moarte pe această sărmană și tânără ființă – și așa este drept. Dar altă lege a pus-o în situația de a săvârși crima sau de a muri de foame, împreună cu pruncul ei. În fața lui Dumnezeu, această lege e răspunzătoare atât de crima ei, cât și de josnica ei moarte!

Nu-i mult de când această tânără făptură, această copilă de optsprezece ani, era soție și mamă, ca oricare soție și mamă din Anglia; buzele îi erau înveselite de cântecele care sunt graiul inimilor bucuroase și nevinovate. Tânărul ei soț era la fel de fericit ca dânsa, căci își făcea pe deplin datoria, muncea din zori și până în noapte la meșteșugul său, câștigându-și cinstiți și cu trudă pâinea. Treburile-i mergeau bine, dădea adăpost și cele de-ale gurii familiei sale și adăuga obolul său la bogăția națiunii. Prin îngăduința unei legi viclene, o pacoste neașteptată s-a abătut asupra acestui sfânt cămin și l-a nimicit cu desăvârșire! Tânărul soț a fost pândit și luat cu arcanul la oaste, fiind trimis pe mare. Soția nu știa nimic. L-a căutat pretutindeni; a mișcat inimile cele mai împietrite cu lacrimile-i rugătoare, cu graiul sfâșietor al deznădejdei. Săptămânile se scurgeau una după alta, și ea pândea întoarcerea, așteptând și sperând, dar treptat își rătăci mințile sub povara mizeriei. Încetul cu încetul toate micile ei economii s-au risipit pe mâncare. Când n-a mai putut plăti chiria, au dat-o afară din casă. Cât a mai avut putere, a cerșit; în cele din urmă, când murea de foame și-i secase laptele, a furat o bucată de pânză care costa o pătrime dintr-un cent, gândind s-o vândă și să-și salveze copilul. Dar a fost văzută de stăpânul pânzei. A fost aruncată în închisoare și târâtă la judecată. Omul a depus mărturie la proces. S-a ținut o pledoarie și povestea întristătoare a vieții ei a fost spusă în apărare. I s-a îngăduit și ei să vorbească. A recunoscut că furase pânza, dar că în ultima vreme sufletul îi fusese tulburat de atâtea necazuri, încât – cotropită de foame, cum era – fel de fel de gânduri, nelegiuite ori ba, îi rătăceau de-a valma prin minte și ea nu-și mai dădea seama de nimic decât că era nespus de înfometată! O clipă, toți fură mișcați și îmboldiți să se arate milostivi, văzând-o atât de tânără și lipsită de prieteni, într-o stare atât de jalnică, și pricepând că legea care-i răpise sprijinul era singura cauză a abaterii sale. Dar procurorul a replicat că, deși toate aceste lucruri erau adevărate și cât se poate de întristătoare, totuși în zilele noastre bântuie prea multe furtișaguri și o milostivire rău înțeleasă ar primejdi siguranța proprietății. Ah! doamne! Căminurile pustiite, copiii lăsați orfani și inimile zdrobite nu alcătuiesc deloc proprietatea pe care o prețuiește legea britanică! Astfel că procurorul s-a simțit nevoit să ceară pedeapsa capitală.

Când judecătorul și-a pus toca neagră, proprietarul pânzei s-a ridicat și el, înfiorat în toată ființa lui – era pământiu la față și buzele-i tremurau – iar când a auzit spăimântătoarea sentință a strigat: "Vai și amar de biata copilă, nici cu gândul nu gândeam că moartea i se va trage!" și s-a prăvălit ca un copac doborât la pământ. Când l-au ridicat, își pierduse mințile; înainte de apusul soarelui, și-a făcut seama. Avea inimă bună, era un om care în fundul sufletului iubea dreptatea. Adăugați crima lui la cea care urmează să fie săvârșită acum în fața voastră și puneți-le pe amândouă pe seama cui merită: pe seama neîmblânzitelor legi ale Britaniei, pe seama cârmui-torilor ei. A sosit ceasul, copila mea; lasă-mă să mă rog pentru ei – nu pentru tine, scumpă inimă înșelată și neprihănită, ci pentru cei vinovați de pierzania și moartea ta, care au mai multă nevoie să ne rugăm pentru ei.

După rugăciunea preotului i-au pus copilei ștreangul de gât, dar au avut de furcă până să-i potrivească nodul după ureche, fiindcă mereu ea își săruta pruncul ca o apucată; îl strângea cu înfrigurare la piept și se lipea cu obrazul de el, scăldându-l în lacrimi; când gemea, când țipa într-una, iar pruncul gângurea și râdea, dând din piciorușe plin de încântare, socotind că totul e joacă și zbenguială. Până și călăului i s-a muiat inima privind asemenea scenă, și și-a întors capul. Când toate pregătirile au fost gata, preotul a apucat pruncul din brațele mamei, l-a purtat cu blândețe și s-a îndepărtat în grabă; dar copila și-a încleștat mâinile și s-a repezit ca o sălbatică înspre el, dând un țipăt – însă frânhia și ispravnicul au ținut-o locului. Apoi a îngenunchat și și-a întins brațele, strigând:

— Încă o sărutare, Doamne Dumnezeule, încă una, încă una – o făptură în pragul morții vă cere milă și îndurare!

A căpătat voia să-l mai sărute; aproape că și-a înăbușit copilul. Iar când i l-au luat iarăși, a strigat:

— O, odorul meu, vei pieri și tu! Sărman de părinți ești, fără de adăpost ești și n-ai pe nime în sfânta lume, care să te ajute!

— Va avea parte de toate! spuse bunul preot. Voi avea grijă eu până în ceasul morții!

Să fi văzut atunci chipul bieteii copile! Recunoștință? Doamne, cum să exprim așa ceva prin cuvinte? Cuvintele sunt doar niște vâlvătai zugrăvite, pe când privirea este văpaia însăși. Ea-i aruncă preotului privirea aceea înflăcărată și-o duse cu dânsa printre comorile cerului, unde se află tot ceea ce-i dumnezeiesc.

## CAPITOLUL XXXVI

### *O întâlnire în beznă*

Londra părea un loc destul de interesant – pentru un sclav. Era doar un sat foarte întins, alcătuit mai cu seamă din glodăraie și stufăriș. Ulițele erau noroioase, întortocheate și nepietruite. Populația părea un uriaș roi, în veșnică forfotă și îmbulzeală, împestrit de zdrențe și splendori, de panașuri ce se legănau în vânt și armuri scânteietoare. Regele avea un palat acolo, dar nu-l putu vedea decât pe dinafară. Asta-l făcu să ofteze; da, și să înjure puținel, în stilul sărăcăcios și copilăresc al secolului al VI-lea. Am întâlnit mărimi și cavaleri pe care-i cunoșteam, dar care nu ne-au recunoscut în zdrențele noastre, acoperiți de jeg și vânătași și purtând urmele bătăilor pe care le îndurasem. De altfel, nu s-ar fi uitat la noi nici dacă i-am fi strigat, și nici nu s-ar fi oprit să ne răspundă, căci legea nu îngăduia să vorbești cu sclavii legați în lanțuri. Sandy trecu la vreo zece pași de mine, călare pe-un catâr; probabil că mă căuta. Dar ce mi-a frânt cu adevărat inima a fost o întâmplare care s-a petrecut chiar în piața unde era amărâta noastră baracă. Pe când priveam, cu lacrimi în ochi, cum un om era fiert în cazanul cu ulei pentru că falsificase bani, văzui un vânzător de ziare, fără să pot ajunge până la el! Totuși, asta m-a îmbărbătat; era o dovadă că Clarence era în viață și își vedea mai departe de treabă. M-am gândit că n-o să treacă mult și-o să-l văd iarăși; gândul acesta m-a bucurat tare mult.

Într-altă zi, văzui în treacăt altceva, care-mi dete mult curaj. Era vorba de un fir care se întindea de la un acoperiș la altul. Cu siguranță, era o

linie de telegraf sau de telefon. Țineam grozav să fac rost de-o bucată de sârmă. Tocmai de asta aveam nevoie ca să-mi pun în aplicare planul de evadare. Aveam de gând ca într-o noapte să-mi desfac lanțurile, împreună cu regele, și să-i pun un căluș stăpânului nostru, legându-l cobză; apoi să-mi schimb hainele cu el, să-l bat măr până o semăna cu o arătare și – stați că nu am isprăvit – să-l prind de lanțul sclavilor, să-i iau în stăpânire averea, s-o pornesc în marș spre Camelot și...

Desigur că mi-ați ghicit gândurile; pricepeți ce uimitor efect dramatic aș fi stârnit la palat. Totul se putea îndeplini, dacă puneam mâna pe-o bucată de fier moale, din care să încropesc un cârlig. Atunci aș fi putut desface, când pofteam, lacătele cu care erau întărite lanțurile noastre. Dar n-avusesem niciodată norocul ăsta, căci nu se întâmplase să-mi cadă în mână un asemenea lucru... Totuși, în cele din urmă, mi se ivi și mie prilejul. Venise iar un nobil care se mai târguise de două ori pentru mine, dar fără rezultat sau fără vreun pas serios spre reușită. Nu mă așteptam deloc să ajung vreodată proprietatea lui, fiindcă prețul cerut pe mine, din clipa în care devenisem sclav, era foarte pipărat și totdeauna cumpărătorii plecau ori indignați ori râzând în batjocură; totuși, stăpânul meu îl menținea cu încăpățănare: douăzeci și doi de dolari. Nu voia să lase nici măcar un cent. Regele era grozav de admirat din pricina fizicului său impresionant, dar ținuta sa regească constituia un mare neajuns, făcându-l "nevandabil", căci nimănui nu-i convenea să aibă un astfel de sclav. Eram sigur că nu voi fi despărțit de dânsul din pricina prețului meu exagerat. Nu, nu m-așteptam deloc să ajung în mâinile nobilului acela, dar în schimb avea el ceva care speram să ajungă în mâinile mele, dacă ne vizita mai des. Era vorba de niște podoabe de oțel cu un ac lung, cu care își prindea în față mantia sa lungă. Avea trei la fel. Mă nemulțumise de două ori, fiindcă nu se apropiase destul de mine ca să-mi pot îndeplini planul fără nici un risc, însă a treia oară am izbutit; am pus mâna pe agrafa de jos, iar când și-a dat seama, a crezut c-o pierduse pe drum.

Am avut prilejul de a mă bucura vreun minut, dar imediat și acela de a mă întrista iarăși. Căci, tocmai când târgul era să cadă baltă, ca de obicei, stăpânul rosti deodată ceea ce în engleza modernă ar suna cam așa:

— Știi ceva? Uite ce zic eu... M-am săturat să-i mai țin pe ăștia doi nătărăi. Dă-mi douăzeci și doi de dolari pe ăsta, și pe ălălalt ți-l dau cadou.

Regele să plesnească și mai multe nu... Nu mai putea de furie, începu să se înăbușe și să horcăie, în timp ce stăpânul și nobilul se îndepărtau, discutând:

— Făgăduiește-mi că nu-ți vei lua cuvântul înapoi!

— Mi-l voi ține până mâine la același ceas.

— Atuncea la ceasul acela îți voi da răspunsul! zise nobilul și dispăru, urmat de stăpân.

Nu mi-a fost ușor să-l potolesc pe rege, dar tot am izbutit, l-am șoptit la ureche:

— Nu te supăra, măria ta, vei vedea ce plocon îl așteaptă pe stăpânul nostru. Plocon de la măria ta și de la mine așijderi. La noapte amândoi vom fi slobozi.

— O!... În ce chip anume?

— Cu agrafa aceasta furată, vom desface lacătele și vom arunca lanțurile, la noapte. Pe la nouă ceasuri și jumătate, când stăpânul vine să-și facă veghea de noapte, punem mâna pe el, îi vârâm un căluș în gură, îi

tragem o chelfăneală zdravănă, și dis-de-dimineață, chiar în zori, părăsim orașul ca proprietari ai acestei caravane de robi.

Nu i-am spus nimic mai mult, dar regele era și așa foarte încântat și mulțumit. În seara aceea, așteptaram plini de răbdare ca ceilalți sclavi să adoarmă și voiam să ne încredințăm, după semnele obișnuite că într-adevăr dorm, fiindcă, pe cât se poate, nu trebuia să depinzi cu nimic de acești bieți oameni. E mai bine să-ți păstrezi pentru tine tainele. Fără îndoială că nu s-au întors mai mult ca de obicei când pe-o parte, când pe-alta, dar mi s-a părut că va trece o veșnicie până ce va începe a se auzi sforăitul lor regulat.

Cu fiecare minut care trecea mă cuprindea și mai tare o teamă nervoasă gândindu-mă că nu ne va rămâne destul timp pentru îndeplinirea scopului nostru, așa că făcui câteva încercări pripite, care nu izbutiră decât să întârzie treaba. Nu eram în stare să nimeresc lacătele pe întuneric, fără să zornăiesc, și astfel din când în când se întâmpla să trezesc pe câte unul care, răsucindu-se brusc în somn, îi trezea la rândul lui și pe alții.

Dar până la urmă m-am descotorosit de ultimele fiare și am devenit iar un om liber. Am răsuflat adânc, în semn de ușurare, și am întins mâna să desfac și fiarele regelui. Era, însă, prea târziu, căci stăpânul nostru venise cu o faclă într-o mână și cu bâta în cealaltă. Mă ghemuii în mijlocul janghinoșilor care trăgeau la aghioase, ca să nu vadă stăpânul că nu mai aveam lanțuri, și stăteam la pândă, gata să sar asupra lui, în clipa când se va apleca asupra-mi.

Dumnealui, însă, nu se apropie. Se aplecă, două sau trei clipe se uită așa, niznai, la mogâldeța pe care o făceau trupurile noastre, dus pe gânduri, lăsă în jos făclia și o porni spre ușă, chibzuind, și până să-mi dau seama cam ce gânduri i se vânturau prin minte, dumnealui se și făcuse nevăzut afară, închizând binișor ușa.

— Degrab'! zise regele. Învârtește-I!

Desigur că nu-mi rămânea altceva de făcut și într-o clipită m-am ridicat și am zbughit-o pe ușă. Dar, dragă doamne, pe vremea aceea nu existau lămpi și era o noapte întunecoasă. Totuși, am zărit o umbră de om la câțiva pași de mine. M-am repezit și m-am aruncat asupra ei, și pe urmă să te ții, scărmaneală! Ne luptam, ne burdușeam și ne luam de gât și cât ai zice pește s-au strâns în jurul nostru o grămadă de gură-cască. Încăierarea îi pasiona la culme și ne încurajau cât îi ținea gura. La o adică, n-ar fi fost mai binevoitori și mai prietenoși nici dacă s-ar fi chelfănit ei între ei. Apoi, se iscă în spatele nostru o gâlceavă cumplită și vreo jumătate dintre chibiți ne părăsi în goană ca să arate ceva simpatie și concurenței. De pretutindeni începură să răsară felinare care se bălăbăneau prin beznă. Erau străjerii care se adunau de unde nu gândeai. Imediat o halebardă mă lovi peste umăr, drept avertisment, și am știut ce înseamnă asta: eram în custodie, deopotrivă cu adversarul meu. Am fost duși amândoi la închisoarea orașului, însoțiți de un paznic. Era un adevărat dezastru; un plan măreț năruit pe neașteptate! Încercam să-mi închipui ce se va petrece când stăpânul va descoperi cu cine se bătuse și ce se va întâmpla dacă vom fi închiși împreună, în încăperea unde erau ținuți de obicei bătaușii și pungașii, și ce-ar putea...

Dar chiar în clipa aceea adversarul își întoarse fața spre mine și lumina chioară, ce se ițea din felinarul de tinichea al paznicului, căzu asupra protivnicului meu. Să mă trăsnească Dumnezeu dacă nu era

altcineva decât cine crezusem eu!

## CAPITOLUL XXXVII

### *O primejdie înspăimântătoare*

Să dorm? Iată ceva cu neputință. În orice caz, ar fi fost cu neputință să adormi în văgăunele închisorii, cu liota aceea râioasă de bețivani, pușlamale și marțafoi, care-ți împuiau capul cu cântecele lor. Cum ardeam de nerăbdare să ies de-acolo ca să aflu cât mai repede proporțiile catastrofei, care probabil că se petrecuse la sălașul sclavilor, în urma borboaței mele de neiertat – vă închipuiți că numai la somn nu mi-era gândul.

Noaptea aceea mi s-a părut fără sfârșit, dar în cele din urmă s-au ivit și zorile. Am dat lămuriri depline și cinstite tribunalului. Am declarat că sunt sclav, proprietatea marelui conte Grip, care ajunsese, tocmai la căderea nopții, la hanul Tabard din satul de pe celălalt mal al fluviului și poposise acolo de nevoie, căpătând o boală ciudată și foarte gravă. Eu fusesem trimis să cutreier orașul în mare grabă ca să-i aduc la căpătâi pe cel mai bun medic. Mă străduisem din răspuț să-i îndeplinesc porunca, alergând cât mă țineau picioarele, dar, noaptea fiind întunecoasă, mă ciocnisem de omul acela, care mă apucase de gât și începuse să-mi care la pumni, deși îi spusese ce misiune aveam și-l implorasem, ținând seama de primejdia de moarte în care se afla stăpânul meu, prea slăvitul conte...

Adversarul meu, care era un om de rând, îmi tăie vorba, spunând că mint și căută să explice cum mă năpustisem asupra lui și-l atacasem, fără să-i spun o vorbă...

— Gura! Nevolnicule! se răsti judecătorul. Luați-l de aici și dați-i o samă de bice, să-i fie spre învățătură, aflând în ce chip se cade a se purta data viitoare cu slujitorul unui om de neam. Pasă, nevolnicule!

Apoi judecătorul îmi ceru scuze, nădăduind, că nu voi uita să-i spun înălțimii sale că nu din vina tribunalului mi se întâmplase buclucul acela, l-am răspuns că voi lămuri lucrurile și așa mi-am luat rămas bun de la dumnealor. Și chiar la tanc, fiindcă judecătorul începuse să mă întrebe de ce n-am dat în vileag faptele în clipa arestării. Aș fi făcut-o, i-am răspuns, dacă m-aș fi gândit mai bine – ceea ce era adevărat – dar fusesem bătut așa de rău de către omul acela, încât nu mai știam ce-i cu mine... și dă-i și dă-i pe chestia asta, și când am plecat de la tribunal tot mai bodogăneam.

N-am așteptat să-mi iau gustarea de dimineață – că nu voiam să prind rădăcini acolo. Peste câteva minute mă aflu în sălașul sclavilor. Era pustiu! Plecaseră cu toții! Adică toți, afară de stăpânul nostru, al cărui trup zăcea acolo, făcut zob. De jur împrejur se zăreau urmele unei lupte cumplite. În fața ușii, era un cărucior cu un sicriu de lemn nedat la rindea, iar niște muncitori, ajutați de polițiști, își croiau drum prin mulțimea de gură cască, ca să ducă sicriul înăuntru.

Am tras deoparte pe un om destul de umil ca să binevoiască să stea de vorbă cu un pârlit ca mine și am aflat de la el ce se petrecuse.

— Fost-au în totul șaisprezece robi și la ceas de noapte se hainiră împotriva stăpânului lor, având gând rău spre el, iară cum s-a isprăvit vezi chiar cu ochii.



— Da, văd cum s-a isprăvit, dar cum a început?

— Alții care să adevăreze cu mărturie nu s-au fost aflat aici, fără numai robii. Zis-au precum că robul cel mai de preț s-a slobozit din obedea și a găsit calea de a hălădui – prin vrăji ticăite, s-a fost zicând-căci cheie nu avut-a, iară ivărele nice sfărâmate, nice în alt chip vătămata nu-s. Oblicind jupânul paguba, tare s-a mâniat și ca scos din minți s-a abătut cu ghioaga asupra robilor săi, dară aceștia i-au stat împotriva și-i stricară de istov spinarea și în fel și chip îl lovira, den care stropșală degrab' i-a sosit veleatul!

— E îngrozitor! O să iasă rău din proces sclavii!

— O! Giudețul s-a și sfârșit!

— Cum, au și fost judecați?

— Ce, dumneata socoți că vreme de o săptămână era nevoie a sta la cumpănit, când lucrurile ca lumina zilei sunt de limpezi? Nice de un pătrar de ceas nu le-a fost nevoie.

— Bine, dar cum au putut stabili cine erau vinovații, într-un timp așa de scurt?

— Care fost-au făptașii? Dară de asemenea ciurucuri erau ei să se împiedice și să stea la gând? Ciudețul certatu-i-a pe toți laolaltă. Au nu cunoști ce zice pravila – carea așa s-a tras cuvântul până azi cum că romanii ne-ar fi lăsat-o, când purces-au din această țară? La greșalele, ce mari pravila să piarză cu rea moarte iaste și aceea că dacă un rob ucis-a pe stăpânul său cade-se ca toți robii să ispășească greșala unuia.

— Așa e. Uitasem. Și când vor fi uciși?

— După rânduială, vor fi uciși peste o zi și o noapte, dară unii au fost zicând că vor mai zăbovi altă păreche de zile, dacă le va fi dat a-l prinde și pe cel care lipsește.

Cel care lipsește! Amănuntul ăsta nu mi-a căzut bine la stomac.

— Speră să-l găsească?

— Da. Înainte ca să se scurgă ziua aceasta. Au mânat iscoade peste tot ca să-l caute. Au orânduie străji la porțile orașului, împreună cu câte un rob, care să-l arate străjii, de se va ivi pe acolo, că nime nu poate trece fără a fi cercetat.

— Se poate vedea unde sunt închiși ceilalți?

— Pe dinafară temniței, iaste în puțință, iară pe dinăuntru... socot că la aceasta nu năzuiești!

Am luat adresa închisorii, pentru eventuale informații viitoare și pe urmă am șters-o. La prima prăvălie de haine vechi, care mi-a ieșit în cale, pe-o stradă lăturalnică, mi-am cumpărat un costum grosolan care se potrivea unui marinar de rând, ce-ar călători prin ținuturile reci, și mi-am înfășurat fața într-un bandaj lat, prefăcându-mă că mă dor dinții. Șmecheria asta mi-a ascuns vânătăile mai bătătoare la ochi. Era o travestire bună – nici nu mai aduceam cu mine însumi. Pe urmă, am căutat firul telegrafic, l-am găsit și m-am ținut după el până la vizuina lui. Era o odăiță aflată deasupra unei măcelării – ceea ce însemna că afacerile nu mergeau prea strălucit în branșa telegrafiei. Tânărul care era de serviciu moțăia la masa lui. Am încuiat ușa și am pus cheia aceea mare în sân. Faptul l-a cam neliniștit pe june și era gata să *facă* tărbăboi, dar i-am retezat-o:

— Nu-ți mai strica gura degeaba; dacă nu-ți ții clanța, ești mort. Pune în funcțiune aparatul. Hai, dă-i drumul. Cheamă Camelotul!

— De mirare îmi iaste cum un om ca dumneata vădește iscusință la

asemenea farafastâcuri...

— Cheamă Camelotul! Sunt un om deznădăduit. Cheamă Camelotul sau dă-te la o parte și lasă-mă pe mine să fac legătura.

— Cum - dumneata? Zău?

— Da - firește. Ce tot bolborosești acolo? Mucles! Cheamă palatul.

A făcut legătura.

— Ei, acum cheamă-l pe Clarence.

— Clarence? Cum îi mai zice?

— Ce-ți pasă? Spune să ți-l dea pe Clarence și ai să capeți răspunsul.

M-a ascultat. Hâr! Hâr! Hârști! Am așteptat cinci minute, pline de încordare - zece minute - cât de lungi mi s-au părut! - și pe urmă am auzit un țăcănit care mi-era la fel de familiar *ca și* un glas omenesc; nu degeaba Clarence îmi fusese elev.

— Acum, flăcăule, dă-te la o parte! Poate că m-ar fi recunoscut mai repede, dacă puneam eu mâna pe aparat și atunci l-ai fi obținut mai repede. Dar acum totul e în regulă!

Mi-a dat locul său și a încercat să tragă cu urechea - însă nu s-a prins. Am folosit un cifru. Nu mi-am pierdut vremea în politețuri cu Clarence, ci am mers drept la țintă, zicându-i așa:

— Regele se află aici și e în primejdie. Am fost prinși și aduși aici ca sclavi. N-o să fim în stare să ne dovedim identitatea - la drept vorbind, nici nu-mi dă mâna să încerc. Trimite o telegramă la palatul de aici ca să adeverești faptele.

Mi-a replicat numaidecât:

— Oamenii de acolo n-au auzit până acum de telegraf. Nu au făcut nici o experiență, căci linia dinspre Londra e prea nouă. Riscăm prea mult. S-ar putea să vă spânzure. Gândește-te la altceva.

S-ar putea să ne spânzure! Habar n-avea cât de aproape de adevăr era. Pe moment, nu mi-a trecut nimic prin minte, dar pe urmă mi-a venit o idee și i-am dat drumul:

— Trimite cinci sute de cavaleri aleși pe sprânceană, în frunte cu Launcelot; dar trimite-i chiar acum. Să zboare, nu alta. Să intre pe poarta de sud-vest și să se uite după un om cu brațul drept înfășurat într-un bandaj alb.

Răspunsul a fost prompt:

— Vor pleca într-o jumătate de ceas.

— Foarte bine, Clarence! Și acum spune-i flăcăului de-aici că sunt prietenul tău și am permis gratuit, așa că trebuie să fie discret și să nu sufle o vorbă despre vizita mea.

Aparatul începu să-i glăsuiască junelui, iar eu m-am grăbit s-o șterg. Am început să-mi fac socotelile. Peste-o jumătate de ceas avea să fie ora nouă. De obicei cavalerii și caii, cu armuri grele pe ei, nu puteau merge prea repede. Sigur că de data aceasta vor goni cât mai iute. Terenul era în stare bună, fără zăpadă sau noroaie. Probabil că vor face șapte mile pe oră și cum trebuiau să schimbe caii de vreo două ori, asta însemna că vor sosi pe la șase, șase și ceva. La ora aceea ar mai fi fost destulă lumină. Puteau deci să vadă bandajul alb, cu care voiam să-mi leg brațul drept, și apoi să iau comanda. Trebuia să împresurăm închisoarea și să-l scoatem afară pe rege într-o clipită. Ar fi fost o înscenare destul de spectaculoasă și pitorească, la urma urmei, cu toate că aș fi preferat ca lucrurile să se întâmple pe la amiază, când ar fi căpătat un aspect și mai teatral.

Acum, ca să-mi acordez mai bine orchestra, m-am gândit să caut pe

câtiva din oamenii pe care-i văzusem mai înainte și să-mi dezvălui identitatea. Asta ne-ar fi scos din încurcătură și fără cavaleri. Dar trebuia să procedez cu băgare de seamă, fiindcă era o afacere riscantă. Trebuia să mă înfățișez în veșminte somptuoase și nu făcea să mă pripesc, împopoțonându-mă deodată cu ele. Nu! Trebuia să lucrez cu măsură, cumpărând costum după costum, în prăvălii foarte depărtate unele de altele și luând articole ceva mai fine la fiecare schimb, până ce aveam să ajung în sfârșit la mătăsuri și catifele, pentru a-mi împlini planul. Așa că m-am pornit pe lucru.

Dar planul a căzut baltă de la bun început! Când am cotit după primul colț, m-am ciocnit nas în nas cu unul din sclavi, care adulmeca pe-acolo împreună cu un paznic. M-a apucat deodată tușea și el mi-a aruncat o privire neașteptată, care m-a înghețat până în măduva oaselor. Mi-am închipuit că se întreabă dacă n-a mai auzit cândva tușea aia. Am intrat îndată într-o prăvălie și mi-am făcut drum de-a lungul tejghelei, întrebând cât costă diferite obiecte și trăgând cu coada ochiului. Cei doi se opriseră și vorbeau între ei, uitându-se înspre ușă. M-am decis să ies pe din dos, dacă era vreo astfel de ieșire. Am întrebat-o pe vânzătoare dacă pot ieși prin dos pentru a căuta pe un sclav fugit, care se credea că-i ascuns prin împrejurimi, l-am spus că sunt un polițist deghizat și că colegul meu e afară la ușă, cu unul din ucigași. Am rugat-o să fie drăguță, și să se ducă să-i spună că nu-i nevoie să aștepte, ci mai bine să meargă până la capătul fundăturii, pentru a tăia drumul celui căutat, când eu o să-l gonesc din ascunzătoare.

Femeia ardea de nerăbdare să vadă pe unul din ucigașii aceia deja celebri și a ieșit imediat ca să-mi facă acest comision. Iar eu m-am strecurat binișor pe ușa din dos, am încuiat-o am pus cheia în buzunar și-am tuit-o, chicotind în sinea mea și simțindu-mă ușurat.

Ce mai, iar o luasem razna, stricând totul. Făcusem încă o boroboacă. Ba chiar două. Ar fi existat o mulțime de căi ca să scap de polițistul ăla, prin vreun truc simplu și lesne de crezut, dar eu, nu – muream dacă nu alegeam un mijloc spectaculos! Asta-i cusurul meu cel mai supărător! Și apoi ticluisem lucrurile, bizuindu-mă pe ceea ce s-ar fi convenit să facă polițistul în mod firesc, ca tot omul – deși, când te-aștepți mai puțin, tocmai atunci îți iese totul pe dos. În cazul acela, lucrul normal pe care trebuia să-l facă un polițist era să se țină pe urmele mele fără zăbavă. Este drept că ar fi găsit în calea lui o ușă masivă de stejar, încuiată bine și până s-o poată el sparge, eu aș fi fost – tiva – departe, începând șirul de deghizări uluitoare. Asta mi-ar fi îngăduit curând să port un veșmânt care, față de copiii legii britanice, însemna cea mai sigură ocrotire. Nici cea mai vădită nevinovăție sufletească nu m-ar fi ocrotit mai bine. Dar polițistul, în loc să facă ce era de așteptat, a luat-o de bună și s-a ținut întocmai de instrucțiunile mele. Așa că în clipa în care, luând-o agale, am ieșit din fundătura aia, felicitându-mă ce mare mehenghi sunt – omul a cotit după colț și am intrat drept în cătușele lui. Încaltea dacă aș fi știut că era într-adevăr o fundătură pe-acolo! Ei, ce să-i faci, nu există scuză pentru o asemenea gafă! Dă-o-ncolo de treabă! O treci la profit și pierdere și-i gata socoteala.

Bineînțeles, am făcut – sanchi! – pe indignatul și am jurat că abia pusesem piciorul pe uscat, întorcându-mă dintr-o lungă călătorie și alte parascovenii de-ald-astea – doar ca să încerc marea cu degetul, știți, și să-l înșel pe sclavul ăla. Dar n-am izbutit. M-a recunoscut și pace. Degeaba îl

muștrai că mă trădează. Sclavul era mai mult mirat decât jignit. Își bleoajdi niște ochi cât cepele și-mi zise:

— Au numai ție dintre noi toți ți se cade cale de izbavă, iară noi în furci pierduți să fim, când tu singur fost-ai cap de price pentru spânzurarea noastră? Preste fire iaste și almintrelea nu!

"Preste fire și almintrelea nu!" Asta însemna probabil: "I-auzi obrăznicie, domnule!", "zău că mă faci să râd!" sau "știi că ești bine!" Ciudat mai vorbeau și oamenii aceia! Ce mai ala-bala, sclavul avea o părere cam sucită despre justiție, așa că m-am lăsat păgubaș. Când nu poți înlătura un dezastru lămurind pe cineva, la ce bun să mai bați apa în piuă! Mie nu-mi place să merg ca apa la deal! Așa că i-am spus numai atât:

— Află că nu veți fi spânzurați. Nici unul nu va fi!

Amândoi au râs de mine, iar sclavul mi-a răspuns:

— Până acum netrebnic la voroave nu te-ai arătat. Ți-ar fi priincios până la capăt a-ți păstra faima, că pătimirea mult nu va mai ține!

— Sunt sigur că reputația mea va rezista și mai departe. Până mâine vom fi scoși din închisoare și pe deasupra vom fi liberi să mergem unde poftim.

Hâtrul de polițist își scutură cu degetul urechea stângă, își drese glasul și zise:

— Prea adevărat grăiești că slobozi din temniță veți fi. Și așijderea slobozi veți fi să îmbiați care încotrova, între rohatcele fierbintei craii a mării sale Satana!

M-am stăpânit și i-am zis flegmatic:

— Credeți că într-adevăr vom fi spânzurați într-o zi, două?

— Așa am fost chibzuind cu câteva clipe în urmă, căci așa hotărât-a giudețul și așa s-a dat de știre preste tot.

— Aha! Va să zică ți-ai schimbat gândul, nu?

— Prea adevărat iaste. Adineaori așa îmi ziceam, dară acuma știu.

Aveam chef să fiu mușcător, așa că i-am spus:

— O, înțelepte slujitor al legii, catadicsește dară a ne spune tot ce știi.

— Prea bine știu că veți fi înălțați în furci chiar astăzi, pe la chindii!

Alelei! Te-am nimerit în plin! Reazămă-te cu umărul să nu te prăvăli!

Fapt e că într-adevăr aveam nevoie să mă reazim de cineva. Cavalerii nu mai puteau sosi la vreme. Vor întârzia numai cu vreo trei ore! Nimic pe lume nu-l mai putea salva pe regele Angliei și – ceea ce era mai important – nici pe mine. Mai important nu numai pentru mine, ci și pentru națiune – singura națiune din lume unde era pe cale să înflorească atunci civilizația. Mi s-a făcut rău. N-am mai zis nici cârc. Mai puteam să suflu ceva?

Înțeleseam ce voia să spună polițistul: dacă sclavul care lipsea era găsit, amânarea era anulată și execuția urma să se țină chiar în aceeași zi. Ei, bine, sclavul care lipsea fusese găsit.

## CAPITOLUL XXXVIII

### *Sir Launcelot și cavalerii vin să ne salveze*

Era aproape patru după-amiază. Scena se petrecea chiar în fața zidurilor Londrei. O zi răcoroasă și plăcută, chiar superbă, cu un soare scânteietor; tocmai o zi din acelea care-ți trezește pofta să trăiești iar

nicidecum să mori. Mulțimea era nesfârșită și se întindea până departe; și totuși printre atâția oameni, noi – cei cincisprezece nenorociți – n-aveam nici un singur prieten. Era ceva dureros, oricum ai fi întors lucrurile. Stăteam acolo, cocoțați pe eșafodul cel înalt și lăsați pradă urii și batjocurii tuturor dușmanilor noștri. Uciderea noastră se prefăcuse într-un spectacol de gală. Înălțaseră un fel de foișor mare, pentru boierii și boiernașii care veniseră în păr, cu neveste și neamuri, îi recunoșteam pe mulți dintre dânșii.

Mulțimea căpătă o scurtă și neașteptată distracție suplimentară din partea regelui. În clipa în care ni s-au scos obezile, el făcu un salt înainte, în zdrențele sale fantastice și cu fața plină de vânătași, de nici nu mai știai cum arată – și se proclamă Arthur, regele Britaniei, amenințând că va pedepsi năprasnic, ca trădători, pe toți cei de față, dacă i se atingea măcar un fir din sacrosanctul său păr. Când i-a auzit izbucnind într-un uriaș hohot de râs, a tresărit și s-a mirat foarte tare. Demnitatea îi fusese rănită și omul se învăluie în tăcere, deși mulțimea îl ruga să continue și încerca să-l ațâțe la vorbă, prin mieunaturi, chioturi și batjocuri:

— Îngăduiți-i craiului a vorovi. Prea plecații săi supuși flămânzesc și însetați sunt după cuvintele înțelepte, carele curg din gura stăpânului lor, Prea Slăvitul și Sfântul Zdrențărilă!

Dar nu le-a folosit la nimic. Regele se arată cu adevărat măreț – și rămase neclintit sub ploaia aceea de batjocuri și ocări. Fără îndoială că, în felul lui, era măreț. Afundat în gânduri, îmi scosesem bandajul alb și-mi înfășuram cu el brațul drept. Când lumea observă asta, începu să se agațe de mine. Îmi strigară:

— Neândoios, corăbierul acesta sfetnic îi iaste – priviți-i înaltul însemn al cinului său!

I-am lăsat să urle până când s-au săturat și pe urmă le-am spus:

— Da, sunt ministrul său, Șeful, iară mâine o veți afla de la Camelot, unde...

Nu mi-am sfârșit fraza, că m-au înecat cu un potop de batjocuri și măscări. Dar după aceea se făcu tăcere, căci șoltuzii Londrei, în robele lor solemne, însoțiți de subalterni, stârniră o foială care arăta limpede că treaba era pe cale să înceapă. În liniștea ce urmă, crima noastră fu vestită mulțimii; apoi se citi sentința de moarte și toată lumea se descoperi, în vreme ce preotul rostea rugăciunea.

Apoi un sclav fu legat la ochi și călăul își desfăcu frânghia. La picioarele noastre, se întindea neted drumul – noi de o parte, iar mulțimea înghesuită făcând zid de partea cealaltă; un drum bun, larg deschis, păstrat liber de poliție. Frumos ar mai fi fost să-i văd pe cei cinci sute de călăreți ai mei sosind valvârtej tocmai pe drumul acela! Dar nu, nici gând să se poată întâmpla așa ceva. Am urmărit cu privirea panglica drumului, pierzându-se în depărtare. Nici un călăreț în zare, nici urmă de călăreț.

O zvâcnire și – haț! – sclavul atârână în aer, legându-se; legându-se și zvârcolindu-se cumplit, căci mâinile și picioarele nu-i erau legate.

Un al doilea laț fu lărgit și peste o clipă un alt sclav se legăna în furci.

În clipa următoare, un al treilea sclav se zbătea în aer. Era înfiorător. Am întors capul o clipă, iar când m-am uitat iar, nu l-am mai văzut pe rege! Îl legau la ochi! Eram stană de piatră, nu mă puteam mișca și mă înăbușeam. Limba mi se încleștase în gură. Au sfârșit cu legatul la ochi și l-au dus sub ștreang. Nu-mi puteam ieși din amorțeala care mă cuprinsese. Dar când văzui că-i trec ștreangul după gât, atunci mi s-a făcut negru

Înainte ochilor și sării să-l scap. Când să fac saltul, mai aruncai o privire asupra drumului. Sfinte Dumnezeule! Veneau ca vântul – cinci sute de cavaleri cu zalele suflecate la brâu, pedalând pe biciclete.

Cea mai grozavă priveliște ce s-a văzut vreodată! Doamne, cum le mai unduiau panașele; cum mai scânteiau și aruncau sclipiri de foc în bătaia soarelui nesfârșitele spițe ale roților.

Îi făcusem semn cu mâna dreaptă lui Launcelot când venise valvârtej – și el îmi recunoscuse zdreanță – așa că smulsei ștreangul și legătura de la ochi a regelui și strigai:

— În genunchi cu toții, mișeilor, și închinați-vă regelui! Cine nu se supune va ospăta la noapte în iad!

Totdeauna folosesc stilul acesta înflorit, când caut efecte culminante. Ce să vă spun, îți crește inima să-i vezi pe Launcelot și pe băieții lui dând buzna până la eșafod și azvârlind cât colo pe șoltuzi și toată șleahta. Și era o plăcere să vezi gloata aceea sastisită cum îngenunchea și cerea îndurare regelui, pe care, cu o clipă în urmă, îl batjocorise și îl insultase. Văzându-l cum stătea acolo în zdrențe, primindu-le închinarea, îmi zisei: zău așa! până la urmă tot există ceva cu adevărat măreț în portul și în înfățișarea unui rege!

Eram nespus de mulțumit. Când stai să judeci pe îndelete cum s-au petrecut lucrurile, zău că până la urmă am obținut unul din cele mai strașnice efecte din câte mi-au fost date în viață.

Și hop, ca din pământ, rășări și Clarence, în carne și oase, și-mi făcu cu ochiul, spunându-mi într-un limbaj ultramodern:

— Grozavă bombă! A fost *di granda*, nu? Știam eu c-o să-ți meargă la inimă, l-am pus pe băieți să se antreneze pe șest și ardeam de nerăbdare să le arăt ce poate mândel!

## CAPITOLUL XXXIX

### *Lupta yankeului cu cavalerii*

Mă aflam iar acasă, la Camelot. Peste o zi, două de la întoarcere am găsit ziarul, încă jilav, căci abia ieșise de sub presă. Mi-l puseseră pe tavă, alături de gustarea de dimineață. L-am deschis la rubrica anunțurilor, știind că voi găsi acolo ceva care mă interesa personal. Era următoarea înștiințare:

### DEN VOIA CRAIULUI

V flați că marele lord și vestit cav8ler, SIR SAGRAMOR-CEL-CHINUIT-DE DOR arătându-și buna voința de a înfrurta pe Sfetnicul Regelui HANK MORGAN, carele poreclit iaste și Șeful, pentru sbălarea jignirii de mult aduse, aceștia vor coborî în arenă la Camelot, la al patrulea ceas den dimineața zilei a șasesprezecea a acestei luni ce va să urmeze. Lupta va fi fără de cruțare, precât pomenita jignire era de moarte, neîncuviințând împăcare.

### DEN VOIA 3RAIULUI

În articolul său de fond, Clarence făcea următoarele aluzii:

"etrange  
muncă  
menținută  
de atunci  
cuvânt  
lastic au cr  
cat interes  
pra esen-  
au fost mod  
de cei v  
mis cava rii  
teridnă Bi  
că țwa t eri  
noastră sub  
călăuzirea  
lui ajutor în cu  
mare  
cutezanță de a  
curați i  
esen  
mișcare are  
origina în  
Îm  
totdeauna  
un  
siunea  
noas-  
asupra  
Winis  
celuilalt  
ghelie,  
prin  
e  
Cei  
același  
Care  
prezintă  
tot treizeci  
nervi și  
inimă  
care, cu  
ani!  
rsn arman-  
înd,  
misiunile  
ma amândoi  
au  
să se  
retragă și  
mult lor  
durere,

Veți observa, privind rubrica  
deanunțuri, că lumea va  
avea plăcerea unei desfătări  
Meobișnuit de interesante în  
sectorul turnirurilor. Numele  
artiștilor sunt cheazășia unui  
bun specTacle. Casa de  
bilete se va deschide la  
amiază, în ziua de 13;  
intrarea 3 cenți, rezervate 5;  
encasările merg la fondul  
spitalelor. Perechea regală  
și întreaga curte vor fi de  
față. Cu aceste excepții,  
inclusiv clerul și presa,  
biletele de favoare sunt strict  
sus Nendate. Cetățenii sunt  
avertizați pe această cale  
nu cumpere bilete de la  
speculanți, căci nu vor fi  
valabile la intrare  
lumea îl cunoaște și-l  
simpatizează pe sir Șeful,  
toată lumea îl cunoaște și-l  
simpatizează pe sir Sag,  
haideți să le facem băie-  
ților o frumoasă primire. Ți-  
Neți minte, fondurile vor fi  
folosite pentru o mare operă  
de binefacere, a cărei largă  
bună-voință întinde o mână  
mărinimoasă în care curge  
sângele cald al unei inimi  
iubitoare, tuturor celor află  
flați în su rință, fără a ține  
seama de rasă, credință,  
condiție socială sau  
culoare, singura filantropie  
statornicită până acum pe  
pământ care n-are nici o  
frână politico-religioasă  
pentru compasiunea sa, ci  
spune: Iată, aici curge apa, lăsați  
pe toți să vină să bea. eniți cu  
toții! aduceți-vă alunele și guma  
de mestecat și petreceți din  
toată inima. Pe teren, veți găsi  
de vânzare plăcinte și cărămizi,  
cu care să le spargeți: de  
asemeni limonada de ciRc – trei  
picături de suc de lămâie la un

dezamăgi  
brompt și  
doi din to  
erlen, gi ce  
ței au v și  
vorbit, ați  
furnizat  
pentru  
folosul lor,  
m mișto și  
felul  
scrisorilor  
d. introd  
cere cu  
sunt neîn  
în priateni  
cu  
să rați, șilasă  
cu vorbe  
bune  
pe bare veți  
acasă  
chestiuni  
e a noastră  
dus  
îndrepta  
spre  
acum sub  
nd câmpuri  
cum  
Acești  
Fraieri  
au inimă  
fierbin  
az! rt,  
regiuni  
nu ca săi  
clăd  
lea', și cel  
ere instru  
uni ale  
noastre  
alt om  
fundahiei  
on.,  
cetate, crare  
Ei merg ne-  
spun că  
"înronari  
să ara  
zic mai pli

butoi cu apă. N. R. Acesta e bă ursul  
*primul turnir carele se  
desfășoară după noul  
regulament, cane îngăduie fie-  
cărui concurent să folosească  
orice arm preferă. E bine să vă  
notați  
ast9."*

Până la ziua sorocită, în toată Britania nu s-a mai discutat decât despre partida aceea. Celelalte subiecte deveniră neînsemnate și dispărură cu totul din gândurile și preocuparea oamenilor. Nu fiindcă un turnir era o mare senzație; nu fiindcă sir Sagramor ar fi găsit cumva sfântul potir – căci nu-l găsisese – nu fiindcă unul din dueliști era cel de-al doilea personaj (oficial) din regat; nu, toate aceste chestiuni erau banale. Totuși, existau motive berechet care să explice interesul extraordinar, stârnit de această luptă ce se apropia. Și anume interesul izvora din faptul că întreaga națiune știa că duelul n-avea să se desfășoare între doi oameni oarecare, ci era un duel între doi urzitori de farmece. Nu era de așteptat un duel al mușchilor, ci al minții; nu o întrecere după tipic, ci o întrecere a artei și a iscuseniei supranaturale, o ciocnire finală pentru supremație între cei doi maestri vrăjitori ai epocii. Se spunea că cele mai neasemuite isprăvi ale celor mai renumiți cavaleri nu meritau să fie puse alături de-un asemenea spectacol; acelea nu puteau părea decât niște jocuri de copii, față de tainica și înfricoșătoarea bătalie a zeilor. Da, toată lumea știa că, de fapt, urma să fie un duel între Merlin și mine; că de fapt el avea să-și măsoare puterile vrăjitorești cu mine. Se zvonise că Merlin pierduse zile și nopți de-a rândul, îmbibând armele și armura lui sir Sagramor cu puteri divine de atac și contraatac și că-i procurase de la duhurile văzduhului un vâl care-l făcea pe purtător invizibil pentru ochii adversarului său, ceilalți oameni continuând să-l vadă în carne și oase. Se zicea că împotriva lui Sagramor, astfel înarmat și ocrotit, nici o mie de cavaleri nu puteau face nimic; împotriva lui nu putea izbândi nici o vrajă din cele știute. Lucrurile acestea erau certe; în privința lor, nu mai încăpea nici o îndoială, nici umbră de îndoială. Rămânea doar o singură întrebare: nu existau oare și alte vrăji, necunoscute de Merlin, care să facă vâlul lui sir Sagramor străveziu pentru mine și vrăjita-i armură vulnerabilă pentru armele mele? Iată chestiunea care urma să fie hotărâtă în arenă. Până atunci lumea era sortită să trăiască în îndoială.

Așadar, lumea socotea că era în joc ceva însemnat. Și desigur că nu se înșela, numai că nu era ce se credea. Nu, zarurile aveau să fie aruncate pentru o miză mult mai mare: viața cavalerismului rătăcitor. Eram și eu un campion, ce-i drept, dar nu al ușuraticii magii negre, ci campionul bunului simț, ai aceluși bun simț lipsit de sentimentalism și, în schimb, plin de rațiune. Coboram în arenă ca să distrug cavalerismul ahtiat să vânture lumea, sau să-i cad victimă.

Oricât de vast era locul spectacolului – la ora zece, în dimineața de 16, nu mai găseai nici un loc liber. Pavilionul de onoare – cogeamite mamutul – era împodobit cu stindarde, flamuri și tapiserii bogate și înțesat cu câteva tone de crăișori tributari – o întreagă plevușcă, însoțită de suitele lor. Era de față toată aristocrația britanică, în frunte cu propria



noastră bandă regală. Fiecare individ părea o prismă prin care scânteiau mătăsurile și catifelele cele mai somptuoase. Ce să mai lungesc vorba: n-am mai văzut ceva demn de comparat cu priveliștea asta, decât lupta dintre un apus de soare, în susul Mississipiului, și aurora boreală. Uriașul câmp, împânzit cu

drapele și corturi în culori bătătoare la ochi – de la un capăt la altul al arenei, cu câte o sentinelă stând smirnă la intrarea fiecărui cort și cu câte un scut sclipitor atârând alături de el, pentru provocări, alcătuiă altă priveliște ademenitoare. Pricepeți, fiecare cavaler care avea cât de cât ambiție sau spirit de castă se afla acolo, fiindcă nu era un secret pentru nimeni că tagma lor îmi stătea ca sarea în ochi, așa că acum aveau prilejul de a încerca să se răzbune. Dacă-l învingeam pe sir Sagramor, ceilalți aveau dreptul să mă provoace – câtă vreme eram dispus să primesc lupta.

În colțul nostru se aflau doar două corturi; unul pentru mine și celălalt pentru slujitorii mei. La ora fixată, regele făcu un semn și crainicii, în tunici cu armoriile regale, pășiră în arenă și citiră proclamația, dând numele combatanților și stabilind pricina conflictului. Urmă o pauză, apoi se auzi o trâmbiță răsunând puternic. Era semnalul să intrăm în arenă. Lumea își aținu răsufarea și pe toate chipurile se citi o aprigă curiozitate.

Din cortul său, apăru semețul sir Sagramor – un adevărat turn de fier, impunător, solemn și țeapăn. Ce poză nobilă, mult prea nobilă, întruchipa dumnealui, cu sulița-i uriașă, sprijinită în teaca de piele și ținând-o strâns în puternica-i mână; călare pe armăsarul-i falnic, ce-și avea fruntea și pieptul ferecate cu oțel iar trupul frumos încăpestrit și împodobit cu palușe cu soltare și țoluri de mătase, care aproape se târau pe pământ! Mulțimea izbucni în urale de bun venit și de admirație.

După aceea, am apărut și eu. Dar n-am fost întâmpinat cu urale și aclamații. O clipă domni mirarea. Apoi, în tăcerea aceea grăitoare, începu să unduiască un mare val de râs, de-a lungul mării de capete, dar o trâmbiță sună drept avertisment și reteză scurt ilaritatea. Eram cu capul descoperit și purtam cel mai simplu și mai confortabil costum de gimnast: un tricou de culoarea pielii, de la gât până la călcâie și încins cu un brâu de mătase albastră. Calul meu avea o statură potrivită, dar era sprinten, cu picioare zvelte, cu mușchi ca resorturile orologiilor, și năvalnic ca un ogar. Era o frumusețe, cu păru-i mătăsos și gol ca în clipa nașterii – neputând nimic în afară de căpăstru și de o șa țărănească.

Turnul de fier și somptuosul baldachin se apropiară greoi, făcând niște grațioase piruete prin arenă, și noi le ieșirăm în întâmpinare, săltând ușor. Ne-am oprit. Turnul trase un salut și eu îi răspunsei, apoi ne rotirăm și călărirăm alături înspre pavilionul din mijloc și făcurăm plecăciunile cuvenite în fața regelui și a reginei. Regina exclamă:

— Vai! sir Șeful lupta-va despuiat și fără de lăncie au spadă au...

Dar regele o făcu să tacă și să priceapă – cu una sau două fraze politicoase – că asta nu era treaba ei. Trâmbițele răsunară iară. Ne despărțirăm și călărirăm spre marginile arenei, luând poziția de luptă. Atunci se arătă și bătrânul Merlin, care aruncă o ploaie de funigei peste sir Sagramor, prefăcându-l în stafia lui Hamlet. Regele dădu semnalul și crainicii trâmbițară din nou. Sir Sagramor își cumpăni sulița și în clipa următoare se repezi de dudu pământul, cu vâlul fluturându-i la spate, iar eu vâjâii prin văzduh ca o săgeată – ca să-l întâmpin – plecându-mi urechea ca și cum aș fi urmărit poziția și apropierea cavalerului nevăzut, după auz, nu după văz. Un cor de strigăte încurajatoare izbucni pentru el,

dar și mie un glas inimos îmi aruncă un cuvânt de îmbărbătare, zicându-mi:

— Arde-l! Arde-l pe zdrahon! Dă-i, Jim, păunașule, subțirel, tras ca prin inel!

Aș fi pus prinsoare, cu ochii închiși, că bucuria aceasta mi-o făcuse Clarence – furnizând și limbajul potrivit. Când formidabilul vârf al sulitei se află la un pas și jumătate de pieptul meu, mânai calul în lături, fără nici o efortare și zdrahonul de cavaler îmi trecu pe de lături ca fulgerul, lovind în gol. De data aceasta, obținui o droaie de aplauze. Ne-am întors, ne-am încordat și iarăși am gonit unul spre celălalt. Altă lovitură în gol din partea cavalerului; alt ropot de aplauze pentru mine. Același lucru se mai repetă încă o dată, stârnind o asemenea vijelie de aplauze că sir Sagramor își pierdu cumpătul și își schimbă pe loc tactica, luându-și misiunea de a mă fugări. Ce să zic, n-a avut parte de nici o distracție în momentele acelea, că era o leapșa cu toate avantajele pentru mine; mă răsuceam cu ușurință și mă dădeam în lături din calea lui, oricând pofteam, ba o dată îl bătui pe spate, trecând îndărătul său. În cele din urmă, am luat pe seama mea fugărirea și după aceea – oricum se sucea și se învârtea sir Sagramor, să se fi dat și peste cap – n-a mai fost în stare să ajungă în urma mea; se pomenea mereu în față, când își sfârșea manevra. Așa că s-a lăsat păgubaș și s-a retras în colțul lui de arenă. Își pierduse cu totul sărita, și, nemaiputându-se stăpâni, îmi azvârli o insultă care mă făcu să-mi ies și eu din pepeni. Mi-am scos lasoul de la oblânc și-am apucat colacul de frânghie cu mâna dreaptă. Să-l fi văzut pe sir Sagramor sosind de data asta! Era grăbit de parcă plecase într-un voiaj de afaceri; după cum călărea, se vede că avea ochii tare injectați, îmi lăsai calul în voie, legănând ochiul cel mare al lasoului în cercuri largi pe deasupra capului. Din clipa în care adversarul porni, o luai și eu spre el; când distanța dintre noi se făcu de vreo patruzeci de pași, trimisei spiralele șerpuitoare ale frânghiei să spintece aerul, apoi sării în lături, mă întorsei spre adversar, îmi ținui în loc bidiviul, bine antrenat în acest scop, care se propti cu toate patru picioarele încordate ca să reziste la recul. În clipa următoare, frânghia se întinse tare și drept și-l smulse pe sir Sagramor din șă! Sfinte Sisoe, ce senzație!

Nu încapă îndoială că în lumea asta, noutatea îți dă cea mai mare popularitate. Oamenii ăia nu mai văzuseră până atunci cum procedează cow-boyi și-au sărit în sus de încântare. De pretutindeni se înălța un singur strigăt:

— Bis! Bis!

Mă mirai de unde aflaseră cuvântul acesta, dar nu era vreme să descifrez probleme filologice, fiindcă acum întregul stup al cavalerilor rătăcitori începuse să zumzăie și mai bune perspective pentru afacerea mea nu aș fi putut găsi niciodată. În clipa în care am dat drumul lasoului și sir Sagramor a fost ajutat să ajungă în cortul său, mi-am strâns frânghia, mi-am luat postul în primire și am început să legăn iar colacul deasupra capului. Eram sigur că-i voi găsi întrebuintare de îndată ce vor fi în stare să-i aleagă un urmaș lui sir Sagramor, și asta nu putea să întârzie mult, când existau atâția candidați dornici de glorie. Într-adevăr, au și ales unul pe loc – pe sir Hervis de Revel.

Bzz! Năvăli ca la foc. Mă ferii; trecu fulgerător, și rotocoalele frânghiei i se încolăciră în jurul gâtului; peste câteva secunde – zdup! – șaua era goală.

Am mai cules o serie de bisuri, apoi încă una, și încă una și încă una. După ce-am smuls din șa cinci oameni, gluma începu să se îngroașe pentru călărașii înfierăți, care se opriră să se sfătuiască. Ajunseră la concluzia că era timpul să lase naibii eticheta și să trimită împotriva mea pe cei mai falnici și mai buni cavaleri. Spre uimirea lumii aceleia micuțe, am scos din luptă cu lasoul pe sir Lamorak de Galiș și, după câteva clipe, pe sir Calahad. Așa că – vedeți bine! – acum nu le mai rămânea altceva de făcut decât să-și joace ultimul atu, scoțându-l în arenă pe semețul semeților, pe cel mai puternic dintre puternici, mărețul sir Launcelot în persoană!

N-aveam dreptul să mă umflu în pene? Te cred că aveam! Colo, în fața mea, se afla Arthur, regele Britaniei; se afla regina Guenever și pe lângă ei, cârduri întregi de regișori și crăișori provinciali, iar în tabăra de corturi, de la capătul arenei, vestiți cavaleri din multe țări, precum și cel mai select corp cavaleresc, Cavalerii Mesei Rotunde, cei mai străluciți din întreaga creștinătate. Și, mai presus de toate, sălășluia acolo însuși soarele strălucitorului lor sistem, îndreptându-și înspre mine lancea, punctul de atracție a patruzeci de mii de ochi, plini de adorație; iar eu, singur-singurel, în fața lui, ca să-l înfrunt. Prin minte mi-a străfulgerat chipul drag al unei anumite telefoniste din West-Hartford și grozav aș fi vrut să mă vadă și ea în clipa aceea. Tocmai atunci, Invincibilul galopa spre mine ca o vijelie. Lumea de la curte se ridică în picioare și își întinse gâturile; colacul fatal zbură, rotindu-se prin văzduh, și – cât ai zice pește – îl târâi pe sir Launcelor, întins pe spate, de-a lungul arenei, făcând bezele spectatorilor care mă aclamau cu un nor multicolor de batiste și cu tunete de aplauze!

"Ei – mi-am zis eu – încolăcindu-mi la loc lasoul și atârându-l de oblânc și simțindu-mă beat de glorie. Victoria e definitivă – nici unul n-o să mai îndrăznească să lupte cu mine –vagabondajul cavaleresc a murit!" Închipuiți-vă acum mirarea mea și a tuturora, când auzii iarăși sunetul de trâmbiță care vestea că încă un adversar intră în arenă. Trebuia să fie un mister la mijloc; nu-mi dădea prin minte ce se întâmplase. În clipa următoare, însă, observai că Merlin se depărta pe furiș de mine și apoi văzui că-mi dispăruse lasoul! Cu siguranță că bătrânul expert în făcături cu mână lungă îl furase și-l strecurase sub mantia lui.

Crainicul trâmbiță iarăși. Privii spre capătul arenei și iată că Sagramor răsări iar. Venea călare, după ce i se ștersese bine praful și i se aranjase din nou vălul. O pornii în trap spre el, prefăcându-mă că-l descopăr numai după zgomotul copitelor calului. Îmi zise:

— Urechea-ți iaste ageră pre cât văd – dară aceasta nu te va scoate întru hălăduință! Și zicând acestea, puse mâna pe mânerul spadei celei mari. Iară cum nu-ți iaste în putință mult a o desluși cu văzul, din pricina vălului, îți dau în știre că țin în mână nu o sulită grea și stânjenitoare, ci o spadă, căreia volnic nu vei fi a-i feri tăișul.

Avea viziera ridicată și zâmbetul său prevestea moartea. Era limpede că nu voi fi în stare să-i ocolesc spada. De data aceasta, trebuia să moară cineva. Dacă puneam mâna pe mine, puteam ghici al cui va fi cadavrul. Amândoi călărirăm alături spre tribună, salutând pe maiestățile lor. De data aceasta, regele era tulburat. Mă întrebă:

- Au unde iaste nemaivăzuta-ți armă?
- Mi-a fost furată, măria ta.
- Ai oare o alta la îndemână?

— Nu, măria ta, am adus-o numai pe aceea.

Atunci se vârî Merlin în discuție:

— Una singură adus-a, precât una singură era în putință a aduce. Nu se află nicăierea alta, fără numa aceasta. Craiul Duhurilor Mării o ține în a lui stăpânire. Omul acesta iaste un amăgitor, un neștiutor al celor de taină, altmintrelea ar fi luat veste precum că asemenea armă poate fi folosită doară opt dați și mai mult nu; iară pre urmă pierde, făcând cale întoarsă la lăcașu-i de sub a mării față.

— Atuncea fără de armă iaste! zise regele. Sir Sagramor, îngădui-vei a împrumuta una?

— Eu însumi îi voi da spada! – strigă sir Launcelot, șchiopătând. Cavaler viteaz iaste și se pricepe a mânuî toatele ca oricare cavaler trăitor. Spada mea o va avea!

Sir Launcelot puse mâna pe spadă ca s-o tragă, dar sir Sagramor îi zise:

— Stai! Aceasta nu iaste cu putință. Numa cu arma dumnealui se cade a lupta; i s-a făcut hatârul de a fi volnic să-și aleagă care armă voiește și de a o folosi aici. Dacă greșit-a, cu capul să plătească!

— Cavalerie! zise regele. Te încearcă patima și-ți răvășește mințile. Om gol voiești a ucide?

— Cu mine se va răfui sir Sagramor, de va săvârși una ca asta! zise sir Launcelot.

— Mă voi răfui cu oricine are poftă! replică, tare înflăcărat, acesta.

Merlin își vârî coada, frecându-și mâinile de bucurie și dându-și la iveală zâmbetu-i josnic, de bucurie răutăcioasă:

— Dirept grăit-ai, drept și bine! De ajuns iaste atâta vorbă în deșert. Se cuvine ca măria sa craiul să poruncească începerea luptei.

Regele fu nevoit să cedeze. Trâmbița își buciumă proclamația cuvenită, iar noi ne-am întors cailor și am călărit până la locurile cuvenite. Am stat așa, la o sută de pași distanță, față în față, țepeni și nemișcați, ca niște statui ecvestre. Și am rămas așa, într-o tăcere deplină, preț de-o minută, în vreme ce toată lumea privea cu încordare, neclintindu-se de pe locuri. Se părea că pe rege nu-l lăsa inima să dea semnalul.

Dar, în cele din urmă, își ridică mâna, și îndată urmară sunetele limpezi ale trâmbiței; apoi lungul tăis al spadei lui sir Sagramor descrie o curbă scânteietoare prin aer. Era superb să-l vezi venind. Am rămas locului, pe când el se apropia. Am continuat să nu mă mișc. Oamenii erau atât de emoționați, încât începură să-mi strige:

— Fugi! Fugi! Cată să scapi! În cumpăna de moarte ești!

Nu m-am clintit nici cu un deget, până ce fulgerul n-a ajuns la cincisprezece pași de mine; atunci am tras de la brâu un revolver, au urmat o licărire și o detunătură, și am pus revolverul iarăși la brâu, înainte ca vreun om din public să-și fi dat seama ce se întâmplase.

În arenă, se cabra un cal fără de călăreț, iar sir Sagramor zăcea lat la pământ.

Cei care alergară la el amuțiră, văzând că viața-i se stinsese cu adevărat, fără nici un motiv vizibil, fără nici un semn în afară de o gaură în pieptarul de zale. Dar nu dădură nici o însemnătate unui fleac ca ăsta și, cum rana de glonte sângerează foarte puțin, nu se vedea nici strop de sânge, din pricina veșmintelor și a pânzeturilor de sub armură. Corpul fu târât la tribună ca să-l poată cerceta regele și mărimile. Bineînțeles, au încremenit de uimire. M-au chemat ca să le explic minunea. Dar am rămas

pe poziție, ca o statuie, și am spus:

— Dacă este poruncă, voi veni, dar stăpânul meu, regele, știe că mă aflu acolo unde legile luptei îmi cer să rămân, câtă vreme cineva voiește să se mai lupte cu mine.

Am așteptat. Nu m-a mai provocat nimeni. Atunci am spus:

— Dacă mai există vreunul care se îndoiește că acest turnir e pe deplin și cinstit câștigat, nu aștept să mă provoace el, ci îl provoc eu.

— Poftire cinsteșă și vitează iaste – zise regele – și prea bine îți samănă. Pre cine chemi la luptă?

— Nu chem pe nimeni, ci îi provoc pe toți! Aici stau și sfidez pe toți cavalerii Angliei să vină împotriva-mi; nu unul câte unul, ci cu grămada!

— Ce? Cum? strigară o seamă de cavaleri.

— Mi-ați auzit provocarea. Primiți-o, sau de nu, proclam pe fiecare în parte că-i un laș și un învins! Sunteți niște cavaleri lași și învinși!

Ce mai cacialma! Cred că pricepeți. Într-un asemenea moment prinde bine să ai tupeu și să-ți joci cartea de-o sută de ori mai tare decât face; de patruzeci și nouă de ori din cincizeci, nimeni nu îndrăznește să "achite" și iei potul. Dar tocmai atunci – ce să vezi! – lucrurile ieșiră cam albastru! Într-o secundă, cinci sute de cavaleri se azvârliră în șei și, cât ai clipi din ochi, un larg val împrăștiat pornise și se năpustea, zăngănind, asupra mea. Am smuls amândouă revolverele de la brâu și am început să mășor distanțele și să calculez șansele.

Bang! O șa goală. Bang! Încă una. Bang-bang, am mai secerat doi. Ce mai, era pe viață și pe moarte. Știam bine lucrul ăsta. Dacă trăgeam al unsprezecelea glonte fără să-i conving s-o lase mai moale, al doisprezecelea adversar mă ucidea la sigur. Așa că niciodată n-am fost mai fericit decât când al nouălea glonte și-a doborât omul și am deslușit în liota de cavaleri o șovăială prevestitoare de panică. Acum, o clipă pierdută putea să-mi spulbere ultima șansă. Dar n-am pierdut-o. Am ridicat amândouă pistoale și am țintit. Hoarda oprită locului mai rămase așa o clipă, care-mi păru foarte lungă, apoi cavalerii se risipiră și o luară la fugă care încotro.

Bătălia era câștigată. Cavalerismul devenise o instituție sortită pieirii cu toți vântură-lume ai lui. Marșul civilizației începuse. Cum mă simțeam în momentele acelea, nici nu vă pot spune!

Dar fratele Merlin? Acțiunile lui se prăbușiseră iarăși. Oricum o brodea, de câte ori vrăjile băbești își măsurau puterile cu magia științei, mâncau bătaie.

## CAPITOLUL XL

### *Trei ani mai târziu*

După ce am frânt atunci cavalerismului rătăcitor șira spinării, nu m-am mai simțit obligat să lucrez în taină. Prin urmare, chiar de-a doua zi am dezvăluit lumii – spre uimirea ei – școlile secrete, minele mele și vasta mea rețea de uzine și ateliere clandestine. Cu alte cuvinte, am supus secolul al XIX-lea unei inspecții din partea secolului al VI-lea.

Ei, totdeauna e socoteală bună dacă speculezi prompt un avantaj. Cavalerii erau deocamdată la pământ, dar dacă voiam să-i țin mai departe cu botul pe labe trebuia pur și simplu să-i paraliziez – nimic altceva nu ar fi

corespuns situației. Vă amintiți că ultima dată în arenă le trăsesem o "cacialma"; ar fi fost natural s-ajungă și ei la această concluzie, și să mă lucreze pe baza ei, dacă le dădeam o șansă. Așa că nu trebuia să le las răgaz să răsufle – și nici nu le-am lăsat.

Mi-am reînnoit provocarea, am gravat-o pe o placă de aramă, am atârnat-o prin toate locurile, unde putea să le-o citească vreun preot și am păstrat în permanență anunțul din ziar.

Nu numai că am reînnoit provocarea, dar i-am și sporit proporțiile. Le-am spus: hotărâți o zi, și eu îmi voi lua cincizeci de ajutoare și voi da piept cu cavalerii de pe întreg pământ, adunați laolaltă, și-i voi nimici.

De data asta, nu era o cacialma. Vorbeam serios; puteam să-mi țin făgăduiala. Nu lăsam nici o portiță spre a nu se răstălmăci sensul provocării. Până și cel mai mărginit cavaler își dădea seama că era un caz vădit de: "ridică mănua, ori taci și înghite". S-au dovedit înțelepți, preferând a doua soluție, în tot cursul următorilor trei ani, nu mi-au pricinuit nici o bătaie de cap, pe care ar merita s-o pomenesc.

Închipuiți-vă că au trecut încă trei ani. N-aveți decât să vă rotiți privirile prin Anglia ca să vedeți ce s-a întâmplat. Acum era o țară fericită și înfloritoare, în care se petrecuseră o seamă de schimbări ciudate. Școli pretutindeni și tot felul de facultăți; o seamă de ziare destul de bune. Până și literatura se urnea din loc; sir Dinadan-Hâtrul era cel dintâi în acest domeniu, apărând cu un volum de glume încărunțite, cu care mă deprinsesem timp de treisprezece secole. Dacă ar fi renunțat la gluma aceea cu conferențiarul – care se râncezise de atâta vechime – n-aș fi spus nimic, dar în fața ei n-am mai putut rezista. Am interzis cartea și l-am spânzurat pe autor.

Sclavia era moartă și îngropată; toți oamenii erau egali în fața legii; impozitele ajunseseră echitabile. Telegraful, telefonul, fonograful, mașina de scris, mașina de cusut și toți ceilalți o mie și unul de slujitori sânguincioși și îndemânatici ai aburului și electricității își câștigau treptat simpatia în rândurile poporului. Aveam două-trei vase cu aburi pe Tamisa, aveam nave de război cu aburi și inițiasem marina comercială cu aburi; mă pregăteam să trimit o expediție care să descopere America.

Câteva căi ferate erau în construcție, iar linia de la Camelot la Londra era sfârșită și pusă în funcțiune. Am fost destul de șmecher ca să fac din toate slujbele legate de serviciul de călători, locuri de înaltă și aleasă cinste. Mă gândeam să-i atrag pe cavaleri și pe nobili, spre a-i face folositori și a-i împiedica să mă saboteze. Planul a mers foarte bine și se băteau pentru a obține aceste slujbe. Mecanicul expresului de la ora 4.33 era un duce; nu găseai pe tot traseul vreun conductor care să nu fi fost măcar conte. Se dovedeau oameni cumsecade cu toții, dar aveau două defecte de care nu-i puteam dezbăra, așa că eram nevoit să închid ochii: nu voiau nici în ruptul capului să-și lepede armurile și "învârteau biletele" pe sub mână – adică furau societatea de transporturi.

Aproape că nu mai exista în tot regatul vreun cavaler care să nu fi fost plasat într-o slujbă folositoare. Cavalerii străbăteau țara de la un capăt la altul, având fel de fel de însărcinări utile, căci înclinarea lor spre hoinăreală și experiența câștigată în această direcție făceau dintr-înșii cu adevărat cei mai rodnici răspânditori ai civilizației. Umblau îmbrăcați în oțel și înarmați cu sabie, lance și secure, iar dacă nu puteau convinge pe cineva să încerce o mașină de cusut plătind-o în rate, sau un armonium, sau garduri de sârmă ghimpată, sau un ziar prohibiționist, sau oricare altul din cele o

mie și unul articole pentru care făceau reclamă – suprimau persoana respectivă și treceau mai departe.

Eram foarte fericit. Lucrurile se îndreptau, văzând cu ochii, către un țel de mult visat în taină. Știți, mă bătea gândul să duc la capăt două planuri, cele mai vaste planuri din tot ce proiectasem eu. Unul era să răstorn biserica romano-catolică și să statornicesc, pe ruinele ei, religia protestantă – dar nu ca religie oficială, ci ca o credință foarte activă. Celălalt plan era să obțin un decret care să fie curând publicat, prin care să se decidă ca, după moartea lui Arthur, votul universal să fie introdus fără restricții și acordat deopotrivă bărbaților și femeilor; în orice caz, tuturor bărbaților, înțelepți ori ba, și tuturor femeilor care, la maturitate, se va constata că știu aproape tot atât cât fiii lor la douăzeci și unu de ani. Arthur putea s-o mai ducă vreo treizeci de ani, căci era cam de vârsta mea – adică de vreo patruzeci de ani – și socoteam că până atunci s-ar fi putut ajunge ușor ca populația muncitoare a acelei epoci să fie pregătită și dornică de un eveniment, care ar fi fost primul de felul lui în istoria lumii: o revoluție guvernamentală încheată și deplină, împlinită fără vărsare de sânge. Rezultatul ar fi fost o republică. N-am încotro, trebuie să mărturisesc – deși mi-e rușine – că începuse să mă bată josnicul gând de a deveni eu însumi cel dintâi președinte. Ce vreți, patimi omenеști, de care nu puteam scăpa! Constatasem vrând-nevrând că nu puteam trece nici eu de hotarele puse firii omului.

Clarence era de partea mea în ce privea revoluția, dar nu în totul. El se gândea la o republică fără caste privilegiate, dar având în frunte o monarhie ereditară, deci o dinastie, în locul unui șef eligibil. Socotea că nici o națiune, care a cunoscut vreodată bucuria de a adora o familie regală, n-ar putea să se lipsească de ea, fără ca națiunea respectivă să nu se stingă, pierind de inimă rea. I-am arătat că regii sunt primejdioși. "Atunci să punem niște pisici în locul lor!" mi-a spus el. Era sigur că o dinastie de motani ar corespunde din toate punctele de vedere. Motanii ar fi fost la fel de folositori ca oricare altă familie regală; ar fi știut tot atât de multe; ar fi avut aceleași virtuți și aceleași perfidii; aceeași înclinare de a se lua la harță cu alte pisici regale și ar fi fost ridicul de deșeți și de absurzi, fără să-și dea seama vreodată. Unde mai pui că ar fi costat o nimica toată. În sfârșit, ar fi avut un drept divin la fel de temeinic ca oricare altă casă regală, și "Tom al VII-lea, sau Tom al XI-lea, sau Tom al XIV-lea, prin grația lui Dumnezeu, rege" ar fi sunat tot atât de bine, dacă s-ar fi referit la un motan regal oarecare, împopoțonat ca la circ. "În general – spunea Clarence în engleza lui modernă foarte precisă – caracterul acestor pisici ar fi cu mult superior caracterului unui rege obișnuit, ceea ce ar constitui un imens avantaj moral pentru națiune, întrucât o națiune totdeauna își modelează morala, după pilda și asemănarea monarhului. Deoarece adorarea regalității se bazează pe iraționalitate, aceste grațioase și nevătămătoare pisici ar deveni lesne la fel de sacre ca oricare alte maiestate; ba chiar mai mult, căci s-ar observa imediat că ele nu spânzură, nu decapitează și nu întemnițează pe nimeni; nu săvârșesc nici un fel de cruzimi ori nedreptăți, și prin urmare sunt vrednice de o dragoste și de un respect mai adânc decât cele cuvenite unui obișnuit rege-om. Și desigur că le-ar și dobândi. Ochii întregii lumi, hărțuită de atâtea necazuri, s-ar așinti în curând asupra acestui sistem omenos și blând, iar măcelarii regali ar dispărea pe loc. Supușii lor ar umple locurile vacante cu pisoi procurați din casa noastră regală; noi ar trebui să devenim o uzină care să

aprovizioneze toate tronurile lumii; în patruzeci de ani, toată Europa ar fi guvernată de pisici și noi le-am furniza pisicile. Atunci ar începe domnia păcii veșnice, spre a nu mai avea sfârșit!... Miiu – au – miau – fâț – miau!"

Naiba să-l ia, credeam că vorbește serios și începusem să mă las convins, până ce-a explodat în mieunatul ăla, care aproape că m-a băgat în sperietți. Clarence nu putea fi serios niciodată. Nici nu știa ce înseamnă așa ceva. Îmi înfățișase o ameliorare hotărâtă – cu totul rațională și posibilă – a monarhiei constituționale, dar era prea flușturistic ca să-și dea bine seama sau să-i pese de ceva. Tocmai voiam să-l muștruluiesc, când chiar în clipa aceea Sandy veni în goană, înnebunită de spaimă și înecată de suspine, încât în primele momente nu putu scoate o vorbă. Am alergat la ea și am luat-o în brațe, dezmiardând-o și spunându-i cu glas rugător:

— Hai, vorbește, draga mea, vorbește odată! Ce e?

Capul i-a căzut moale la pieptul meu și a murmurat cu un glas stins, aproape de neauzit:

— ALO-CENTRALA!

— Repede! i-am strigat lui Clarence, telefonează după homeopatul regelui.

Peste două minute, îngenuncheam lângă leagănul copilei, iar Sandy expedia servitorii încolo și înapoi, pretutindeni, în tot palatul. Aproape dintr-o privire am priceput care-i situația – anghina difterică! M-am aplecat și am șoptit:

— Trezește-te odorule! Trezește-te Alo-Centrala!

Fetița deschise cu greu ochii ei catifelati și izbuti să îngâne:

— Papa.

Asta mi-a fost o mângâiere. Era departe de a se afla în pragul morții. Am trimis după niște preparate cu sulf, am pus la foc chiar eu ibricul, fiindcă nu stau niciodată cu brațele încrucișate ca să aștept doctorii, când Sandy ori fetița îmi sunt bolnave. Știam cum să le îngrijesc pe amândouă și căpătasem experiență. Făptura asta mică trăise în brațele mele o bună parte din frageda ei viață și adesea am fost în stare să-i alung necazurile și s-o fac să râdă – prin rouă de lacrimi adunată pe gene – când chiar maicăsa nu reușea.

Purtând cea mai somptuoasă armură a sa, sir Launcelot apăru și el, străbătând cu pași de uriaș holul cel mare, în drum spre consiliul de administrație. Nu știu dacă ați aflat, dar el era președintele acestui consiliu și ocupa Jilțul Primejdios, pe care-l cumpăraseră de la sir Galahad. Consiliul era alcătuit din Cavalerii Mesei Rotunde și acum foloseau Masa Rotundă pentru a trata tot felul de afaceri. Ca să obții un jilț la masa aceea costa tare mult. Ei bine, nici n-o să credeți cât, așa că n-are rost să dau aici cifra. Sir Launcelot devenise un rechin de bursă și cumpăraseră un mare stoc de acțiuni, iar acum tocmai se pregătea să scoată diferențele din lichidări. Dar ce-are a face? Era la fel cum îl cunoscusem. Trecând prin fața ușii, aruncă o privire prin odaie și descoperi că odorul nostru era bolnav. Nu mai vru să știe de nimic altceva; grangurii și barosanii n-aveau decât să se concureze cât poteau la Masa Rotundă; el va intra numaidecât în odaie și va rămâne la căpătâiul micuței Alo-Centrala, cu toate că avea atâtea de pus la cale. Și așa a și făcut. Își azvârli coiful într-un colț și, într-un minut, puse o feștilă nouă în lampa cu alcool și suflă în foc, ca să se încălzească mai repede ibricul. Între timp, Sandy înălțase un mic baldachin peste leagăn și pregătise totul.

Sir Launcelot avu grijă ca apa să dea în clocot și să iasă aburi, apoi



amândoi umplurăm ibricul cu var nestins și acid carbolic, adăugând o picătură de acid lactic, apoi am mai turnat apă și am dat drumul valului de aburi sub baldachin. Acum totul era pus la punct și ne-am așezat într-o parte și alta a leagănului ca să veghem. Sandy era atât de recunoscătoare și prinsese atâta curaj, încât ne-a umplut două ciubuce lungi cu scoarță de salcie și tutun din frunze uscate, spunându-ne că putem fuma cât poftim – tot n-o să pătrundă fumul sub baldachin. Cât despre Sandy – ea era mai de mult obișnuită cu fumatul, căci fusese prima femeie din țară care văzuse un nour de fum suflat pe gură. Zău așa, nu găseai un tablou mai tihnit sau mai liniștitor decât sir Launcelot, în armura-i impunătoare, stând cu o seninătate grațioasă la capătul unui metru de ciubuc... Era un bărbat frumos, un bărbat plăcut la vorbă și înfățișare – sortit anume să-și facă soția și copiii fericiți. Dar bineînțeles că regina Guenever... ei, ce mai, n-are rost să te plângi din pricina unui lucru care s-a făcut și nu mai ai ce-i face.

Cum-necum, sir Launcelot a stat și a vegheat alături de mine trei zile și trei nopți de-a rândul, până ce copila a scăpat de orice primejdie. Pe urmă, a ridicat-o în brațele lui vâjnoase și a sărutat-o, cu panașul căzând pe căpșorul ei bălai. După aceea, a pus-o încetișor iar în poala Alisandei, și a pornit-o cu mersul lui maiestos de-a lungul vastului coridor, printre șirurile de oșteni și slujitori care-l priveau cu admirație, până ce-l pierdură din ochi. Nimic nu m-a făcut să bănuiesc că n-aveam să-l mai văd niciodată în lumea aceasta! Doamne, în ce vale a plângerii trăim!

Doctorii ne-au spus că trebuie să plecăm undeva cu copila, dacă vrem să-și recapete sănătatea și puterea. Avea nevoie de aer de mare. Așa că am luat un vas de război și o suită de două sute șaizeci de persoane și am pornit în crucieră, iar după vreo două săptămâni am debarcat pe coasta Franței. Tot doctorii socotiseră că ar fi bine dacă am mai zăbovi și pe-acolo. Crăișorul ținutului ne-a oferit găzduirea și am fost bucuroși s-o primim. Dacă locuința lui ne-ar fi oferit tot atâtea înlesniri pe câte cusururi avea, ar fi fost foarte confortabilă. Dar și așa cum stăteau lucrurile, am scos-o la capăt în vechiul și ciudatul său castel – cu ajutorul confortului și al bunătăților de pe vas.

La sfârșitul lunii am trimis vasul acasă, după alte provizii și după vești. Ne așteptam să se întoarcă în trei-patru zile. Trebuia să mi se comunice odată cu alte vești, și rezultatul unei anumite experiențe pe care o inițiasem. E vorba de proiectul meu de a înlocui turnirul cu ceva care să ofere o supapă pentru energia de prisos a cavalerilor, adică să-i distreze pe țăpii ăia, să-i împiedice de a face prostii și totodată să le păstreze însușirea lor cea mai bună: îndrăznețul lor spirit de întrecere. De câțva timp antrenam în secret o ceată mai aleasă dintre ei și atunci sosise ziua primei lor exhibiții în public.

Această experiență nouă era bezbolul. Pentru ca sportul să devină de la început o modă și să fie scutit de critici, i-am ales pe cei nouă jucători după rang, nu după capacitate. În amândouă echipele nu găseai un singur cavaler care să nu fi fost suveran cu sceptru și tot dichisul. Materie primă de soiul ăsta, totdeauna găseai berechet prin preajma lui Arthur. Nu puteai să arunci o cărămidă în nici o direcție, fără să nu schilodești vreun rege. Bineînțeles, pe asemenea oameni nu-i puteam face să-și lepede armura; n-ar fi făcut-o nici când se îmbăiau. Totuși, au consimțit să poarte armuri diferite, ca să poată omul deosebi o echipă de alta, dar mai mult decât atât n-au vrut să cedeze nici în ruptul capului. Așa că una din echipe purta pelerine de zale, iar cealaltă purta platoșe făcute din noul meu oțel

Bessemer. Antrenamentul lor pe teren era cel mai fantastic lucru pe care-l văzusem în viața mea. Erau protejați de loviturile mingii, așa că nu se fereau niciodată, ci rămâneau locului și încasau cele cuvenite. Când unui Bessemer îi venea rândul să lovească mingea cu bățul și în loc de asta mingea se lovea de dânsul, ea ricoșa tocmai la vreo sută de metri. Iar când un jucător alerga și se trântea pe burtă ca să se strecoare până la baza lui, parcă sosea un cuirasat în port. Mai întâi, am numit oameni fără de rang ca arbitri, dar a trebuit să renunț la această idee. Oamenii aceștia nu erau mai de înțeles decât cei nouă coechipieri. De obicei prima hotărâre a arbitrilor era și ultima; iar jucătorii îl frângeau în două cu crosa și prietenii trebuiau să-l care acasă cu targa. Când s-a remarcat că nici un arbitru nu supraviețuia unui meci de bezbol, arbitrajul a devenit foarte nepopular. Așa că m-am văzut silit să numesc ca arbitru pe cineva al cărui rang și situație înaltă la cârma țării îl apăra de asemenea primejdii, iată numele jucătorilor din cele două echipe:

#### ECHIPA BESSEMER

REGELE ARTHUR  
REGELE LOT AL LOȚIANILOR  
REGELE NORDIGALIEI  
REGELE MARSIL  
REGELE MICII BRITANII  
REGELE MUNCĂ  
REGELE PELLAM AL LISTANGEZILOR  
REGELE BAGDEMAGUS  
REGELE TOLLEME LA FEINTES

#### ECHIPA PELERINE DE ZALE

ÎMPĂRATUL LUCIUS  
REGELE LOGRIS  
REGELE MARHALT AL IRLANDEI  
REGELE MORGANORE  
REGELE MARC AL CORNWALLULUI  
REGELE NENTRES AL GARLOTULUI  
REGELE MELIODAS DIN LIONES  
REGELE LACULUI  
SUDANUL SIRIEI

#### ARBITRU: CLARENCE

Prima competiție publică avea să atragă cu siguranță cincizeci de mii de oameni, și zău că merita să faci ocolul lumii numai ca să vezi o asemenea distracție în toată legea. Totul era prielnic meciului. Acum vremea era frumoasă, primăvărată și înmiresmată, iar natura se înveșmântase în straie noi.

Deodată atenția mi-a fost îndepărtată de la această problemă: copila începea să-și piardă puterile și starea sa se agravase atât de rău încât a trebuit s-o veghem mereu. Nu răbdam să ne ajute cineva la îngrijirea ei, așa că Sandy și cu mine am stat de veghe – schimbându-ne pe rând la căpătâi – zile întregi. Ah, ce inimă curată avea Sandy; cât de simplă, cât de sinceră și de bună era! Într-adevăr, o soție și o mamă fără cusur; și totuși mă însurasem cu ea fără nici un motiv anumit, în afară de acela că – după tradițiile cavalierești – era proprietatea mea până în clipa în care vreun alt cavaler mi-ar fi câștigat-o pe arena de întreceri. Rătăcise prin toată Britania pe urmele mele; mă găsisese la spânzurătoarea din marginea Londrei și își reluase pe dată vechiul loc alături de mine – și asta în chipul cel mai senin, de parcă ar fi fost dreptul ei. Cum eram cetățean al Noii-Anglii, acest soi de cârdășie avea să-i scoată – mai curând sau mai târziu – un nume rău. Asta era părerea mea, dar ea nu pricepea de ce; de aceea am curmat iute discuțiile și am făcut nunta.

Nu știam că trăsesem lozul cel mare; totuși, așa a fost. Într-un an, am ajuns s-o ador și între noi exista cea mai drăgăstoasă și cea mai desăvârșită camaraderie care se poate închipui. Lumea vorbește despre prietenii frumoase dintre două persoane de același sex. Dar contează chiar și cea mai măreață prietenie din acestea, față de prietenia dintre un soț și o soție, în care se contopesc cele mai bune porniri și cele mai înalte idealuri ale amândurora? Nu-i chip să asemeni aceste două feluri de prietenie: una e pământească, cealaltă divină. La început, mai rătăceam în visele mele cale de treisprezece veacuri și sufletul meu nemulțumit chema într-una umbrele unei lumi spulberate, ciulind urechile fără a căpăta vreun răspuns. De multe ori, Sandy m-a auzit cum, prin somn, îmi țâșnea pe buze o chemare – un strigăt – strigătul acela de implorare. Cu nobilă mărinimie, ea botează copilul nostru după strigătul acela, închipuindu-și că era numele vreunei iubite pierdute. Fapta sa m-a mișcat până la lacrimi și chiar m-a dat gata, când mi-a zâmbit în față, cerând o răsplată meritată... Și așa mi-a făcut drăgălașa și nostima ei surpriză.

— Numele unei făpturi, carea dragă inimii iaste, păstrat fi-va, și sfințit, spre desfătarea de-a pururea a urechilor luminăției tale. Iară acum sărută-mă, întru aflarea numelui ce l-am hărăzit copilei.

Cu toate astea, nu am descoperit ce nume putea fi. Habar n-aveam. Dar ar fi fost o cruzime să-i mărturisesc Alisandei neștiința mea, stricând frumosul ei joc, așa că nu m-am dat de gol ci i-am zis:

— Da, știu, iubito, cât de drăgăstoasă și cât de bună ești! Dară voiesc să aud buzele acestea ale tale, care sunt și ale mele așijderea, rostindu-l mai întâi. Numai atunci viersul lui va fi desăvârșit.

Nespus de încântată, ea murmură:

— ALO-CENTRALA!

N-am pufnit în râs și mă bucur și azi că m-am stăpânit – dar încordata abținere de a nu râde a făcut să-mi trosnească toate cartilajele și încheieturile trupului și săptămâni de-a rândul îmi auzeam oasele pocnind, când începeam să merg. Sandy însă n-a descoperit niciodată greșeala ce-o săvârșise. Prima dată când a auzit această formă de salut la telefon, a fost mirată și nu prea încântată: dar am spus că dădusem eu ordin și că din momentul acela, și pentru totdeauna, telefonul urma să fie invocat prin acea formalitate respectuoasă, spre veșnica slavă și amintire a prietenei mele pierdute și a micii ei porecle. Nu era adevărat, dar s-a prins.

Ce să vă spun – două săptămâni și jumătate am vegheat eu și cu Sandy lângă copilă și, copleșiți de teamă, nu mai știam ce se petrece pe lume, dincolo de patul suferinței. Apoi am fost răsplătiți; centrul universului nostru trecu hopul și începu să se întremeze. Vă întrebați dacă nutream simțământul recunoștinței, în zilele acelea? Cuvântul "recunoștință" nu e potrivit. Nu există nici un cuvânt pentru așa ceva. Știți și singuri – doar v-ați vegheat copiii, când au trecut prin Valea Umbrelor și i-ați văzut întorcându-se iar la viață și alungând întunericul de pe fața pământului doar cu un singur zâmbet, care lumina toate cele și pe care totuși l-ai fi putut acoperi cu mâna.

Ce mai, într-o clipită ne-am întors iar pe lume! Apoi, am zărit fiecare în ochii celuilalt aceeași îngrijorare: trecuseră mai bine de două săptămâni și nava aceea tot nu se întorsese!

În clipa următoare, m-am înfățișat suitei mele. Pe chipurile tuturor vedeai că fuseseră frământați tot timpul de negre presimțiri. Mi-am chemat escorta și am galopat vreo cinci mile, până pe creasta unei coline care domina marea. Unde era vasta flotă comercială, care în ultima vreme populase și înfrumusețase lucitoarele întinsuri ale mării cu stolurile-i de aripe albe? Pierise până la ultimul vas. Nici o pânză, de la un capăt la altul al țărmului, nici o dâră de fum – doar o singurătate moartă și pustie, în locul vieții aceleia în suflete și pline.

M-am întors în grabă, fără să suflu un cuvânt nimănui, l-am spus Alisandei vestea înspăimântătoare. Nu ne dădea prin cap nimic care să poată explica lucrurile măcar în parte. Fusesse vreo năvălire? Vreun cutremur? Vreo molimă? Națiunea fusese rasă de pe fața pământului? Dar cu ghicitul n-ajungi la nici un rezultat. Trebuia să plec imediat. Am împrumutat flota regelui de acolo – adică un "vas" care nu era mai mare decât o șalupă – și în curând am fost gata de plecare.

Despărțirea – o, da – a fost tare grea. În timp ce-mi sărutam ca un bezmetic fetița pentru ultima dată, ea s-a înviorat și a gângurit ceva – prima dată după mai bine de două săptămâni. Fetița ne-a umplut inimile de bucurie. Dragile vorbe scâlciate ale copilăriei! O, doamne, nici o muzică nu le poate întrece! Și cât de mâhnit ești când pier și se prefac într-un limbaj corect, știind că ele n-o să-ți mai răsune niciodată în auzul care le va duce dorul. Oricum, era foarte îmbucurător că puteam duce cu mine această gingașă amintire!

A doua zi dimineața, m-am apropiat de țărmul englez, fiind singurul stăpân al întinsei căi de apă sărată. În portul Dover erau ancorate niște vase, dar fără pânze și nu se zărea nici un semn de viață pe ele. Era duminică; totuși la Canterbury străzile erau goale; mai ciudat decât orice, nu se zărea nici un preot și nu se auzea nici un dangăt de clopot. Pretutindeni parcă domnea doliul. Nu mă puteam dumiri. În cele din urmă, la capătul cel mai îndepărtat al orașelului, am văzut o mică înmormântare. Doar o familie și câțiva prieteni urmau coșciugul – fără nici un preot; o înmormântare fără clopote, evanghelii sau lumânări. În apropiere, se afla o biserică, dar au trecut pe lângă ea plângând, fără stări și ectenii. M-am uitat înspre clopotniță și clopotul atârna acolo, învelit într-un giulgiu negru cu limba legată. Acum știam ce se întâmplase! Acum înțelegeai pacostea cumplită care se abătuse asupra Angliei. Invazie? O invazie e floare la ureche pe lângă asta. Era excomunicarea!

N-am mai întrebat nimic. N-aveam nevoie să mai pun întrebări. Biserica dăduse lovitura! Acum trebuia să mă travestesc și să o iau cu

băgare de seamă. Unul din slujitori îmi dădu niște haine și când am trecut de oraș, nesupărați de nimeni, le-am îmbrăcat și din clipa aceea am călătorit singur, căci nu puteam risca să fiu stânjenit, mergând în grup.

A fost o călătorie nenorocită. Pretutendeni, domnea o tăcere jalnică, până și la Londra. Circulația încetase. Oamenii nu discutau, nu râdeau, nici nu mergeau în grupuri sau măcar perechi. Rătăceau în neștire, fiecare de capul lui, cu ochii în pământ și cu inima stăpânită de amar și de spaimă. Pe pereții Turnului Londrei se zăreau răni proaspete pricinuite de război, într-adevăr, între timp se întâmplaseră multe.

Bineînțeles, am vrut să iau trenul spre Camelot. Tren? Care tren, că gara era deșartă ca o peșteră, ia-l de unde nu-i! Am mers mai departe. Drumul până la Camelot a însemnat o repetare a celor văzute până atunci. Lunea și marțea nu s-au deosebit cu nimic de duminică. Am sosit noaptea târziu. De unde fusese orașul cel mai bine luminat cu electricitate din întregul regat și cel mai asemănător cu un soare-apune, devenise pur și simplu o pată – o pată aruncată în... beznă. Adică era mai întunecat și mai compact decât restul întinericului, așa că-l puteai desluși ceva mai bine. Priveliștea mi s-a părut oarecum simbolică: era semnul că de acum încolo biserica avea de gând să domine și să stingă deopotrivă toată frumoasa-mi civilizație. Pe străzile acelea sumbre, nu vedeai nici țiipenie de om. Mi-am dibuit drumul, bâjbâind cu inima grea de amar. Mărețul castel se profila negru pe creasta colinei și nici o licărire nu se întrezărea pe acolo. Podișca era lăsată și poarta cea mare era larg deschisă. Am intrat fără să dau de veste; zornăitul pintenilor mei era singurul zgomot ce se auzea. Și zău că era destul de înfiorător, în acele necuprinse curți pustii!

## CAPITOLUL XLII

### *Război*

L-am găsit pe Clarence singur, în apartamentul lui, copleșit de melancolie. În locul luminii electrice, se introdusese iarăși vechea lampă cu veștilă și el îmi stătea acolo, într-o penumbră mohorâtă, cu toate perdelele trase până jos. Sări în sus și se repezi nerăbdător la mine, exclamând:

— Ah, face un miliard de milreși să mai vezi o făptură vie!... M-a recunoscut așa de ușor, de parcă n-aș fi fost deloc deghizat, ceea ce m-a înspăimântat – vă rog să mă credeți.

— Haide, spune-mi repede care-i pricina acestui dezastru înfiorător! i-am zis eu. Cum s-au petrecut lucrurile?

— Ei, dacă n-ar fi existat pe lumea asta o regină Guenever, nu s-ar fi iscat nimic atât de curând, dar, oricum, tot s-ar fi iscat. Ar fi venit treptat, din pricina domniei tale; norocul a făcut că a izbucnit din pricina reginei.

— Și a lui sir Launcelot, nu-i așa?

— Întocmai.

— Povestește-mi amănuntele.

— Cred că recunoști că, de vreo câțiva ani încoace, n-a existat în tot regatul decât un singur om care nu s-a uitat chiorâș la regină și la sir Launcelot...

— Da, regele Arthur.

— ...și o singură inimă, în care nu încolțise bănuiala.

— Da, inima regelui; o inimă care nu-i în stare să nutrească gânduri rele față de un prieten.

— Ei, regele ar fi putut trăi așa – fericit și fără să bănuiască nimic – până la sfârșitul zilelor sale, dacă n-ar fi fost la mijloc una din reformele luminăției tale: acțiunile. Când ai plecat, era gata să se așeze șinele pe o distanță de cinci kilometri de la Londra, Canterbury și Dover, și totodată domniile lor erau gata pentru noi manevre la bursă. Se putea da o lovitură mare; toată lumea o știa. Stocul de acțiuni ale căilor ferate s-a vândut de la emisiune. Și ce crezi că făcu atunci sir Launcelot?

— Da, știu, a strâns aproape tot stocul de acțiuni, cumpărându-le pe credit; iar pe urmă a mai cumpărat aproape de două ori pe atât, din acelea – sanchi! – livrabile la cerere. Voia tocmai să ceară executarea livrării când am plecat eu.

— Așa este. A cerut să-i fie predate acțiunile și, firește, băieții n-au putut-o face, așa că i-au căzut în gheară și i-a stors de le-a ieșit untul. La început, râdeau pe sub mustață de șmecheria lor, fiindcă-i vânduseră acțiunile la cursul de cincisprezece și șaisprezece, când nu făceau nici zece. Ei, și după ce-au râs bine cu un obraz, și l-au pus la odihnă, fiindcă le venea să plângă cu celălalt, că, știi, după râs vine plâns. Asta a fost când s-au învoit cu Invincibilul la cursul două sute optzeci și trei!

— Doamne păzește!

— I-a jupuit de vii, nu alta! Și o meritau. În orice caz, întregul regat s-a bucurat. Dar printre cei jupuiți se aflau și sir Agravaine și sir Mordred, nepoții regelui. Cu asta s-a sfârșit numai actul întâi. Actul doi, tabloul doi: Un apartament în castelul Carlisle, unde curtea se dusesse pentru câteva zile la vânătoare. Personaje în scenă: întreaga clică a nepoților regelui. Mordred și Agravaine își propun să atragă atenția nevinovatului Arthur în privința Gueneverei și a lui sir Launcelot. Sir Gawaine, sir Gareth și sir Gaheris, însă, nici nu vor să audă de așa ceva. Se iscă o ceartă, cu vorbe grele, iar regele pică tocmai atunci în mijlocul lor. Mordred și Agravaine îi trântesc în față povestea lor nimicitoare. Tablou! Din porunca regelui, i se întinde lui Launcelot o capcană în care cade. Launcelot a făcut ca situația să fie destul de neplăcută pentru martorii care stăteau ascunși după perdea – adică pentru Mordred, Agravaine și doisprezece cavaleri de ranguri mai mici – căci i-a ucis pe toți, afară de Mordred. Desigur că nici asta n-a putut îmbunătăți relațiile dintre Launcelot și rege.

— Vai de mine! Din toate astea nu putea ieși decât un singur lucru – văd eu bine! Război! Cavalerii regatului dezbinăți în două tabere: în tabăra regelui și în tabăra lui Launcelot!

— Da, la asta s-a ajuns. Regele a trimis-o pe regină la rug, urându-i să se curețe de păcate în flăcări. Launcelot și cavalerii săi însă au salvat-o, căsăpind pe câțiva buni prieteni de-ai noștri – de fapt, câțiva dintre cei mai buni prieteni pe care i-am avut vreodată, pe nume Belias Trufașul, sir Segwarides, sir Griflet Fiul Domnului, sir Brandiles, sir Aglovale...

— Ah, mi se sfâșie inima.

— ...așteaptă, sir Șefule, că încă n-am isprăvit – sir Tor, sir Gauter, sir Culliner...

— Cel mai bun om din echipa mea de bezbol! Ce îndemânată aripă dreaptă era!

— ...cei trei frați ai lui sir Reynolds, sir Domus, sir Priamus, sir Kay Străinul.

— Stoperul meu, care n-avea pereche! L-am văzut prinzând în dinți o

"bombă" trasă ras cu pământul. Las-o naibii de treabă, că nu mai pot!

— ...Sir Driant, sir Lambegus, sir Herminde, sir Persilope, sir

Perimones, și - cine crezi?

— Mă ții pe jeratic! Spune mai departe.

— Sir Gaheris și sir Gareth - amândoi!

— O, de necrezut! Dragostea ce i-o purtau lui Launcelot părea nepieritoare.

— Moartea acestora a fost un accident. Erau simpli spectatori.

Veniseră neînarmați și voiau doar să asiste la pedepsirea reginei. În furia sa oarbă, sir Launcelot i-a doborât pe toți câți i-au ieșit în cale, iar pe aceștia i-a ucis fără să observe măcar cine sunt. Uite un instantaneu al bătăliei, luat de unul din oamenii noștri; se găsește de vânzare la toate chioșcurile de ziare. Poftim - figurile din preajma reginei sunt sir Launcelot, cu spada ridicată, și sir Gareth, dându-și ultima suflare. Poți ghici prin vâlul de fum emoția sfâșietoare de pe chipul reginei. Este o scenă de luptă - senzațională, cum nici în muzee nu găsești.

— Într-adevăr. Trebuie s-o păzim ca ochii din cap; are o valoare istorică incalculabilă. Mai departe.

— Ce să mai lungesc vorba, restul povestirii e doar război, un război crunt. Sir Launcelot s-a retras în orașul său, în turnul lui de la Voioasa Guardie, și și-a strâns o mare suită de cavaleri. Regele, cu o mare oaste, s-a dus acolo și timp de câteva zile s-a dat o bătălie cumplită. Drept rezultat, toată câmpia din preajmă a fost pardosită cu cadavre și fiare vechi. Apoi biserica a cârpit o pace între Arthur și Launcelot și regină și toți ceilalți - toți ceilalți, în afară de sir Gawaine. Acesta era prea întărit de măcelărirea fraților săi, Gareth și Gaheris, și nu voi să se împace cu nici un preț. I-a notificat lui Launcelot să se ducă acasă, să se pregătească în grabă și să se aștepte că va fi atacat cât de curând. Așa că Launcelot a plecat cu o corabie în ducatul său de Guiena, iar Gawaine l-a urmat curând cu o armată, momindu-l pe Arthur să vină cu el. Arthur a lăsat regatul pe mâna lui sir Mordred până s-o întoarce.

— Aha - obișnuita înțelepciune a regilor!

— Așa e! Și sir Mordred s-a apucat numaidecât de treabă, ca să-și definitiveze regența. Primul lucru care i-a trăsnetit prin cap a fost să se însoare cu Guenever, dar ea a fugit și s-a închis în Turnul Londrei. Mordred a atacat turnul, iar episcopul de Canterbury l-a pocnit cu excomunicarea. Regele s-a întors. Mordred s-a luptat cu el la Dover, la Canterbury și din nou la Dumbrava Barham. Pe urmă, s-a vorbit de pace și de o înțelegere. Condițiile: Mordred să aibă Cornwallul și Kentul, cât timp va trăi Arthur, și întregul regat după moartea lui.

— Ei nu, pe cuvântul meu, e prea de oaie! Va să zică, visul meu de a înfăptui republica trebuie să rămână vis.

— Da. Acum cele două armate își au taberele lângă Salisbury. Gawaine - capul lui Gawaine se află la castelul Dover, unde a căzut în luptă... Gawaine i-a apărut în vis lui Arthur, adică fantoma lui i-a apărut și l-a prevenit să nu dea bătălie timp de o lună, oricât ar costa amânarea. Dar lupta a fost grăbită de un accident. Arthur dăduse ordin ca în cazul în care - în timpul consfăturii cu Mordred asupra tratatului propus - el va ridica spada, să se sune din trâmbițe și să se pornească atacul. Arthur n-avea nici un fel de încredere în Mordred. Mordred dăduse același ordin oamenilor săi. Ce să vezi? Deodată, o viperă l-a mușcat pe un cavaler de călcâi; cavalerul a uitat cu totul de ordin și i-a retezat viperei capul cu

spada. Într-o clipită, cele două oștiri uriașe se ciocniră ca trăsnetele. S-au măcelărit toată ziua. Pe urmă regele... dar stai, am uitat să-ți spun că am pornit o treabă nouă de când ai plecat... Ziarul nostru a inițiat...

— Nu, zău! Ce anume?

— Corespondența de război!

— Tii, strașnică idee!

— Da, ziarul era în plină înflorire, fiindcă excomunicarea nu speriasc nici curcile. N-a fost luată deloc în serios, câtă vreme a ținut războiul. Am avut corespondenți de război în ambele armate. O să sfârșesc cu bățalia asta, citindu-ți ce spune unul dintre reporteri:

"Pre urmă, craiul și-a făcut ochii roată și atuncea băgă de samă că den toate oștile și den toți vitejii săi călărași înfierăți nice unul nu mai era trăitor, fără numai doi cavaleri, care erau sir Lucan de Butlere și frățâne-său sir Bedivere, iară aceștia cu multe rane erau vătămați. Isuse Hristoase, milostivește-te spre noi! zis-a craiul. Au unde s-au istovit toți blagorodnicii mei cavaleri? Vai, cainicul de mine, de ce mi-a fost hărăzit să apuc ziua aceasta de amar și jale? Iară acum – a fost zicând Arthur craiul – mi-a sosit și mie veleatul! Dar-ar prea puternicul Dumnezeu din acest ceas a oblici unde se află vicleanul și hainul de sir Mordred, carete pricina tuturor răutăților iaste. Mai pre urmă, Arthur craiul văzut-a pre sir Mordred răzimat în spada-i, împresurat de movile mari de oameni fără suflare. Aciș, dă-mi sulița – zis-a craiul către sir Lucan – căci acolo văzut-am pre vicleanul carele răutate preste fire urzit-a. Măria ta – a fost zicând sir Lucan – lasă-l în plata domnului, căci mahniciune mare îl stăpânește, iară de treci preste această zi cernită, fi-vei răzbunat cu prisosință asupra lui! Slăvite doamne, ia aminte de visul ce visat-ai în noaptea din urmă și cele ce ți-a grăit duhul lui sir Gawaine; ia aminte că bunul Dumnezeu, în mare mila sa, până în acest ceas s-a îndurat a-ți păzi viața. Cade-se de frica lui Dumnezeu, cel necuprins de minte de om, a lăsa toate așa cum sunt, căci – binecuvântat fie domnul! – izbânda fu la noi în bățalia aceasta, iară noi trei suntem trăitori, pre când cu sir Mordred alături nime nu viiază. Iară de luăm acuma calea spre casă, această zi urzitoare de răutăți se va sfârși și soartă bună vei avea. De mă trage au nu ața la moarte – zis-a craiul Arthur – acum singur colo îl văd și den mâinile mele hălăduință nu va afla, căci asemenea priință nu mi se va mai prilejui spre a-i plăti toată paguba. Atunci, degrab să te ajute bunul Dumnezeu, zis-a sir Bedivere. Apoi, craiul Arthur luă sulița cu îmbe mânurile și se abătu asupra lui sir Mordred, strigându-i: Vicleanule, carele nu iubești binele omului! Ți-a sosit veleatul! Auzindu-l sir Mordred pre măria sa craiul, au venit asupra lui cu sabia goală în mână. Iară curândă vreme craiul Arthur l-a pălit de istov pre sir Mordred sub pavăză, încruntându-și într-însul sulița și străpungându-l mai bine de un cot. Simțind sir Mordred că rană de moarte a căpătat, se abătu cu toată vârtutea ce-o mai avea, până în vârful suliței lui Arthur crai și în acest chip tăie cu sabia aridicată cu îmbe mânurile pre părintele său, Arthur crai, izbindu-l în tâmplă, că sabia străpuns-a coiful și scăfârlia. Și acolo pre loc sir Mordred a căzut mort, iară blagorodnicului Arthur venindu-i o sfârșală s-a dărâmat asupra pământului și acolo iarăși sfârșania și iarăși sfârșală l-au apucat."



— E o bună corespondență de război. Clarence, ești un gazetar de mână întâia. Ei – regele e sănătos? S-a vindecat?

— Nu, sărmanul. A murit!

Am fost nespus de uimit; mi se părea că nici o rană n-ar putea să-i fie fatală.

— Și regina, Clarence?

— E călugăriță, la Almesbury.

— Ce schimbări! Și într-un răstimp atât de scurt! E de neînchipuit. Alte noutăți? Mă întreb ce noutăți mai pot fi?

— Îți spun eu ce mai e.

— Ei?

— Viața ne este în primejdie și trebuie să ne-o apărăm cu dinții.

— Ce vrei să spui?

— Acum biserica e stăpână. Excomunicarea te-a inclus și pe domnia ta, o dată cu Mordred; nu poate fi ridicată câtă vreme ești în viață. Clanurile se adună. Biserica i-a strâns pe toți cavalerii care au mai rămas în viață și le-a dat de știre, îndată ce vei fi descoperit, o s-avem de furcă.

— Fleacuri! Cu materialele noastre ucigătoare, materiale de război științific; cu cohortele noastre de oameni antrenați...

— Nu-ți bate gura degeaba! Nu ne-au mai rămas credincioși nici șaizeci de oameni!

— Ce tot îndrugi? Școlile noastre, facultățile, vastele noastre ateliere...

— Când o să vină cavalerii ăia struniți de biserică – aceste instituții o să se golească singure și oamenii vor trece de partea dușmanului. Îți închipui că i-ai educat într-atâta încât să scoți superstițiile dintr-înșii?

— Așa am crezut.

— Ei, atunci mută-ți gândul! Ei au rezistat ușor la toate încercările – până la excomunicare. De atunci doar se grozăvesc cu vitejia lor, însă în fundul inimii lor tremură. Împacă-te cu ideea asta – când o să vină armatele, măștile o să cadă.

— Ce veste rea! Suntem pierduți. O să întoarcă propria noastră știință împotriva noastră.

— Nu, asta n-or s-o facă.

— De ce?

— Fiindcă eu, cu o mână de oameni devotați, am împiedicat jocul ăsta. O să-ți spun ce-am făcut și ce m-a îndemnat. Oricât ești de deștept, biserica a fost și mai deșteaptă. Biserica te-a trimis să te plimbi, cu ajutorul slujitorilor ei – doctorii.

— Clarence!

— E adevărul gol-goluț. Știu bine. Fiecare ofițer de pe vasul tău era un slujitor, ales pe sprânceană, al bisericii; și la fel era până și ultimul om din echipaj.

— Ei, dă-o încolo!

— E întocmai cum îți spun. N-am descoperit lucrurile astea dintr-o dată, dar pân' la urmă tot le-am dat de rost. Mi-ai trimis vorbă, prin comandantul vasului, că după ce se va întoarce cu provizii, aveți de gând să plecați din Cadiz...

— Cadiz! Nici n-am fost la Cadiz!

— ...să pleci din Cadiz și să călătorești pe mări îndepărtate, timp îndelungat, pentru sănătatea familiei domniei tale? Mi-ai trimis vorbă despre așa ceva?

— Desigur că nu. Ți-aș fi scris, nu?

— Firește... Lucrul m-a neliniștit și am intrat la bănuială. Când comandorul a pornit îndărăt, am aranjat ca să îmbarc un spion pe vas. N-am mai auzit de vaporul ăla, nici de spion, de atunci. Mi-am acordat un răgaz de două săptămâni până ce voi primi vreo veste de la domnia ta. Pe urmă, m-am hotărât să trimit un vas la Cadiz. Un singur motiv m-a oprit.

— Care?

— Flota noastră dispăruse deodată, în mod misterios! Și la fel de subit și misterios n-au mai funcționat nici căile ferate, telegraful și telefonul; toți oamenii au dezertat, stâlpii au fost tăiați, biserica a aruncat o anatema asupra luminii electrice! A trebuit să-mi iau tălpășița și eu – și încă fără întârziere. Viața domniei tale era în siguranță, căci nimeni, în afară de Merlin, din toate regatele astea, n-ar fi cutezat să se atingă de un astfel de vrăjitor, fără să-i sară în spate zece mii de oameni. N-aveam altceva de făcut; trebuia să chibzuiesc cum să iasă lucrurile mai bine până la întoarcerea domniei tale. M-am socotit și eu în siguranță, zicându-mi că nimănui n-o să-i ardă să se atingă de un favorit al domniei tale. Așa am și făcut, selecționând din diferitele noastre întreprinderi pe toți bărbații – băieții, adică – de a căror credință puteam să jur, i-am chemat în taină și le-am dat instrucțiuni. Sunt cincizeci și doi; nici unul n-are mai puțin de paisprezece ani sau mai mult de șaptesprezece.

— De ce ai ales numai băieți?

— Fiindcă toți ceilalți s-au născut și au crescut într-o atmosferă plină de superstiții care le-au intrat în sânge. Noi ne-am închipuit că am scos superstițiile din ei; așa au crezut și dâșii, dar excomunicarea i-a trezit ca un trăsnet din senin! Le-a dezvăluit ceea ce erau în adâncul sufletului și mi i-a dezvăluit și mie. Cu băiețandrii era altceva. Cei care fuseseră educați de noi, de la șapte la zece ani, nu au apucat să cunoască asupririle bisericii și dintre aceștia am ales pe cei cincizeci și doi. În al doilea rând, am făcut o vizită particulară la vechea peșteră a lui Merlin – nu cea mică, cea mare...

— Da, aceea în care am instalat în taină prima noastră uzină electrică, când puneam la cale o minune...

— Chiar așa. Și cum minunea n-a mai fost necesară atunci, m-am gândit că ar fi o idee bună să folosim uzina acum. Am cărat acolo provizii pentru un asediu...

— Ce bună idee! O idee strașnică!

— Așa cred și eu. Am pus de pază patru băieți acolo, în locuri unde nu pot fi văzuți. Nu au voie să facă vreun rău cuiva, câtă vreme se află în afara peșterii, dar orice încercare de a pătrunde înăuntru... Las' pe noi – au zis ei – numai să încerce vreunul să intre... și vede el! Pe urmă, m-am dus pe dealuri, am dezgropat și am tăiat firele secrete care legau dormitorul domniei tale cu firele care duceau la încărcăturile de dinamită, așezate sub toate vastele noastre uzine, mori mecanice, ateliere, magazine, etcetera – iar pe la miezul nopții am ieșit cu băieții și am legat aceste fire cu peștera. Afară de noi doi, nimeni nici nu are habar unde duce celălalt capăt la firului. Le-am îngropat la loc, bineînțeles, și am sfârșit toată treaba într-un ceas sau două. Acum nu mai avem nevoie să părăsim fortăreața, când vom voi să aruncăm în aer civilizația noastră.

— Da, aceasta-i acțiunea cea mai indicată și mai firească; o necesitate militară, după schimbarea situației. Ei, ce de schimbări s-au petrecut! Ne așteptam noi să fim cândva asediați în palat, dar... În sfârșit,

spune mai departe.

— Pe urmă am făcut o rețea de sârmă.

— Rețea de sârmă?

— Da. Chiar domnia ta mi-ai făcut aluzie la asta, acum vreo doi-trei ani.

— A, da, îmi amintesc – când biserica și-a încercat puterea cu noi, pentru prima dată, și a socotit mai înțelept să aștepte un moment mai fericit. Ei, și cum ai aranjat rețeaua?

— Am pornit douăsprezece fire foarte groase și solide, goale, neizolate, de la un dinam mare din peșteră – dinam fără poli, afară de unul pozitiv și altul negativ...

— Da, așa și trebuie.

— Firele ies din peșteră și alcătuiesc, la nivelul pământului, o rețea în formă de cerc, cu un diametru de o sută de metri. Sunt douăsprezece rețele independente, depărtate cu zece pași una de alta, adică douăsprezece cercuri concentrice – iar capetele lor se întorc în peșteră.

— Bine! Dă-i înainte.

— Am legat rețelele de niște țărui grei de stejar, așezați la câte trei pași unul de altul și înfundați la un metru și jumătate în pământ.

— Da! Lucru bun și solid.

— Așa e. Firele n-au legătură cu pământul, în afara peșterii. Pornesc de la polul pozitiv al dinamului; celelalte capete ale firului se întorc în peșteră și fiecare e vârat în pământ separat.

— Nu, nu-i bine așa!

— De ce?

— E prea costisitor. Se risipește degeaba forța. Nu-ți trebuie nici o legătură cu pământul decât cea de la polul negativ. Capătul celălalt al fiecărui fir trebuie să fie adus îndărăt în peșteră și legat independent, fără nici o legătură cu pământul. Dă-ți seama câtă economie realizezi. Să zicem că o șarjă de cavalerie se azvârle asupra rețelei; nu folosești nici un fel de energie, nu cheltuiești nici un ban, fiindcă ai o singură legătură cu pământul, până când caii se izbesc de fir; în clipa în care îl ating, fac legătura cu polul negativ prin pământ și cad morți. Pricepi? Nu folosești energia decât când e nevoie; fulgerul tău e acolo și așteaptă, pregătit ca proiectilul în tun; și nu te costă nici un cent până nu te atingi de fir. A, nici vorbă, o singură legătură cu pământul...

— Așa e! Nu știu cum de mi-a scăpat din vedere. Nu-i numai mai ieftin, ci și mai eficace decât după metoda cealaltă, fiindcă dacă se rup sau se încurcă firele, nu se strică nimic.

— Nu, mai ales dacă avem în peșteră un avertizor și întrerupem contactul cu firul rupt. Ei, continuă! Tunurile?

— S-a făcut! În centrul cercului interior, pe-o platformă largă și înaltă de doi metri, am așezat o baterie de treisprezece tunuri Gatling și am adus o cantitate serioasă de muniții.

— E-n regulă. Controlează tot terenul din jur și când vor sosi cavalerii bisericii o să-i întâmpinăm ca la un zaiafet, cu muzică. Buza prăpastiei de deasupra peșterii...

— Avem acolo o rețea de sârmă și un tun. N-o să ne arunce bolovani în cap.

— Buun! Dar torpilele de dinamită, în cilindri de sticlă?

— Ne-am îngrijit și de asta. Cea mai dragălașă grădină care s-a plantat vreodată! O centură lată de doisprezece metri, care înconjoară

rețeaua exterioară, iar distanța dintre ele e de treizeci de metri – un fel de teren neutru. Nu există un singur metru pătrat în toată centura asta care să nu fie prevăzut cu o torpilă. Le-am pus la suprafață și am presărat un strat de nisip peste ele. Pare o grădină nevinovată, dar numai să înceapă careva s-o plivească și vai de pielea lui!

— Ai verificat torpilele?

— Ei, am vrut, dar...

— Dar ce? Păi e o neglijență colosală, dacă nu le încerci.

— Să le încerc? Da, știu, însă funcționează perfect; am așezat câteva torpile pe șoseaua din spatele frontului nostru și au fost verificate.

— Atunci se schimbă lucrurile. Cine-a făcut verificarea?

— Un comitet al bisericii.

— Ce drăguț din partea lor!

— Da. Veniseră cu gândul de a ne porunci să ne supunem. Vezi că, de fapt, n-au venit să verifice torpilele; a fost doar un accident.

— Comitetul a făcut vreun raport?

— Da, a făcut. Puteai să-l auzi de la o milă.

— În unanimitate?

— Chiar așa. După asta am pus câteva tăblițe cu semne, pentru ocrotirea viitoarelor comitete, și de atunci n-am mai fost deranjați de nici un nepoftit.

— Clarence, ai făcut o groază de treburi, și le-ai făcut perfect.

— Am avut vreme berechet; n-a fost nici un motiv de grabă.

Un răstimp, am păstrat tăcerea amândoi, chibzuind. Apoi m-am hotărât și i-am zis:

— Da, pregătirile s-au terminat; totul e pus la punct; nu lipsește nici un amănunt. Știu ce-i de făcut acum...

— Și eu. Să stăm și să așteptăm.

— Nu, dom' le! Trebuie să ne ridicăm și să izbim!

— Vorbești serios?

— Da, zău! Metoda mea nu-i defensivă, ci ofensivă. Bineînțeles, dacă am în mână o carte frumoasă – măcar pe trei sferturi de bună cât a inamicului. Da, o să ne ridicăm și-o să izbim; asta-i tactica noastră.

— O sută la unu că ai dreptate. Când începe reprezentația?

— Acum! Vom proclama republica.

— Ei, cred și eu că asta o să precipite lucrurile!

— O să-i fac să zbârnâie, îți spun eu! Până mâine la prânz, Anglia o să fie un viespar, dacă biserica nu și-a pierdut șiretenia – și noi știm că nu. Acum scrie ce-ți dictez eu:

## PROCLAMAȚIE

SPRE CUNOȘTINȚA TUTURORA. Întrucât regele a murit fără a lăsa moștenitor, este de datoria mea să continui exercitarea autorității executive, cu care am fost investit, până ce se va constitui și pune în funcțiune un guvern. Monarhia și-a încetat ființa și nu mai există. Prin urmare, toată puterea politică a revenit la obârșia ei – poporul țării. O dată cu monarhia, au pierit și susținătorii ei; de aceea, nu mai există nobilime, nici clase privilegiate, nici biserică oficială în stat; toți oamenii au devenit pe deplin egali; ei sunt deopotrivă și se bucură de libertate religioasă. Prin prezentul decret, proclamăm republica. Republica este starea naturală a unei națiuni, atunci când orice altă autoritate a încetat să mai ființeze.

Este de datoria poporului britanic să se adune de îndată și, prin voturile sale, să-și aleagă reprezentanți, cărora să le încredințeze guvernarea țării.

Am semnat "Șeful" și am datat proclamația din "Peștera lui Merlin". Clarence îmi atrase atenția:

— *Păi* asta le dezvăluie adresa noastră și îi invită să ne viziteze cât mai repede.

— Asta-i și intenția mea. Noi îi atacăm prin această proclamație, apoi e rândul lor. Acum, dă ordin să se tipărească și să se afișeze numaidecât; pe urmă, dacă pui mâna pe două biciclete, la poalele colinei – înainte marș, spre peștera lui Merlin!

— În zece minute sunt gata. Ce mai ciclon o să se stârnească mâine, când petecul ăsta de hârtie va intra în acțiune! Hm, mi-e drag castelul ăsta bătrân; mă întreb dacă o să-l mai... dar asta n-are nici o importanță.

## CAPITOLUL XLIII

### *Bătălia de la centura de nisip*

Ne aflam în peștera lui Merlin. Clarence, cu mine și cu cincizeci și doi de băieți englezi vioi și deștepți, educați temeinic și cu o minte sănătoasă. În zori, am trimis uzinelor și tuturor întreprinderilor noastre mai mari ordinul să înceteze lucrul și să-și pună toți oamenii la adăpost, deoarece totul urmează să fie aruncat în aer de niște mine secrete, "fără să se poată ști în ce moment – de aceea, evacuați imediat". Oamenii aceia mă cunoșteau și aveau încredere în cuvântul meu. Aveau s-o șteargă, fără să stea la gând și să se mai scarpine în cap. Deci puteam să-mi aleg în voie momentul favorabil pentru explozie. Câtă vreme explozia era iminentă, putea să treacă și o sută de ani și n-ai fi putut convinge un singur om să se întoarcă acolo.

Am așteptat o săptămână. Nu m-am plictisit, fiindcă scriam tot timpul. În primele trei zile, am sfârșit cu transformarea vechiului meu jurnal într-o povestire; am avut nevoie doar de vreo două-trei capitole noi ca să-l aduc la zi. Restul săptămânii, l-am petrecut scriind soției mele. Mă obișnuisem să-i scriu în fiecare zi Alisandei, ori de câte ori eram despărțiți; și acum îmi păstram obiceiul – de dragul ei și al obiceiului, deși, firește, nu puteam face nimic cu scrisorile, după ce le terminam. Dar, înțelegeți, așa trecea mai repede vremea și era aproape ca o convorbire; era aproape ca și cum i-aș fi spus: "Sandy, dacă tu și cu Alo-Centrala ați fi aici în peșteră, în loc să vă am numai în fotografiile astea, ce-am mai petrece!" Și apoi, știți, puteam să mi-o închipui pe fetiță, gângurind ceva drept răspuns, cu pumnișorii la gură, întinsă în poala maică-sii, și pe Sandy cum râde și își admiră odrasla, gâdilând-o din când în când sub bărbie ca s-o facă să chicotească, și pe urmă aruncându-mi o frântură de răspuns, și-așa mai departe. Ei, nu știți cum e? Puteam sta acolo în peșteră, cu condeiul în mână și s-o țin așa ceasuri întregi. Ce mai, era aproape ca și cum am fi fost toți trei laolaltă.

Bineînțeles, în fiecare noapte trimiteam spioni ca să-mi aducă vești. Fiecare raport îmi făcea din ce în ce mai impresionantă situația. Oștile se strângeau într-una; pe toate drumurile și potecile Angliei roiau cavaleri călări, iar preoții călăreau alături de dâșii, ca să îmbărbăteze pe acești

originali cruciați, fiind vorba de un război purtat chiar de biserică. Toți nobilii, mari și mici, și toți boiernașii porniseră la drum. Lucrurile se desfășurau întocmai cum mă așteptasem. Aveam de gând să împruținăm atât de rău soiul ăla de oameni, încât poporului nu i-ar fi rămas după aceea decât să treacă la cârmă cu republica lui și...

Ah, ce dobitoc eram! Abia pe la sfârșitul săptămânii am început să-mi dau seama de marea și întristătoarea realitate, anume că masele largi ale națiunii aruncaseră cu pălăriile în aer și strigaseră; "Trăiască republica!", doar o singură zi, și pe urmă basta! Apoi, biserica, boierii și boiernașii se încruntaseră așa de urât și cu semeție la bieții oameni de rând – o singură dată a fost de ajuns – și ei se făcură mielusei! Din clipa aceea, mieluseii și oile începură să se strângă la stână – adică, în tabere – oferindu-și viețile lor fără nici un preț și prețioasa lor lână, pentru "cauza cea dreaptă"! Ce mai, până și oamenii care, nu de mult, fuseseră sclavi ajunseseră în așa hal încât apărau și ei, dragă doamne, "cauza cea dreaptă"; proslăvind-o, rugându-se pentru victoria ei și îndrugând tot felul de bâiguieri sentimentale pe seama ei, întocmai ca toți ceilalți oameni de rând. Gândiți-vă cum mai putea face umbră pământului o asemenea pleavă umană! Închipuiți-vă ce neghiobie fără seamăn! Da, acum se striga peste tot; "Moarte republicii!" și nici un glăscior nu se ridica în favoarea ei. Întreaga Anglie mărsăluia împotriva noastră! Zău așa! Și asta întrecea tot ce scontasem.

I-am urmărit îndeaproape pe cei cincizeci și doi de băieți ai mei, le-am pândit chipurile, mersul, atitudinile, căci toate acestea alcătuiesc un limbaj – limbaj, care ne-a fost înadins hărăzit ca să ne trădeze în ceasuri de grea cumpănă, când tocmai avem secrete sacre de păstrat. Știam că gândul acela le va ciocăni mereu mintea și le va roade inimile: "întreaga Anglie a pornit împotriva noastră!" Gândul acesta le chema tot mai stăruitor atenția, căpătând, de fiecare dată, o formă tot mai precisă în închipuirea lor, până ce ajunse să nu le mai dea răgaz nici în somn; căci și în vis aveau să vadă și să audă o seamă de arătări tulburi și fugare, spunându-le; "întreaga Anglie – întreaga Anglie! – a pornit împotriva noastră!" îmi dădeam seama că așa se va întâmpla; știam că până la urmă apăsarea avea să devină atât de mare, încât îi va sili să-și spună gândul pe față. De aceea, trebuia să am pregătit un răspuns pentru momentul acela – un răspuns bine chibzuit și liniștitor.

Am avut dreptate. Momentul a sosit, că de ce ți-e frică nu scapi! Au fost nevoiți să-și spună gândul. Bieții flăcăi, ți se făcea milă de ei când îi vedeai așa de palizi, sleiți și frământați! La început, delegatul lor își pierdu piuitul. Îi rămase vorba în gât; dar îndată își recapătă glasul și-și găsi cuvintele, iată ce mi-a spus el, exprimându-se în engleza clară și modernă, care era predată în școlile mele:

— Am încercat să uităm ce suntem – adică niște băieți englezi! Am încercat să punem rațiunea înaintea sentimentului, datoria înaintea dragostei. Mințile noastre ne aprobă, dar inimile ne mustră. Câtă vreme se părea că e vorba numai de nobili și de boiernași sau numai de cei douăzeci și cinci-treizeci de mii de cavaleri, rămași în viață după ultimele războaie, nutream cu toții aceleași gânduri și nu ne tulbura nici o îndoială; fiecare din acești cincizeci și doi de băieți, care se află aici, în fața luminății tale, își spuneau: "Singuri și-au ales soarta! Îi privește!" Dar gândește-te, sir Șefule, că lucrurile s-au schimbat – întreaga Anglie a pornit împotriva noastră! Gândește-te și ia aminte, domnia ta, că oamenii aceștia sunt frații

noștri, sunt os din osul nostru, carne din carnea noastră și îi iubim! Nu ne cere să distrugem poporul nostru! Ei, uite ce înseamnă să te gândești la toate din vreme și să fii gata pentru orice împrejurare. Dacă n-aș fi prevăzut situația aceea și nu m-aș fi dumirit asupra ei, băiatul ăla m-ar fi înfundat. N-aș fi putut spune nici pâs! Dar eram lămurit, așa că le-am putut spune:

— Băieți, inimile voastre nu vă înșeală; ați gândit ceea ce se cuvenea; ați săvârșit ceea ce era datoria voastră. Sunteți băieți englezi și veți păstra nepătat acest nume. Nu vă mai frământați degeaba și lăsați-vă mințile în pace. Gândiți-vă la un singur lucru: chiar dacă întreaga Anglie a pornit împotriva noastră, cine-i, mă rog, avangarda? Cine va merge în frunte, după cele mai obișnuite reguli ale războiului? Răspundeți-mi!

— Oastea de călăreți a cavalerilor înzăuăți.

— Așa e. Acesta sunt în număr de treizeci de mii. Se vor înșira pe-o adâncime de câteva pogoane. Acum, băgați de seamă un lucru: în afară de ei, nimeni nu va ajunge până la Centura de Nisip! Când aceștia vor ajunge acolo – se va petrece ceva de groază și, imediat după aceea, puzderia de civili de la coadă se va retrage, amintindu-și că are treburi mai importante prin alte părți. Numai boierii și boiernașii sunt cavaleri și după pățania cu pricina numai ei vor rămâne ca să joace cum le cântăm noi. E curatul adevăr că nu vom avea de luptat decât cu acești treizeci de mii de cavaleri. Acum, spuneți-mi ce credeți și voi urma hotărârea voastră. Vreți să ocolim bătălia, și să ne retragem de pe câmpul de luptă?

— Nu!!!

Strigătul a fost unanim și izvorât din inimă.

— Vă este... vă este... cumva... vă este frică de acești treizeci de mii de cavaleri?

Întrebarea, pusă în glumă, a stârnit un hohot de râs sănătos, neliniștea flăcăilor s-a risipit și cu toții s-au întors veseli la posturile lor. Ce comoară de băieți! Și, pe deasupra, chipeși ca niște fete.

Acum eram pregătit să înfrunt inamicul. Putea să vină ziua cea mare și mult așteptată, că avea să ne găsească în fruntea bucatelor.

Ziua cea mare sosi la vreme. În zori, sentinela de gardă a taberei intră în peșteră și ne raportă că a zărit la orizont o masă neagră mișcătoare și a auzit niște sunete îndepărtate, care puteau fi ale unei fanfare militare. Prânzul mic tocmai era gata; ne-am așezat și am mâncat.

După ce-am isprăvit gustarea, le-am ținut băieților un mic discurs și apoi am trimis la manevrarea bateriei un detașament, sub comanda lui Clarence.

Soarele se înălța grăbit pe cer, revărsându-și nestingherit strălucirile pe tot întinsul câmpiei. Zării într-adevăr o oaste uimitoare, care înainta încet spre noi, cu mers statornic, și cu fața aliniată – mă rog – ca valul mării. Pe măsură ce se apropia, devenea tot mai impunător de sublimă la înfățișare. Într-adevăr, părea că întreaga Anglie mășăluia cu dânsa. Curând, am putut zări fluturând nenumărate flamuri, iar apoi soarele făcu să scapere marea de armuri, învăpăind-o cu totul. Ce priveliște frumoasă! Nu mai văzusem nimic care s-o întreacă.

În cele din urmă, putui desluși și unele amănunte. Toate rândurile din față – nu puteai spune pe câte pogoane mășăluiau – erau alcătuite numai din călăreți; erau cavaleri cu panaș și în armuri. Deodată auzii un glas de trâmbițe, trapul se prefăcu în galop, și apoi... ce mai, era o minunăție să privești! Talazul acela în formă de potcoavă mătură câmpia, apropiindu-se

de Centura de Nisip. Mi se tăie răsuflarea. Mereu se apropia; mai aproape, tot mai aproape, în timp ce fâșia de iarbă verde de dincolo de centura galbenă se îngusta mereu. Se îngustă tot mai mult până ce deveni ca o simplă panglică în fața cailor – apoi dispăru sub copitele lor. Sfinte Sisoie! Zău așa, întreaga avangardă de călăreți ai oastei țâșni în văzduh cu o bubuitură de tunet, devenind un vârtej de fleanduri și țândări de trupuri; iar la suprafața pământului plutea un zid gros de fum, care ne împiedică să vedem ce mai rămăsese din restul mulțimii.

Era momentul să pun în aplicare punctul doi din ordinea de bătaie! Apăsai pe un buton și-i scuturai întregii Anglii oasele, desfăcându-i șira spinării!

În explozia aceea, toate nobilele noastre uzine de civilizație au sărit în aer și au pierit de pe fața pământului. A fost o pierdere mare, dar era necesară. Nu ne dădea mâna să-l lăsăm pe inamic să întoarcă împotriva-ne propriile noastre arme.

Apoi, a urmat unul din cele mai plictisitoare sferturi de oră, prin care am trecut vreodată. Noi așteptam într-o singurătate în care nu se mai auzea nimic, închiși între cercurile noastre de rețele și împrejmuiți de un cerc de fum gros, întins până departe. Nu puteam vedea nimic nici prin zidul de fum și nici peste el, dar în cele din urmă fumul începu să se dea alene la o parte și să se risipească, iar după alt sfert de ceas văzduhul se limpezi și ne puturăm satisface curiozitatea. Nu se zărea nici urmă de făptură vie! Ne-am dat seama că întăriturilor noastre li se adăugaseră alte întărituri. Dinamita săpase în jurul nostru un șanț lat de peste treizeci de metri. Pustiirea pricinuită era uimitoare. Mai mult încă, întrecea orice prevedere. Bineînțeles, nu puteam număra morții, fiindcă nu existau sub formă de cadavre, ci doar în chipul unei protoplasme omogene, cu aliaje de fier și nasturi.

Nu se zărea nici picior de om; totuși trebuia să se afle prin rândurile din spate o seamă de răniți care fuseseră cărați de pe câmp, la adăpostul zidului de fum; trebuia să fi fost și oameni bolnavi printre ceilalți, căci totdeauna se întâmplă așa, după o asemenea ispravă. Dar ajutoare și întăriri nu mai aveau de unde să vină: acesta era ultimul contingent de cavaleri englezi, tot ce mai rămăsese din tagmă, după recentele războaie pustiitoare. Așa că mă simțeam foarte liniștit, socotind că forța cea mai însemnată, care mai putea fi adusă împotriva noastră, ar fi fost foarte redusă – alcătuită din restul de cavaleri care încă nu fuseseră nimiciți. De aceea, am dat o proclamație către armată, cuprinzând următoarele:

"SOLDAȚI! APĂRĂTORI AL LIBERTĂȚII ȘI EGALITĂȚII UMANE! Generalul vostru vă felicită! Mândru de puterea sa și bizuindu-se cu trufie pe faima lui, dușmanul sfidător a pornit împotriva voastră. Ați știut cum să-l întâmpinați. Lupta a fost scurtă și pentru voi – glorioasă. Această însemnată victorie, dobândită fără nici o pierdere, este fără precedent în istorie. Câtă vreme planetele se vor mai roti în orbita lor, bătălia de la Centura de Nisip nu va pieri din amintirea oamenilor.

Șeful."

Am citit-o cu multă însuflețire, iar aplauzele cu care am fost răsplătit mi-au dăruit o mare bucurie. Apoi, am încheiat cu aceste observații:

— Războiul cu poporul englez – ca popor – s-a sfârșit. Poporul s-a retras de pe câmpul de luptă și din război. Înainte de a mai fi convins să



revină, războiul se va fi încheiat. Mai avem o singură campanie pe care trebuie s-o purtăm. Va fi scurtă – cea mai scurtă din istorie. Totodată, ea va însemna cea mai mare distrugere de vieți, din punctul de vedere al proporției de pierderi față de efectivele aruncate în luptă. Am isprăvit cu poporul; de-acum înainte vom avea de-a face numai cu cavalerii. Cavalerii englezi pot fi uciși, dar nu pot fi supuși. Știm cine se află înaintea noastră. Câtă vreme mai rămâne în viață unul din ei, misiunea noastră nu s-a isprăvit, războiul nu s-a terminat. Îi vom ucide pe toți. (Aplauze îndelungi și prelungite.)

Am orânduit de-a lungul marelui mal – înălțat în jurul liniilor noastre de către explozia ce se dezlănțuise – doar un singur post alcătuit din doi băieți, ca să ne dea de veste când se va ivi iarăși inamicul.

Apoi, am trimis un inginer însoțit de patruzeci de oameni, până la un punct situat chiar în spatele liniilor noastre din sud – cu misiunea de a schimba cursul unui torent de munte și a-l aduce între liniile noastre și la comanda noastră, aranjând astfel ca să-l pot folosi urgent, la caz de nevoie. Cei patruzeci de oameni au fost împărțiți în două echipe de câte douăzeci, schimbându-se la fiecare două ceasuri. Treaba a fost dusă la bun sfârșit în zece ore.

Cum se apropia noaptea, mi-am retras sentinelele. Cea care făcuse de gardă spre nord îmi raportă că zărise într-acolo o tabără, dar care era vizibilă numai cu binoclul. Mai raportă că vreo câțiva cavaleri băjbâiau, căutând un drum spre noi și mânaseră niște vite spre liniile noastre, fără ca ei să se apropie prea mult. Mă așteptam și la asta. Ne iscodeau, pricepeți; voiau să afle dacă aveam de gând să-i băgăm iar în sperieți cu grozăvia aceea sângeroasă... Se putea ca în timpul nopții să devină mai cutezători. Îmi închipuiam cam ce plan o să încerce, fiindcă mi-era limpede ce aș fi făcut eu, dacă aș fi fost în locul lor și la fel de ignorant ca și ei. I-am spus și lui Clarence presupunerile mele.

— Cred că ai dreptate – zise el – pentru dânsii lucrul cel mai simplu este să încerce tocmai așa ceva.

— Bine! i-am răspuns eu. Dacă o fac, sunt sortiți pieirii.

— Desigur.

— N-au nici cea mai mică șansă.

— Fără îndoială că n-au.

— E înfiorător, Clarence. Ar fi mare păcat.

Situația mă tulbura atât de tare, încât nu-mi găseam liniștea tot gândindu-mă la ei și frământându-mă din pricina lor.

În cele din urmă, ca să-mi liniștesc conștiința, am ticluit acest mesaj către cavaleri:

"ONORABILULUI COMANDANT AL CAVALERIEI REBELE A ANGLIEI:

Luptați în zadar! Vă cunoaștem puterea – dacă se poate numi astfel. Știm că puteți aduce împotriva noastră cel mult douăzeci și cinci de mii de cavaleri. De aceea, n-aveți nici o șansă – de nici un fel. Gândiți-vă: suntem bine înarmați, bine fortificați, însumăm cincizeci și patru! Cincizeci și patru – ce anume? Oameni? Nu, însumăm cincizeci și patru de minți – cele mai capabile minți din lume, o forță împotriva căreia simpla putere animală nu poate avea mai multă speranță de a răzbi, decât au valurile neputincioase ale mării speranța de a doborî barierele de granit ale Angliei. Fiți chibzuiți! Vă cruțăm viețile: de dragul familiilor voastre, nu respingeți darul pe care

vi-l oferim. Vă dăm această șansă, care este ultima: lepădați armele; predați-vă fără condiții republicii și totul vă va fi iertat.  
(semnat) ȘEFUL."

I-am citit lui Clarence textul și i-am propus să-l trimitem printr-un sol cu steag alb. El râse – râsul acela sarcastic, cu care se născuse! – și zise:  
— Nu știu cum, dar se pare că tot nu-ți poți da seama pe deplin ce fel de oameni sunt nobilii ăștia. Mai bine să economisim timpul și să ne cruțăm niscaiva necazuri. Hai – închipuie-ți că eu sunt comandantul cavalerilor de colo. Și domnia ta ești solul, va să zică. Acum, apropie-te și înmânează-mi mesajul, iar eu am să-ți dau răspunsul.

Ideea m-a amuzat. Am făcut câțiva pași înainte, escortat de o gardă imaginară de soldați inamici; am scos hârtia și am citit-o. Drept răspuns, Clarence mi-a smuls hârtia din mână, și-a strâmbat gura, lăsându-și batjocoritor buza în jos și spunându-mi cu un dispreț semeț:

— Răsfaceți-mi în bucăți pre dobitocul acesta și într-un coș să-l învârtejiți plocon netrebnicului de neam prost, carele încoace l-a mânat! Alt soi de răspuns de la mine nu va afla!

Cât de seacă e teoria în fața faptelor! Și ăsta era doar un fapt și nimic altceva. Așa s-ar fi întâmplat într-adevăr lucrurile – n-avea nici un rost să-mi bag capul în traistă! Am rupt hârtia și am dat un concediu definitiv sentimentalismelor mele, atât de nelalocul lor.

Pe urmă, am trecut la treabă. Am verificat semnalele electrice, începând de la platforma cu tunuri Gatling și până la peșteră, asigurându-mă că funcționează; am verificat și paraverificat semnalele care controlau rețelele – știți, semnalele cu ajutorul cărora puteam să întrerup și să dau drumul după voie la curentul electric în fiecare rețea, una independent de alta. Am făcut legătura cu torentul, și am pus-o sub paza și autoritatea a trei din cei mai buni flăcăi. Aceștia urmau să se schimbe în post din două în două ore, în tot timpul nopții, și să asculte imediat de semnalul meu, dacă s-ar întâmpla să-l dau: trei împușcături, una după alta. N-am mai pus sentinele pe timpul nopții și am lăsat pustie tabăra, ordonând să se păstreze liniștea în peșteră, iar luminile electrice să fie reduse la o simplă licărire.

De îndată ce s-a întunecat de-a binelea am întrerupt curentul în toate rețelele și pe urmă am mers orbecăind până la malul dinspre noi al marelui șanț săpat de explozie. M-am cățărat până sus și m-am întins acolo, pe creastă, la pândă. Dar era prea întuneric ca să văd ceva. Zgomote? Nu se auzea nimic. Domnea o liniște de moarte. E drept, se auzeau zgomotele obișnuite noaptea la țară – foșnetul păsărilor de noapte, bâzâitul insectelor, lătrăturile unor câini depărtați, mugetul înăbușit al unor vaci aflate cine știe unde – dar toate astea, departe de a tulbura liniștea, o sporeau mai degrabă, adăugându-i pe deasupra o tristețe apăsătoare.

N-a trecut mult și am renunțat la pândă. Socoteam că n-aveam decât s-aștept și n-o să-mi pară rău. Totuși, a trebuit s-aștept cam multșor. În cele din urmă, am prins cu urechea un fel de ecouri nelămurite – un sunet metalic înfundat. Atunci am ciulit urechile și mi-am ținut răsuflarea, fiindcă tocmai la așa ceva m-așteptasem. Sunetul se întări și se apropie, venind dinspre nord. Apoi îl auzii chiar în dreptul meu – pe creasta din față, la vreo sută de pași și mai bine. Pe urmă, mi s-a părut că văd apărând de-a lungul crestei un șir de puncte negre. Să fie capete de oameni? N-aș fi putut spune; se putea prea bine să nu fi. fost nimic, căci nu te poți bizui pe ochi,

când nu-ți mai stăpânești închipuirea. Problema însă a fost curând rezolvată. Am auzit cum zgomotul acela metalic cobora în șanțul cel mare. Zgomotul se mări repede, se lăți de-a lungul întregului șanț și mă încredința de un fapt neîndoielnic: o întreagă oaste își ocupa poziția în șanț. Da, coșcodanii ăia voiau să ne facă o mică surpriză. Ce tâmbălău avea să se încingă în zori, sau poate că și mai devreme!

M-am întors bâjbâind spre tabără – mi-era de ajuns ce văzusem. M-am dus la platformă și am semnalizat să se dea drumul la curent în cele două rețele interioare. Apoi m-am dus în peșteră, unde am găsit totul într-o stare mulțumitoare – cu toții dormeau duși, în afară de echipa de lucru. L-am trezit pe Clarence și l-am înștiințat cum se umple cu oameni șanțul cel mare, exprimându-i convingerea că toți cavalerii vin buluc asupra noastră. Mă bătea gândul că, de îndată ce vor miji zorile, ne vom putea aștepta ca miile de cavaleri, ascunși în șanț, să se reverse peste mal și să treacă la asalt, urmați imediat de restul armatei lor. Clarence îmi spuse:

— Cu siguranță că or să trimită doi-trei cercetași prin beznă, în recunoaștere. De ce să nu întrerupem fulgerul din rețelele exterioare și să le dăm o șansă?

— Am și făcut-o, Clarence. M-ai știut vreodată neospitalier?

— Nu, știu că ai inimă bună. Vreau să mă duc și...

— Vrei să fii comisie de recepție? Hai, că vin și eu.

Am trecut de marginea îngrăditurii și ne-am culcat alături, între cele două rețele interioare. Lumina slabă din peșteră ne cam tulburase vederea, dar apoi ochii se deprinseră cu noile împrejurări; bâjbâiam, dar acum eram în stare să deslușim țăruii rețelelor. Începusem o conversație în șoaptă, când deodată Clarence mă întrerupse, exclamând:

— Ce-o fi asta?

— Ce anume?

— Obiectul de colo.

— Care obiect – unde?

— Acolo, ceva mai la dreapta dumatăle; ceva întunecat – o siluetă ștersă, nu știu ce – la a doua rețea.

Am privit și am tot privit. Am spus:

— Să fie vreun om, Clarence?

— Nu, nu cred. Dacă te uiți bine, parc-ar fi... ba e chiar un om! Se reazimă de rețea.

— Cred și eu; să mergem să vedem!

Ne-am târât de-a bușilea, până ce ne-am apropiat mai bine și apoi ne-am uitat. Da, era chiar un om – o siluetă mătăhăloasă și nedeslușită, în armură, stând țeapănă, ținându-se cu amândouă mâinile de firul de sus. Și, bineînțeles, mirosea a carne friptă. Sărmanul! Murise, rămânând ca o stană de piatră, fără să știe măcar ce-l lovise. Încremenise acolo ca o statuie; nici nu se clintea, doar penele coifului unduiau puțin în adierea nopții. Ne-am ridicat și am privit printre barele vizierei, dar nu ne-am putut da seama dacă-l cunoșteam ori ba; trăsăturile-i erau prea nelămurite și adumbrite.

Am auzit apoi un zgomot de pași vătuiți, ce se apropiau, și ne-am trântit la pământ, chiar pe locul unde ne aflam. Am deslușit cu greu un alt cavaler; venea pe furiș, căutându-și drumul pe dibuite. Era destul de aproape de noi ca să-l vedem întinzând o mână, dând de firul de sus, apoi aplecându-se și trecând pe sub el și peste cel de jos. După aceea, ajunse în dreptul primului cavaler și avu o ușoară tresărire, când îl descoperi.

Rămase așa, o clipă – întrebându-se, fără îndoială, de ce nu se mișcă celălalt- apoi spuse, cu glas șoptit: "Au ce te îndeamnă a visa aici, viteze sir Mar..." și puse mâna pe umărul cadavrului – și abia apucă să scoată un geamăt stins, că se și prăbuși mort. Ucis de un om mort, pricepeți – de fapt, ucis chiar de un prieten mort! Ce lucru îngrozitor!

Păsările acestea timpurii continuă să vină până în apropierea noastră una după alta, împrăștiate, cam la câte cinci minute – timp de vreo jumătate de ceas. Nu aveau cu ei altă armă decât spada; cei mai mulți o țineau gata în mână, o întindeau și dădeau de fire cu ea. În răstimpuri, zăream câte o scânteie albastră, când cavalerul, care o pricinuisese, era destul de depărtat ca să rămână nevăzut de noi, dar noi tot știam ce se întâmplase: sârmanul, atinsese cu spada firul încărcat și fusese electrocutat. Urmau alte scurte intervale de tăcere apăsătoare, întrerupte, cu o jalnică regularitate, de zăngănitul pricinuit de căderea unui înzăuat. Și lucrul acesta se repetă mereu, înfiorându-te acolo, în întuneric și în singurătate.

Am hotărât să dăm o raită printre rețelele interioare. Acum, mergeam drepti, fără fereală, ca să ne fie mai lesne; ne-am convins că, dacă am fi văzuți, am fi luați mai curând drept prieteni decât drept dușmani și, în orice caz, eram în afara razei de acțiune a săbiilor, iar boiernașii nu păreau să aibă lăncii. Mărturisesc că a fost o plimbare tare curioasă. Pretutindeni zăceau oameni morți, dincolo de-a doua rețea – nu vizibili în mod precis, dar totuși vizibili – și am numărat cincisprezece asemenea statui emoționante: cavaleri morți, încremeniți cu mâna pe firul de sus.

Un lucru părea îndeajuns de dovedit: curentul nostru era atât de formidabil, încât ucidea înainte ca victima să poată striga ceva. Curând, am prins cu urechea un zgomot înăbușit și în clipa următoare am ghicit ce era. O oaste compactă ne ataca prin surprindere! I-am șoptit lui Clarence să se ducă să trezească armata și să-i atragă atenția să aștepte în tăcere, în peșteră, noi ordine. S-a întors curând și am rămas lângă rețeaua interioară, privind cum fulgerul își producea în tăcere efectele înfiorătoare asupra oștirii care se revărsa. Nu puteai desluși multe amănunte, dar puteai să remarci că o masă neagră se îngrămădea dincolo de-a doua rețea. Mormanul, care tot creștea, nu era altceva decât oameni morți! Tabăra noastră era împrejmuită acum cu un zid solid de morți – puteai jura că e un bastion, o întăritură alcătuită din cadavre. Ceea ce părea mai groaznic era lipsa oricărui glas omenesc; nu se auzeau nici urale, nici strigăte de război. Fiind hotărâți să ne surprindă, namilele acelea veneau tiptil și de fiecare dată când rândul din față se afla destul de aproape de țintă casă se pregăteau să strige, bineînțeles că atingea linia fatală și se prăbușea fără a mai depune mărturie.

Am dat drumul la curent și prin a treia rețea și aproape imediat prin a patra și a cincea – și astfel golurile fură împlinite foarte repede. Mi-am zis că acum sosise momentul să dau lovitura de grație. Socotisem că întreaga armată căzuse în capcana noastră. În orice caz, trebuia neapărat să aflăm cum stăm, așa că apăsai pe un buton și făcui să se aprindă cincizeci de sori electrice în vârful prăpastiei noastre.

Sfinte Sisoe! Ce priveliște! Eram împresurați de trei ziduri de oameni morți! Toate celelalte rețele erau aproape pline cu oameni vii, care-și croiau drum pe furiș printre fire. Tâșnirea neașteptată de lumină paraliza oastea și îi înlemni de uimire pe cavaleri – cum s-ar spune. Îmi rămăsese doar o clipă ca să folosesc încremenirea lor și n-am pierdut șansa. Știți, în

clipa următoare și-ar fi venit în fire, ar fi izbucnit în urale și ar fi dat un iureș, iar firele mele s-ar fi rupt – dar în clipa aceea, pierdută pentru dânsii, le-a zburat pentru totdeauna ocazia. Când acea fulgerătoare fracțiune de timp nici nu se scursese, am dat drumul la curent prin toate rețelele și am lovit de moarte întreaga oaste, chiar pe locul unde se afla! Puteai auzi gemetele și văicărelile care se înălțau. Era strigătul de agonie a unsprezece mii de oameni, umplând noaptea cu un tragism sfâșietor.

Dintr-o singură privire, văzurăm că restul dușmanilor – cam la vreo zece mii de oameni – se afla între noi și șanțul care ne înconjura, și se bulucea la asalt. Prin urmare, îi aveam în mână pe toți – și încă fără putință de scăpare! Sosise ceasul ultimului act al tragediei. Am tras cele trei focuri de revolver – ceea ce însemna:

— Dați drumul la apă!

Se auzi o năvală și un vuiet năprasnic, și, într-o clipită, torentul spumegă furios prin șanțul cel mare, dând naștere unui râu lat de vreo treizeci de metri și adânc de vreo opt.

— La tunuri, ostași! Deschideți focul!

Cele treisprezece tunuri Gatling începură să reverse moartea în cei zece mii de dușmani sortiți pieirii. Vrăjmașii se opriră, ținură piept, o clipă, potopului de foc nimicitor, apoi rândurile se rupseră, gloata dădu bir cu fugiții și se risipi, gonind către șanț, ca pleava în furtună. Un sfert din efectiv nici nu ajunsese în vârful înaltei creste; trei sferturi ajunseră și se aruncară în șanț – spre a muri prin înec.

Nici nu trecuseră zece minute de la deschiderea focului și rezistența cavalerilor era înfrântă, campania terminată, iar noi, cei cincizeci și patru, eram stăpânii Angliei! Douăzeci și cinci de mii de oameni zăceau morți în jurul nostru.

Dar vai, cât de înșelătoare mai este soarta! Într-un timp foarte scurt – să zicem un ceas – s-a întâmplat, chiar din vina mea, un lucru care... dar nu mă rabdă inima să scriu așa ceva. Să lăsăm cronica să se încheie aici.

## CAPITOLUL XLIV

### *Post-scriptumul lui Clarence*

Eu, Clarence, trebuie să scriu în locul său. Șeful a propus să ieșim din peșteră și să vedem dacă putem da vreun ajutor răniților. M-am împotrivit cu dârzenie acestui plan. L-am spus că, dacă erau prea mulți, nu puteam face decât prea puțin; și oricum, n-ar fi fost prea înțelept din partea noastră să avem încredere și să umblăm printre ei. Dar rareori puteai să-l faci să se răzgândească, odată ce lua o hotărâre – așa că am întrerupt curentul electric, care trecea prin rețele, am luat o escortă, ne-am cățarat peste întăriturile împrejmuitoare, alcătuite din cavaleri morți, și am pornit-o pe câmpul de bătaie. Cel dintâi rănit care a cerut ajutor stătea rezemat cu spatele de-un camarad mort. Când Șeful s-a aplecat asupra lui și i-a vorbit, omul l-a recunoscut și l-a înjunghiat. Cavalerul acela era sir Meliagraunce, după cum am descoperit smulgându-i coiful. N-o să mai ceară ajutor niciodată. L-am dus pe Șef în peșteră și i-am îngrijit cât am putut de bine rana, care nu era prea gravă. La această îndeletnicire am primit, fără să știm, ajutorul lui Merlin. Se deghizase în femeie, părând a fi o biată babă de la țară. În acest travesti, cu chipul vopsit în arămiu și ras

ca în palmă, apăruse – la câteva zile după ce Șeful fusese rănit – oferindu-se să ne gătească, spunând că ai ei plecaseră în anumite tabere noi, pe care le alcătuia inamicul, și că murea de foame. Șeful se întrema foarte bine și se distra, încheindu-și jurnalul.

Ne-am bucurat să avem o femeie de serviciu, fiindcă ne cam lipsea așa ceva.

Curând, am constatat că ne aflam într-o capcană, știți – o capcană pe care ne-o pregătisem singuri. Dacă rămâneam pe loc, morții ne-ar fi ucis; dacă ieșeam din liniile noastre de apărare, nu mai puteam fi invincibili. Învinsesem, dar, la rândul nostru, eram învinși. Șeful recunoștea situația și o recunoșteam cu toții. Dacă ne-am fi putut duce la vreuna din noile tabere și am fi căzut la un fel de învoială cu inamicul – da, ar fi fost altceva, dar Șeful nu se putea duce și nici eu, fiindcă eram printre primii pe care-i îmbolnăviseră aerul otrăvitor pricinuit de miile de cadavre. Alți câțiva fură doborâți și ei, apoi mai mulți. Ziua de mâine...

Mâine. A sosit și ziua de mâine și, odată cu ea, sfârșitul. Pe la miezul nopții, m-am trezit și am văzut pe zgripturoaica aceea făcând pase curioase cu mâinile prin aer, peste capul Șefului. M-am întrebat ce-o fi însemnând asta. Toată lumea era cufundată în somn, afară de straja dinamului. Nu se auzea nici un zgomot. Femeia încetă cu misterioasele ei bazaconii și o porni tiptil spre ieșire, i-am strigat:

— Stai! Ce-ai făcut?

Se opri și spuse, cu o mulțumire răutăcioasă:

— Biruitori erați, dară acuma biruiți sunteți! Toți ceilalți își vor da velleatul și tu așijderea. Toți cu toții veți pieri într-acest loc, până la unul – fără numai el. Acuma doarme – și treisprezece veacuri de-aici înainte dormi-va de-a pururea. Eu sunt Merlin.

Apoi, îl apucă un aiuritor răs prostesc, de se clătină ca un om beat și se rezimă de unul din firele noastre. Gura i-a rămas căscată încă și acum, de parcă ar continua să râdă. Cred că fața îi va păstra râsul acela împietrit până când întreg cadavrul se va preface în țărână.

Șeful nici nu s-a clintit – doarme ca un bolovan. Dacă nu se trezește nici azi, vom înțelege ce fel de somn l-a cuprins și atunci trupul său va fi dus într-una din cele mai îndepărtate taințe ale peșterii, unde nu-l va găsi nimeni ca să-i pângărească odihna.

Cât despre noi ceilalți, ei bine, ne-am înțeles că, dacă vreunul scapă cu viață din acest loc, să scrie cele întâmplare și să ascundă cu toată buna-credință acest manuscris, laolaltă cu trupul Șefului, iubitul și bunul nostru conducător, a cărui proprietate este – fie că e mort sau ba.

*Sfârșitul manuscrisului*

POST-SCRIPTUM FINAL DE M. T.

Când am pus deoparte manuscrisul, se iviseră zorile. Ploaia aproape încetase, lumea era mohorâtă și tristă, iar furtuna istovită ofta și gemea, căutându-și odihna. M-am îndreptat spre odaia străinului și am tras cu urechea la ușa lui, care era puțin întredeschisă, i-am auzit glasul, așa că am bătut la ușă. N-a răspuns nimeni, totuși glasul se auzea încă. Am aruncat o privire în odaie. Omul zăcea tolănit în pat, vorbind în neștire,

gesticulând cu brațele, pe care și le vântura fără astâmpăr, așa cum fac bolnavii în agonie. M-am strecurat încetisor înăuntru și m-am aplecat asupra lui. O ținea într-una cu mormăielile și exclamațiile, i-am spus doar un cuvânt, ca să-i atrag atenția. Ochiul său sticloș și chipul-i pământiu se lumină într-o clipă, în semn de plăcere, recunoștință, bucurie, urând un bun venit:

— O, Sandy! Ai venit, în sfârșit? Cât de mult ți-am dus dorul! Așează-te lângă mine, nu mă părăsi. Să nu mă părăsești niciodată, Sandy, niciodată! Unde ți-e mâna? Dă-mi-o, draga mea; lasă-mă să ți-o țin așa. Acum totul e bine, și pace peste tot. Sunt iar fericit – suntem fericiți iarăși, nu-i așa, Sandy? Dar, vai, ești atât de tulbure și de nedeslușită – doar o pâclă, un nour; totuși ești aici și asta înseamnă o mare binecuvântare! Lasă-mi mâna, nu mi-o lua – numai puțin, că n-o să am mult nevoie de ea... A găngurit copila?... Alo-Centrala!... Nu răspunde! Doamne, se poate? A adormit, poate. Adu-o aici, când se trezește, și lasă-mă să-i mângâi mâinile, obrazul, părul, să-mi iau rămas bun de la ea... Sandy!... Da, ești aici. M-am pierdut pentru o clipă și am crezut că ai plecat... Am fost bolnav multă vreme? Așa trebuie să fie; mi se pare că au trecut luni întregi. Și ce vise am avut! Niște vise atât de ciudate și înfricoșătoare, Sandy! Vise aidoma realității – un fel de aiureală firește, dar atât de reale! Uite, de pildă, se făcea că regele murise și tu erai în Galia și nu puteai ajunge acasă; se făcea că era o revoluție; în fantastica rătăcire a acelor vise, se făcea că eu cu Clarence și cu o mână de cadeți de-ai mei luptasem și nimicisem pe toți cavalerii Angliei! Dar nici măcar lucrul acesta nu era cel mai ciudat. Mi se părea că sunt o ființă dintr-o epocă îndepărtată, care încă nu se născuse, cu veacuri în urmă-ne, și până și lucrul acesta era la fel de real ca și restul! Într-adevăr, mi se părea că zburasem din epoca aceea în epoca noastră și pe urmă iar în cealaltă și am rămas părăsit, străin și pierdut în acea Anglie ciudată, cu o prăpastie de treisprezece veacuri căscată între mine și tine! – între mine și căminul și prietenii mei! – între mine și tot ce mi-e drag, tot ce poate da preț vieții! Era cumplit – mai cumplit decât îți poți închipui, Sandy! Ah, stai de veghe, aici, Sandy – rămâi lângă mine – nu mă lăsa să-mi pierd mințile; moartea nu înseamnă nimic, las-o să vină, dar nu însoțită de visele acestea, nu cu chinurile acestor vise hâde – pe care nu le-aș mai putea îndura încă o dată... Sandy?...

Zăcu puțin așa, bâiguind vorbe fără șir; apoi rămase un răstimp tăcut și, pe cât se părea, lunecând în moarte. Apoi, degetele sale începură să strângă de zor cuvertura și după semnul acesta am știut că i se apropie sfârșitul. Când i se auzi în gâtlee primul horcăit al agoniei, tresări ușor și păru că ascultă – apoi zise:

— Un glas de trâmbiță?... E regele! Hei, lăsați podișca! Străjeri de pe ziduri, deschideți poarta cea mare și...

Dădea la iveală ultimul său "efect", dar nu-l mai putu sfârși.

*Sfârșit*